

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

БЮЛЕТИН НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД

НАКАЗАТЕЛНА КОЛЕГИЯ
ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ
ТЪРГОВСКА КОЛЕГИЯ

БРОЙ 11/2022

СЪДЪРЖАНИЕ

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ	4
Решение № 31 от 26.10.2022 г. на ВКС по н. д. № 40/2022 г., II н. о., НК, докладчик съдията Биляна Чочева	5
Определение № 96 от 20.09.2022 г. на ВКС по ч. н. д. № 660/2022 г., II н. о., НК, докладчик съдията Бисер Троянов	9
II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ	11
Тълкувателно решение № 3 от 25.10.2022 г. на ВКС по тълк. д. № 3/2021 г., ОСГК, докладчик съдията Здравка Първанова	11
Тълкувателно решение № 2 от 22.11.2022 г. на ВКС по тълк. д. № 2/2021 г., ОСГТК, докладчици съдиите Боян Цонев и Костадинка Недкова	15
Тълкувателно решение № 4 от 23.11.2022 г. на ВКС по тълк. д. № 4/2021 г., ОСГТК, докладчик съдия Илиана Папазова	31
Решение № 1 от 2.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2230/2021 г., I г. о., докладчик председателят Дияна Ценева	35
Решение № 59 от 14.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 4621/2021 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева	38
Решение № 70 от 14.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3602/2021 г., I г. о., докладчик съдията Ваня Атанасова	41
Решение № 41 от 15.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2728/2021 г., I г. о., докладчик председателят Бранислава Павлова	44
Решение № 76 от 15.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 4761/2021 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева	47
Решение № 85 от 20.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3564/2021 г., I г. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева	51
Решение № 55 от 21.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2826/2021 г., I г. о., докладчик съдията Ваня Атанасова	56
Решение № 33 от 2.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2419/2021 г., II г. о., докладчик съдията Емилия Донкова	62
Решение № 35 от 8.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3072/2021 г., II г. о., докладчик съдията Емилия Донкова	67
Решение № 50 от 21.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 1666/2021 г., II г. о., докладчик съдията Веселка Марева	70
Решение № 42 от 28.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3053/2021 г., II г. о., докладчик съдията Емилия Донкова	73
Решение № 72 от 1.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 4037/2021 г., III г. о., докладчик съдията Илиана Папазова	77

Решение № 76 от 7.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2640/2021 г., III г. о., докладчик съдията Даниела Стоянова.....	81
Решение № 90 от 9.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3532/2021 г., III г. о., докладчик съдията Майя Русева	85
Решение № 101 от 29.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3074/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Велислав Павков	87
Решение № 60327 от 28.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 911/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик председателят Албена Бонева.....	89
Решение № 56 от 21.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 1629/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Десислава Попколева	95
Решение № 140 от 17.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3992/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Борис Илиев.....	98
Решение № 139 от 15.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3840/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Борис Илиев.....	101
Решение № 60 от 15.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 248/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Владимир Йорданов	103
Решение № 30 от 24.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 1883/2021 г., IV г. о., докладчик съдията Мими Фурнаджиева	105
III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ	107
Решение № 60164 от 31.05.2022 г. на ВКС по т. д. № 1895/2020 г., II т. о., докладчик съдията Анна Баева.....	108
Решение № 41 от 1.06.2022 г. на ВКС по т. д. № 1001/2020 г., I т. о., докладчик съдията Вероника Николова	116
Решение № 49 от 1.06.2022 г. на ВКС по т. д. № 509/2021 г., II т. о., докладчик съдията Николай Марков.....	119
Решение № 60124 от 30.06.2022 г. на ВКС по т. д. № 1201/2020 г., I т. о., докладчик съдията Вероника Николова	122
Решение № 72 от 29.06.2022 г. на ВКС по т. д. № 1191/2021 г., I т. о., докладчик съдията Росица Божилова.....	126
Решение № 69 от 22.06.2022 г. на ВКС по т. д. № 878/2021 г., II т. о., докладчик председателят Татяна Върбанова	131

I. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ

1. Върховният касационен съд [...] на първо място следва да очертае пределите на извършваната проверка в извънредното производство по възобновяване на наказателните дела на основание чл. 422, ал. 1, т. 5, вр. чл. 348, ал. 1, т. 1 – 3 от НПК. Както е известно, ВКС не може да установява нови фактически положения, като проверката относно правилното приложение на материалния закон се извършва на плоскостта на установените такива от инстанциите по същество към момента на постановяване на техните съдебни актове. В този смисъл не е допустимо в настоящото производство да се събират нови доказателства [...] и да се обсъждат новонастъпили обстоятелства [...], които не са били налице към датата на постановяване на съдебния акт по делото, възобновяването на което се иска. Още по-малко е допустимо да бъде обсъждано хипотетичното предприемане на юридическо действие в миналото, което би довело до евентуалното настъпване на юридически факт по делото към даден момент [...].

[...]съдът правилно посочил, че в случая следва да намерят приложение задължителните указания, дадени в ТР № 2/2018 г. по ТД № 2/2017 г., ОСНК на ВКС. [...]Съдът погрешно приел, че трябва да изтекат един след друг двата давностни срока – обикновеният по чл. 82, ал. 1, т. 5 от НК, който е две години, и абсолютният по чл. 82, ал. 4, вр. ал. 1, т. 5 от НК, който е три години, при положение, че те текат успоредно, независимо един от друг, и затова се предвидени при условията на алтернативност. След изтичане на давностния срок по чл. 82, ал. 1, т. 5 или този по чл. 82, ал. 4, вр. ал. 1, т. 5 от НК трябва да изтече и кумулативно изискуемият реабилитационен срок по чл. 86 – 88а от НК, който в случая съгласно чл. 87, ал. 1 от НК е три години. Това означава, че за да бъде реабилитирано едно лице, е необходимо последователно да изтекат двата законови срока – давностният и срокът за реабилитация. След изтичането на давностния срок по чл. 82, ал. 1, т. 1 – 5 от НК или по чл. 82, ал. 4, вр. ал. 1 от НК, започва да тече срокът за реабилитация по чл. 86, чл. 87 или чл. 88а от НК.

[...]Съгласно цитираното вече тълкувателно решение, издаването на изпълнителен лист, образуването на изпълнително производство и предприемането на изпълнителни действия са действия, които прекъсват давността, т.е. от осъществяването им започва да тече нов давностен срок. Видно от справката на ТД на НАП – Пловдив, офис Хасково, по образуваното изпълнително дело има наложени обезпечителни мерки на 17.12.2016 г. и на 23.09.2021 г. С предприемането на изпълнителното действие на 17.12.2016 г. е започнал да тече нов двугодишен давностен срок по чл. 82, ал. 1, т. 5 от НК, който е можело да бъде прекъснат с предприемане от страна на публичния изпълнител на всяко едно принудително действие по събиране на глобата. В настоящия случай, такова действие е предприето едва на 23.09.2021 г., когато двугодишният срок за погасяване на обикновената изпълнителска давност вече е бил изтекъл на 17.12.2018 г. Именно от тази дата тече законоустановения тригодишен реабилитационен срок по чл. 87, ал. 1 от НК, който е изтекъл на 17.12.2021 г., но към 12.10.2021 г., когато е било постановено определението на окръжния съд все още не е бил изтекъл.

Чл.422, ал.1 т.5 вр.чл.348, ал.1, т.1 – 3 НПК

Чл.82, ал.1, т.5 НК;

Чл.82, ал.4, вр.ал.1, т.5 НК;

Чл.86 – 88а НК

Решение № 31 от 26.10.2022 г. на ВКС по н. д. № 40/2022 г., II н. о., НК, докладчик съдията Биляна Чочева

Производство пред ВКС е по реда на чл. 420, ал. 2, вр. чл. 422, ал. 1, т. 5, вр. чл. 348, ал. 1, т. 1 от НПК и е образувано по искане на осъдения А. И. Х. за възобновяване на ЧНД № 460/2021 г. по описа на Окръжен съд – Хасково и отмяна на постановеното по него протоколно определение № 271/12.10.2021 г., с което е била оставена без уважение молбата на осъдения за реабилитация по отношение на осъждането му със споразумение № 20/30.06.2016 г. по НОХД № 240/2016 г. по описа на същия съд.

В искането, поддържано и в съдебно заседание пред ВКС лично от осъдения, се твърди, че окръжният съд при постановяване на своето определение в производството по реда на чл. 433 и сл. от НПК, вр. чл. 87 от НК е допуснал съществено нарушение на материалния закон като не се е съобразил с дадените задължителни указания с ТР № 2 от 28.02.2018 г. по т. д. № 2/2017 г. на ОСНК на ВКС. Според осъдения към момента на разглеждане на молбата му са били налице изискуемите по закон предпоставки за неговата реабилитация. Осъденият посочва, че съдът неправилно е приел в определението си, че е безпредметно да изследва допълнително наложените обезпечителни мерки по образуваното срещу него изпълнително производство. Твърди, че на 17.12.2016 г. от публичния изпълнител е наложен заповед на МПС, което не е негова собственост, считано от 17.06.2016 г. Моли определението, с което е оставена без уважение молбата му за съдебна реабилитация, да бъде отменено и делото да се възобнови. В искането на осъдения се излагат допълнителни доводи в негова подкрепа, които той твърди, че са настъпили към настоящия момент, а именно, че изпълнителното производство по отношение на него е прекратено поради заплащане на глобата в пълен размер и са изтекли изискуемите срокове за неговата реабилитация. В съдебното заседание пред настоящата инстанция осъденият представя и писмена защита, с която преповтаря вече заявеното в искането си и излага две нови съображения. Аргументира теза, че глобата е била изискуема от момента на влизане в сила на съдебния акт, с който е постановена, респективно от 30.06.2016 г. – датата на одобряване на споразумението от съда, е започнала да тече абсолютна петгодишна давност, която е изтекла на 30.06.2021 г. Посочва също така, че изпълнителното дело срещу него е следвало да бъде образувано далеч преди 25.11.2016 г., тъй като изпълнителният лист е бил издаден на 19.07.2016 г., като по този начин към датата на постановяване на определението на окръжния съд изискуемите предпоставки са щели да бъдат налице.

Прокурорът от ВКП намира искането за неоснователно, като приема, че окръжният съд правилно е приложил закона, съобразявайки т. 4 от ТР № 2/2018 г., ОСНК на ВКС при постановяване на атакуваното определение и към момента на постановяването му не са били налице материалноправните предпоставки за съдебна реабилитация.

Върховният касационен съд, след като обсъди доводите на страните намира, че на първо място следва да очертае пределите на извършваната проверка в извънредното производство по възобновяване на наказателните дела на основание чл. 422, ал. 1, т. 5, вр. чл. 348, ал. 1, т. 1 – 3 от НПК. Както е известно, ВКС не може да установява нови фактически положения, като проверката относно правилното приложение на материалния закон се извършва на плоскостта на установените такива от инстанциите по същество към момента на постановяване на техните съдебни актове. В този смисъл не е допустимо в настоящото производство да се събират нови доказателства (напр. относно наложените обезпечителни мерки и тяхното естество) и да се обсъждат новонастъпили обстоятелства (напр. плащането на глобата), които не са били налице към датата на постановяване на съдебния акт по делото, възобновяването на което се иска. Още по-малко е допустимо да бъде обсъждано хипотетичното предприемане на юридическо действие в миналото, което би довело до евентуалното настъпване на юридически факт по делото към даден момент (напр. образуването на изпълнителното дело в по-ранен момент, което щяло да доведе до изтичане на съответните срокове към датата на постановяване на определението).

Върховният касационен съд, след като обсъди искането, доводите на страните и извърши проверка за наличието на основанията за възобновяване намери следното: Искането за възобновяване на осъдения е допустимо, тъй като е подадено в законоустановения шестмесечен срок от влизане в сила на съдебния акт, отмяната на който се иска, но разгледано по същество е НЕОСНОВАТЕЛНО.

С протоколно определение № 271 от 12.10.2021 г. по ЧНД № 460/2021 г. по описа на Окръжен съд – Хасково е оставена без уважение молба от А. И. Х. за допускане на съдебна реабилитация по отношение на осъждането му със споразумение от 30.06.2016 г. по НОХД № 240/2016 г. по описа на същия съд, с което са му били наложени наказание "лишаване от свобода" за срок от осем месеца и наказание "глоба" в размер на десет хиляди лева. В определението си съдът констатира, че наказанието "лишаване от свобода" за срок от осем месеца е било изтърпяно от осъдения на 24.02.2017 г., като било намалено с осемнадесет дни работа, съгласно справка от Затвор – Стара Загора, ГД "ИН" към Министерство на правосъдието (л. 43). На следващо място съдът посочил, че наказанието "глоба" в размер на десет хиляди лева не е изпълнено, съгласно справка от ТД на НАП – Пловдив, офис Хасково (л. 57). С оглед на тези обстоятелства съдът правилно посочил, че в случая следва да намерят приложение задължителните указания, дадени в ТР № 2/2018 г. по ТД № 2/2017 г., ОСНК на ВКС. Съгласно т. 4 от тълкувателното решение: "Реабилитацията е допустима и при неизпълнено наказание глоба, когато за събирането ѝ е образувано изпълнително производство, след последователното изтичане на давностните срокове по чл. 82, ал. 1, т. 5 или чл. 82, ал. 4, вр. ал. 1, т. 5 от НК и сроковете по чл. 86 – 88а от НК. В тези случаи през времето от образуването до прекратяването на изпълнителното производство абсолютна давност не тече." Въпреки, че съдът неправилно разчел диспозитива на въпросното тълкувателно решение по т. 4 от него, той все пак стигнал до верен извод по приложението на материалния закон. Съдът погрешно приел, че трябва да изтекат един след друг двата давностни срока – обикновеният по чл. 82, ал. 1, т. 5 от НК, който е две години, и абсолютният по чл. 82, ал. 4, вр. ал. 1, т. 5 от НК, който е три години, при положение, че те текат успоредно, независимо един от друг, и затова се предвидени при условията на алтернативност. След

изтичане на давностния срок по чл. 82, ал. 1, т. 5 или този по чл. 82, ал. 4, вр. ал. 1, т. 5 от НК трябва да изтече и кумулативно изискуемият реабилитационен срок по чл. 86 – 88а от НК, който в случая съгласно чл. 87, ал. 1 от НК е три години. Това означава, че за да бъде реабилитирано едно лице, е необходимо последователно да изтекат двата законови срока – давностният и срокът за реабилитация. След изтичането на давностния срок по чл. 82, ал. 1, т. 1 – 5 от НК или по чл. 82, ал. 4, вр. ал. 1 от НК, започва да тече срокът за реабилитация по чл. 86, чл. 87 или чл. 88а от НК.

На следващо място, съдът правилно посочил, че на 25.11.2016 г. било образувано изпълнителното производство, но неправилно заключил в мотивите си, че изтичането на сроковете следва да се цени от този момент насетне. Съгласно цитираното вече тълкувателно решение, издаването на изпълнителен лист, образуването на изпълнително производство и предприемането на изпълнителни действия са действия, които прекъсват давността, т. е. от осъществяването им започва да тече нов давностен срок. Видно от справка на ТД на НАП – Пловдив, офис Хасково, по образуваното изпълнително дело има наложени обезпечителни мерки на 17.12.2016 г. и на 23.09.2021 г. С предприемането на изпълнителното действие на 17.12.2016 г. е започнал да тече нов двугодишен давностен срок по чл. 82, ал. 1, т. 5 от НК, който е можело да бъде прекъснат с предприемане от страна на публичния изпълнител на всяко едно принудително действие по събиране на глобата. В настоящия случай, такова действие е предприето едва на 23.09.2021 г., когато двугодишният срок за погасяване на обикновената изпълнителска давност вече е бил изтекъл на 17.12.2018 г. Именно от тази дата тече законоустановения тригодишен реабилитационен срок по чл. 87, ал. 1 от НК, който е изтекъл на 17.12.2021 г., но към 12.10.2021 г., когато е било постановено определението на окръжния съд все още не е бил изтекъл. С оглед на това, въпреки неточностите, които е допуснал съдът в мотивите на определението си, то той правилно преценил, че към датата на неговото постановяване не са били налице материалноправните предпоставки за съдебна реабилитация на осъдения.

В заключение, настоящият състав намира за необходимо изрично да отбележи, че съгласно чл. 436, ал. 4 от НПК осъденото лице може да подаде нова молба за реабилитация до окръжния съд след изтичането на една година от постановяване на определението. По този начин след 12.10.2022 г. осъденият ще може да охрана своите интереси и да бъде съдебно реабилитиран.

2. Съдът е прекратил наказателното производство спрямо починалия подсъдим К. А. И. на основание чл. 334, т. 4 във вр. с чл. 24, ал. 1, т. 4 НПК и е отменил частично, като неразделна част от прекратяването и негова последица, присъдата, с която подсъдимият И. е признат за виновен като съизвършител на престъпление лека телесна повреда по чл. 130, ал. 1 във вр. с чл. 20, ал. 2 от НК, в частта за припадащите му се разноски по делото и в частта, с която е осъден да заплати солидарно с другия подсъдим Ш. К. обезщетение за претърпените от частния тъжител С. И. К. неимуществени вреди в размер на 2 000 лева, заедно със законовата лихва от датата на деянието.

С решението си въззивният съд е потвърдил осъдителната присъда на първоинстанционния съд в останалата част [...]

[...]В останалата част, с която наказателното производство по обвинение от частен характер е прекратено за първи път в хода на въззивното производство подлежи на самостоятелна касационна проверка. Правомощието изрично е предвидено в чл. 346, т. 4 НПК, за да се предостави възможност за повторна съдебна проверка на предпоставките за прекратяване. Законът не въвежда изрично ограничение съобразно видовете наказателни дела, както това е сторил в чл. 346, т. 2 НПК, поради което на касационен контрол подлежат прекратените наказателни производства както от общ, така и от частен характер.[...]

[...] пряко свързани с прекратяването на наказателното производство са постановените с въззивното решение диспозитиви, с които се отменя осъдителната присъда на районния съд в частта, с която починалият подсъдим И. е признат за виновен в извършено престъпление, в частта за гражданския иск и в частта за разноските. Съгласно п. 2 от Тълкувателно решение № 1 от 04.02.2013 г. по тълк.д. № 2/2012 г. на ОСНК въззивната инстанция се произнася с решение по приетия за съвместно разглеждане граждански иск, ако някое от основанията по чл. 79, ал. 1 от НК настъпи при разглеждането на делото пред нея и наказателното производство бъде прекратено. Вместо да разгледа основателността на въззивната жалба спрямо уважения граждански иск Великотърновският окръжен съд отменил първоинстанционната присъда в гражданско-осъдителната част, с която починалият подсъдим И. е осъден да заплати солидарно с другия подсъдим Ш. К. обезщетение по приетия за съвместно разглеждане граждански иск. По същите съображения въззивното решение е подписано с особено мнение от съдията-докладчик.

Правилността на въззивния съдебен акт в прекратителната и в отменителните части следва да бъде проверена по редовна касационна процедура – дали са налице процесуалните предпоставки на чл. 24, ал. 1, т. 4 НПК за прекратяване на наказателното производство и пряко свързаните с това прекратяване правни последици – отмяна на първоинстанционната присъда в частта за наказателната отговорност на починалия подсъдим спрямо повдигнатото му обвинение (от общ или от частен характер), отмяна на наложеното наказание (вкл. и административно такова), на кого да се възложат сторените по делото разноси и следва ли починалият да понесе гражданска отговорност за извършеното с деянието непозволено увреждане (деликт), независимо от прекратеното наказателното дело спрямо него. Приетият за съвместно разглеждане в наказателното производство граждански иск налага повторната оценка на доказателствата и на фактите от въззивната инстанция за решаване на всички въпроси относно авторството и деликтната отговорност на починалия подсъдим, ако виновно е извършил непозволено увреждане.

Чл.334, т.4 вр.чл.24, ал.1, т.4 от НПК

Чл.79, ал.1 от НК

Чл.346, т.2 и т.4 от НПК

Чл.351, ал.5, т.3 и ал.6 от НПК

Определение № 96 от 20.09.2022 г. на ВКС по ч. н. д. № 660/2022 г., II н. о., НК, докладчик съдията Бисер Троянов

Производство е образувано с правно основание по чл. 351, ал. 6 от НПК, по повод постъпила частна жалба от подсъдимия Ш. М. К., чрез служебен защитник адвокат Б. З., против разпореждане № 235 от 13.07.2022 г. на въззивния съдебен състав по в. н. ч. х. д. № 369/2021 г., по описа на Великотърновския окръжен съд, с което е върната касационната жалба на подсъдимия като неподлежаща на разглеждане по касационен ред.

Прокурорът от Върховна касационна прокуратура изразява писмено становище, че частната жалбата е неоснователна, тъй като решението на окръжния съд по въззивното дело от частен характер не подлежи на обжалване по касационен ред.

Върховният касационен съд, след като обсъди материалите по делото, намери частната жалба за частично основателна.

С решение № 73 от 22.06.2022 г. по в. н. ч. х. д. № 369/2021 г. Великотърновският окръжен съд прекратил наказателното производство спрямо починалия подсъдим К. А. И., на основание чл. 334, т. 4 във вр. с чл. 24, ал. 1, т. 4 от НПК и отменил частично, като неразделна част от прекратяването и негова последица, присъда № 260006 от 17.05.2021 г. по н. ч. х. д. № 703/2020 г., по описа на Великотърновския районен съд, с която подсъд. И. е признат за виновен като съизвършител на престъпление лека телесна повреда по чл. 130, ал. 1 във вр. с чл. 20, ал. 2 от НК, в частта за приспадащите му се разноски по делото и в частта, с която е осъден да заплати солидарно с другия подсъдим Ш. К. обезщетение за претърпените от частния тържител С. И. К. неимуществени вреди в размер на 2 000 лева, заедно със законовата лихва от датата на деянието.

С решението си въззивният съд потвърдил осъдителната присъда на първоинстанционния съд в останалата част, с която другият подсъдим и жалбоподател Ш. М. К. е признат за виновен в извършване на съучастническото престъпление по чл. 130, ал. 1 във вр. с чл. 20, ал. 2 от НК и е освободен от наказателна отговорност по реда на чл. 78а от НК с налагане на административно наказание от хиляда лева глоба.

С касационна жалба от 11.07.2022 г. подсъдимият Ш. М. К., чрез служебния си защитник, обжалвал изцяло въззивното решение на окръжния съд – както в частта за прекратяването на наказателното производство и пряко свързаната с него частична отмяна на първостепенната присъда, така и в останалата потвърдителна част на въззивния съдебен акт.

С разпореждане № 235 от 13.07.2022 г. по в. н. ч. х. д. № 369/2021 г., по описа на Великотърновския окръжен съд, въззивният съдебен състав върнал касационната жалба на осъдения подсъдим като процесуално недопустима, на основание чл. 351, ал. 5, т. 3 от НПК.

Обжалваното въззивно решение, с което е потвърдена осъдителната присъдата на първоинстанционния съд по отношение на жалбоподателя и подсъдим Ш. М. К., не подлежи на касационно обжалване, тъй като не попада сред изчерпателно посочените в чл. 346, т. 1 – 4 от НПК съдебни актове, които могат да бъдат предмет на касационно производство. Потвърдителните решения на окръжния съд като въззивна инстанция по дела от частен характер не се разглеждат по касационен ред. Те влизат в законна сила от деня на обявяването им.

В останалата част, с която наказателното производство по обвинение от частен характер е прекратено за първи път в хода на въззивното производство подлежи на самостоятелна касационна проверка. Правомощието изрично е предвидено в чл. 348, т. 4 от НПК, за да се предостави възможност за повторна съдебна проверка на предпоставките за прекратяване. Законът не въвежда изрично ограничение съобразно видовете наказателни дела, както това е сторил в чл. 348, т. 2 от НПК, поради което на касационен контрол подлежат прекратените наказателни производства както от общ, така и от частен характер.

Връщането на касационната жалба в тази част е незаконосъобразно, поради което атакуваното разпореждане № 235 от 13.07.2022 г. по в. н. ч. х. д. № 369/2021 г. на въззивния троен съдебен състав подлежи на отмяна.

Изложено по-горе, пряко свързани с прекратяването на наказателното производство са постановените с въззивното решение диспозитиви, с които се отменя осъдителната присъда на районния съд в частта, с която починалият подсъдим И. е признат за виновен в извършено престъпление, в частта за гражданския иск и в частта за разноските. Съгласно п. 2 от Тълкувателно решение № 1 от 04.02.2013 г. по тълк. д. № 2/2012 г. на ОСНК въззивната инстанция се произнася с решение по приетия за съвместно разглеждане граждански иск, ако някое от основанията по чл. 79, ал. 1 от НК настъпи при разглеждането на делото пред нея и наказателното производство бъде прекратено. Вместо да разгледа основателността на въззивната жалба спрямо уважения граждански иск Великотърновският окръжен съд отменил първоинстанционната присъда в гражданско-осъдителната част, с която починалият подсъдим К. А. И. е осъден да заплати солидарно с другия подсъдим Ш. К. обезщетение по приетия за съвместно разглеждане граждански иск. По същите съображения въззивното решение е подписано с особено мнение от съдията-докладчик.

Правилността на въззивния съдебен акт в прекратителната и в отменителните части следва да бъде проверена по редовна касационна процедура – дали са налице процесуалните предпоставки на чл. 24, ал. 1, т. 4 от НПК за прекратяване на наказателното производство и пряко свързаните с това прекратяване правни последици – отмяна на първоинстанционната присъда в частта за наказателната отговорност на починалия подсъдим спрямо повдигнатото му обвинение (от общ или от частен характер), отмяна на наложеното наказание (вкл. и административно такова), на кого да се възложат сторените по делото разноси и следва ли починалият да понесе гражданска отговорност за извършеното с деянието непозволено увреждане (деликт), независимо от прекратеното наказателното дело спрямо него. Приетият за съвместно разглеждане в наказателното производство граждански иск налага повторната оценка на доказателствата и на фактите от въззивната инстанция за решаване на всички въпроси относно авторството и деликтната отговорност на починалия подсъдим, ако виновно е извършил непозволено увреждане.

Воден от изложените съображения настоящият касационен съдебен състав счита, че възивно решение № 73 от 22.06.2022 г. на Великотърновския окръжен съд по в. н. ч. х. д. № 369/2021 г. подлежи на касационна проверка в частта, с която наказателното производство е прекратено спрямо починалия подсъдим К. А. И. и като неотменна

последица от това прекратяване са извършени отменителните процесуални действия на съда.

Атакуваното с частна жалба разпореждане № 235 от 13.07.2022 г. на въззивния съдебен състав следва да бъде отменено и делото върнато на окръжния съд за администриране на касационната жалба на подсъд. Ш. М. К. в частта за извършеното прекратяване.

В останалата част, с която е потвърдена осъдителната присъда спрямо касатора Ш. М. К. въззивното решение на Великотърновския окръжен съд е окончателно и не подлежи на касационна проверка.

II. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ

3. Отклонява предложението на състав на I г. о. на ВКС за постановяване на тълкувателно решение по въпроса:

„Може ли съсобственик да предяви отрицателен установителен иск за собственост за идеални части от имота, надхвърлящи собствената му идеална част?“

Чл. 26, ал. 2 ГПК

Чл. 30, 32, 33, 34 и 41 ЗС

Чл. 69 и 76 ЗН

Тълкувателно решение № 3 от 25.10.2022 г. на ВКС по тълк. д. № 3/2021 г., ОСГК, докладчик съдията Здравка Първанова

Тълкувателното дело е образувано с разпореждане на председателя на ВКС, по предложение на състав на ВКС, I г. о., направено по реда на чл. 292 ГПК, за приемане на тълкувателно решение по въпроса: „Може ли съсобственик да предяви отрицателен установителен иск за собственост за идеални части от имота, надхвърлящи собствената му идеална част?“

Предложението за тълкувателно решение е заради констатирано от състава на ВКС противоречиво разрешаване на посочения процесуалноправен въпрос в следните решения на ВКС: решение № 35 от 05.03.2019 г. по гр. д. № 1845/2018 г., I г. о. и решение № 130 от 04.01.2021 г. по гр. д. № 746/2020 г., I г. о.

В определението по чл. 292 ГПК е посочено, че независимо от известната разлика в обстоятелствата по двете дела /в първия случай ответникът се е снабдил с нотариален акт за собственост на целия имот, включително и за идеалната част на ищеца, а във втория случай ответникът има нотариален акт за собственост само за идеалните части, надхвърлящи идеалните части на ищеца/, има формирана противоречива практика на ВКС по въпроса може ли съсобственик да предяви отрицателен установителен иск за собственост за идеални части от имота, надхвърлящи собствената му идеална част. Макар касационното обжалване по гр. д. № 1845/2018 г. на ВКС, I г. о., да е допуснато на основание чл. 280, ал. 2, предл. 2 ГПК, поради възникнало съмнение за допустимостта на въззивното решение, това съмнение е породено именно от въпроса, по който е допуснато касационно обжалване по другото дело - гр. д. № 746/2020 г. на ВКС, I г. о., а именно дали е правен интерес от предявяване на отрицателен установителен иск за собственост върху идеални части от поземлен имот, които не се застъпват със собствените на ищеца идеални части от имота. В решение № 35 от 05.03.2019 г. на ВКС по гр. д. №

1845/2018 г., I г. о. е прието, че положителна процесуална предпоставка за предявяване на установителен иск за собственост е наличието на правен интерес за ищеца от този иск.

Правен интерес за предявяване на отрицателен установителен иск е налице, когато ищецът претендира да е собственик, респективно съсобственик на имота и твърди, че ответникът заявява права върху този имот, които засягат правата на ищеца. Според приетото в т. 1 от Тълкувателно решение № 8 от 27.11.2013 г. по тълк. д. № 8 от 2012 г. на ОСГТК на ВКС такъв правен интерес е налице и когато ищецът се позовава на фактическо състояние или има възможност да придобие права, ако отрече правата на ответника. В хипотезата на предявен отрицателен установителен иск за собственост от лице, което претендира да е собственик не на целия имот, а само на посочена от него идеална част от имота, такъв правен интерес за ищеца ще е налице /освен когато ищецът се позовава на фактическо състояние или на възможност да придобие права, ако отрече правата на ответника/, само ако той твърди, че ответникът претендира и се легитимира пред трети лица за собственик на такава идеална част от вещта, която превишава притежаваната от ищеца идеална част от тази вещ.

За да приеме за недопустимо въззивното решение, съставът на ВКС е намерил за неоснователни въведените от ищеца твърдения за наличие на правен интерес от така предявения отрицателен установителен иск за разликата от 49/50 ид. ч. от имота, а именно, че ищецът притежава 1/50 ид. ч. от имота /за които искът е уважен/, отрича правата на ответника за 49/50 ид. ч., тъй като той се легитимира с констативен нотариален акт за целия имот, прехвърля го на трето лице и участието на другите сънаследници не е задължително. В тази връзка е посочено, че ищецът не е процесуален субституент на другите наследници и няма право да предявява иск в защита на техните права /чл. 26, ал. 2 ГПК/. В решение № 130 от 04.01.2021 г. на ВКС по гр. д. № 746/2020 г., съставът на I г. о. е посочил, че споделя практиката на ВКС, изразена в редица решения /№ 213/2014 г. по гр. д. № 2881/2014 г., I г. о., № 162/2012 г. по гр. д. № 1260/2011 г., II г. о., № 59/2019 г. по гр. д. № 2214/2018 г., I г. о. и № 68/2018 г. по гр. д. № 2767/2017 г., II г. о./, в които е даден положителен отговор на процесуалноправния въпрос, налице ли е правен интерес от предявяване на отрицателен установителен иск за собственост върху идеални части от поземлен имот, които не се застъпват със собствените на ищеца идеални части от имота. Приел е, че когато и двете спорещи страни са се снабдили с констативни нотариални актове за право на собственост върху идеални части, без правата им да се застъпват, за ищеца ще е налице правен интерес от предявяване на отрицателен установителен иск по отношение на частта от правата на ответника, за които последният се е снабдил с нотариален акт и които се отричат от 4 ищеца.

За съсобственика не е без значение кой е сътитуляр на правото на собственост, наред с него, и каква е квотата му в съсобствеността, тъй като това касае упражняването на правомощията, произтичащи от правото му на собственост върху притежаваната идеална част от вещта и включени в съдържанието на това право. От значение е във вътрешните отношения с останалите съсобственици, свързани с използването, управлението, поддържането, подобряването и т. н. на общата вещ, уредени в чл. 30 - чл. 32 ЗС и чл. 41 ЗС, от значение е за законосъобразното упражняване правото му на разпореждане чрез продажба на трето лице с притежаваната от него идеална част (следва да е наясно спрямо кого да изпълни задължението си по чл. 33 ЗС), от значение е за законосъобразното и валидно упражняване на правото му на ликвидирание съсобствеността чрез делба на общата вещ, уредено в чл. 34 ЗС, съотв. чл. 69 ЗН, за законосъобразното упражняване на правата на наследниците да се разпоредят с наследената вещ (предвид опасността разпоредителната сделка да се окаже недействителна по чл. 76 ЗН) и др.

Затова, за съсобственика ще е налице правен интерес да отрече със сила на пресъдено нещо претендирани от ответника права върху идеални части от имота или размера им дори ако същите не се застъпват с идеалните части на ищеца. Правният

интерес от отрицателния установителен иск за собственост се разкрива и от процесуалното поведение на ответника, когато същият продължава да претендира отричаното от ищеца право на съсобственост върху идеална част от имота. От изложеното може да се направи извод, че не е налице противоречиво разрешаване по идентични правни въпроси в тълкувателните части на посочените решения на ВКС. В първото изрично има позоваване на т. 1 от Тълкувателно решение № 8 от 27.11.2013 г. по тълк. д. № 8 от 2012 г. на ОСГТК на ВКС.

Във второто позоваването е индиректно, чрез посочване на решения на ВКС, според които указанията на ТР са приложими и следва да бъдат съобразени /решение № 213/2014 г. по гр. д. № 2881/2014 г., I г. о./. Според т. 1 от ТР № 8/2012 г. правен интерес от предявяване на отрицателен установителен иск за собственост и други вещни права е налице когато: ищецът притежава самостоятелно право, което се оспорва; позовава се на фактическо състояние или има възможност да придобие права, ако отрече правата на ответника. В производството по този иск ищецът доказва фактите, от които произтича правния му интерес, а ответникът – фактите, от които произтича правото му. При липса на правен интерес производството по делото се прекратява. 5 От приетото и в двете решения на ВКС може да се обобщи, че посоченото ТР е приложимо на общо основание и за случаите, при които ищецът притежава само идеална част от право което се оспорва; позовава се на фактическо състояние или има възможност да придобие права, ако отрече правата на ответника. Това е така защото според тълкувателното решение, което обосновава хипотезите, при които е допустимо предявяване на отрицателен установителен иск за собственост и други вещни права, правният интерес се поражда от твърдението за наличие на притежаване от ищеца, различно от спорното право върху същия обект, чието съществуване би било отречено или пораждането му, респективно упражняването му, би било осуетено от неоснователната претенция на насрещната страна по спора. Интерес от отрицателния установителен иск за собственост може да е налице, когато ищецът заявява самостоятелно право върху вещта, както и при конкуренция на твърдени от двете страни вещни права върху един и същи обект.

И в двете решения на ВКС се прави обоснован извод, че хипотезата на предявен отрицателен установителен иск за собственост от лице, което претендира да е собственик не на целия имот, а само на посочена от него идеална част, попада в приложното поле на ТР и такъв правен интерес за ищеца ще е налице ако той твърди, че ответникът претендира и се легитимира пред трети лица за собственик на такава идеална част, която засяга неговата квота, т. е. оспорва му се самостоятелното право върху идеалната част; ищецът се позовава на фактическо състояние или на възможност да придобие права, ако отрече правата на ответника. Притежанието на идеални части от правото на собственост предполага многообразие на споровете за защита на тези права. При всеки конкретен спор наличието на правен интерес се преценява конкретно въз основа на обосновани твърдения, посочени в исковата молба. Съдът е длъжен да провери допустимостта на иска и следи за правния интерес при всяко положение на делото. След като се касае за въведен от ищеца спор за права в собствеността на имот, надхвърлящи неговите идеални части, то и при преценката за правния интерес, съобразно визираните в цитираното ТР предпоставки, следва да се имат предвид и правните последици на съдебното решение, с което евентуално се уважава или отхвърля така предявен отрицателен установителен иск и противопоставимостта му на неучаствали в процеса други съсобственици на имота.

От горното следва, че няма противоречиви разрешения по идентични материалноправни въпроси в тълкувателните части на посочените решения на ВКС.

По изложените съображения общото събрание на гражданската колегия на Върховния касационен съд

РЕШИ:

Отклонява предложението на състав на I г. о. на ВКС за постановяване на тълкувателно решение по въпроса: „Може ли съсобственик да предяви отрицателен установителен иск за собственост за идеални части от имота, надхвърлящи собствената му идеална част?“

Особено мнение:

Тълкувателното дело е образувано въз основа на разпореждане на председателя на Върховния касационен съд от 11.10.2021 г. по предложение на състав на Първо гражданско отделение на ВКС, направено с определение № 60087 от 22.06.2021 г. по ч. гр. д. № 1541/2021 г., за приемане на тълкувателно решение по следния въпрос, по който съставът е констатирал противоречива практика по чл. 290 ГПК на състави на ВКС: „Може ли съсобственик да предяви отрицателен установителен иск за собственост за идеални части от имота, надхвърлящи собствената му идеална част.“

По така поставения въпрос действително е налице противоречива практика на тричленни състави на ГК на ВКС и не е налице основание за отклоняване на предложението по смисъла на чл. 7.1 и чл. 7.2 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от ОСГК, ОСТК и ОСГТК.

Не може да бъде споделена тезата, че доколкото във всички посочени в предложението решения на тричленни състави на ГК на ВКС е налице позоваване на ТР № 8 от 27.11.2013 г. по тълк. д. № 8 от 2012 г. на ОСГТК на ВКС, макар и индиректно в някои случаи, то може да се обобщи, че посоченото ТР е приложимо на общо основание и за случаите, при които ищецът притежава само идеална част от право което се оспорва; позовава се на фактическо състояние или има възможност да придобие права, ако отрече правата на ответника.

Действително и в двете групи решения на тричленни състави на ГК на ВКС е налице позоваване на разрешението, съдържащо се в т. 1 на ТР № 8 от 27.11.2013 г. по тълк. д. № 8 от 2012 г. на ОСГТК на ВКС, но въпреки това съставите разрешават противоречиво въпроса кога е налице правен интерес съсобственик да предяви отрицателен установителен иск за собственост за идеални части от имота, надхвърлящи собствената му идеална част.

В решение № 35 от 05.03.2019 г. по гр. д. № 1845/2018 г. на I г. о. на ВКС, като е взел предвид, че положителна процесуална предпоставка за предявяване на установителен иск за собственост е наличието на правен интерес за ищеца от предявяването именно на този иск, съставът е приел, че такъв правен интерес за предявяване на отрицателен установителен иск е налице, когато ищецът претендира да е собственик, респективно съсобственик на имота и твърди, че ответникът заявява права върху този имот, които засягат правата на ищеца. Прието е, че в хипотезата на предявен отрицателен установителен иск за собственост от лице, което претендира да е собственик не на целия имот, а само на посочена от него идеална част от имота, такъв правен интерес за ищеца ще е налице (освен когато ищецът се позовава на фактическо състояние или на възможност да придобие права, ако отрече правата на ответника), само ако той твърди, че ответникът претендира и се легитимира пред трети лица за собственик на 9 такава идеална част от вещта, която превишава притежаваната от ищеца идеална част от тази вещ.

Това разрешение влиза в пряко противоречие с приетото в решение № 130 от 04.01.2021 г. по гр. д. № 746/2020 г. на I г. о. на ВКС, в което е прието, че когато и двете спорещи страни са се снабдили с констативни нотариални актове за право на собственост върху идеални части, без правата им да се застъпват, за ищеца ще е налице правен интерес от предявяване на отрицателен установителен иск по отношение на частта от правата на ответника, за които последният се е снабдил с нотариален акт и които се отричат от ищеца. Изложени са съображения, свързани със значението, което има обстоятелството кои лица са сътитутляри на правото на собственост, наред с предявилото иска лице, и каква е квотата му в съсобствеността, тъй като това касае упражняването на правомощията,

произтичащи от правото му на собственост върху притежаваната идеална част от вещта и включени в съдържанието на това право.

При подобни данни за релевантните факти и обстоятелства е постановено и решение № 35 от 05.03.2019 г. по гр. д. № 1845/2018 г. – ответникът се е снабдил с констативен нотариален акт за имота, след което го е продал, като ищцата поддържа, че ответникът не е собственик на разликата над притежаваните от нея права, доколкото и други лица участват в съсобствеността. Т.е. обстоятелството кои лица са сътитulyари на правото на собственост е посочено от предявилото иска лице като съображение за наличие на правен интерес от предявяването на отрицателния установителен иск и в производството по гр. д. № 1845/2018 г., което навежда на извод, че именно въпросът в кои случаи за съсобственик е налице правен интерес да предяви отрицателен установителен иск за собственост за идеални части от имота, надхвърлящи собствената му идеална част се разрешава противоречиво.

Съдиите Светлана Калинова, Камелия Маринова, Владимир Йорданов, Джулиана Петкова и Маргарита Соколова

4. [1.] При проверка по реда на чл. 463 ГПК на законосъобразността на оспорваното разпределение съдът е ограничен от оплакванията в жалбата и може да отмени разпределението, само доколкото това е необходимо за уважаване на жалбата. Съдът служебно проверява, дали в обжалваното разпределение са включени присъединените по право вискатели.

[2.] Окръжният съд, след отмяна на обжалваното пред него разпределение, изготвено от съдебен изпълнител, респ. апелативният съд, след отмяна на решение на окръжния съд, с което се потвърждава оспореното разпределение, решава въпроса по същество, като сам извършва ново разпределение. Когато липсва достатъчна конкретизация на вземанията, включени в разпределението, съдът, след отмяната му, връща делото на съдебния изпълнител за изготвяне на ново разпределение.

[3.] Вземанията на държавата, респ. на частния съдебен изпълнител към длъжника по принудителното изпълнение за дължимите, но незаплатени авансово от вискателя такси по изпълнителното производство, се ползват с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, когато таксите са начислени и необходими за осъществяването на конкретния изпълнителен способ, чрез който е получена подлежащата на разпределение сума.

[4.] Вземането на общината за таксата „битови отпадъци“ не се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД.

Тълкувателно решение № 2 от 22.11.2022 г. на ВКС по тълк. д. № 2/2021 г., ОСГТК, докладчици съдиите Боян Цонев и Костадинка Недкова

Тълкувателното дело е образувано с разпореждане от 09.06.2021 г. на председателя на Върховния касационен съд (ВКС), на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ, по искане на председателя на Висшия адвокатски съвет, за постановяване на тълкувателно решение от Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия (ОСГТК) на ВКС по следните въпроси:

1. Какъв е обхватът на съдебната проверка по реда на чл. 463 ГПК относно законосъобразността на оспорваното разпределение – ограничен ли е съдът от

оплакванията в жалбата или може служебно да провери законосъобразността на обжалваното разпределение?

2. Какви са правомощията на съда след отмяна на обжалвано пред него разпределение, изготвено от съдебния изпълнител, респ. след отмяна на решение на окръжния съд, с което се потвърждава оспореното разпределение – да реши въпроса по същество, като сам извърши ново разпределение, или да върне делото на съдебния изпълнител, респ. на окръжния съд за извършване на ново разпределение?

3. Ползват ли се с привилегиата по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД длъжниците, но незаплатени авансово от вискателя такси по изпълнителното производство?

4. Представлява ли таксата „битови отпадъци“ привилегирано вземане по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД?

1. Първите два въпроса касаят правомощията на съда при обжалване по реда на чл. 463 ГПК на разпределение по чл. 460 ГПК на съдебния изпълнител. От значение за отговорите и на двата въпроса е характерът на производството – контролно-отменително или въззивно. С оглед на това, вида на производството е предмет на изложението по първи въпрос, като посочените в него съображения са относими и към отговора на втори въпрос.

По първи въпрос е налице противоречива практика на окръжните и апелативните съдилища, в която са застъпени две принципни становища.

Според първото виждане, съдът извършва проверка за законосъобразност на разпределението по чл. 460 ГПК само въз основа на изричните доводи, наведени в жалбата.

Във втората поддържана теза се приема, че в производството по чл. 463 ГПК съдът не е ограничен от оплакванията в жалбата, а служебно проверява законосъобразността на цялото разпределение.

ОСГТК на ВКС приема следното:

Правомощията на съда при обжалване на разпределението по чл. 460 ГПК са обусловени от неговата специфика.

Разпределение по чл. 460 ГПК се извършва при недостатъчност на постъпилата при изпълнението сума за удовлетворяване на вземанията на всички вискатели. То е акт на съдебния изпълнител (СИ), с който се определя кои притезания и в какъв размер се удовлетворяват, както и редът (привилегиата) на удовлетворяването им. Видно от посочената разпоредба, разпределението по своя характер не представлява същинско изпълнително действие на съдебния изпълнител, тъй като то следва по време осъществяването на съответния изпълнителен способ, при който е осребрено имущество на длъжника и е получена сумата, предмет на разпределението. В разяснителната част на т. 10 от Тълкувателно решение (ТР) № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС също изрично е посочено, че разпределението не е изпълнително действие.

Производството по чл. 463 ГПК (за обжалване на разпределението по чл. 460 ГПК) се различава от производството по чл. 435 ГПК (за обжалване действията на СИ) по своята същност, правомощията на съда и правните си последици.

При обжалване на действията на СИ по чл. 435 и сл. ГПК окръжният съд действа като контролно-отменителна инстанция – Тълкувателно решение № 3/2005 от 12.07.2005 г. по тълк. д. № 3/2005 г. на ОСГТК на ВКС. Производството е контролно-отменително,

тъй като съдът не може сам да извърши валидно дължимото изпълнително действие (например публична продаж, въвод и т. н.). Ето защо, при наличие на незаконосъобразно изпълнително действие на съдебния изпълнител, съдът е компетентен само да го отмени и да върне делото на органа по изпълнението със задължителни указания.

От друга страна, незаконосъобразността на разпределението по чл. 460 ГПК може да се изразява: 1) в неправилно приложение на нормите относно привилегиите и редът на удовлетворяване, който следва от тях; 2) неправилно приложение на чл. 76 ЗЗД; 3) неправилно прилагане на правилото на чл. 136, ал. 3 ЗЗД относно съразмерността на удовлетворяване; 4) грешка в пресмятането на сумите. С оглед очертания кръг от въпроси, с които може да бъде сезиран съдът при обжалване на разпределението, за разлика от производството по чл. 435 и сл. ГПК, при уважаване на жалбата срещу разпределението съдът не е необходимо да връща делото на изпълнителния орган, тъй като може да измени извършеното от съдебния изпълнител разпределение въз основа на дадените от съда отговори на повдигнатите в жалбата въпроси. Именно поради това и посочените в закона правомощия на съда при обжалване на разпределение по ГПК са различни от тези при обжалване на действията на съдебния изпълнител по чл. 435 ГПК. С оглед препращащата към всички алинеи на чл. 278 ГПК норма на чл. 463 ГПК, в производството по разглеждане на жалбата против разпределението окръжният съд прилага правилата на въззивното обжалване. Препращането към правилото на чл. 278, ал. 2 ГПК, обосновава категоричен извод, че в производството по чл. 463 ГПК окръжният съд не действа като контролно-отменителна инстанция, а като въззивна такава, с оглед правомощията му при основателност на жалбата да реши спора по същество, като при необходимост събира доказателства. При уважаване на жалбата произнасянето по същество се изразява в промяна на разпределението, без връщане на делото на съдебния изпълнител. Това разпределение ще бъде задължително за съдебния изпълнител по силата на чл. 278, ал. 3 ГПК.

От факта, че предмет на обжалването е акт на несъдебен орган, не могат да бъдат извеждани аргументи за характера на производството – контролно-отменително или въззивно.

С оглед разпоредбата на чл. 463, ал. 1 ГПК жалбата има суспензивен ефект спрямо цялото разпределение, тъй като сумата, предмет на разпределението, е една и тя се счита заделена до разрешаването на спора. При обжалване на разпределението съдебният изпълнител не може да извършва плащане по него, доколкото е извън неговата компетентност извършването на преценка относно предмета на жалбата и предвид незнаенето кои от оплакванията в жалбата съдът ще приеме за основателни и от там, кои части на разпределението ще бъдат отменени. Ето защо, разпоредбата на чл. 463, ал. 1 ГПК не е основание да се приеме, че във всички случаи предмет на жалбата е цялото разпределение.

С оглед диспозитивното начало в гражданския процес – чл. 6, ал. 2 ГПК, предметът на жалбата определя рамките на сезирането на съда, извън които произнасянето е недопустимо. Приложение намира и принципът да не се влошава положението на жалбоподателя при липса на друга жалба – чл. 271, ал. 1, изр. 2-ро ГПК. Ето защо, препращането към чл. 278 ГПК при обжалване на изготвеното от съдебния изпълнител разпределение не означава, че съдът следи служебно за всяка незаконосъобразност и то на

цялото разпределение. Жалбоподателят е този, който сезира съда и определя предмета на проверката в производството по чл. 463 ГПК. При липса на жалба от друга страна, съдът не може да преценява законосъобразността на тези части от разпределението, които нямат връзка с жалбата, тъй като това би било нарушение на принципа на диспозитивното начало и би могло да доведе и до влошаване на положението на жалбоподателя при липса на друга жалба. Няма основание при проверка на законосъобразността на разпределението принципът на служебното начало на съда да се прилага в по-голяма степен, отколкото в общия исков процес, още повече, че решението му няма сила на пресъдено нещо за изпълняемото вземане. Жалбоподателят не е легитимиран и да брани чужди права. Правилото на чл. 26, ал. 2 ГПК е в Част първа на ГПК „Общи положения“ и намира приложение и за изпълнителния процес при обжалване на разпределението. Следователно, само ако уважаването на жалбата води до необходимост от промяна на цялото разпределение, то следва да бъде изменено изцяло. Ако оплакванията в жалбата са неоснователни, съдът не може да променя служебно разпределението в части и на основания, които не са наведени в жалбата.

Нормите на чл. 136 ЗЗД, независимо че се намират в материален закон, са процесуални по своя характер, тъй като уреждат привилегиите като ред на удовлетворяване на вземанията на кредиторите в изпълнителния процес. Доколкото тези норми не са материалноправни, за тях са неотнормирани задължителните указания, дадени с ТР № 1/2013 от 09.12.2013 г. по тълк. д. № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС, съгласно които за правилното приложение на императивна материалноправна норма съдът следи служебно. Привилегията е процесуално право на кредитора, функционално свързано с вземането му, тъй като обезпечава неговото удовлетворяване. Ето защо, предвидените в чл. 136, ал. 1, т. 1-6 ЗЗД привилегии създават за съответните кредитори право на предпочително удовлетворяване, но единствено от волята на вискателя зависи дали да защити това свое процесуално право, като вкл. е допустим и отказ от него.

Горното може да бъде илюстрирано със следните примери: Когато уважаването на жалбата води до промяна на обема на правата (в посока на намаление или на увеличение) в един ред, това намира отражение върху удовлетворяването на всеки от вискателите в този и в следващите редове, с оглед принципите, на които се основава всяко разпределение, а именно, че по правило: 1) преди удовлетворяване на вземанията от предходен ред, не се пристъпва към удовлетворяване на притезанията от следващ ред; и 2) удовлетворяването на вземанията в един и същи ред става по съразмерност. Предвид посочените принципи на разпределението, приложими както в индивидуалното, така и в универсалното принудително изпълнение (производството по несъстоятелност), уважаването на жалбата, с оглед конкретния ѝ предмет, не винаги води до необходимост от промяна на цялото разпределение. Когато уважаването на жалбата води до промяна на признати с разпределението привилегии, това води по необходимост до промяна на разпределението в следващите редове. Ако обаче няма жалба относно разпределението в предходни редове, в тази част разпределението не може да бъде променяно, защото то не е предмет на жалбата. Уважаването на жалбата на един вискател не може да доведе до определяне от съда на по-благоприятен ред (по-предна по ред привилегия) на удовлетворяване за друг вискател, който не е упражнил правото си на жалба относно нея. Ето защо, ако вземането на вискател е включено в разпределението като хирографарно –

чл. 460, изр. 2-ро ГПК, въпреки, че се ползва с привилегия, но няма жалба от този взыскател, привилегията му не следва да бъде взета предвид при разглеждане на жалба от друг кредитор. Ако кредитор оспорва правилното приложение на чл. 460, изр. 2-ро ГПК и чл. 136, ал. 3 ЗЗД за удовлетворяване на хирографарните кредитори по съразмерност, не може да се преразглежда разпределението по привилегиите в предходните редове, доколкото то не е оспорено, тъй като съдът ще излезе извън предметния обхват на жалбата, като това би могло да доведе и до влошаване на положението на жалбоподателя при липса на друга жалба.

Поставеният въпрос не влиза в предметния обхват на ТР № 6/2017 от 15.01.2019 г. по тълк. д. № 6/2017 г. на ОСГТК на ВКС. В него е посочено, че логично следствие от различията в подлежащите на проверка съдебни актове се явяват и различните правомощия на въззивната инстанция в производството по обжалване на решенията и в производството по обжалване на определенията, визирани в чл. 274, ал. 1 ГПК. Именно по отношение на последните – определенията по чл. 274, ал. 1 ГПК е даденото тълкуване, че разпоредбата на чл. 278, ал. 4 ГПК представлява особено правило по см. на чл. 278, ал. 4 ГПК, което изключва субсидиарното приложение на чл. 269, изр. 2-ро ГПК в производството по частните жалби. Препращането на чл. 463 ГПК към чл. 278 ГПК при обжалване на разпределението по чл. 460 ГПК не обуславя прилагане на даденото с посочения тълкувателния акт разрешение, предвид очертаните специфики на разпределението. За разлика от определенията по чл. 274, ал. 1 ГПК, процесуалните норми, регламентирани реда на привилегиите, не са свързани с приложението на процесуални предпоставки за допустимост на делото, като от волята на страната зависи, дали тя ще защити процесуалното си право на предпочтително удовлетворение, съответно дължимия ѝ обем на удовлетворяване на изпълняемото ѝ материално право при разпределението.

Предвид изложеното, относно законосъобразността на разпределението окръжният съд е ограничен само до оплакванията, наведени в жалбата, и ако тя е основателна, той може да отмени разпределението, само доколкото това е необходимо за уважаване на жалбата и доколкото това по необходимост рефлектира върху правата на други взыскатели по разпределението.

Специфична е хипотезата, когато съдебният изпълнител не е изпълнил задължението си да конституира присъединен по право кредитор като го включи в разпределението – чл. 458 и чл. 459 ГПК. Предвиденото присъединяване по право на публичните вземания е от обществен интерес. Присъединен по право е и ипотекарният кредитор, тъй като с публичната продажба на имота всички ипотeki върху него се погасяват. При жалба срещу разпределението цялото дело се изпраща на съда, поради което съдът може да извърши проверка дали съдебният изпълнител е изпълнил задълженията си по чл. 458 ГПК и чл. 191 ДОПК да уведоми НАП, както и дали е направил справка в Службата по вписванията за наличие на ипотeki. Разпределението не е влязло в сила и присъединеният по право кредитор може да бъде включен в него. С оглед на това, и предвид, че присъединените по право взыскатели са задължителни участници в изпълнителния процес във фазата на разпределението, като условие за неговата допустимост, съдът следи служебно за спазване от съдебния изпълнител на правилата на

чл. 458 и чл. 459 ГПК, гарантиращи правото на участие като страни в изпълнителното производство на присъединените по право вискатели.

Ако обаче присъединен по право кредитор е включен в разпределението, но неправилно е изчислена припадащата му се сума, при липса на жалба от този вискател, съдът не следи служебно за тази незаконосъобразност. Доколкото съответният изпълнителен способ е приключил, присъединеният по право кредитор не може да упражни правата по чл. 501 ГПК, нито да участва като наддавач в публичната продажба, тъй като описът и продажбата вече са извършени.

Когато съдът установи, че в разпределението не е участвал присъединен по право кредитор, и същият е подал жалба срещу разпределението, той следва да го включи в разпределението, без да се връща делото на съдебния изпълнител, тъй като това само би забавило процеса, без да може този вискател да упражни други права в него, извън тези, които може да упражни с жалбата.

В случаите, когато невключеният в разпределението присъединен по право вискател не е подал жалба срещу разпределението, съдът служебно връща делото на съдебния изпълнител за ново разпределение с цел обезпечаване на участието на страната в процеса.

2. По втория въпрос също е установена противоречива практика на окръжните и апелативните съдилища.

Според първата застъпвана теза, при отмяна на обжалваното разпределение, съдът се произнася по същество, като изготвя ново разпределение, а според второто становище, при установена незаконосъобразност на изготвеното от съдебния изпълнител разпределение, съдът го отменя изцяло и го връща на СИ за изготвяне на ново разпределение.

ОСГТК на ВКС намира за правилно първото становище, като основните съображения за това се съдържат в разясненията по първия въпрос, където е аргументирано защо производството по чл. 463 ГПК не е контролно-отменително, а е въззивно.

Допълнителни съображения в подкрепа на първото становище са, че препращането на чл. 463 ГПК към чл. 278, ал. 2 ГПК цели изготвянето на разпределението и влизането му в сила да са максимално близки едно до друго, за да се гарантира правото на вискателите да бъдат удовлетворени в кратки срокове, както и да се възпрепятства увеличението на размера на дълга на длъжника, доколкото лихвите продължават да текат. Това следва и от предвидения много кратък срок за обжалване на разпределението – тридневен от предявяване му – чл. 462, ал. 2 ГПК. При отмяна на разпределението, връщането на делото на съдебния изпълнител от съда с даване на задължителни указания би довело до неограничена възможност да се изготвят нови разпределения от СИ, всяко от които подлежащо на двуинстанционен контрол, което ще доведе до необосновано забавяне на удовлетворяването на вискателите. Участващите в разпределението на конкретната сума вискатели имат интерес от невръщане на делото на съдебния изпълнител за извършване на ново разпределение и с оглед на това, че в него биха участвали и присъединили се вискатели, след извършване на обжалваното разпределение по изпълнителното дело и неговата отмяна.

При обжалване на разпределение по реда на чл. 463 ГПК съдът следи служебно за валидността и допустимостта на обжалвания акт. Липсва законово изискване изпълнителният орган при извършване на разпределението или по-късно – при обжалването му, да изложи мотиви към акта. По това обжалването на разпределението се различава от обжалването на изпълнителните действия на съдебния изпълнител по реда на чл. 435 ГПК, при което, съгласно изричното правило на чл. 436, ал. 3 ГПК, той е задължен да изложи мотиви по обжалваните действия. Ето защо, при неяснота на изявената воля в постановлението за разпределение по чл. 460 ГПК, действителната воля на органа не може да бъде изведена от мотиви, каквито то няма. Поради това, ако изразената в разпределението воля на съдебния изпълнител е неясна (например липсва достатъчна конкретизация на отделни вземания, съответно на техния размер, която възпрепятства индивидуализацията им) и не може да бъде изяснена и от събраните доказателства по делото, това води до невъзможност за съда да извърши сам ново разпределение. В очертаната хипотеза порокът на разпределението е толкова тежък и непоправим, че съдът следва да върне делото на съдебния изпълнител за издаване на нов акт за разпределение.

Решението на окръжния съд по жалбата срещу разпределението може да се обжалва пред апелативния съд – чл. 463, ал. 2 ГПК, като разглеждането на жалбата става по реда на чл. 274 ГПК т.е. по реда на обжалване на определенията, в т. ч. и при приложение на правилата на чл. 278 ГПК за разглеждане на жалбата в закрито заседание и при правомощия на апелативния съд, ако отмени обжалваното решение на окръжния съд, да постанови друго по жалбата, без да връща делото за ново разглеждане на окръжния съд, като правомощията на апелативния съд са същите като тези на окръжния съд.

3. В предметния обхват на третия въпрос попадат авансово дължимите от взискателя, но незаплатени от него такси в изпълнителното производство, независимо дали същото се развива пред държавен съдебен изпълнител (ДСИ) или частен съдебен изпълнител (ЧСИ). Противоречивата съдебна практика на окръжните и апелативните съдилища е формирана само относно производства пред ЧСИ, но отговорът на въпроса следва да обхваща и двете хипотези, тъй като изпълнителното производство и в двата случая се провежда по един и същи процесуален ред, като законодателят е установил еднакви по размер такси по изпълнението, които се събират от ДСИ и ЧСИ.

В предметния обхват на въпроса не попадат таксите, които не се дължат авансово (предварително) от взискателя (например пропорционалната такса по чл. 53 ТДТССГПК и т. 26 ТТРЗЧСИ, или таксите, от внасянето на които взискателят е освободен съгласно чл. 81 ЗЧСИ и чл. 83 ГПК), но отговорът на въпроса е от значение и за тях.

Противоречието в съдебната практика (а и в доктрината) се свежда до това, дали авансово дължимите от взискателя такси, след като не са заплатени от него, а се събират направо от длъжника при разпределението съгласно чл. 79, ал. 2 ГПК, съставляват „разноски по принудителното изпълнение“ по смисъла на чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД.

Едното становище по този въпрос е, че вземанията на ЧСИ (респ. на държавата) към длъжника по изпълнението за дължимите, но незаплатени авансово от взискателя такси, се ползват с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, когато тези такси са начислени и необходими за осъществяването на конкретния изпълнителен способ, чрез който е получена подлежащата на разпределение сума, тъй като в тези случаи те са разноски по принудителното изпълнение по смисъла на тълкуваната разпоредба.

Според другото становище, дължимите, но незаплатени авансови такси, не представляват разноси, сторени от взискателя, поради което вземанията на ЧСИ (респ. на държавата) за тях към длъжника по изпълнението не са за разноси по принудителното изпълнение по смисъла на чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД и не се ползват с тази първа по ред специална привилегия.

ОСГТК на ВКС намира за правилно първото становище.

С разпоредбата на чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД в първия ред специални привилегии са поставени вземанията за разноси по обезпечаването и принудителното изпълнение, както и за исковите по чл. 134 и чл. 135 ЗЗД – от стойността на имота, за който са направени, спрямо кредиторите, които се ползват от тези разноси. Общият правен режим на привилегиите (чл. 136 и чл. 137 ЗЗД) не съдържа правило, указващо предметния и персоналният обхват на вземанията за разноси по индивидуалното принудително изпълнение по смисъла на чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД (за разлика от специалните норми относно разноските по несъстоятелността – чл. 722, ал. 1, т. 3 и чл. 723 ТЗ).

Разпоредбата на чл. 79, ал. 1 ГПК регламентира общия принцип за отговорността за разноси в изпълнителното производство – те са за сметка на длъжника, освен в изрично посочените от закона случаи. Макар чл. 79 ГПК (състоящ се от три алинеи) да е озаглавен „Разноси по изпълнението“, алинеи 2 и 3 от същия са посветени на таксите в изпълнителното производство, като чл. 79, ал. 2 ГПК изрично разпорежда, че когато таксите по изпълнението не са внесени от взискателя, те се събират от длъжника. В т. 11, изр. 1 от ТР № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС е прието, че ако взискателят не е внесъл авансово дължима такса, ЧСИ я събира от длъжника съгласно чл. 79, ал. 2 ГПК, когато длъжникът отговаря за тази такса. Съгласно разясненията, дадени в мотивите, таксите по изпълнението имат различно значение при осъществяването на принудителното изпълнение от ДСИ или от ЧСИ. В първия случай дължимите държавни такси са публични държавни вземания (чл. 162, ал. 2, т. 3, пр. 1 ДОПК), като ДСИ ги определя и събира в качеството си на орган по принудителното изпълнение; докато дължимите на ЧСИ такси са частно вземане за възнаграждение за положен труд, като ЧСИ е и кредитор по това вземане (наред с качеството си на орган по принудителното изпълнение). Също там изрично е посочено, че положението е идентично при нотариалните такси, получавани от нотариуса, в сравнение с нотариалните такси, получавани от съдията по вписванията, или присъждани от съда при уважаване на иск по чл. 19, ал. 3 ЗЗД, като в т. 19 от ТР № 6/2012 от 06.11.2013 г. по тълк. д. № 6/2012 г. на ОСГТК на ВКС е прието, че понятието „разноси по прехвърлянето на имота“ по смисъла на чл. 364, ал. 1 ГПК включва и нотариална такса. В съдебната практика няма съмнение и че разпоредбата на чл. 435, ал. 2 (в действащата редакция – т. 7 от същата) от ГПК, съгласно която длъжникът може да обжалва разноските по изпълнението, регламентира възможност за длъжника да обжалва и съответния акт на съдебния изпълнител, с който в негова тежест се възлагат такси по изпълнението – в този смисъл са и разясненията, дадени в мотивите към т. 2 от ТР № 3/2015 от 10.07.2017 г. по тълк. д. № 3/2015 г. на ОСГТК на ВКС.

От гореизложеното е видно, че съгласно тълкувателната практика на ВКС, в понятието „разноси по изпълнението“, употребено от законодателя в разпоредбите на чл. 79 и чл. 435, ал. 2 ГПК, се включват и таксите по изпълнението, като и самият законодател

ясно сочи това чрез заглавието и съдържанието на чл. 79 ГПК. При това положение няма основание понятието „разноски по принудителното изпълнение“, употребено в разпоредбата на чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, да се тълкува по различен начин.

Регламентираният в чл. 79, ал. 1 ГПК общ принцип за отговорността за разноски в изпълнителното производство, – че те се понасят от длъжника (освен в изрично посочените от закона случаи), намира своето основание в това, че изпълнителното производство е сурогат на доброволното изпълнение – от страна на длъжника липсва добросъвестно изпълнение на гражданските правоотношения, които в случаите на образувано изпълнително дело са и съдебно потвърдени. Именно това неправомерно поведение на длъжника е повод за образуване на изпълнителното производство, поради което по принцип разноските за същото не се възлагат в тежест на кредитора (взискателя), а в тежест на длъжника.

В исковото производство положението е съществено различно. При неговото образуване и докато то е висящо (пред съответната инстанция) не е известно на кого принадлежи спорното по делото материално право – на ищеца или на ответника. Поради това разпоредбите на чл. 78 ГПК регламентират общия принцип за отговорността за разноски в съдебното (исковото) производство, – че те се понасят от (възлагат се със съдебното решение в тежест на) страната (ищеца или ответника), която е изгубила правния спор, респ. – неправомерното ѝ поведение е станало причина за воденето на делото, поради което тя следва да заплати на насрещната страна всички направени (заплатени) от последната разноски по производството (респ. – съразмерно на уважената, съответно – на отхвърлената част от иска – чл. 78, ал. 1 и ал. 3 ГПК).

Този принципно различен законодателен подход при уредбата на отговорността за разноските в изпълнителното производство (те се понасят поначало от едната страна – длъжника, освен в изрично предвидените случаи) и в исковото производство (разноските се понасят от тази от насрещните страни по делото, която е изгубила правния спор) не дава възможност за механично пренасяне в изпълнителното производство на също принципното за исковото производство положение, че разноските са само направените (сторените, заплатените) от страните разходи по воденето на делото, които съгласно чл. 71, ал. 1 ГПК са държавни такси и разходи за производството (разясненията, дадени в мотивите към т. 1 от ТР № 6/2012 от 06.11.2013 г. по тълк. д. № 6/2012 г. на ОСГТК на ВКС). Това разрешение, приложимо за отговорността за разноските в исковото производство, не може да бъде приложено пряко в изпълнителното производство, тъй като чл. 79, ал. 2 ГПК изрично разпорежда, че макар и взискателят да не е внесъл (заплатил) таксите по изпълнението, те се събират от длъжника. Както вече беше посочено, в т. 11 от ТР № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС е прието, че невнесените от взискателя авансово дължими такси се събират от длъжника, когато той отговаря за тях, като в мотивите е разяснено, че те съставляват публично вземане на държавата, респ. – частно вземане на ЧСИ, но не е разискван въпросът дали съставляват привилегирова вземания или не, тъй като този въпрос е извън предмета на тълкуване по тази точка.

Несъмнено в случаите, когато авансово дължими такси по изпълнението са заплатени (внесени) от взискател, същите съставляват разноски (разходи) за този взискател. Отговор на въпросите кои разноски и на кои взискатели се ползват с

привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД е даден с т. 6 от ТР № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС, като (в обобщение) там е възприето принципното разрешение, че в първия ред на специалните привилегии се включват направените от взыскателя разноси по изпълнението, които са необходими за осъществяването на конкретния изпълнителен способ, чрез който е получена сумата, подлежаща на разпределение. В мотивите, макар и неизчерпателно, изрично са посочени сред тези разноси на взыскателя: (внесените от него) такси за налагането на заповест върху вещта или вземането, или за възбрана по изпълнителното дело, за извършването на опис и публична продажба на вещта; както и таксите по образуването на изпълнителното дело – в зависимост от това дали е поискано извършването и на други изпълнителни способности, както и от стойността на имуществото на длъжника, върху което те са насочени. И в тази точка от ТР № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС не е разискван въпросът дали публичното вземане на държавата, респ. – частното вземане на ЧСИ към длъжника за невнесените от взыскателя, но дължими такси, се ползват или не с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, тъй като този въпрос е извън предметния обхват на тълкуване и по тази точка.

От гореизложеното следва, че след като таксите по изпълнението (включително авансово дължимите такива) съставляват „разноси по изпълнението“ по смисъла на чл. 79 и чл. 435, ал. 2 ГПК, респ. – „разноси по принудителното изпълнение“ по смисъла на чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, но без последната разпоредба (а и другите две) да сочат титуляря на (кредитора по) това вземане за разноси към длъжника (взыскателят, който ги е направил, или държавата, респ. – ЧСИ, когато таксите не са внесени от взыскателя), то критерият дали това вземане се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, е не дали таксите са вече внесени или не, нито вида и характера на вземането – частно или публично, а дали тези такси са начислени и необходими за осъществяването на конкретния изпълнителен способ, постъпленията от който се разпределят. Във всички случаи тези такси следва да бъдат начислени от органа по принудителното изпълнение (без значение ДСИ или ЧСИ) и следва да бъдат събрани от него от длъжника, когато последният отговаря за тях. При това положение и след като съгласно задължителната практика на ВКС (т. 6 от ТР № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС) в случаите когато таксите са внесени от взыскателя и са начислени и необходими за осъществяването на конкретния изпълнителен способ, чрез който е получена подлежащата на разпределение сума, частното вземане на този взыскател се ползва от привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, то няма никакво основание в същите тези случаи, но само защото таксите не са предварително внесени, от тази привилегия да не се ползва публичното държавно вземане, респ. – частното вземане на ЧСИ за същите необходими такси (разноси) по изпълнението.

Този извод следва и от характера и функцията на таксите по изпълнението, които представляват стойността („цената“) на предоставяната от държавата или от ЧСИ „услуга“ – принудителното изпълнение като цяло, респ. – на конкретно осъществения способ за изпълнение. Разпоредбата на чл. 79, ал. 2 ГПК не прави разграничение дали невнесените от взыскателя такси са били авансово дължими от него или той е освободен от внасянето им съгласно чл. 81 ЗЧСИ и чл. 83 ГПК (т. нар. „субсидирани такси“), или пък по разпореждане на законодателя се събират при разпределението, каквато е

пропорционалната такса по чл. 53 ТДТССГПК и т. 26 ТТРЗЧСИ (т. нар. „такса за успех“). С оглед на това, макар и при първоначални колебания, понастоящем съдебната практика е трайно ориентирана, че вземанията на ЧСИ за пропорционалната и за субсидираните такси се ползват с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД; категорично преобладаваща е и практиката на окръжните и апелативните съдилища, че с тази първа по ред специална привилегия (а не с общата привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 6 ЗЗД) се ползват и публичните вземания за всички държавни такси по изпълнението – без значение дали те са били авансово дължими или не от вискателя, и той не ги е внесъл. Това е така, защото същественият признак е не вида на таксата и дали тя е била авансово дължима от съответния вискател, а дали таксата е необходима за осъществяването на изпълнителния способ, чрез който е получена подлежащата на разпределение сума, и от който се възползват всички вискатели, участващи в разпределението. Поради това със специалната привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД се ползват вземанията (независимо от титуляря им) както за авансово внесените от вискателя такси, така и за невнесените предварително от него такси по изпълнението. Когато таксата, необходима за осъществяването на съответния изпълнителен способ, е била дължима и е внесена от съответния вискател, длъжникът дължи възстановяването на разноските за заплащането ѝ на този вискател и вземането на последния за тези разноски (частно по своя характер) се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД (чл. 79, ал. 2 ГПК и т. 6 от ТР № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС). Когато необходимата такса (независимо дали е била авансово дължима) не е внесена от вискател, тя също се събира от длъжника (чл. 79, ал. 2 ГПК и т. 11 от ТР № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС) и няма причина публичното държавно вземане, респ. частното вземане на ЧСИ за нея да не се ползва със същата специална привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, тъй като таксата и в тези случаи представлява стойност („цена“) на „услугата“ и „разноски по изпълнението“, без заплащането на които (макар и впоследствие – именно за да се възстановят необходимите разходи, направени от държавния бюджет, респ. от ЧСИ), съответният изпълнителен способ не би бил реализиран и не би била събрана разпределяната сума, ползваща всички вискатели, участващи в разпределението.

Приетото в т. 11 от ТР № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС, че несъбирането от ЧСИ на авансово дължима такса от вискателя съставлява дисциплинарно нарушение по смисъла на чл. 67 ЗЧСИ (аналогично разрешение следва да се възприеме и за ДСИ), не представлява аргумент в подкрепа на становището, че вземането за тази такса не се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД. В същата точка е прието и че изпълнителното действие не е опорочено поради невнасянето от вискателя на авансово дължима такса за него, като в мотивите е разяснено, че предварителното ѝ внасяне няма значение за законосъобразността на изпълнителното действие (способ). Разяснено е също, че дисциплинарната отговорност може да бъде реализирана като санкция само при виновно поведение, а в множество случаи несъбирането на авансово дължимата такса няма да е виновно (например – тя може да не е събрана предварително при извършването на нетърпящи отлагане изпълнителни действия, каквито по принцип са имащите и обезпечителна за принудителното изпълнение функция, действия – налагане на възбрана или заповед върху имущество на длъжника, с които той би могъл да се разпорежи и да осуети изпълнението върху тях). В т. 11 от ТР № 2/2013 от

26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС е прието и че ЧСИ може да претендира по реда на чл. 410 ГПК (чл. 79, ал. 3 ЗЧСИ) плащането от вискателя на дължима от него такса, но само когато длъжникът не отговаря за тази такса (изрично – диспозитивът на т. 11). Поради това и тази възможност за ЧСИ не съставлява аргумент в подкрепа на тезата, че никога не се ползват с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД вземанията към длъжника за дължимите от същия (т.е. когато той отговаря за тях) съгласно чл. 79, ал. 2 ГПК, невнесени от вискателя необходими такси.

Възприемането на тази теза би довело до правно и финансовоикономически нетърпими резултати. Законодателят последователно провежда принципа за равнопоставеност на страните в изпълнителното производство, независимо дали същото се провежда от ДСИ или от ЧСИ – и в двата случая то се развива по един и същи процесуален ред и при еднакви по размер такси по изпълнението, които се събират от ДСИ и ЧСИ. Това предполага тези такси да са и под еднакъв правен режим при събирането им от длъжника (когато той отговаря за тях) – независимо и от това дали те са авансово дължими или не, тъй като и в двата случая те се събират от органа по принудителното изпълнение (ДСИ или ЧСИ) и съставляват „цената“ на принудителното изпълнение, и в частност – необходими разноски за осъществяването на конкретния изпълнителен способ, постъпленията от който се разпределят. Ако се възприеме становището, че с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД се ползват само вземанията на вискател, който е заплатил авансово дължимите такси, необходими за осъществяването на съответния изпълнителен способ, този принцип на равнопоставеност би бил съществено и недопустимо нарушен. В такъв случай публичните вземания за всички дължими държавни такси (авансови, субсидирани, пропорционални), които ДСИ следва да събере от длъжника (когато последният отговаря за тях), би следвало да се ползват с общата привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 6 ЗЗД (тъй като съгласно чл. 458 ГПК държавата е винаги присъединен по право вискател); а частните вземания на ЧСИ за същите по вид и размер такси не би следвало изобщо да се ползват с право на предпочително удовлетворение, нито да попаднат дори в реда на хирографарните вземания (тъй като ЧСИ, като орган по принудителното изпълнение, не би могъл да се конституира едновременно и като вискател и да участва в качеството си на такъв в разпределението в същото изпълнително производство – чл. 19, ал. 3 ЗЧСИ, във вр. с чл. 22 ГПК) и би следвало да се съберат едва след удовлетворяването на всички вискатели (чл. 79, ал. 2, вр. с аргум. от чл. 433, ал. 2 ГПК). Това от своя страна би довело до значителна неравнопоставеност между страните (както на вискателите, така и на длъжниците) – в зависимост от това дали принудителното изпълнение се осъществява от ДСИ или от ЧСИ. От друга страна възприемането на това становище би довело и до съществена неравнопоставеност при възстановяването на дължимите разноски (каквито по своята същност са таксите), а оттам – и до неравнопоставеност при финансирането на самата публичноправна дейност („услуга“) по осъществяване на принудителното изпълнение – също в зависимост от това дали тя се осъществява от нарочния държавен орган за това, чиято дейност се финансира от държавния бюджет, или от ЧСИ, на когото държавата също е делегирала такива правомощия, но при условията на самофинансиране; респ. – би довело до предпоставки за нелоялна конкуренция. Наред с това и в двата случая – както за възстановяването на разходите чрез постъпления в държавния бюджет, така и за

възстановяването на разходите на ЧСИ и за получаването на дължимото възнаграждение от последния, шансовете биха били значително намалени, ако вземанията (публични или частни) за таксите (авансови, субсидирани, пропорционални) по изпълнението към длъжника (когато той отговаря за тях) бъдат изключени и не биха се ползвали с първата по ред специална привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД. При възприемане на това становище в множество случаи секвестрируемото имущество на длъжника би било изчерпано вследствие осъществените от съдебния изпълнител способи за изпълнение, и предоставената публична услуга по осъществяване на принудителното изпълнение би останала невъзмездена.

4. С разпоредбата на чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД във втория ред специални привилегии са поставени вземанията на „държавата“ за данъци върху определен имот или за моторно превозно средство – от стойността на този имот или на моторното превозно средство (в същия ред са поставени и вземанията, произтичащи от концесионни възнаграждения, лихви и неустойки по концесионни договори).

Съгласно действащото данъчно законодателство (чл. 1, ал. 1, т. 1 ЗМДТ, чл. 162, ал. 2, т. 1, пр. 1 ДОПК), данъкът върху недвижимите имоти е местен данък, който постъпва в общинския бюджет, и вземането за него е публично общинско (а не държавно) вземане. Поради това в доктрината и съдебната практика еднозначно се възприема корективно тълкуване на чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД – че посочените там вземания за данъци върху определен имот са общински, а не държавни вземания, въпреки че и разпоредбата на чл. 458 ГПК не е съобразена с актуалното данъчно законодателство (в нея остава посочена единствено държавата, но не и общините, като винаги присъединен по право взыскател за дължимите от длъжника публични вземания).

В доктрината и съдебната практика няма противоречие и относно това, че със специалната привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД се ползват общинските вземания за дължимия местен данък за имота, върху който е проведено принудителното изпълнение и от проданта му е получена сумата, подлежаща на разпределение, но не и общинските вземания за дължимите местни данъци за други имоти на длъжника, които вземания се ползват с общата привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 6 ЗЗД (последната разпоредба също се тълкува корективно в посочения по-горе смисъл).

Противоречието в практиката на окръжните и апелативните съдилища по четвъртия въпрос се изразява в това, дали и вземането за таксата „битови отпадъци“, което също е публично общинско вземане за местна такса (чл. 6, ал. 1, б. „а“, чл. 9а ЗМДТ, чл. 162, ал. 2, т. 3, пр. 2 ДОПК), се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД, или – единствено с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 6 ЗЗД.

Според едното становище, вземането на общината за таксата „битови отпадъци“ не представлява привилегировано вземане по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД, тъй като не е вземане за данък.

Според другото становище, вземането за таксата „битови отпадъци“ се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД, когато таксата се дължи за недвижим имот, върху който е проведено принудително изпълнение и от проданта му е получена сумата, подлежаща на разпределение.

ОСГТК на ВКС намира за правилно първото становище.

С разпоредбите на чл. 136 ЗЗД са уредени изключенията от общото правило на чл. 133 ЗЗД, съгласно което кредиторите имат еднакво право да се удовлетворят от цялото имущество на длъжника. Тези изключения са установени с императивни процесуалноправни норми, които изчерпателно посочват привилегированите вземания, като регламентират и строго определения ред за последователността на удовлетворяването им. Поради това разпоредбите на чл. 136 ЗЗД следва да се тълкуват стриктно и е недопустимо по пътя на разширително тълкуване на чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД към изрично посочените там изключения – привилегированите вземания за конкретни по вид данъци, да се добавят като ползващи се с тази втора по ред специална привилегия, други публични вземания, които не са визирани в разпоредбата. Ако действителната воля на законодателя бе с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД да се ползват не само вземанията за данъци за продадения имот, а и вземанията за таксата „битови отпадъци“, той не би използвал единствено понятието „данъци“ (подобен законодателен подход е използван например в разпоредбата на чл. 722, ал. 1, т. 6 ТЗ, където данъците, митата и таксите са изрично посочени, и то наред с общата формулировка „публичноправни вземания на държавата и общините“). При измененията и допълненията на чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД (ДВ бр. 103/1999 г., ДВ бр. 36/2006 г., ДВ бр. 96/2017 г.) към вземанията за данъци върху определен имот (каквато е първоначалната редакция на разпоредбата) са добавени вземанията за данъци върху моторно превозно средство и вземанията, произтичащи от концесионни възнаграждения, лихви и неустойки по концесионни договори. Ако волята на законодателя е била да въведе сред привилегиите по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД публичноправни вземания за такси, той би го направил при някое от тези изменения на разпоредбата. Следователно, вземанията, ползващи се със специалната привилегия от втори ред, са изрично и изчерпателно посочени в чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД, като по този начин законодателят априори е изключил възможността с тази привилегия да се ползват други вземания.

Данъкът върху недвижимите имоти и таксата „битови отпадъци“, макар и да са публични общински вземания и задължението за заплащането им да е свързано с конкретен недвижим имот, съществено се различават помежду си. Данъкът върху недвижимите имоти е невъзвръщаемо безвъзмездно плащане, установено по еднакъв начин за всички данъчно задължени лица – собственици или ползватели на имота (чл. 11 и чл. 12 ЗМДТ). Той се дължи безусловно – заради самото притежание на имота, независимо дали последният се използва или не (чл. 13 ЗМДТ). Размерът на данъка се определя пропорционално от данъчната оценка на имота (чл. 22 ЗМДТ). Таксата „битови отпадъци“ има възмезден характер – тя се дължи от собствениците или ползвателите на недвижими имоти срещу конкретни обществени услуги, предоставяни от общината – по сметосъбиране, сметоизвозване и третиране на битовите отпадъци в съоръжения и инсталации, както и за поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места (чл. 62-64 ЗМДТ). Таксата не се дължи, когато общината не предоставя съответната услуга по сметосъбиране, сметоизвозване или третиране на битовите отпадъци, имотът е незастроен или не се ползва, или задължените лица са сключили договор за обслужване с лица, лицензирани за извършване на сметосъбиране и сметоизвозване (чл. 71 ЗМДТ). Размерът на таксата „битови отпадъци“ се определя при спазване на принципа за понасяне на разходите от причинителя или притежателя на

отпадъците, като водещи фактори са количеството битови отпадъци и размерът на разходите за предоставяните услуги (чл. 67 ЗМДТ).

От горното разграничение следва, че публичното общинско вземане за данъка върху недвижимите имоти пряко и безусловно се свързва със собствеността върху съответния имот и размерът му се определя изключително и само с оглед стойността на имота, поради което това вземане се ползва със специалната привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД, като се събира именно от стойността на имота, предмет на публичната продажба, сумата от която се разпределя от съдебния изпълнител. Публичното общинско вземане за таксата „битови отпадъци“ няма пряка връзка със собствеността върху имота и неговата стойност, а произтича от предоставянето на конкретни обществени услуги и представлява цената за тях (стойността на същите), поради което не може да попадне в приложното поле на чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД и да бъде събирана от стойността на имота, предмет на публичната продажба, а се ползва с общата привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 6 ЗЗД и подлежи на предпочтително удовлетворяване от цялото имущество на длъжника, съгласно чл. 136, ал. 2 ЗЗД. Приемането на обратното би означавало недопустимо разширително тълкуване на разпоредбата на чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД и несправедливо „преместване“ по този начин на едно публично вземане от общата привилегия по чл. 136, ал. 1, т. 6 ЗЗД във втория ред специални привилегии.

По изложените съображения Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на Върховния касационен съд

РЕШИ:

1. При проверка по реда на чл. 463 ГПК на законосъобразността на оспорваното разпределение съдът е ограничен от оплакванията в жалбата и може да отмени разпределението, само доколкото това е необходимо за уважаване на жалбата. Съдът служебно проверява, дали в обжалваното разпределение са включени присъединените по право вискатели.

2. Окръжният съд, след отмяна на обжалваното пред него разпределение, изготвено от съдебен изпълнител, респ. апелативният съд, след отмяна на решение на окръжния съд, с което се потвърждава оспореното разпределение, решава въпроса по същество, като сам извършва ново разпределение. Когато липсва достатъчна конкретизация на вземанията, включени в разпределението, съдът, след отмяната му, връща делото на съдебния изпълнител за изготвяне на ново разпределение.

3. Вземанията на държавата, респ. на частния съдебен изпълнител към длъжника по принудителното изпълнение за дължимите, но незаплатени авансово от вискателя такси по изпълнителното производство, се ползват с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД, когато таксите са начислени и необходими за осъществяването на конкретния изпълнителен способ, чрез който е получена подлежащата на разпределение сума.

4. Вземането на общината за таксата „битови отпадъци“ не се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 2 ЗЗД.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ по т. 3

В мотивите към т. 6 от ТР № 2/26.06.2015 г. по тълк.д. № 2/2013 г. ОСГТК на ВКС се установи съдържанието на чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД при следните изходни позиции:

- по изпълнителното дело не се извършва общо разпределение на постъпленията, а разпределение на постъпленията от отделните изпълнителни способности;

- чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД е специална привилегия, която не се разпростира върху цялото имущество на длъжника, а се отнася до постъпленията от осъществения изпълнителен способ – тя е върху събраното вземане или осребрената вещ, включително като резултат от успешно проведен иск по чл. 134 или по чл. 135 ЗЗД;

- привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД не винаги е първа по ред, тъй като е противопоставима само на тези присъединени вискатели, които се ползват от чуждите извършени разноси – по подготовката и осъществяването на изпълнението върху паричното вземане или вещта на длъжника;

- кредиторите се присъединяват по изпълнителното дело с вземанията си по представени изпълнителни листове;

- съдебният изпълнител изследва всяко от тези вземания, защото по отношение на едни постъпления някои кредитори може да са привилегирани, а по отношение на други – хирографарни.

Поради това в мотивите към т. 6 от тълкувателното решение изчерпателно са изброени всички вискатели и вземания, ползващи се от привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД: първоначалният вискател – за разноските по образуване на изпълнителното дело и за възнаграждение на един адвокат, по обезпечението на иска срещу длъжника чрез наложени заповест или възбрана върху събраното вземане или върху осребрената вещ и вискателят (първоначален или присъединен) – за разноските по исковете по чл. 134 ЗЗД и по чл. 135 ЗЗД. Изводът произтича от целта на правото на предпочитателно удовлетворяване по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД – направените разноси ползват не само вискателя, който ги е извършил, но и други вискатели по представени изпълнителни листове, участващи в разпределението по събраното вземане или осребрената вещ на длъжника. За тях той следва да се удовлетвори предпочитателно. Чуждият разход по осъществения изпълнителен способ е в собствена (на носителя на привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД), но и в чужда полза (на други вискатели, участници в разпределението).

В мотивите към т. 11 от тълкувателното решение бе изяснено също, че вземането на частния съдебен изпълнител (ЧСИ) за дължимите, но невнесени от вискателя авансови такси по изпълнението, за които длъжникът отговаря, е възнаграждение за труд. За него привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД не се отнася. Съображения:

- то не произтича от извършени разноси по осъществения изпълнителен способ;
- ЧСИ не е първоначален или присъединен вискател, а орган по изпълнението;
- вземането му срещу длъжника е несъвместимо с целта на специалната привилегия – право на предпочитателно удовлетворяване в полза на вискател, извършил разход по осъществения изпълнителен способ, в собствена, но и чужда полза;

- неизпълнението на задължението на ЧСИ по чл. 80 ЗЧСИ, вр. чл. 29, 33 и 34 от Тарифата за таксите и разноските към ЗЧСИ, при събиране направо от длъжника на таксата, авансово дължима от вискателя, е дисциплинарно нарушение по чл. 67 ЗЧСИ и може да доведе до ангажиране на дисциплинарната отговорност на ЧСИ. Законът не допуска привилегия от противоправно поведение;

- в производството по обжалване на разпределението не се установяват условията за ангажиране на дисциплинарната отговорност на ЧСИ. То се развива пред окръжен и

апелативен съд. Условието и редът за това са в ЗЧСИ. Компетентните органи са дисциплинарната комисия на КЧСИ и Върховният касационен съд;

- таксите по изпълнението имат съществено различно значение и правен режим при осъществяване на изпълнението от ЧСИ и от държавен съдебен изпълнител (ДСИ). Частно е вземането за невнесените от вискателя авансови такси, които чл. 79, ал. 2 ГПК допуска ЧСИ да събере направо от длъжника. Публично е вземането по чл. 79, ал. 2 ГПК, които чл. 79, ал. 2 ГПК допуска ДСИ да събере направо от длъжника (чл. 162, ал. 2, т. 3 ДОПК).

При тези мотиви отговорът на въпрос № 3 трябваше да бъде:

Вземането за незаплатените от вискателя авансови такси, които частният съдебен изпълнител може да събере направо от длъжника, е частно. За него частният съдебен изпълнител е хирографарен кредитор и се удовлетворява съразмерно съгласно чл. 136, ал. 3 ЗЗД. То не се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 1 ЗЗД.

Вземането за незаплатените от вискателя авансови такси, които държавният съдебен изпълнител може да събере направо от длъжника, е публично. За него държавата е присъединен по право вискател и се ползва с привилегията по чл. 136, ал. 1, т. 6 ЗЗД.

Съдиите Геника Михайлова Теодора Гроздева Маргарита Соколова Десислава Попколева Гълъбина Генчева Светлана Калинова Геновева Николаева Соня Найденова Владимир Йорданов.

5. [1.] Допустимо е касационно производство, останало висящо след частичен отказ по чл.233 ГПК от спорното право пред ВКС, в резултат на което процесуално действие цената на предявения иск е под прага, установен в чл.280, ал.3, т.1 ГПК.

[2.] При частичен отказ от иска, заявен по реда на чл.233 ГПК в касационното производство, ВКС следва да обезсили въззивното и първоинстанционното решение относно частта от размера на спорното право, с разглеждането на която съдът е десезиран, и да прекрати производството в тази част. Касационното обжалване относно останалата част от спорното право, за която не е налице десезиране от спора, е допустимо и следва да продължи дори и когато в резултат на частичния отказ цената на иска е под прага, установен в чл.280, ал.3, т.1 ГПК.

Тълкувателно решение № 4 от 23.11.2022 г. на ВКС по тълк. д. № 4/2021 г., ОСГТК, докладчик съдия Илияна Папазова

Тълкувателното дело е образувано въз основа на разпореждане на председателят на Върховен касационен съд от 7.12.2021г., по предложение на състав на ВКС, за приемане на тълкувателно решение по следните два въпроса:

1. Допустимо ли е касационно производство, останало висящо след частичен отказ по чл.233 ГПК от спорното право пред ВКС, в резултат на което процесуално действие цената на предявения иск е под прага, установен в чл.280, ал.3, т.1 ГПК?

2. Какви са правните последици при частичен отказ от иск, заявен по реда на чл.233 ГПК в касационното производство, относно частта от спорното право, с разглеждането на която съдът е десезиран, и останалата част от спорното право, по отношение на която не е налице десезиране по спора?

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на Върховен касационен съд за да се произнесе, съобрази следното:

По въпросите е налице установена противоречива практика.

Според едното формирано становище, направеният отказ от иска след образуване на делото пред касационната инстанция води до прекратяване на производството само досежно частта, за която се отнася, като в останалата част производство е допустимо дори и в случаите, когато след това действие цената на иска остава под прага, установен в чл.280, ал.3, т.1 ГПК, и съдът дължи произнасяне по нея.

Според другото становище, при заявен пред касационната инстанция частичен отказ от иска, Върховният касационен съд, след като се съобрази с искането на страната за прекратяване на производството, следва да приложи разпоредбата на чл.280, ал.3, т.1 ГПК и да процедира в зависимост от това дали останалото спорно право попада в законоустановения праг за достъп.

Изразено е и становище, че когато ищецът прави частичен отказ от иска пред касационната инстанция, без да се отказва от спорното право изцяло, то по съществото си заявеното искане не е по чл.233 ГПК, а е за изменение на иска по чл.214, ал.1 ГПК. Същото е недопустимо, защото това процесуално действие валидно може да бъде извършено само в първата инстанция.

Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на Върховен касационен съд намира за правилно първото становище по следните съображения:

Функционалната подсъдност произтича от разпоредбите на закона и е абсолютна, поради което за нея касационната инстанция следи служебно. Доколкото третата инстанция не е задължителна за всички спорове, преди да извърши преценката си дали касационната жалба отговаря на предпоставките за допустимост на касационното обжалване, съставът, на който тя е разпределена, извършва проверка и за общите предпоставки за допустимост и редовност. Върховният касационен съд не е обвързан от извършената от въззивния съд проверка при администриране на подадената жалба и извършва самостоятелна такава, включително и досежно императивно установения в чл.280, ал.3, т.1 от ГПК ценови праг, изключващ изрично посочените граждански и търговски дела от обхвана на касационно обжалване. Настъпилата след подаване на касационната жалба промяна в цената на иска в резултат на предприети от страна по делото процесуални действия не може да е основание за пререшаване на въпроса за допустимостта.

Съгласно чл.233 ГПК ищецът може да се откаже изцяло или отчасти от спорното право във всяко положение на делото. Тази изрична и ясна норма предвижда допустимостта както на частичния, така и на пълния отказ от право във всеки момент, докато делото е висящо, включително и в касационната инстанция. Частичният отказ от иск е самостоятелно уредено правно действие, което не може да бъде квалифицирано като намаляване размера на иска. Частичният отказ от иск и намаляване размера на иска са различни процесуални действия, уредени самостоятелно /съответно отказът от иск в Глава седемнадесет „Отклонения в развитието на исковото производство“, а намаляването на размера на иска в Глава петнадесета „Отклонения в предмета на делото“/ и за тях са предвидени различни предпоставки за допустимост.

Съобразно диспозитивното начало предметът на спора се въвежда от ищеца чрез правните му твърдения, съдържащи се в исковата молба. Ищецът очертава спорното право чрез основаниято и петитума на иска. Защитата на ищеца зависи от неговата воля. Той решава дали да предяви спорното право изцяло или частично, както и дали да се откаже до приключване висящността на производството и в какви предели от търсената защита. Частичният отказ от иск е изявление на ищеца, с което той заявява на съда, че не поддържа занапред една част от иска си. След като до съда достигне това изявление на ищеца, с което той изразява волята си за отказ от търсената с иска защита в конкретно посочената от него част, съдът е длъжен /без да изисква съгласието на насрещната страна/ да прекрати производството по делото за частта от спорното право, за което отказът се отнася. Чрез частичния отказ от иска ищецът намалява само обема на собствената си защита, но не и обема на защитата, която може да получи ответната страна. Ответникът няма правен интерес от продължаване на производството, защото последиците от направения от ищеца отказ от иска, му дават всичко, което той би получил при отхвърляне на иска като неоснователен. Частичният отказ от иска е едностранно действие, което има значение и предизвиква само процесуалноправни последици за частта от спорното право, за която се отнася. Той не засяга и не се отразява върху оставащата част от спорното материално право, по която съдът дължи произнасяне поради липса на десезиране. Доколкото с частичния отказ ищецът признава частичната неоснователност на предявения от него иск, отказът от иск по презумпция е действие, което е в полза /а не във вреда/ на ответника.

Отказът от иска е проявление на принципа на диспозитивното начало, установен в чл.6 ГПК, но този принцип не може да се разглежда самостоятелно и изолирано от останалите основни начала в гражданския процес. Принципът на участие на страните цели да им даде възможност да въздействат върху крайният акт на производството. Тази възможност за въздействие трябва да е еднаква за всяка една от тях, за да не бъде някоя от страните ошетена спрямо другата. Принципът на равнопоставеност изисква всяка от страните да разполага с равни права, за да защити в процеса материалните си права съобразно процесуалната роля, която заема. Съдът следва да им осигури равна възможност, за да упражнят предоставените им права, както и да прилага закона еднакво спрямо всички /чл.9 ГПК/. Участващите в съдебните производства са длъжни да упражняват предоставените им процесуални права добросъвестно и в съответствие с добрите нрави /чл.3 ГПК/.

Изброените принципи на гражданския процес се намират в диалектическа връзка, като взаимно се влияят и допълват. Необходимостта от постигане на справедлив баланс между тях не позволяват на съда да допусне такова процесуално поведение на ищеца /в качеството му на ответник в касационното производство/, което да стане причина насрещната страна, очаквайки разрешаване на спора по същество от касационната инстанция, да получи определение за прекратяване на производството, водещо до обявяване за окончателно на обжалваното от нея въззивно решение. Съдът следва да разглежда и решава делата според точния смисъл и общия разум на законите /чл.5 ГПК/, поради което недопустимостта на касационното обжалване не може да е обусловена от последващо процесуално поведение на страна в процеса, вместо от закона.

Затова, при направен на основание чл.233, ал.1 ГПК след подаване на касационната жалба частичен отказ от иск, съдът следва да обезсили въззивното и първоинстанционното решение относно частта от размера на спорното право, с разглеждането на която е десезиран, и да прекрати производство в тази част. За останалата част от спорното право, за която не е налице десезиране от спора, касационното производство следва да се счита за допустимо дори и когато в резултат на частичния отказ цената на иска е под прага, установен в чл.280, ал.3, т.1 ГПК.

Въз основа на изложените съображения, Общото събрание на Гражданска и Търговска колегия на Върховен касационен съд на Република България

РЕШИ:

1. Допустимо е касационно производство, останало висящо след частичен отказ по чл.233 ГПК от спорното право пред ВКС, в резултат на което процесуално действие цената на предявения иск е под прага, установен в чл.280, ал.3, т.1 ГПК.

2. При частичен отказ от иска, заявен по реда на чл.233 ГПК в касационното производство, ВКС следва да обезсили въззивното и първоинстанционното решение относно частта от размера на спорното право, с разглеждането на която съдът е десезиран, и да прекрати производството в тази част. Касационното обжалване относно останалата част от спорното право, за която не е налице десезиране от спора, е допустимо и следва да продължи дори и когато в резултат на частичния отказ цената на иска е под прага, установен в чл.280, ал.3, т.1 ГПК.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

Изменението на иска е предприета от ищеца промяна на предмета или на страните по висящия процес, при която процесуалните действия, извършени по първоначално предявения иск запазват сила. Изменението на иска всякога се съчетава с други процесуални институти. Конкретната проявна форма изисква те да се прилагат непротиворечиво.

Намаляването е изменение на иска по размер. То налага ищецът да направи частично оттегляне или частичен отказ от иска, за да десезира съда от задължението да се произнесе до първоначално предявения размер. Съгласно чл. 214, ал. 3, изр. 3 ГПК, изменението на иска по размер е допустимо до приключване на съдебното дирене в първата инстанция. Това е една от разликите между действащия и отменения ГПК (сравнение с чл. 116 ГПК и т. 9 от ТР № 1/ 04.01.2001 г. по гр. д. № 1/2000 г. ОСГТК на ВКС, при действието на които тези форми на изменение на иска бяха допустими и пред въззивния съд). Обяснението е в променената философия на процеса. Действащият ГПК превърна първата инстанция в основен съд по решаване на спора. И отмененият, и действащият ГПК обаче не допускат искът да се изменя по размер в касационната фаза на производството. Съчетаното прилагане на чл. 214 ГПК и чл. 233, а и на чл. 232 ГПК, не предвиждат възможност след приключване на съдебното дирене в първата инстанция ищецът да заяви намаляване на иска по размер. Ищецът може да се откаже „отчасти от спорното право във всяко положение на делото“ в смисъла по чл. 233, изр. 1 ГПК, когато отказът касае някое от заявените (повече от едно) основания на иска, или някое от заявените (повече от едно) искания за защита до съда, или някой от ответниците (повече от един) обикновени другари по иска. Тогава ищецът не може да предяви в нов процес същия иск (чл. 233, изр. 2 ГПК), а когато отказът е пред въззивната или касационната

инстанция, обжалваното решение се обезсилва (чл. 233, изр. 3 ГПК) – по обективно или по пасивно съединения иск, от който ищецът се отказва. Изводът, че съчетаното прилагане на чл. 214, ал. 3, изр. 3 ГПК и чл. 233 ГПК не предвижда възможност за частичен отказ и за намаляване на иска по размер във въззивното и в касационното производство, произтича и от това, че ищецът не може в нов процес да предяви разликата поради пречките по чл. 126 и чл. 299 ГПК, а не по чл. 233, изр. 2 ГПК.

Поради изложеното отговорите на въпросите следваше да бъдат:

Недопустимо е пред касационната инстанция ищецът да заяви изменение на иска по размер, като направи частичен отказ от иска. Недопустимо извършеният частичен отказ от иска не засяга прага на касационно обжалване, установен в чл. 280, ал. 3, т. 1 ГПК, и не извежда задължение на Върховния касационен съд за частично обезсилване на въззивното и на първоинстанционното решение.

Съдия Геника Михайлова

6. С разпоредбата на чл. 33, ал. 2 ЗС е уредено правото на съсобственик да изкупи идеалната част от съсобствения имот, продадена от друг съсобственик на трето лице, когато не са били спазени предвидените в посочената разпоредба изисквания – не е било отправено предложение до другите съсобственици да изкупят частта при същите условия; представената пред нотариуса декларация е неистинска или третото лице е купило частта при условия, уговорени привидно във вреда на останалите съсобственици.

Преобразуващо действие на решението се изразява само в заместване занапред на купувача във вече реализираната продажба с друго лице -изкупуващият съсобственик, без да се засяга самата сделка – нейното съдържание и вещно действие.

Чл. 33, ал. 2 ЗС

Решение № 1 от 2.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2230/2021 г., I г. о., докладчик председателят Дияна Ценева

Допуснато е касационно обжалване по въпроса има ли обратно действие решението за изкупуване по чл. 33, ал. 2 ЗС и от кой момент ищецът, в полза на когото е допуснато изкупуване, се счита за собственик на съответната идеална част.

В подадената от В. Г. И. и Ц. К. И. касационна жалба срещу въззивното решение са изложени доводи за нарушение на материалния закон. Жалбоподателите поддържат, че решението, с което се уважава иск по чл. 33, ал. 2 ЗС, няма обратно действие, поради което към момента на извършване на продажбата по нотариален акт №..... г. В. И. се е легитимирал като съсобственик на продадения имот на основание сключения по-рано договор за продажба, оформен с нотариален акт №..... г.

В писмен отговор на касационната жалба ответникът по касация "Ситово-2" ООД със седалище и адрес на управление с. Ситово, общ. Ситово, изразява становище, че въззивното решение е правилно и следва да бъде оставено в сила.

Върховният касационен съд, състав на първо гражданско отделение, за да се произнесе, взе предвид следното:

От фактическа страна по делото е установено, че с решение на ОСЗ-Ситово от 1996 г. на наследниците на П. В. И. е възстановено правото на собственост върху нива с площ 48. 200 дка в м. "Б. ", съставляваща по плана за земеразделяне имот №.....

С договор за покупко-продажба на наследство, сключен на 05.06.2014 г. наследниците на П. И. -В. Г. И., И. Г. С. и Л. Г. И., продали на "Ситово-2" ООД наследствените си права от наследството в общ размер на 1/5 ид. част.

С договор за покупко-продажба на недвижим имот, сключен с нотариален акт №..... г., част от наследниците на П. В. И. -Г. И., С. И., Р. Ц., П. С., М. Й., Т. П. и П. П., продали на В. Г. И. общо 25/100 ид. части от нивата с площ 48. 200 дка, съставляваща имот №..... по плана за земеразделяне.

С договор за покупко-продажба на недвижим имот, сключен с нотариален акт №..... г. две от наследниците на П. И. -К. Д. и К. С., продали на В. Г. И. собствените си общо 20/100 ид. части от посочения земеделски имот.

На 22.12.2017 г. "Ситово-2" ООД предявило против страните по договора за покупко-продажба, обективизиран в нотариален акт №.... г. иск с правно основание чл. 33, ал. 2 ЗС за изкупуване на 25/100 ид. части от нивата. По този иск е образувано гр. д. № 2171/2017 г. по описа на Силистренския районен съд.

На същата дата-22.12.2017 г. "Ситово-2" ООД предявило иск по чл. 33, ал. 2 ЗС за изкупуване на 20/100 ид. части, които К. Д. и К. С. продали на В. И.. Образувано е гр. д. № 2165/2017 г. по описа на Силистренския районен съд. С определение от 30.10.2018 г. по гр. д. № 2165/2017 г. производството по делото е спряно на основание чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК до приключване на гр. д. № 2171/2017 г.

С въззивно решение № 163 от 13.12.2019 г. по в. гр. д. № 238/2019 г. на Силистренския окръжен съд искът по чл. 33, ал. 2 ЗС, предмет на гр. д. № 2171/2017 г. е уважен-допуснато е "Ситово-2" ООД да изкупи 25/100 ид. части от имота, продадени от Г. Д. И., Р. И. Ц., С. И. И., С. Т. Т., Д. Т. Т., П. Д. С., М. П. Й., Т. С. П., П. С. П. и И. А. Г. на В. Г. И., като в едномесечен срок от влизане на решението в сила заплати на купувача сумата 1 800 лв.

При така установените факти въззивният съд е приел, че с уважаване на първия иск за изкупуване на частта от имота, прехвърлена на В. И. през 2015 г., ищецът "Ситово-2" ООД е встъпил в правата на купувача, като го е заместил в продажбеното правоотношение от момента на сключване на договора, заличавайки с обратна сила прехвърлените на В. И. и съпругата му собственически права. Оттук съдът е заключил, че към момента на сключване на договора за продажба, с който К. Д. и К. С. са продали на В. И. притежаваните от тях идеални части от имота, последният не е имал качеството на съсобственик, а е бил трето за съсобствеността лице, поради което е била приложима разпоредбата на чл. 33, ал. 1 ЗС, съгласно която съсобственикът може да продаде своята идеална част на трето лице само като представи пред нотариуса писмени доказателства, че е предложил на другите съсобственици да купят тази част при същите условия и декларира писмено пред него, че никой от тях не е приел това предложение. Тъй като в случая тези изисквания не са били изпълнени, въззивният съд е приел, че искът на съсобственика "Ситово-2" ООД за изкупуване на продадените на В. И. идеални части е основателен.

По правния въпрос, обусловил допускане на въззивното решение до касационно обжалване, настоящият състав приема следното:

С разпоредбата на чл. 33, ал. 2 ЗС е уредено правото на съсобственик да изкупи идеалната част от съсобствения имот, продадена от друг съсобственик на трето лице, когато не са били спазени предвидените в посочената разпоредба изисквания-не е било отправено предложение до другите съсобственици да изкупят частта при същите условия; представената пред нотариуса декларация е неистинска или третото лице е купило частта при условия, уговорени привидно във вреда на останалите съсобственици.

По своя характер правото на изкупуване е субективно потестативно право, което се упражнява по съдебен ред чрез предявяване на конститутивен иск. Съдебното решение, с което този иск се уважава, внася търсената от изкупуващия съсобственик правна промяна-

той придобива правото на собственост върху продадената на третото лице идеална част при същите условия, при които третото лице е купило частта. За да се приеме, че това придобиване ретроагира към момента на сключване на договора за продажба, т. е. има обратно действие, е необходимо това да е изрично предвидено в закона. При липса на такава разпоредба се налага извод, че правото на собственост върху прехвърлената на третото лице идеална част се придобива от изкупуващия собственик от момента на влизане в сила на решението по чл. 33, ал. 2 ЗС. Съдържащата се в чл. 33 ЗС правна уредба на правото на изкупуване на дял от съсобствен недвижим имот не дава основание уважаването на този иск да се приравни на разваляне или унищожаване на договора за продажба, сключен между съсобственикът-продавач и третото лице, тъй като правните последици в единия и в другия случай са различни. Преобразуващо действие на решението се изразява само в заместване на купувача във вече реализираната продажба с друго лице-изкупуващия съсобственик, без да се засяга самата сделка-нейното съдържание и вещно действие.

С оглед този отговор на правния въпрос въззивното решение се явява неправилно поради нарушение на материалния закон. Неправилно въззивният съд е приел, че с влизане в сила на решението по в. гр. д. № 238/2019 г. на Силистренския окръжен съд, с което е допуснато изкупуване на частта от имота, прехвърлена на В. И. през 2015 г., ищецът "Ситово-2" ООД е встъпил в правата на купувача, като го е заместил в продажбеното правоотношение от момента на сключване на договора-18.12.2015 г., заличавайки с обратна сила прехвърлените на В. И. и съпругата му собственически права, поради което втората продажба, извършена на 12.12.2017 г., попада под действието на чл. 33 ЗС. Конститутивното действие на влязлото в сила решение, с което се уважава иск по чл. 33, ал. 2 ЗС, е занапред. От момента на влизане на решението в сила настъпва целената с иска по чл. 33, ал. 2 ЗС правна промяна-ищецът придобива правото на собственост върху прехвърлената идеална част, респ. от този момент третото лице- купувач по договора, престава да бъде собственик. Няма законова норма, която да разпорежда настъпването на тези вещни последици от решението със задна датата-от сключване на договора за продажба.

В обобщение на изложеното, въззивното решение следва да бъде отменено при наличие на касационно основание по чл. 281, т. 3 ГПК. Тъй като делото е изяснено от фактическа страна и не налага извършване на нови или допълнителни съдопроизводствени действия, спорът следва да бъде решен от касационната инстанция, като бъде постановено решение по същество, с което предявеният от "Ситово-2" ООД иск с правно основание чл. 33, ал. 2 ЗС бъде отхвърлен като неоснователен. Извършената на 12.12.2017 г. продажба на 20/100 ид. части от процесния имот е между съсобственици, поради което разпоредбата на чл. 33, ал. 2 ЗС не се прилага.

7. Задълженията, които съдебният изпълнител има при осъществяване на индивидуално принудително изпълнение, са изчерпателно посочени в Част пета "Изпълнително производство" на ГПК. Други, извън посочените в ГПК, задължения не могат да се вменяват на съдебния изпълнител. По-специално, съдебният изпълнител няма задължение да пази намиращите се в имота- предмет на принудителното изпълнение движими вещи нито преди извършване на въвода във владение, нито след извършване на този въвод.

След влизане в сила на постановлението за възлагане и след осъществен законосъобразен въвод във владение на недвижимия имот, съдебният изпълнител също няма задължение да пази намиращите се в имота към датата на въвода движими вещи на длъжника. Няма и задължение да организира изнасянето на тези вещи от имота и да определя пазач на същите. Напротив, самото действие "въвод във владение по реда на чл. 498 ГПК" включва в себе си отстраняване от имота не

само на длъжника и всяко друго лице, което е във владение на този имот, но и отстраняване от имота на всичко друго, което символизира, че имотът се държи или владее от длъжника, включително намиращите се в имота негови движими вещи.

Когато длъжникът е редовно уведомен за датата на въвода във владение на недвижимия имот, той е длъжен да се яви и освободи имота от намиращите се в него движими вещи. Ако въпреки редовното си призоваване за въвода, длъжникът не се яви в деня на въвода и не е организиран изнасянето на намиращите се в имота движими вещи чрез трето лице, съдебният изпълнител може да разпреди изнасянето на вещите и оставянето им пред имота. В този случай рискът от изчезването, погиването или унищожаването на вещите ще е за длъжника и съдебният изпълнител няма да носи отговорност при евентуално тяхно изчезване, погиване или унищожаване.

Когато длъжникът не е бил редовно уведомен за датата на въвода във владение на недвижимия имот и поради това не се е явил, за да изнесе или организира изнасянето на собствените си движими вещи от имота, съдебният изпълнител ще носи отговорност за изчезването, погиването или унищожаването на тези вещи, както ако е разпоредил те да бъдат изнесени от имота и оставени без пазач, така и ако вещите са били оставени в имота-предмет на въвода във владение и по-късно са изчезнали, погинали или унищожени.

Чл. 486 ГПК

Чл. 498 ГПК

Чл. 470 ГПК

Чл. 441, ал. 1 ГПК

Решение № 59 от 14.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 4621/2021 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева

Обжалването е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по следния поставен въпрос: Включва ли се в съдържанието на изпълнителното действие "въвод във владение" регламентирано от закона задължение на съдебния изпълнител да пази намерените в недвижимия имот движими вещи на длъжника, както и да му ги върне при негово искане?

В открито съдебно заседание жалбоподателят Г. П. Г. не се явява и не изпраща представител.

Ответницата по жалбата Е. Т. Ш. също не се явява в проведеното пред ВКС открито съдебно заседание и не взема становище.

На поставения правен въпрос настоящият състав на ВКС, ГК дава следния отговор: Задълженията, които съдебният изпълнител има при осъществяване на индивидуално принудително изпълнение, са изчерпателно посочени в Част пета "Изпълнително производство" на ГПК. Други, извън посочените в ГПК, задължения не могат да се вменият на съдебния изпълнител. Видно от тези разпоредби, съдебният изпълнител няма задължение по ГПК да пази намиращите се в имота- предмет на принудителното изпълнение движими вещи нито преди извършване на въвода във владение, нито след извършване на този въвод. Съгласно чл. 486, ал. 1 и 2 ГПК, при насочване на принудителното изпълнение върху недвижим имот, този имот заедно с намиращите се в него движими вещи, се описва, но се оставя във владение на длъжника /само по изключение, когато длъжникът не стопанисва добре имота или пречи на огледа от трети лица, съдебният изпълнител предава управлението на имота на друго лице/. Тоест, в хода на изпълнителното производство длъжникът е във владение на собствените си движими вещи, които се намират в имота, спрямо който е насочено принудителното изпълнение, а

съдебният изпълнител няма задължение да пази тези вещи. Съгласно разпоредбата на чл. 498 ГПК, след влизане в сила на постановлението за възлагане и след осъществен законосъобразен въвод във владение на недвижимия имот, съдебният изпълнител също няма задължение да пази намиращите се в имота към датата на въвода движими вещи на длъжника. Няма и задължение да организира изнасянето на тези вещи от имота и да определя пазач на същите. Напротив, самото действие "въвод във владение по реда на чл. 498 ГПК" включва в себе си отстраняване от имота не само на длъжника и всяко друго лице, което е във владение на този имот, но и отстраняване от имота на всичко друго, което символизира, че имотът се държи или владее от длъжника, включително намиращите се в имота негови движими вещи. Съдебният изпълнител е длъжен да определи пазач на намиращите се в този имот движими вещи /взискателя или нарочно определен пазач/ и да ги предаде на пазача за пазене, само ако и спрямо тези вещи е насочено принудително изпълнение- чл. 470 ГПК.

Когато длъжникът е редовно уведомен за датата на въвода във владение на недвижимия имот, той е длъжен да се яви и освободи имота от намиращите се в него движими вещи. Ако въпреки редовното си призоваване за въвода, длъжникът не се яви в деня на въвода и не е организиран изнасянето на намиращите се в имота движими вещи чрез трето лице, съдебният изпълнител може да разпорежи изнасянето на вещите и оставянето им пред имота. В този случай рискът от изчезването, погиването или унищожаването на вещите ще е за длъжника и съдебният изпълнител няма да носи отговорност при евентуално тяхно изчезване, погиване или унищожаване.

Когато длъжникът не е бил редовно уведомен за датата на въвода във владение на недвижимия имот и поради това не се е явил, за да изнесе или организира изнасянето на собствените си движими вещи от имота, съдебният изпълнител ще носи отговорност за изчезването, погиването или унищожаването на тези вещи, както ако е разпоредил те да бъдат изнесени от имота и оставени без пазач, така и ако вещите са били оставени в имота-предмет на въвода във владение и по-късно са изчезнали, погинали или унищожени. В този случай изчезването, погиването и унищожаването на вещите ще е пряка последица от незаконосъобразно извършения от съдебния изпълнител въвод във владение на имота, в който са се намирали тези движими вещи, поради което частният съдебен изпълнител ще носи отговорност за имуществени вреди в размер на стойността на тези вещи по реда на чл. 441, ал. 1 ГПК във връзка с чл. 74, ал. 1 ЗЧСИ и чл. 45 ЗЗД.

По съществото на спора: Пред ВКС делото е висящо само в частта, с която са уважени предявените от ищцата Е. Ш. срещу Г. Г. искове за неимуществени вреди в размер на 3 000 лв. и за имуществени вреди в размер на 1 669 лв., представляващи стойността на следните движими вещи на ищцата, които тя твърди, че не са ѝ били върнати след извършения на 18.02.2010 г. въвод във владение на собствения ѝ недвижим имот- предмет на принудително изпълнение по изп. д. № 315 от 2009 г. /апартамент в [населено място], [улица], вх. Б, ет. 4/: лира за баня, кюнец с криви за югли и криви съединителни, аспиратор, кухненски смесител "Видима", смесител за баня "Видима", смесител с душ с тръбно окачване, марка "Видима", стъклена етажерка, поставка- чаша за баня, 1 бр. осветително тяло за баня, огледало за баня, 1 бр. външни ролетни щори, 1 бр. вътрешни щори, телевизор марка S., 32 инча, 3 бр. полилеи, 2 бр. осветителни тела за коридор. Макар да е безспорно установено, че на 18.02.2010 г. ответникът Г. Г. в качеството му на частен съдебен изпълнител е извършил незаконосъобразен въвод във владение на недвижим имот /без да уведоми редовно ищцата и длъжник по изпълнителното дело Е. Ш. за датата на въвода- на Е. Ш. е било изпратено съобщение за датата на въвода, което е получено не от нея, а от лицето "В. " на 15.02.2010 г., без в съобщението да е отразено качеството на лицето, което го е приело/, предявените от Е. Ш. срещу този ответник искове по чл. 441, ал. 1 ГПК във връзка с чл. 74, ал. 1 ЗЧСИ и чл. 45

ЗЗД за имуществени и неимуществени вреди са неоснователни и като такива следва да бъдат отхвърлени поради следното:

1. Обезщетение за имуществени вреди в размер на стойността на част от горепосочените вещи, а именно: лира за баня, кюнец с криви за югли и криви съединителни, аспиратор, кухненски смесител "Видима", смесител за баня "Видима", смесител с душ с тръбно окачване, марка "Видима", не се дължи. Тези вещи са били трайно закрепени към недвижимия имот или представляват част от изградените в него парна, електрическа и В и К инсталации, част от вградена кухня и вградено обзавеждане за баня. Тоест, те представляват подобрения към недвижимия имот, които се включват в цената му и не могат да се отделят от него, без имота и самите вещи да бъдат съществено повредени. Поради това, след приключване на публичната продажба на недвижимия имот и въвеждане в него на купувача по тази публична продажба, на бившия собственик на имота Е. Ш. не се е дължало връщане на тези вещи. Респективно на Ш. не се дължи и обезщетение за имуществени вреди от обстоятелството, че тези вещи не са й били върнати след извършения на 18.02.2010 г. незаконосъобразен въвод във владение на недвижимия имот.

2. Обезщетение за имуществени вреди в размер на стойността на останалата част от вещите /стъклена етажерка и поставка- чаша за баня, 1 бр. осветително тяло за баня, огледало за баня, 2 бр. осветителни тела за коридор, 1 бр. външни ролетни щори, 1 бр. вътрешни щори, телевизор марка S., 32 инча и 3 бр. полилеи/ също не се дължи, тъй като няма доказателства тези вещи да са се намирали в имота към датата на въвода във владение- 18.02.2010 г. Никой от разпитаните по делото свидетели Ш. Р., С. М., Р. Р., Ж. Д. и Н. М. не свидетелства в апартамента да са се намирали следните движими вещи: стъклена етажерка, поставка- чаша за баня, 1 бр. осветително тяло за баня, огледало за баня, 2 бр. осветителни тела за коридор. Единствено свидетелката С. М. твърди, че в банята е имало пълно обзавеждане, но не посочва конкретно дали това обзавеждане е включвало стъклена етажерка, поставка- чаша за баня, осветително тяло за баня и огледало за баня. За останалата част от вещите /1 бр. външни ролетни щори, 1 бр. вътрешни щори, телевизор марка S., 32 инча и 3 бр. полилеи/ от показанията на свидетелките Ш. Р. и С. М. се установява, че ищцата е закупила и поставила в жилището си такива вещи, но не и че тези вещи все още са се намирали в жилището към датата на извършване на въвода във владение на имота- 18.02.2010 г. Косвено доказателство, че горепосочените движими вещи не са се намирали в жилището към 18.02.2010 г. е, че в съставения от частния съдебен изпълнител Г. Г. на същата дата протокол за опис на намиращите се в жилището движими вещи по реда на чл. 465 и сл. ГПК /находящ се на листове 132 и 133 от гр. д. № 264 от 2018 г. /, такива движими вещи не са описани и оценени, нито е посочено такива вещи да са оставени за пазене на длъжника или на друго лице, поради това че спрямо тях не се допуска принудителното изпълнение /чл. 467, ал. 2 ГПК/.

Дори и да се приеме, че тези движими вещи са се намирали в имота към датата на незаконосъобразно извършения на 18.02.2010 г. въвод във владение, не може да бъде ангажирана гражданската отговорност на частния съдебен изпълнител Г. Г., тъй като не се доказва да са настъпили претендираните от ищцата вреди- никой от разпитаните по делото свидетели не твърди, че тези вещи са погинали, изчезнали или унищожени след извършения на 18.02.2010 г. въвод във владение на апартамента, в който те са се намирали. Нещо повече, твърди се, че след 18.02.2010 г. движимите вещи са останали в жилището, в което е въведен купувача по публичната продажба М. С. К., но последният отказва да ги върне на ищцата. В този случай, ако докаже, че в имота са останали нейни движими вещи, ищцата има право да предяви претенция спрямо М. К. за ревандикиране на тези вещи, но не и претенция спрямо осъществилия въвода във владение частен съдебен изпълнител Г. Г. за имуществени вреди в размер на стойността на тези вещи.

3. Частният съдебен изпълнител Г. Г. не дължи и претендираното обезщетение за неимуществени вреди /претърпени от ищцата болки и страдания/ от невъзможността ѝ да си върне горепосочените движими вещи, поради следното: Както бе посочено по-горе, в т. 1 и 2, недоказано остава твърдението на ищцата, че в имота, в който на 18.02.2010 г. е бил извършен въвод във владение, са останали каквито и да било нейни собствени движими вещи, нито че, ако са останали такива вещи, те са погинали, изчезнали или унищожени след въвода във владение на 18.02.2010 г. и не могат да ѝ бъдат върнати от владелеца на имота М. К. Тоест, не се доказва ответникът Г. Г. да дължи на ищцата връщане на каквито и да било движими вещи, поради което изживените от нея болки и страдания от факта на невръщането на тези вещи не представляват вреда, която да е в причинна връзка с извършения на 18.02.2010 г. от Г. Г. незаконосъобразен въвод във владение.

Поради гореизложеното, решението на въззивния съд в допусната до обжалване част следва да бъде отменено и вместо него следва да бъде постановено решение за отхвърляне на предявените от Е. Ш. срещу Г. Г. искове по чл. 441, ал. 1 ГПК във връзка с чл. 74, ал. 1 ЗЧСИ и чл. 45 ГПК.

8. Избените помещения не са самостоятелни обекти на собственост, а представляват придадени към жилищните обекти складови помещения и следват собствеността на жилището. Същите биха могли да бъдат придобивани по давност или на друго основание, но само от лице, притежаващо самостоятелен обект на собственост в същата сграда в режим на етажна собственост и то при условие, че това избено помещение не е единственото складово помещение на друг самостоятелен обект в сградата, за който по закон задължително се предвижда наличието на такова (напр. на жилище, което няма таванско или друго помещение с подобно предназначение).

Не е възможно съсобственик на жилищна сграда, включваща жилища и гаражи, която не е в режим на етажна собственост, да придобие самостоятелно, в изключителна собственост, избено помещение (преустроено в санитарен възел), без да е придобил в изключителна собственост самостоятелен обект на собственост, намиращ се в същата жилищна сграда, към който това помещение би могло да бъде принадлежност по смисъла на чл. 37 ЗС или да се присъедини.

Чл. 37 ЗС

Чл. 98 ЗС

Решение № 70 от 14.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3602/2021 г., I г. о., докладчик съдията Ваня Атанасова

Допуснато е касационно обжалване по поставения материалноправен въпрос: „Възможно ли е съсобственик на жилищна сграда, включваща жилища и гаражи, която не е в режим на етажна собственост, да придобие самостоятелно, в изключителна собственост, избено помещение (преустроено в санитарен възел), без да е придобил в изключителна собственост самостоятелен обект на собственост, намиращ се в същата жилищна сграда, към който това помещение би могло да бъде принадлежност по смисъла на чл. 37 ЗС или да се присъедини?“

По поставения материалноправен въпрос настоящият състав намира следното:

Съгласно разпоредбите на чл. 37 и чл. 98 ЗС, избените помещения не са самостоятелни обекти на собственост, а представляват придадени към жилищните обекти складови помещения и следват собствеността на жилището. Същите биха могли да бъдат придобивани по давност или на друго основание, но само от лице, притежаващо

самостоятелен обект на собственост в същата сграда в режим на етажна собственост и то при условие, че това избено помещение не е единственото складово помещение на друг самостоятелен обект в сградата, за който по закон задължително се предвижда наличието на такова (напр. на жилище, което няма таванско или друго помещение с подобно предназначение). Затова, на поставения въпрос следва да се отговори, че не е възможно съсобственик на жилищна сграда, включваща жилища и гаражи, която не е в режим на етажна собственост, да придобие самостоятелно, в изключителна собственост, избено помещение/преустроено в санитарен възел избено помещение, без да е придобил в изключителна собственост самостоятелен обект на собственост, намиращ се в същата жилищна сграда, към който това помещение би могло да бъде принадлежност по смисъла на чл. 37 ЗС или да се присъедини. В този смисъл е постоянната практика на ВКС, която се споделя от настоящия състав, част от която са и представените от жалбоподателите решения - решение № 1368 от 3.12.2008 г. по гр. д. № 4834/2007 г., 4 г. о., и решение № 394 от 22.10.2010 г. по гр. д. № 185/2010 г., 2 г. о.

По основателността на касационната жалба:

С първоинстанционното решение е допусната делба между А. Т. П., А. М. Х. и Н. А. П., при дялове по 1/3 ид. ч., на цялата триетажна многофамилна жилищна сграда, находяща се в [населено място], на [улица], нанесена като обект с идентификатор..... по одобрената кадастрална карта на [населено място], включваща следните самостоятелни обекти на собственост – гаражи и жилища с прилежащи към тях избени помещения, а именно:

а/. жилище-апартамент с идентификатор....., с площ от 120, 10 кв. м., на първи жилищен (втори пореден) етаж;

б/. жилище-апартамент с идентификатор....., с площ от 120, 10 кв. м., на втори жилищен (трети пореден) етаж;

в/. жилище-апартамент с идентификатор....., с площ от 120, 10 кв. м., на трети жилищен (четвърти пореден) етаж;

г/. гараж с идентификатор....., с площ от 21, 56 кв. м., на сутеренен (първи пореден) етаж;

д/. гараж с идентификатор....., с площ от 19, 30 кв. м., на сутеренен (първи пореден) етаж;

е/. гараж с идентификатор....., с площ от 24, 10 кв. м., на сутеренен (първи пореден) етаж;

г/. избени помещения прилежащи към самостоятелните обекти на собственост, находящи се в сутеренен етаж: изба № 1 със застроена площ 15, 90 кв. м., изба № 2 със застроена площ 13, 80 кв. м. и изба № 3 със застроена площ 3, 20 кв. м., както и преустроена в санитарен възел изба № 4 с площ от 2, 80 кв. м.

В решението са описани и таванско помещение с площ от 129, 10 кв. м., стълбищна площадка на сутеренен етаж с площ от 9 кв. м., подстълбищно помещение 3 кв. м., стълбищни площадки на първи жилищен, втори жилищен и трети жилищен етажи с площи от по 3 кв. м.

Първоинстанционното решение е обжалвано само в частта, с която до делба е допусната изба № 4 (санитарен възел), а в останалата част е влязло в сила.

Тоест, пред въззивната и касационната инстанция делото е останало висящо само в частта по иска за делба на помещение от сградата, представляващо преустроена в санитарен възел изба № 4, находяща се в сутеренния етаж. Въззивната инстанция е отменила първоинстанционното решение в обжалваната част (с която е допуснато до делба помещението представляващо санитарен възел) и е отхвърлила иска за делба на това помещение. Съдът е приел, че изключителен собственик на това помещение е съделителката Н. П., която е придобила 1/3 идеална част на основание чл. 92 ЗС (помещението е част от сграда, построена в съсобствен имот, от който имот всяка от

съделителките има по 1/3 ид. ч. на основание договор за прехвърляне на недвижим имот срещу задължение за гледане и издръжка, сключен с н. а. № 25.12.1984 г.) и 2/3 ид. ч. на останалите съсобственици – по давност.

С оглед отговора на въпроса, по който е допуснато касационно обжалване, въззивното решение е неправилно, постановено в нарушение на чл. чл. 37, 98 и 92 ЗС. Съделителката Н. П. е съсобственик, заедно с останалите две съделителки, на цялата жилищна сграда, съдържаща самостоятелни обекти на собственост – апартаменти и гаражи, както и прилежащи към апартаментите избени помещения, като квотата ѝ в съсобствеността е 1/3 ид. ч., каквито са дяловете и на другите две съделителки. Сградата не е в режим на етажна собственост. Избените помещения представляват складови помещения към апартаментите, нямат статут на самостоятелни обекти на собственост и не могат самостоятелно да се придобиват в изключителна собственост от някой от съсобствениците на сградата. Такава възможност би била налице само в случай, че този

съсобственик придобие в изключителна собственост самостоятелен обект в същата сграда (в която хипотеза би възникнала етажна собственост) и то при условие, че процесното избено помещение не е единственото складово помещение на друг самостоятелен обект в сградата, за който по закон задължително се предвижда наличието на такова. Като е приел обратното, въззивният съд е постановил неправилно решение., което следва да бъде отменено. Тъй като не се налага повтарянето или извършването на нови съдопроизводствени действия, спорът следва да бъде разрешен по същество, като бъде постановено решение, с което процесното избено помещение № 4, преустроено в санитарен възел, бъде допуснато до делба, наред с останалите самостоятелни обекти в сградата и принадлежащите им складови помещения, при дялове по 1/3 ид. ч. за всеки от съделителите.

9. Държателят упражнява фактическата власт върху чужда вещ (движима или недвижима) за нейния собственик или за владелец, който владее чрез другиго (чрез държателя). За разлика от владелеца, по отношение на който намерението за своене на вещта се предполага, освен ако не се докаже друго (чл. 69 ЗН), при държането се знае отнапред, че имотът се владее за другиго.

Държателят може да се превърне във владелец ако промени намерението си и започне да владее за себе си. За да има правно значение тази промяна, тя не трябва да остане само в съзнанието на държателя, а е необходимо да бъде обективизирана с активни действия, насочени срещу собственика, чрез които той да научи, че фактическата му власт е отблъсната.

Ако промяната в намерението не е изразена чрез несъмнени фактически действия и обективно не е могла да стане достояние на собственика, упражняваната фактическа власт върху имота не може да се квалифицира като владение, а като държане, на каквото основание първоначално е била установена.

При откриване на наследството, всеки от законните наследници продължава владението на наследодателя за своята идеална част, а по отношение на идеалните части на другите наследници е държател. При наследственото правоприемство е възможно сънаследниците да постигнат съгласие за неформална делба като си предадат взаимно владението на сънаследствените имоти и всеки да започне да владее някои от тях за себе си със съгласието на останалите. Възможно е също така, ръководейки се от морални съображения, сънаследниците да предоставят владението на наследствен имоти на един от наследниците. В някои случаи сънаследниците се разбират имотът да остане за онзи от тях, който се е грижил за наследодателя или зачитайки приживе изразената воля на наследодателя не се противопоставят определен имот да "остане" за този, когото наследодателят е посочил, че следва да придобие имота след смъртта му.

В други случаи е възможно имотът да се предостави на сънаследника, който е в затруднено материално положение и няма къде да живее. Съгласие между сънаследниците може да се постигне за всички имоти (неформална делба на наследство) или само за някой от тях или за определен вид имоти (напр. земеделски земи), то може да бъде изразено писмено или с устна уговорка като във всички случаи по общото правило на чл. 154, ал. 1 ГПК волята на сънаследниците да предадат владението на своите идеални части на един от тях, подлежи на доказване.

Фактът, че един от сънаследствените имоти се ползва само от някой от наследниците, без противопоставяне от останалите, сам по себе си не доказва нито предаване на владение, нито промяна в намерението на сънаследника, който ползва имота, независимо от продължителността на това фактическо състояние, защото с неползването на вещта собствеността не се губи. Непротивопоставянето на останалите наследници е мълчалив акт, който не може да служи като доказателство за предаване на владение, освен ако заинтересованата страна е доказала други факти за постигане на съгласие за владение.

Чл. 68 ЗС

Чл. 69 ЗС

Чл. 154, ал. 1 ГПК

Решение № 41 от 15.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2728/2021 г., I г. о., докладчик председателят Бранислава Павлова

Касационната жалба е приета за допустима и е допусната за разглеждане по същество по правните въпроси: 1. Представлява ли владелческо действие обитаването на съсобствения имот от един от сънаследниците, когато то е станало със съгласието и без противопоставянето на останалите сънаследници, но без последните да са заявили писмено или чрез конклюдентни действия, че се отказват от наследството и в 2. В кои случаи сънаследникът изначално владее сънаследствения имот и не е необходимо впоследствие да демонстрира промяна в намерението си пред сънаследниците. Касационното обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК.

По подадената касационна жалба Върховният касационен съд, първо гражданско отделение, намира следното:

1. По правните въпроси, по които е допуснато касационното обжалване:

Държателят упражнява фактическата власт върху чужда вещ /движима или недвижима/ за нейния собственик или за владелец, който владее чрез друго /чрез държателя/. За разлика от владелеца, по отношение на който намерението за своене на вещта се предполага, освен ако не се докаже друго /чл. 69 ЗН/, при държането се знае отнапред, че имотът се владее за друго. Държателят може да се превърне във владелец ако промени намерението си и започне да владее за себе си. За да има правно значение тази промяна, тя не трябва да остане само в съзнанието на държателя, а е необходимо да бъде обективизирана с активни действия, насочени срещу собственика, чрез които той да научи, че фактическата му власт е отблъсната. Ако промяната в намерението не е изразена чрез несъмнени фактически действия и обективно не е могла да стане достояние на собственика, упражняваната фактическа власт върху имота не може да се квалифицира като владение, а като държане, на каквото основание първоначално е била установена.

При откриване на наследството, всеки от законните наследници продължава владението на наследодателя за своята идеална част, а по отношение на идеалните части на другите наследници е държател. При наследственото правоприемство е възможно сънаследниците да постигнат съгласие за неформална делба като си предадат взаимно

владението на сънаследствените имоти и всеки да започне да владее някои от тях за себе си със съгласието на останалите. Възможно е също така, ръководейки се от морални съображения, сънаследниците да предоставят владението на наследствен имот на един от наследниците. В някои случаи сънаследниците се разбират имотът да остане за онзи от тях, който се е грижил за наследодателя или зачитайки приживе изразената воля на наследодателя не се противопоставят определен имот да "остане" за този, когото наследодателят е посочил, че следва да придобие имота след смъртта му. В други случаи е възможно имотът да се предостави на сънаследника, който е в затруднено материално положение и няма къде да живее. Съгласие между сънаследниците може да се постигне за всички имоти /неформална делба на наследство/ или само за някой от тях или за определен вид имоти /напр. земеделски земи/, то може да бъде изразено писмено или с устна уговорка като във всички случаи по общото правило на чл. 154, ал. 1 ГПК волята на сънаследниците да предадат владението на своите идеални части на един от тях, подлежи на доказване. Фактът, че един от сънаследствените имоти се ползва само от някой от наследниците, без противопоставяне от останалите, сам по себе си не доказва нито предаване на владение, нито промяна в намерението на сънаследника, който ползва имота, независимо от продължителността на това фактическо състояние, защото с неползването на вещта собствеността не се губи. Непротивопоставянето на останалите наследници е мълчалив акт, който не може да служи като доказателство за предаване на владение, освен ако заинтересованата страна е доказала други факти за постигане на съгласие за владение.

По основателността на касационната жалба.

Варненският окръжен съд е приел, че искът за делба на апартамента в [населено място] е неоснователен, защото принадлежи на сина на общия наследодател С. Т. Д.. Мотивите за този извод са, че той се легитимира като собственик на лично основание – по силата на договор за издръжка и гледане за 3/4 ид. ч. от имота, и по силата на наследяване – от наследството на баща му Т. С. Д. за 1/12 ид. ч., а останалите 2/12 ид. ч., принадлежащи на съпругата и дъщерята на наследодателя, е придобил по давност. Въззивният съд е приел, че С. Т. Д. е започнал да владее цялото жилище от м. юни 2005 г., когато е открито наследството на баща му Т. С. Д.. Според въззивния съд намерението за своене на имота е доказано от показанията на свидетелката Л., която била с ответника в много близки приятелски отношения от много години, познавала баба му и баща му, и е присъствала на разговора, проведен между С. Т. Д. и преживялата съпруга М. Х. Д. в деня на погребението на наследодателя, когато С. Т. Д. се обърнал към своята мащеха с думите: "Нали знаеш, какво казваше татко, какво сме коментирали вкъщи – къщата в [населено място] да остане за мен и сестра ми, а апартаментът – само за мен", на които думи отговорът бил: "Да, знам, така е." По обясненията на свидетелката това било така понеже дъщерята Й. Т. Д. си имала апартамент на друго място. Показанията на свидетелката са възприети от въззивния съд като достоверни с мотив, че те обективират самото заявление на ответника за своене – че апартаментът оставал само за него, в какъвто смисъл е било желанието на баща му. От този момент, очевидно, С. Т. Д. е установил фактическата власт върху имота със съзнанието, че го свои за себе си, както на лично основание – за придобитото от него по силата на възмездна сделка и в обема на наследствената му квота, и като владеец квотите на останалите наследници. Прехвърлителката Й. Т. Ч., макар да е имала запазено право на ползване, не е живяла в жилището, а в къщата в си в [населено място] през периода от 2009 г. до 2014 г. Така за времето от 2005 г. С. Т. Д. е осъществявал фактическата власт само за себе си, без да допуска други лица. Съдът е посочил, че от съдържанието на писмо от ищите, изпратено до ответника чрез телепоща и получено от последния на 22.04.2019 г. е видно, че в същото е обективирано и признание на съпругата и дъщерята на общия наследодател, че двете са нямали достъп до двата съсобствени имота, с какъвто разполагал само ответникът. При този анализ на доказателствата въззивният съд е приел за установено, че в продължение на повече от 20

години С. Т. Д. е владял необезпокоявано апартамента и го е придобил по давност. Ищците, чиято е била доказателствената тежест, не са оборили констатациите на нотариуса в издадения на основание чл. 587, ал. 2 ГПК нотариален акт, имащ оповестително действие за всички, включително и за сънаследниците.

С оглед на отговора на правните въпроси, по които е допуснато касационното обжалване, решението на въззивния съд е необосновано и незаконосъобразно по отношение на иска за делба на апартамента в [населено място], в която част производството е висящо пред ВКС.

Основният аргумент на съда, за да зачете придобивната давност в полза на съделителя С. Т. Д. за апартамента в [населено място] е установеното от свидетелката Л. негово изявление пред преживялата съпруга М. Х. Д., че волята на баща му е била апартаментът да остане за сина му, а имотът в [населено място] – за двете му деца, което тя е потвърдила. От това нейно изявление обаче, не може да се направи извод, че от този момент нататък тя е предала владението на своята наследствена част от апартамента на сина на наследодателя. Нейните думи след думите на С. Т. Д. за волята на наследодателя "Да така е" по-скоро потвърждават волята на наследодателя, която ѝ е била напомнена, но не доказват с категоричност, че преживялата съпруга я зачита като предава владението на своята идеална част на сина му С. Т. Д., от което да следва, че след този разговор той е започнал да владее сънаследствените идеални части и не е било необходимо да отблъсква владението на съсобствениците. Пресъздаването от свидетелката Л. на инцидентен разговор с недостатъчно конкретно съдържание не установява с категоричност предаване на владение. От друга страна изявлението на С. Т. Д. за волята на наследодателя е направено само пред сънаследницата М. Х. Д.. Няма данни по делото за манифестиране на владение по отношение на съделителката Й. Т. Д.. При така установените факти по делото, не може да се направи извод, че С. Т. Д. е владял частите на сънаследниците си с тяхно съгласие. За да се квалифицира фактическата власт върху сънаследствените идеални части като владение, ответникът С. Т. Д. е следвало да докаже, че е отблъснал владението на М. Х. Д. и Й. Т. Д., каквито доказателства не са събрани по делото. Изявлението им в нотариалната покана, че нямат достъп до жилището не представлява признание, че фактическата им власт е отблъсната, а че те не са я упражнявали, но този факт е без правно значение за давността, защото по силата на наследственото правоприемство, С. Т. Д. е бил държател на чуждите идеални части. Снабдяването с нотариален акт по обстоятелствена проверка на основание придобивна давност от един от наследниците не се приема в съдебната практика на ВКС като манифестиране на промяната в намерението на държателя, защото те не са длъжни да правят перманентно справки в службата по вписванията. Отделно от това в конкретния случай при липса на други действия за отблъскване на владението на съсобствениците, от датата на снабдяването с нот. акт през 2017 г. до предявяване на иска за делба не е изтекъл необходимият десетгодишен давностен срок по чл. 79, ал. 1 ЗС.

По изложените съображения въззивното решение като необосновано и незаконосъобразно следва да се отмени на основание чл. 281, ал. 1, т. 3 ГПК в обжалваната част по отношение на иска за делба на апартамента в [населено място], [улица] бл. 4 вх. 1 ет. 7 с идентификатор №..... по КKKP и по аргумент от чл. 293, ал. 3 ГПК спорът следва да се реши по същество от ВКС.

Посоченият апартамент в [населено място] е бил придобит с договор за продажба №..... от 09.11.1979 г., сключен по реда на НДИ, от съпрузите С. Д. Ч. и Й. Т. Ч.. С. Д. Ч. е починал на 23.02.2002 г. и е наследен от съпругата си Й. Т. Ч. и сина си Т. С. Д. /удостоверение за наследници от 11.03.2002 г. /л. 96 от първоинстанционното производство/. От прекратената съпружеска имуществена общност, съпругата е придобила 1/2 от имота на основание чл. 27 СК от 1985 г. (отм.), а по наследяване от съпруга си - 1/4 на основание чл. 9, ал. 1 вр. чл. 5, ал. 1 ЗН, а делът на сина е 1/4. Преживялата съпруга Й.

Т. Ч. е прехвърлила своите 3/4 ид. ч. от жилището с нот. акт № 170 от 06.07.2005 г. на внука си С. Т. Д.. Останалата 1/4 от жилището, притежавана от Т. С. Д., след неговата смърт през 2005 г. е наследена от преживялата съпруга М. Х. Д. и децата му С. Т. Д. и Й. Т. Д., които на основание чл. 5 и чл. 9 ЗН са придобили по 1/3 от 1/4 или по 1/12 ид. ч. Ето защо делбата на този имот следва да се допусне при части 10/12 за С. Т. Д. и по 1/12 за М. Х. Д. и Й. Т. Д. като на основание чл. 537, ал. 2 ГПК следва да се отмени констативен нотариален акт №..... том IV рег. № 13736 дело № 681/2017 г. на нотариус Д. В. с рег. № 480 в регистъра на нотариалната камара за 2/12 ид. ч., за които правата са признати на основание придобивна давност. ВКС не следва да се произнася с изричен диспозитив по предявения от С. Т. Д. насрещен иск за признаване правото му на собственост върху апартамента, защото по него не се е произнесъл въззивния съд и не е направено искане за допълване на решението на въззивния съд в тази част в срока по чл. 250 ГПК.

10. Ползващият наследствен имот наследник е владеец на притежаваната от него ид. ч. от наследствения имот и държател на ид. ч. на останалите наследници. Членовете на семейството на ползващия наследствения имот не са владетци на този имот. Съжителството им в имота заедно с наследника представлява търпимо действие, извършени със съгласието на ползващия имота наследник /те са лица, допуснати от наследника да ползват имота безвъзмездно, по силата на родствениите и семейните им връзки с него/.

За да установи владение върху целия наследствен имот ползващият имота наследник следва да демонстрира пред останалите наследници намерението си да свои целия имот чрез действия, които недвусмислено да отричат правата на останалите наследници и да са доведени до тяхното знание. Не са такива действия самото ползване на наследствения имот и неговото ремонтиране и поддържане нито декларирането му в данъчните служби и плащането на данъци и консумативни разноски.

Чл. 68 ЗС

Чл. 79 ЗС

Решение № 76 от 15.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 4761/2021 г., I г. о., докладчик съдията Теодора Гроздева

Касационното обжалване е допуснато поради противоречие с практиката на ВКС, например Тълкувателно решение № 1 от 06.08.2012 г. по тълк. д. № 1 от 2012 г. на ОСГК на ВКС, решение № 1138 от 11.11.2008 г. по гр. д. № 4872 от 2007 г. на ВКС, II г. о., решение № 196 от 18.03.2019 г. по гр. д. № 137 от 2018 г. на ВКС, I г. о., решение № 270 от 20.05.2010 г. по гр. д. № 1162 от 2009 г. на ВКС, II г. о., решение № 635 от 25.10.2010 г. по гр. д. № 1405 от 2009 г. на ВКС, I г. о., решение № 110 от 20.03.2012 г. по гр. д. № 870 от 2011 г. на ВКС, II г. о. и др. по поставените от касаторката и доуточнени от съда правни въпроси: Прилага ли се презумпцията на чл. 69 ЗС при владение на наследствен имот от наследник и от членовете на неговото семейство и ако не – с какви действия и по какъв начин ползващият имота наследник следва да демонстрира пред останалите наследници намерението си да започне да свои целия сънаследствен имот?

В проведеното открито съдебно заседание касаторката А. И. А. не се явява и не изразява становище. В касационната жалба моли обжалваното решение да бъде отменено и вместо него да бъде постановено друго за уважаване на предявения от нея иск за собственост. Претендира и за направените по делото пред трите съдебни инстанции разноски.

Ответниците П. И. А. и Й. А. А. също не се явяват в проведеното открито съдебно заседание. В отговора на касационната жалба оспорват същата и молят решението на Кюстендилския окръжен съд да бъде оставено в сила и да ми се присъдят направените пред ВКС разноски.

По поставените правни въпроси настоящият състав на ВКС, ГК приема следното: В посочената по-горе практика на ВКС се приема, че ползващият наследствен имот наследник е владеец на притежаваната от него ид. ч. от наследствения имот и държател на ид. ч. на останалите наследници. Членовете на семейството на ползващия наследствения имот не са владетци на този имот. Съжителството им в имота заедно с наследника представлява търпимо действие, извършени със съгласието на ползващия имота наследник /те са лица, допуснати от наследника да ползват имота безвъзмездно, по силата на родствените и семейните им връзки с него/. На следващото място, в посочената практика на ВКС се приема, че за да установи владение върху целия наследствен имот ползващият имота наследник следва да демонстрира пред останалите наследници намерението си да свои целия имот чрез действия, които недвусмислено да отричат правата на останалите наследници и да са доведени до тяхното знание. Не са такива действия самото ползване на наследствения имот и неговото ремонтиране и поддържане, нито декларирането му в данъчните служби и плащането на данъци и консумативни разноски.

В противоречие с тази практика на ВКС във въззивното решение е прието, че ответниците - наследникът П. И. А. и съпругата му Й. А. А. - са установили владение върху наследствения имот и съответно след изтичане на срока по чл. 79, ал. 1 ЗС са придобили по давност наследствената част на ищцата А. И. А., само поради това, че са живели, ползвали и ремонтирали този имот след смъртта на наследодателите И. А. К., починал на 13.08.1999 г. и Н. П. К., починала на 20.02.2002 г. и че ответникът А. е заявил на съпруга на ищцата, че ще прави каквото иска в имота.

Приетото от въззивния съд е в противоречие с материалния закон и е необосновано, което е основание по чл. 281, ал. 1, т. 3 ГПК за отмяна на решението.

Тъй като след отмяна на решението не се налага извършването на нови процесуални действия или повтарянето на вече извършени, по аргумент от чл. 293, ал. 3 ГПК настоящият състав на ВКС следва да се произнесе по съществото на спора.

Предявен е иск с правно основание чл. 124, ал. 1 ГПК за установяване по отношение на П. И. А. и съпругата му Й. А. А., че ищцата А. И. А. е собственик по наследство от родителите си И. А. К. и Н. П. К. на 1/2 ид. ч. от УПИ Х. -..., кв. 6 по плана на [населено място], общ. К., одобрен със заповед № 1606 от 16.04.1962 г., ведно с построените в имота двуетажна масивна жилищна сграда, стопанска постройка и навес, находящи се в [населено място], общ. К., [улица].

Не се спори между страните и от нотариален акт №..., том III по нот. д. № 1044 от м. 10. 1968 г. се установява, че наследодателят И. А. К. е придобил 1/2 ид. ч. от процесния имот на основание договор за дарение. На 24.04.1992 г. И. К. се е снабдил с констативен нотариален акт №..., том II по нот. д. № 599 от 24.04.1992 г. за собственост по давност на останалата част от този имот. Видно от удостоверение за наследници № 40 от 30.09.2019 г., след смъртта на И. А. К., починал на 13.08.1999 г. и съпругата му Н. П. К., починала на 20.02.2002 г., техни наследници са останали двете им деца: ищцата А. И. А. и ответника П. И. А. На основание чл. 5, ал. 1 ЗН те са станали собственици на процесния имот при равни квоти. Поради това ищцата е собственик по наследство на претендираната от нея 1/2 ид. ч. от имота.

Неоснователно е направеното от ответниците П. И. А. и Й. А. А. възражение за придобиване на имота на основание давностно владение в периода от 20.02.2002 г. /датата на смъртта на наследодателката Надежда К. / до 15.10.2020 г. /датата на завеждане на исковата молба/: Доколкото по делото е безспорно установено, че процесният имот е

наследствен между ищцата и ответника П. А. и че до смъртта на наследодателите им ответниците са били допуснати да живеят в имота, но владение не им е било предавано от наследодателите, следва да се приеме, че към 20.02.2002 г. ответникът П. А. е бил владеец на притежаваната от него по наследство 1/2 ид. ч. от имота и държател на притежаваната от ищцата 1/2 ид. ч. Както правилно е приел и въззивния съд, в този случай, за да установи владение и върху притежаваната от ищцата ид. ч. от имота, ответникът П. А. е следвало по ясен и категоричен начин да заяви на ищцата, че счита целия имот за свой и го владее като такъв /да доведе до нейното знание намерението си да владее имота само за себе си/. От събраните по делото доказателства обаче се установи, че ответникът е предприел такива действия едва през 2017 г., от когато до датата на завеждане на иска през 2020 г. не е изтекъл изискуемият съгласно чл. 79, ал. 1 ЗС 10-годишен срок на владение.

Недоказано остава твърдението на ответниците, че са установили владение върху целия наследствен имот веднага след смъртта на наследодателката Н. К. пред 2002 г.: Никой от разпитаните по делото свидетели Р. А., К. А., Н. К. и Д. Н. не е свидетелствал през 2002 г., а и до 2017 г., ответниците да са извършили действия, с които да са демонстрирали пред ищцата по категоричен начин намерението си да своят притежаваната от нея част от наследствения имот. Ползването на наследствения имот и извършването на подобрения в него само от ответниците, за което свидетелстват не само доведените от ответниците, но и от ищцата свидетели, сами по себе си не доказват установяване на владение върху притежаваната от ищцата ид. ч. от наследствения имот, ако не са били свързани с ясно и категорично демонстриране пред ищцата на намерението на ответника да владее целия наследствен имот само за себе си. А от показанията на доведените от ответниците свидетели Д. Н. и Н. К. се установява, че ответникът П. А. не е извършил такива действия по отношение на ищцата преди повече от 10 г. от завеждане на делото. Напротив, според свидетеля Д. Н., първоначално, след смъртта на родителите им, ищцата и брат ѝ се уважавали и ищцата посещавала имота, макар и рядко. Едва по-късно /без да се уточнява дали това е било преди повече от 10 г. от завеждане на делото/ започнали спорове и караници между тях за наследството и свидетелят не бил виждал ищцата в имота 5-6 години преди завеждане на делото.

Това, че според свидетеля Н. К. след смъртта на майка си през 2002 г. ищцата идвала рядко в имота, а от 10-15 години не била идвала въобще, не може да обоснове извод, че ищцата е загубила правото на собственост върху имота, а ответниците са го придобили по давност. Правото на собственост върху даден имот не се загубва от простия факт на неговото неползване. То може да бъде загубено, само ако трето лице придобие имота на деривативно или оригинално придобивно основание или собственикът се откаже от вещното си право по предвидения в чл. 100 ЗС ред. Тоест, за придобиването на имота по давност от ответниците не е било достатъчно ищцата да не е ползвала или посещавала наследствения имот през последните 10 г. преди завеждане на делото, а е било необходимо ответникът П. А. да е установил преди повече от 10 г. от завеждането на делото владение върху притежаваната от сестра му ид. ч. от имота, като е демонстрирал пред нея намерението си да свои целия наследствен имот и е отблъснал нейното владение.

Показанията на свидетеля Н. К., че ищцата и съпругът ѝ и ответниците често спорели на висок глас, също не доказват придобиването на имота по давност от ответниците, тъй като на първо място- свидетелят признава, че не е чул и не знае за какво са били споровете и дали при тях ответникът е заявявал недвусмислено на сестра си, че процесният имот е негов и тя няма права /свидетелят само предполага, че са се карали за наследството/ и на второ място- не посочва кога са били тези спорове /повече или по-малко от 10 години преди завеждане на настоящото дело през 2020 г. /.

Втората група свидетели /дведените от ищцата/ свидетелстват за това, че ответникът П. А. е установил владение върху целия наследствен имот едва през 2017 г.:

Според свидетелката Р. А. /дъщеря на ищцата/, към датата на смъртта на наследодателите им ищцата е живеела в друга къща със съпруга си, затова е отстъпила процесния имот на брат си, за да продължи да живее той там със семейството си. Никога обаче не се е съгласявала наследствения имот да остане за него. До 2017 г. ищцата безпроблемно влизала в имота. Едва през 2017 г. ответниците сменили ключовете и ищцата вече нямала достъп до къщата. Между ищцата и ответниците многократно били водени разговори как да се раздели наследствения имот. Ответниците са искали да изплатят дела на ищцата не по пазарни цени, а по данъчна оценка, на което тя не се е съгласила. Свидетелят К. А. /съпруг на ищцата/ свидетелства затова, че до 2012 г. ищцата и той самият най-редовно са ходели в процесната къща и били в добри отношения с ответниците. След 2012 г. отношенията се развалили, свидетелят спрял да ходи, но ищцата продължила да ходи в родната си къща поне веднъж месечно до 2017 г. От 2017 г. ответниците спрели да допускат ищцата и съпруга ѝ в имота, като сменили и ключалките. Този свидетел също твърди, че след смъртта на родителите между ищцата и ответника П. А. са се водели преговори за уреждане на наследствените отношения- ответникът П. А. предлагал 2000 лв. за дела на ищцата, а тя му предложила 5000 лв. за неговия дял или двойна цена от предложената от него, но до споразумение не се стигнало.

Според този свидетел, след смъртта на родителите ответникът съборил намиращите се в дворното място стар обор и стар сеновал и направил навес за леката си кола. Тези негови действия не могат да се определят като завладяване на целия наследствен имот, демонстриране на намерение за своене и отблъскване на владението на другия наследник /в случая ищцата/, защото са свързани с ползването и промяната на реална част, а не на целия наследствен имот, каквото право на ползване има всеки от съсобствениците на този имот.

Дори и да се приеме, че извършеното от ответника преустройство /изкарване на стълба и направа на стая за гости на сина му на таванския етаж/, на което ищцата се противопоставила /чрез подаване на жалба в общината през 2012 г. /, за което свидетелства свидетеля К. А., представлява действие по отблъскване на владението на ищцата, то възражението на ответниците за придобиване на имота по давност отново би било неоснователно, тъй като това преустройство, според свидетеля, е извършено след 2010 г., а от тази дата до завеждане на исковата молба на 15.10.2020 г. не е изтекъл изискуемият за придобиване по давност 10-годишен срок на владение.

Що се отнася до изявленията на ответника, насочени към свидетеля К. А. /" Кой си ти и какво искаш ? и "Съди ме, аз каквото искам, това ще правя. "/, действително тези изявления биха могли да се квалифицират като ясно демонстриране на намерение за своене на целия имот, но ако бяха адресирани до ищцата, а не до нейния съпруг. Дори и да се приеме, че с тези изявления ответникът П. А. е заявил пред ищцата /а не пред съпруга ѝ/ намерението си за своене на наследствения имот, няма доказателства кога са направени тези изявления и дали от тогава до завеждане на исковата молба през 2020 г. е изтекъл необходимият за придобиване по давност 10-годишен срок на владение. От всички свидетели, единствено свидетелят К. А. разказва за тези изявления на ответника, без да посочва кога /през коя година/ те са били направени.

Обстоятелствата, дали ищцата е имала свои или наследствени движими вещи в процесния имот и дали е имала отредена за нея стая в жилищната сграда, са без никакво правно значение за спора, тъй като установяването на владението на ищцата върху придобитата от нея по наследство 1/2 ид. ч. от имота е по силата на наследяването, а не по силата на реалното ползване или държане на реална част от съсобствения имот.

Въпреки близката родствена връзка на ищцата с доведените от нея свидетели /дъщеря и съпруг/, няма основание техните показания да не бъдат кредитирани, тъй като съответстват на останалите събрани по делото доказателства- включително и на показанията на доведените от ответника свидетели, които, както бе посочено и по-горе,

също не установяват извършени от ответника преди 15.10.2010 г. /повече от 10 г. преди завеждане на делото/ действия по отблъскване на владението на ищцата и ясно демонстриране пред нея на намерение за своене на целия наследствен имот.

Поради всичко гореизложено искът на А. А. за признаване на правото ѝ на собственост върху 1/2 ид. ч. от процесния имот е основателен и като такъв следва да бъде уважен.

Като последица от уважаването на иска за собственост, на основание чл. 537, ал. 2 ГПК следва да бъде отменен издаденият в полза на ответниците констативен нотариален акт за собственост № 199 от 03.08.2018 г. до размер на 1/2 ид. ч. от процесния имот.

С оглед изхода на делото и на основание чл. 81 ГПК във връзка с чл. 78 ГПК ответниците дължат на ищцата направените от нея разноси по делото за трите съдебни инстанции в размер от 715 лв., представляващи 90 лв. държавна такса за завеждане на иска, 45 лв. държавна такса за въззивно обжалване, 500 лв. адвокатско възнаграждение за процесуално представителство пред въззивната инстанция, 30 лв. държавна такса за допускане на касационното обжалване и 50 лв. държавна такса за касационно обжалване.

11. При подадено искане за издаване на заповед по чл. 34 ЗСПЗЗ владението би могло да бъде прекъснато само ако в изпълнение на издадената и влязла в сила заповед по чл. 34 ЗСПЗЗ е извършен въвод по реда на чл. 34, ал. 3 ЗСПЗЗ, в резултат на който владелецът е бил отстранен от имота за повече от 6 месеца. Предхождащите действия не водят и до смущаване на владението.

Чл. 34 ЗСПЗЗ

Чл. 81 ЗС

Чл. 116 ЗЗД

Решение № 85 от 20.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3564/2021 г., I г. о., докладчик съдията Гълъбина Генчева

Допуснато е касационно обжалване на въззивното решение на основание чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК по въпроса подаването на искане и провеждането на административно производство за издаване на заповед за изземване на земеделски имот по реда на чл. 34 ЗСПЗЗ представляват ли действия, с които се прекъсва придобивната давност на основание чл. 116, б. "б" или б. "в" ЗЗД и какво е значението на обстоятелството, че владелецът не е бил реално отстранен от имота в това производство.

Междувременно е постановено решение № 43 от 13.05.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3941/2021 г., I г. о., в което е прието, че подаването на искане за издаване на заповед за изземване на земеделски имоти по реда на чл. 34 ЗСПЗЗ и провеждането въз основа на това искане на административно производство по обжалване на отказа да бъде издадена такава заповед /независимо от това дали административното производство е завършило с решение за потвърждаване или за отмяна на отказа за издаване на заповедта/ не са измежду посочените в чл. 81 ЗС и чл. 116 ЗЗД действия, които биха могли да прекъснат придобивната давност на владелеца. Тези действия не представляват нито завеждане на иск за защита правото на собственост от собственика срещу владелеца, нито предприемане от страна на собственика на действия за принудително изпълнение въз основа на установено с изпълнителен лист валидно изпълнително основание. На още по-голямо основание тези действия не могат да доведат до прекъсване на владението, когато искането е за издаване на заповед по чл. 34 ЗСПЗЗ не спрямо владелеца, а спрямо трето лице. При подадено искане за издаване на заповед по чл. 34 ЗСПЗЗ владението би могло да бъде прекъснато само ако в изпълнение на издадената и влязла в сила заповед по чл. 34

ЗСПЗЗ е извършен въвод по реда на чл. 34, ал. 3 ЗСПЗЗ, в резултат на който владелецът е бил отстранен от имота за повече от 6 месеца. Горепосочените действия не водят и до смущаване на владението.

Настоящият състав се присъединява към даденото разрешение и счита, че то изчерпва въпроса, по който е допуснато касационно обжалване по настоящото дело. Посоченото решение на ВКС е израз на формираната вече практика, че основанията по чл. 116 ЗЗД за прекъсване на давността имат императивен характер, посочени са изчерпателно в закона и не могат да се тълкуват разширително – в този смисъл мотивите на т. 1 на Тълкувателно решение № 3 от 22.04.2019 г. по тълк. д. № 3/2016 г., ОСГТК на ВКС, решение № 392 от 10.01.2012 г. на ВКС по гр. д. № 891/2010 г., I г. о., решение № 80 от 23.12.2020 г. на ВКС по гр. д. № 2737/2019 г., II г. о., решение № 610 от 9.12.2008 г. на ВКС по т. д. № 391/2008 г., I т. о., решение № 141 от 17.07.2019 г. на ВКС по гр. д. № 3152/2018 г., III г. о. и др. Административното производство по чл. 34 ЗСПЗЗ не може да се приравни на изпълнително действие по ГПК, каквото има предвид разпоредбата на чл. 116, б. "в" ЗЗД, тъй като липсва изпълнителен лист, издаден въз основа на влязло в сила съдебно решение или друго изпълнително основание. Разпоредбите на чл. 116, б. "б" и б. "в" ЗЗД са свързани – с предявяването на иск давността се прекъсва, съгласно чл. 116, б. "б" ЗЗД. Ако искът бъде уважен, започва да тече нова давност, която се прекъсва с предприемането на изпълнителни действия въз основа на влязлото в сила решение. Разпоредбата на чл. 34 ЗСПЗЗ е извън тази концепция за прекъсването на давността.

По съществото на касационната жалба:

С обжалваното решение № 40 от 07.01.2020 г. /вярната дата е 07.01.2021 г. / по в. гр. д. № 2874/2020 г. на Варненския окръжен съд е отменено решение № 2721 от 29.06.2020 г. по гр. д. № 14692/2018 г. на Варненския районен съд и е отхвърлен предявеният от Й. О. Н., Н. О. Н., Н. Н. Р., М. И. Н. и М. И. Р. срещу И. М. Л. и Д. М. Л.; Н. М. П. и Н. Б. П.; К. А. В., А. К. В. и Р. П. В.; Д. И. Д. и Ю. С. Д.; Н. Х. П. и П. Х. П. /последните двама конституирани на основание чл. 227 ГПК след смъртта на Х. П. Х. / отрицателен установителен иск, че ответниците не са собственици на ПИ с идентификатор..... с площ от 2586 кв. м. по КККР на [населено място], в. з. К., местност "К. ", [община], обл. В., с трайно предназначение на територията – земеделска, начин на трайно ползване – изоставена орна земя, при съсед:

Въззивният съд е приел, че ищците имат правен интерес от предявения отрицателен установителен иск, тъй като с решение № 14597 от 26.09.2005 г. на ОСЗГ А. те се легитимират като собственици на процесния имот....., който е идентичен с описания в решението имот..... Прието е за неоснователно възражението на ответниците за нищожност на това решение на ОСЗГ. Изложени са съображения, че то е издадено от компетентния административен орган и с него не се пререшава предходен отказ за реституция на процесния имот.

По съществото на правния спор е прието, че ответниците са доказали твърдяното от тях придобивно основание - давност по чл. 79, ал. 1 ЗС.

Като се е позовал на показанията на свидетелите С. В. и М. Я., съдът е приел следното: Процесният имот представлява част от рибарско селище и е ограден, електрифициран и водоснабден. В него ответниците имат изградени постройки, които служат за живеене, като всеки си има санитарен възел. Ответниците И. Л. и А. В. целогодишно живеят в своите постройки. Оградата съществува в този си вид още от 1994 г. От същата година имотът е електрифициран и водоснабден, като преди три години само бил подменен източникът на електричество. Свободната площ била разпределена между ответниците и всеки от тях извършвал действия според желанията си – засаждане на зеленчуци, кошери, тенти, плодни дървета, лози. В имота имало път, който обслужвал всички бараки. Според свидетелката М. Я., съпруга на починалия П. К. П. /рибар, предходен собственик на бараката на ответника И. Л. /, бараката, която са ползвали със

съпруга си, е била продадена на Ф., а той я продал на И.. Имали разрешение за строеж на бараката, издадено през 1976 г. Въззивният съд не е кредитирал показанията на свидетеля Е. Е., защото той е бил допуснат от първоинстанционния съд в нарушение на процесуалните правила. Същевременно е посочил, че неговите показания нямат съществено значение за защитата на ишците, които са го ангажирали.

При тези данни въззивният съд е приел от правна страна, че

всички ответници обитават процесния имот и извършват действия по неговото своене, които датират още преди 1994 г. Те демонстрират собственически права чрез разпределение на ползването на имота помежду им, чрез поддържане на електрифицирането, включващо промяна източника, чрез поддържане на водоснабдяване, чрез облагородяване на незасти от бараки свободни площи. Няма данни и възражения имотът да е бил държавна собственост до 01.06.1996 г., а след тази дата да е публична държавна собственост или пък да се касае за имот, обхванат от предвиденото в ЗС спиране на придобивната давност. Имотът не е горска територия – държавна или общинска собственост. Съгласно ЗСПЗЗ земи от държавния поземлен фонд не могат да се придобиват по давност, а за имоти, които подлежат на възстановяване по ЗВСОНИ или ЗСПЗЗ, давност започва да тече от 22.11.1997 г. Към този начален момент е установено, че имотът се владее от ответниците, с изключение на ответника И. М. Л., но няма пречка той да присъединява владението, което е осъществявал праводателят му Ф. Т. Й..

Прието е, че самият факт на постановяване на решение за възстановяване на собственост не прекъсва придобивната давност. Давността е започнала да тече на 22.11.1997 г. и е изтекла на 22.11.2007 г. Реституционното решение е постановено на 26.09.2005 г., т. е. преди да изтече 10-годишният срок по чл. 79, ал. 1 ЗС. Въз основа на него реституираните собственици са могли да прекъснат давността, като предприемат действия с такива правни последици в периода от месец септември 2005 г. до 27.09.2007 г. Такива действия те са могли да извършат и преди акта, с който им е възстановена собствеността, като предявят отрицателен установителен иск и установят правния си интерес в съответствие с третата хипотеза на ТР № 8 от 27.11.2013 г. на ОСГК на ВКС, когато ищецът се позовава на възможност да придобие права, ако отрече правата на ответника. Придобивната давност е срок, който тече в полза на осъществяващия фактическа власт и началният момент не зависи от правно или фактически действие на административен орган, а от волята на осъществяващия фактическа власт и от липсата на забранителна или ограничителна правна норма за придобиване по давност.

Прието е, че нотариалните покани, изпратени от Й. Н. до Х. Х., А. В., Д. Д. и Н. П., не представляват действия, които могат да доведат до прекъсване на придобивната давност. Действията, които прекъсват давността, са определени в разпоредбата на чл. 116 ЗЗД. Първото от тях е признаване на вземането от длъжника. Ответниците не са признавали право на ишците да владеят имота, като елемент от правото им на собственост, произтичащо от реституционното решение. На второ място придобивната давност се прекъсва с предявяване на иск за собственост. Давността не може да се прекъсне с административно производство, каквото е образуването по жалба срещу отказа на кмета на [населено място] да издаде заповед по чл. 34 от ЗСПЗЗ, както и конституирането на ответниците в съдебното производство като заинтересовани лица. Отмяната на мълчаливия отказ да се постанови изземване на имота по реда на чл. 34 от ЗППЗ не е действие, което прекъсва или смущава владението. Това е производство, което се развива между молител и административен орган по повод непредприети в срок действия от страна на този орган. Придобивната давност не може да се прекъсне и с издадената заповед № 685 от 12.07.2010 г., в която поименно се сочи от кои лица да се из земе имотът и на кои лица да се предаде. За изпълнението на заповедта е представен протокол от 26.07.2010 г., според който действията по изземването представляват трасиране на имота и поставяне на информационни табели. Прието е, че тези действия не

осъществяват фактическия състав на чл. 116, б. "в" ЗЗД. Не се установява заповедта на кмета да е връчена на ответниците, те да са присъствали лично или чрез представител при извършване на трасирането на имота. Трасирането на имота не представлява действие по изземване. Протоколът от 26.07.2010 г. само удостоверява присъствието на подписалите го лица при трасиране на имота. Установено е със свидетелски показания, че и след тази дата - 26.07.2010 г., ответниците са продължили да осъществяват фактическа власт върху имота и след като няма доказателства да са уведомени за заповедта или да са присъствали на трасирането, или фактически да са били отстранени, то следва, че тези документи са им предявени едва с исковата молба.

Прието е, че изземването по административен ред, уредено в чл. 34 от ЗСПЗЗ, има за цел да отстрани лицата, които нямат правно основание да осъществяват фактическа власт върху реституираните имоти, включително бивши ползватели в терени по чл. 19 от ЗСПЗЗ, които не са ги заплатили. Целта на разпоредбата е реституираните собственици да могат да осъществят владение, без да се налага да доказват правата си по исков ред. Протоколът от 26.07.2010 г. не доказва, че имотът е иззет от ответниците. Той не е подписан от тях, не удостоверява отказ да бъде подписан, не удостоверява присъствие на ответниците в имота и следователно не доказва изпълнение на заповедта по чл. 34 от ЗСПЗЗ.

Прието е също, че противопоставянето, което ищците са предприели пред административен орган по искането на ответниците за издаване на скица, съответно за промяната в регистрите на собствениците по действащ план на процесния имот, не представляват действия по смущение на владението.

Единственото действие, което е прекъснало давността, е предявяването на исковата молба, по която е образувано производството по настоящото дело, но то е извършено едва на 01.10.2018 г. В периода от 22.11.1997 г. до 01.10.2018 г. са изтекли 20 години. В периода от датата на постановяване на реституционното решение - 26.09.2005 г., до датата на предявяване на исковата молба на 01.10.2018 г., е изтекъл срок от 13 години. Между позоваването на придобивната давност и нейното констатиране чрез нотариално удостоверяване има разлика. Видно от писмените отговори на ответниците, те се позовават на изтекла придобивна давност, без да я асоциират с нот. акт №.... от 16.08.2017 г. Този акт е представен от ищците и срокът на придобивната давност, изчисляван в исковата молба и в становището по същество, има предвид крайната дата на съставянето на акта. Не е спорно между страните, че имотът се владее от ответниците и към датата на предявяване на иска. Налице е фактическият състав на чл. 79, ал. 1 ЗС, поради което отрицателният установителен иск следва да бъде отхвърлен.

Решението е процесуално допустимо и правилно.

В определението по чл. 288 ГПК са изложени съображения защо ВКС счита за неоснователно виждането на жалбоподателите за недопустимост на въззивното решение. Посочено е, че самите ищци в исковата молба, още преди ответниците да се позоват на придобивно основание по предявения срещу тях отрицателен установителен иск, са направили възражение срещу очакваното основание по чл. 79 ЗС. Ответниците А. В., Р. В., К. В. и Х. П. Х. /заместен от наследниците си Н. П. и П. П. / в подадения отговор на исковата молба са заявили "оспорвам твърденията в исковата молба, че не са били налице материалноправните предпоставки за придобиване на процесния имот по давност", след което са изложили доводи, свързани с характеристиките на владението и прекъсването му по реда на чл. 84 ЗС, вр. чл. 116 ЗЗД. По този начин в законоустановения срок те са въвели давността по чл. 79 ЗС като придобивно основание. В отговора на останалите ответници И. М. Л., Д. М. Л.; Н. М. П., Д. И. Д., Ю. С. Д. изрично се съдържа позоваване на изтекла придобивна давност. Н. Б. П. е съпруга и необходим другар на Н. М. П., поради което съгласно чл. 216 ГПК тя се ползва от отговора на исковата молба, подаден от нейния съпруг. Така всички ответници са въвели придобивната давност като основание на

собственическите си претенции върху спорния имот. На второ място – съдът е приел, че ответниците са придобили по давност спорния имот поради упражнявано от тях владение от 22.11.1997 г. и до момента на постановяване на решението. Действително, този срок е по-дълъг от заявения, който тече от момента на позитивното решение по ЗСПЗЗ, издадено в полза на ишците на 26.09.2005 г., но това не води до недопустимост на въззивното решение, тъй като по-дългият период на давностно владение, приет от съда, съдържа по-краткия период, на който се позовават ответниците и който е достатъчен, за настъпване на последиците на придобивната давност.

Неоснователни са оплакванията в касационната жалба за неправилност на въззивното решение. Ответниците по предявения иск не са държатели, както неправилно поддържат жалбоподателите. Невярно е твърдението в касационната жалба, че в подадените отговори на исковата молба се съдържа признание на ответниците, че спорният имот представлява общинска собственост по чл. 19 ЗСПЗЗ /и оттук те да са държатели/. В отговорите на исковата молба такова твърдение не съществува. Изводът, че ответниците са държатели, не следва и от факта, че те са се позовавали на придобивна давност, считано от 26.09.2005 г., вместо от 1997 г. /Според касаторите ако ответниците са считали, че имотът е частна собственост, биха се позовали на придобивна давност от 1997 г., а не от датата на възстановяване на собствеността/. Защитната позиция на ответниците е съобразена с практиката на ВКС - решение № 45 от 23.02.2015 г. на ВКС по гр. д. № 4732/2014 г., I г. о., според което ако имотът е възстановен преди датата на влизане в сила на чл. 5, ал. 2 ЗВСОНИ, давността от момента на възстановяването до 21 ноември 1997 г. не се зачита. Ако имотът е възстановен след тази дата, давността започва да тече от момента на възстановяването. В същия смисъл са и решение № 297 от 21.06.2011 г. на ВКС по гр. д. № 294/2010 г., I г. о., решение № 99 от 7.01.2021 г. на ВКС по гр. д. № 801/2020 г., II г. о., решение № 161 от 23.01.2019 г. на ВКС по гр. д. № 4894/2017 г., I г. о. и др. На следващо място – дори фактическата власт на всеки от ответниците да е свързана с членство в рибарско сдружение, това не е аргумент в подкрепа на тезата на касаторите, че те не са могли да придобият процесния имот по давност. Касае се за единен имот с площ от 2586 кв. м., върху който ответниците са установили съвладение, продължило в период повече от 10 г. преди подаване на исковата молба. Вътрешните отношения между ответниците по отношение ползването на реални части от този имот са извън предмета на делото. Извън предмета на делото са и фактите, свързани с изначалното установяване на фактическата власт върху имота през 1981 г. и издадените строителни разрешения за бараките и статута на тези бараки, както и статута на земята като "рибарска местостоянка". От значение е само обстоятелството, че няколко физически лица са установили общо владение върху имота, което е продължило повече от 10 г. от възстановяване на този имот по реда на ЗСПЗЗ. Владението е не само върху отделните сгради, но и върху имота като цяло, който е бил ограден, електроснабден и водоснабден, с изграден вътрешен път, свързващ отделните сгради. Разгледани в съвкупност, доказателствата по делото сочат на владение върху целия имот, а не само на отделните сгради в него. И на последно място – аргументи в подкрепа на тезата за държане не могат да се черпят от мотивите по административно дело, свързано с изземването на същия имот по реда на чл. 34 ЗСПЗЗ. Тези мотиви не се ползват със сила на пресъдено нещо.

Непрецизните мотиви на въззивния съд, че в случая придобивната давност е започнала да тече още от 1997 г., а не едва след възстановяване на собствеността на ишците по реда на ЗСПЗЗ с решението от 2005 г., не са основание за отмяна на въззивното решение и постановяване на друг резултат, тъй като са изложени и алтернативни мотиви, според които дори срокът на давността да се брои от 2005 г., то той е изтекъл към момента на подаване на исковата молба.

Неоснователен е и доводът на жалбоподателите, че в случая намират приложение чл. 19 и чл. 24, ал. 7 ЗСПЗЗ, съгласно които земеделските земи, останали след

възстановяване на правата на собствениците, могат да станат при определени условия общинска собственост, както и че земите от държавния поземлен фонд не могат да се придобиват по давност. Ако процесният имот беше включен в общинския фонд по чл. 19 или в държавния поземлен фонд по чл. 24 ЗСПЗЗ, той не би бил възстановен на жалбоподателите, а те черпят права именно от това възстановяване.

И на последно място – с оглед дадения отговор на въпроса по чл. 280, ал. 1 ГПК следва да се приеме, че административната процедура по чл. 34 ЗСПЗЗ за изземване на процесния имот не представлява действие по чл. 116, б. "в" ЗЗД, което прекъсва придобивната давност. Неоснователни са всички доводи в касационната жалба, които са развити в подкрепа на обратното становище. В случая процедурата по чл. 34 ЗСПЗЗ не е завършила с фактическо отстраняване на ответниците от процесния имот, затова не може да се приеме, че тя е довела до прекъсване на придобивната давност. Провеждането на административното производство, включително и със съдебна фаза, както и съставеният протокол от 26.07.2020 г., не са прекъснали придобивната давност на ответниците, след като те не са отстранени реално от имота.

12. Не представляват самостоятелни обекти на собственост – жилища или ателиета в приземен или тавански етаж от жилищна сграда, ако същите не отговарят на изискванията на строителните правила и норми за жилища или самостоятелни ателиета, действали към построяването им или към момента на разрешаване на правния спор, включително и на изискванията за минимална светла височина и/или на изискванията за необходимите помещения, които трябва да съдържа жилище или ателие. Възможно е етаж от сграда да не отговаря на строителните правила и норми за жилище, но да има характеристиките на самостоятелно ателие, което също представлява самостоятелен обект на правото на собственост.

Когато приземният или таванският етаж от сгради съдържа самостоятелни обекти на собственост (жилища, ателиета, гаражи), тези обекти на собственост могат да бъдат придобивани по давност, чрез сделка или на друго основание, както и да бъдат предмет на делба.

Когато приземният и таванският етажи в сграда в режим на етажна собственост не съдържат самостоятелни обекти на собственост, нито съдържат изградени складови помещения - принадлежности към самостоятелните жилищни обекти на собственост в сградата, то същите представляват общи части на сградата по предназначение по смисъла на чл. 38 ЗС, тъй като служат за общо ползване от всички етажни собственици, като общи складови помещения към притежаваните от тях жилищни обекти. Като общи части, те не могат да бъдат придобивани самостоятелно по давност, чрез прехвърлителни сделки или по друг начин, нито да бъдат самостоятелни обекти на делба (чл. 38, ал. 3 ЗС). Идеални части от тях могат да бъдат придобивани или да бъдат предмет на делба само заедно със самостоятелните жилищни обекти в сградата в режим на етажна собственост, като размерите на идеалните части, припадащи се към всеки от самостоятелните жилищни обекти в сградата, се определят по реда на чл. 40 ЗС.

Чл. 38 ЗС

Чл. 40 ЗС

Решение № 55 от 21.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2826/2021 г., I г. о., докладчик съдията Ваня Атанасова

Допуснато е извършване на съдебна делба между Н. Ц. Г., К. Ц. Г., И. Ц. Г. и Б. И. Г., на следните недвижими имоти и при следните квоти:

а/. дворно място, представляващо УПИ.... в кв..... по КРП на [населено място] от 2014 г., с площ от 352 кв. м., при квоти: по 11/24 за Н. Ц. Г. и К. Ц. Г. и по 1/24 ид. ч. за И. Ц. Г. и Б. И. Г.;

б/. първи жилищен етаж (втори пореден етаж) от построената в имота жилищна сграда, представляващ самостоятелен жилищен обект с площ от 94 кв. м., при квоти: по 3/8 ид. ч. за Н. Ц. Г. и К. Ц. Г. и по 1/8 ид. ч. за И. Ц. Г. и Б. И. Г.;

в/. втори жилищен етаж (трети пореден етаж) от построената в имота жилищна сграда, представляващ самостоятелен жилищен обект с площ от 94 кв. м., при квоти: по 11/24 ид. ч. за Н. Ц. Г. и К. Ц. Г. и по 1/24 ид. ч. за И. Ц. Г. и Б. И. Г.;

г/. приземен етаж (първи пореден етаж) с площ от 94 кв. м., представляващ самостоятелен обект на собственост, състоящ се от кухня и дневно помещение, образувано от бивш търговски обект – заведение /преди гараж/ и битова стая, при квоти: по 1/4 ид. ч. за Н. Ц. Г., К. Ц. Г., И. Ц. Г. и Б. И. Г.]

д/. мансарден етаж (четвърти пореден етаж) с площ от 94 кв. м., представляващ самостоятелен обект – ателие, състоящо се от спалня, дневна с кухненски бокс и баня с тоалетна, при квоти: по 1/4 ид. ч. за Н. Ц. Г., К. Ц. Г., И. Ц. Г. и Б. И. Г.

Срещу въззивното решение е подадена касационна жалба от Н. Ц. Г. и К. Ц. Г., чрез адвокат Л. Г.. Поддържа се неправилност на същото, поради постановяването му в противоречие с материалния закон, при съществено нарушение на съдопроизводствените правила и при необоснованост на фактическите изводи. Относно приземния етаж се твърди, че при построяване на сградата същият е представлявал складово помещение, обслужващо жилищните обекти на първи, втори и тавански етаж, и тогава и сега не представлява самостоятелен обект на собственост и не следва да се допуска до делба като самостоятелна недвижима вещ. При възникването на етажната собственост през 1975 г., с прехвърлянето на първия жилищен етаж на Ц. и А. Г., от родителите им К. и Н. Г., Ц. и А. Г. са придобили по силата на същия договор и 1/2 ид. ч. от приземния етаж, а другата 1/2 идеална част от приземния етаж е останала в собственост на родителите им К. и Н. Г., които след прехвърлителната сделка са останали собственици на втория жилищен етаж и тавана. Относно таванския етаж се твърди, че още при построяване на сградата през 1968 г. същият е изграден като самостоятелно жилище, отговаря на необходимите нормативни изисквания за самостоятелен обект - ателие, поради което не представлява обща част, а е собственост на собствениците на терена. Същият следва да се допусне до делба, но при квоти идентични с квотите в дворното място. Относно дворното място и двата жилищни етажа се поддържа, че същите следва да се допуснат до делба, както и че след постановяване на решението по чл. 247 ГПК, квотите в съсобствеността досежно тези обекти са определени правилно.

Ответниците по жалбата И. Ц. Г. и Б. И. Г., в депозираните отговори, изразяват становище за неоснователност на касационната жалба и правилност на въззивното решение.

С определение № 13 от 18.01.2022 г. по гр. д. № 2826/2021 г. на ВКС, 1 г. о., въззивното решение е допуснато до делба на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК.

По въпросите, по които е допуснато касационно обжалване:

Не представляват самостоятелни обекти на собственост – жилища или ателиета приземен или тавански етаж от жилищна сграда, ако същите не отговарят на изискванията на строителните правила и норми за жилища или самостоятелни ателиета, действали към построяването им или към момента на разрешаване на правния спор, включително и на изискванията за минимална светла височина и/или на изискванията за необходимите помещения, които трябва да съдържа жилище или ателие. Възможно е етаж от сграда да не отговаря на строителните правила и норми за жилище, но да има характеристиките на

самостоятелно ателие, което също представлява самостоятелен обект на правото на собственост.

Когато приземният или таванският етаж от сгради съдържа самостоятелни обекти на собственост (жилища, ателиета, гаражи), тези обекти на собственост могат да бъдат придобивани по давност, чрез сделка или на друго основание, както и да бъдат предмет на делба.

Когато приземният и таванският етажи в сграда в режим на етажна собственост не съдържат самостоятелни обекти на собственост, нито съдържат изградени складови помещения - принадлежности към самостоятелните жилищни обекти на собственост в сградата, то същите представляват общи части на сградата по предназначение по смисъла на чл. 38 ЗС, тъй като служат за общо ползване от всички етажни собственици, като общи складови помещения към притежаваните от тях жилищни обекти. Като общи части, те не могат да бъдат придобивани самостоятелно по давност, чрез прехвърлителни сделки или по друг начин, нито да бъдат самостоятелни обекти на делба (чл. 38, ал. 3 ЗС). Идеални части от тях могат да бъдат придобивани или да бъдат предмет на делба само заедно със самостоятелните жилищни обекти в сградата в режим на етажна собственост, като размерите на идеалните части, припадащи се към всеки от самостоятелните жилищни обекти в сградата, се определят по реда на чл. 40 ЗС.

В този смисъл са и решение № 211 от 13.09.2011 г. по гр. д. № 1940/2009 г. на ВКС, 1 г. о., решение № 95 от 24.06.2015 г. по гр. д. № 524/2015 г. на ВКС, 1 г. о., решение № 151 от 03.06.2014 г. по гр. д. № 890/2014 г. на ВКС, 1 г. о.

По основателността на касационната жалба:

Делото има за предмет предявен от Н. Ц. Г. и К. Ц. Г. срещу И. Ц. Г. и Б. И. Г. иск за делба на дворно място, представляващо УПИ....., в кв..... по КРП на [населено място] от 2014 г., с площ от 352 кв. м., ведно с построената в него жилищна сграда, включваща приземен, първи жилищен, втори жилищен и тавански (мансарден) етаж.

Въззивният съд е приел, че жилищната сграда има следните самостоятелни обекти на собственост: жилище на първи жилищен етаж, жилище на втори жилищен етаж, ателие на таванския (мансарден) етаж и два обекта на приземен етаж - гараж от 40 кв. (какъвто обект понастоящем не съществува, според заключението на експертизата) и ателие (останалите помещения на приземния етаж). Приел е, че съсобственост върху дворното място и върху всички самостоятелни обекти на собственост съществува само между страните по делото Н. Ц. Г., К. Ц. Г., И. Ц. Г. и Б. И. Г. и е допуснал делба на дворното място и на описаните обекти между тези лица и при посочените по-горе квоти.

Въззивното решение е недопустимо в частта, с която е допусната делба на самостоятелен обект на собственост - ателие, намиращо се на таванския етаж от процесната жилищна сграда, тъй като е постановено без участието на всички съсобственици на обекта на собственост. Съображенията за това са следните:

По делото е установено, че Н. А. Г. и К. Г. Г. са сключили граждански брак на 04.06.1961 г. Н. А. Г. починал на 11.09.2001 г. и е оставил наследници по закон съпругата си К. Г. Г. и децата си А. Н. Г., [дата на раждане], и Ц. Н. Г., [дата на раждане] Ц. Н. Г. е починал на 16.09.2010 г. и е оставил наследници по закон преживяла съпруга Б. И. Г. и синове И. Ц. Г., от брака му с Б. Г., както и Н. и К. Ц. Г., от първия му брак.

Н. и К. Г. придобили в режим на СИО процесното дворно място, на основание договор за замяна, сключен с н. а. №..... г., и по регулация (н. а. №..... г.). В периода 1968 – 1972 г. построили процесната жилищна сграда въз основа на строително разрешение № 124/17.07.1968 г.

Установено е от заключението на съдебнотехническата експертиза, че таванският етаж от сградата се състои от една спалня, обединено дневно пространство с кухненски бокс, санитарен възел-баня с тоалетна. Минималната светла височина на скосената част на

етажа е 1. 10 м., а максималната светла височина на останалата част на етажа е 2. 40 м. и 2. 46 м.

Към построяването на сградата (1968-1972 г.) таванският етаж не е отговарял на изискванията на ЗПИНМ и СПНИНМ, в сила от 1959 г. до 1977 г., за минимална светла височина на жилищни помещения – 2, 50 м. (пар. 45, ал. 1 СПНИНМ), за минимална светла височина на жилища в подпокривно пространство – 1, 50 м. (пар. 21а, ал. 3 СПНИНМ), както и на изискванията за минимална светла височина на ателиета в подпокривното пространство – 1, 50 м. (чл. 21а, ал. 6, вр. ал. 3 СПНИНМ).

Таванският етаж не отговаря на изискванията и на действащата понастоящем нормативна уредба - ЗУТ и Наредба № 7/2003 г., за минимална светла височина на жилища – 2, 60 и за минимална светла височина на жилища в подпокривното пространство – 1, 50 м. (чл. 72, ал. 3 от Наредба № 7/2003 г.). Същият обаче отговаря на изискванията за самостоятелно ателие - съдържа тоалетна и мивка, а действащата нормативна уредба не предвижда изисквания за минимална височина на ателиета (за разлика от нормативната уредба към построяване на сградата – чл. 21а, ал. 6, вр. ал. 3 СПНИНМ).

Тоест, към построявана на сградата таванският етаж не е представлявал самостоятелен обект на собственост – жилище или ателие, но по сега действащата нормативна уредба (ЗУТ и Наредба № 7/2003 г. - чл. 38, ал. 1 ЗУТ, чл. 92, ал. 2, т. 2, чл. 102, ал. 2 и ал. 4 от Наредба № 7/2003 г.) отговаря на изискванията за самостоятелно ателие.

Таванският етаж не е бил предмет на разпоредителната сделка, сключена с н. а. № №.... г., с която Н. и К. Г. дарили на децата си А. и Ц. Г. по 1/2 ид. ч. от първия етаж, поради което е останал в собственост, в режим на СИО, на Н. Г. и К. Г.. Към смъртта на Н. Г., настъпила на 11.09.2001 г., ателието е представлявало самостоятелен обект на собственост съгласно изискванията на ЗУТ, в сила от 31.03.2001 г. След смъртта му, преживялата съпруга К. Г. е придобила 4/6 ид. ч. от ателието (1/2 на основание прекратена с развод СИО и 1/6 по наследство от съпруга си), а А. и Ц. Г. са получили по 1/6 ид. ч. всеки от тях, по наследство от баща си. След смъртта на Ц. Г. през 2010 г., неговата 1/6 ид. ч. от ателието е наследена от съпругата му Б. Г. и синовете му Н., К. и И. Г., като всеки получил по 1/24 ид. ч. Ателието на таванския етаж не е бил предмет и на договора за продажба, сключен с н. а. №.... г., с който К. Г. и А. Г. са продали на Н. и К. Г. собствените си общо 5/6 ид. ч. от втория етаж и от дворното място.

От горното следва, че съсобственици на ателието в момента са К. Г. – 4/6 ид. ч., А. Г. – 1/6 ид. ч., Б., Н., К. и И. Г. – по 1/24 ид. ч. К. Г. и А. Г. не са участвали като страни в делбеното производство.

Тъй като всички съсобственици на общата вещ са задължителни необходими другари в производството за съдебна делба, участието им в исковото производство е абсолютна процесуална предпоставка за допустимост на същото. Когато правото на участие в процеса на задължителен необходим другар е нарушено и първоинстанционното решение е постановено без негово участие, въззивният съд е длъжен да обезсили обжалваното решение и да върне делото на първоинстанционния съд за ново разглеждане, с участието на задължителния необходим другар. В случай, че задължителният необходим другар е ответник, производството по отношение на него следва да започне с връчване на препис от исковата молба и даване на срок за отговор по чл. 131 ГПК (ТР № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС, т. 6). Като е постановил съдебен акт по съществото на спора, без да е налице абсолютната процесуална предпоставка за допустимост на исковото производство – участието на всички задължителни необходими другари, съставът на въззивния съд е постановил недопустимо решение, което следва да бъде обезсилено, а делото върнато за ново разглеждане от първоинстанционния съд с участието и на съсобствениците К. Г. и А. Г..

При новото разглеждане на делото първоинстанционният съд следва да предприеме необходимите процесуални действия за конституиране на К. Г. и А. Г. като съделители по иска за делба на ателието, предоставяйки възможност на ишците да насочат иска и срещу тях, с указания, че в противен случай производството по делото ще бъде прекратено в частта по иска за делба на ателието. На същите следва да се връчи препис от исквата молба с възможност за отговор по чл. 131 ГПК, да бъде предоставена възможност да изразят становище по всички събрани по делото доказателства, да направят възражения и ангажират доказателства.

Въззивното решение следва да бъде обезсилено, като недопустимо – постановено без участието на всички съсобственици, и в частта, с която е допусната делба на приземния етаж на жилищната сграда, предвид вероятността К. Г. и А. Г. да са съсобственици и на този етаж, ако се приеме, че същият съдържа самостоятелен обект на собственост – ателие. Съображенията за това са следните:

Относно приземния етаж по делото е установено, че същият, към построяване на сградата (1968 г. – 1972 г.), се е състоял от гараж 40 кв. м. и 54 кв. м. помещения със складово предназначение. Впоследствие гаражът е преустроен на заведение, а понастоящем приземният етаж се състои от коридор, кухня и дневно помещение (дневното помещение е образувано от бившето заведение и битова стая). Гараж не съществува. Светлата височина на кухнята е 2, 47 м., а на дневното помещение (бивше заведение и битова стая) е 2, 40. Не е посочено дали приземният етаж съдържа санитарен възел – тоалетна или баня с тоалетна!

П. етаж при действието на ЗПИНМ и СПНИНМ не е отговарял на изискванията за минимална светла височина на жилищни помещения – 2, 50 м. (пар. 45, ал. 1 СПНИНМ). Не е ясно дали е имал и всички необходими за жилище помещения и по-конкретно – баня и тоалетна или баня с тоалетна (чл. 38, ал. 1 СПНИНМ). Към построяването на сградата ЗПИНМ е допускал изграждане на ателиета само в подпокривно пространство, поради което етажът не е представлявал и ателие.

П. етаж не отговаря и на изискванията на ЗУТ и Наредба № 7/2003 г. за минимална светла височина на жилища – 2, 60 и за минимална светла височина на жилища в подпокривното пространство – 1, 50 м. (чл. 72, ал. 3 от Наредба № 7/2003 г.). Не е ясно дали отговаря на изискванията на действащата нормативна уредба (чл. 38, ал. 1 ЗУТ, чл. 92, ал. 2, т. 2, чл. 102, ал. 2 и ал. 4 от Наредба № 7/2003 г.) за ателие – дали съдържа тоалетна, като действащата нормативна уредба не предвижда изисквания за минимална височина на ателиета (за разлика от нормативната уредба към построяване на сградата – чл. 21а, ал. 6, вр. ал. 3 СПНИНМ) и дали приземният етаж, в който се намира, е надземен изцяло или има и надземна и подземна част (тъй като чл. 38, ал. 1 ЗУТ допуска изграждане на самостоятелни ателиета само в надземните етажи). Вещото лице е определило етажа като приземен, но същевременно заключението съдържа констатации, че етажът е "на нивото на терена", "е изцяло надземен". Посочило е, че има кухня (от което следва, че вероятно има мивка), но не е посочило има ли тоалетна.

Тоест, по време на действието на ЗПИНМ и СПНИНМ приземният етаж не е съдържал жилище или ателие като самостоятелни обекти на собственост, а събраните по делото доказателства са недостатъчни, за да се прецени дали приземният етаж отговаря на изискванията на настоящата правна уредба (ЗУТ и Наредба № 7/2003 г.) за самостоятелно ателие - има ли тоалетна с мивка; дали приземният етаж е надземен изцяло или има и надземна и подземна част (тъй като чл. 38, ал. 1 ЗУТ допуска изграждане на самостоятелни ателиета само в надземните етажи).

В случай, че приземният етаж представлява самостоятелен обект на собственост – ателие, то по съображения, които са аналогични на изложените по-горе - приземният етаж не е бил предмет на разпоредителните сделки, сключени с н. а. №... г. и н. а. №... г., и с оглед настъпилите наследствени правопримества, съсобственици на същия биха били К. Г.

– 4/6 ид. ч., А. Г. – 1/6 ид. ч., Б., Н., К. и И. Г. – по 1/24 ид. ч. К. Г. и А. Г. не са участвали като страни в делбеното производство.

В случай, че се установи, че приземният етаж не съдържа самостоятелни обекти на собственост (жилище, ателие, гараж), нито в същия има изградени складови помещения към жилищата на първия и втория етажи, същият би се явил със статут на обща част по предназначението си по смисъла на чл. 38 ЗС, тъй като служи за общо ползване от всички етажни собственици, като общи складови помещения към притежаваните от тях жилищни обекти на първия и втория етаж. Като обща част, приземният етаж не може да бъде придобиван самостоятелно по давност, чрез прехвърлителни сделки или по друг начин, нито да бъде самостоятелен обект на делба (чл. 38, ал. 3 ЗС). Върху същия собствениците на самостоятелните обекти в сградата в режим на етажна собственост ще притежават идеални части, с размери определени по реда на чл. 40 ЗС.

С оглед на горното, след обезсилване на въззивното решение в частта, с която е допусната делба на приземния етаж, и връщане на делото за ново разглеждане от районния съд, за предприемане на необходимите процесуални действия за конституиране на К. Г. и А. Г. като съделители по иска за делба и на приземния етаж, първоинстанционният съд следва да допусне допълнителна съдебнотехническа експертиза със следните задачи: а/. да се конкретизира дали приземният етаж е изцяло надземен или има надземна и подземна част; б/. да се опишат подробно всички помещения, които приземният етаж съдържа, като се посочи дали освен коридор, кухня (с мивка) и дневно помещение, има и тоалетна/баня с тоалетна.

Ако се установи, че приземният етаж е самостоятелен обект на собственост – ателие, следва да бъде допуснат до делба с участието и на К. Г. и А. Г., а в случай, че се установи, че е със статут на обща част – не следва да се допуска до делба като самостоятелен обект на собственост. Върху същия собствениците на самостоятелните обекти в сградата в режим на етажна собственост ще притежават идеални части, с размери определени по реда на чл. 40 ЗС.

Въззивното решение е допустимо и правилно в частта, с която е допусната делба на самостоятелен обект на собственост – жилище на първи жилищен етаж (втори пореден етаж) от построената в имота жилищна сграда, с площ от 94 кв. м., ведно с припадащите се идеални части от общите части на сградата, при квоти: по 3/8 ид. ч. за Н. Ц. Г. и К. Ц. Г. и по 1/8 ид. ч. за И. Ц. Г. и Б. И. Г.. По делото е установено, от представените нотариални актове, че Н. и К. Г. дарили на децата си А. и Ц. Н. Г. по 1/2 ид. ч. от първия жилищен етаж от процесната двуетажна къща, представляващ самостоятелно жилище, с н. а. №.... г., когато възниква етажна собственост в сградата. След смъртта на Ц. Г. през 2010 г., неговата 1/2 ид. ч. е наследена от съпругата му Б. Г. и синовете му Н., К. и И. Г., като всеки получил по 1/8 ид. ч. С нотариален акт № 160/27.12.2018 г. А. Г. е продала на племенниците си Н. и К. Г. собствената си 1/2 ид. ч. от първия етаж (на всеки по 1/4 ид. ч.). Така, към настоящия момент Н. и К. Г. са собственици на по 3/8 ид. ч. от първия етаж (на по 1/8 ид. ч. по наследство от баща си и на по 1/4 ид. ч. на основание договор за покупко-продажба), а Б. Г. и И. Г. са придобили по 1/8 ид. ч. по наследство от Ц. Г.. Първият жилищен етаж представлява самостоятелен жилищен обект както по правилата и нормативите, установени в ЗПИНМ и СПНИНМ, в сила от 1959 г. до 1977 г., така и съгласно действащите понастоящем правила на ЗУТ и Наредба № 7/2003 г.

Въззивното решение е допустимо и правилно в частта, с която е допусната делба на самостоятелен обект на собственост – жилище на втори жилищен етаж (трети пореден етаж) от построената в имота жилищна сграда, с площ от 94 кв. м., както и на дворното място, представляващо УПИ....., в кв..... по КРП на [населено място] от 2014 г., с площ от 352 кв. м., при квоти: по 11/24 за Н. Ц. Г. и К. Ц. Г. и по 1/24 ид. ч. за И. Ц. Г. и Б. И. Г.. Вторият жилищен етаж, представляващ самостоятелен жилищен обект, и дворното място са останали собственост на Н. и К. Г., тъй като не са били обект на договора за дарение,

сключен с н. а. №..... г. След смъртта на Н. Г. през 2001 г., К. Г. е придобила 4/6 ид. ч. (1/2 на основание прекратена с развод СИО и 1/6 по наследство от съпруга си), а А. и Ц. Г. са получили по 1/6 ид. ч. всеки от тях, по наследство от баща си, от втория етаж и дворното място. След смъртта на Ц. Г. през 2010 г., неговата 1/6 ид. ч. от втория етаж и дворното място е наследена от съпругата му Б. Г. и синовете му Н., К. и И. Г., като всеки получил по 1/24 ид. ч. С н. а. № 161/27.12.2016 г. К. Г. и А. Г. са продали на Н. и К. Г. собствените си общо 5/6 ид. ч. от втория етаж и от дворното място (на всеки от тях по 5/12 ид. ч.). Така, към настоящия момент Н. и К. Г. са собственици на по 11/24 ид. ч. от дворното място и втория етаж (по 1/24 са придобили по наследство от баща си, а по 5/12 ид. ч. на основание договори за покупко-продажба), а Б. Г. и И. Г. са собственици на по 1/24 ид. ч. по наследство от Ц. Г.. Вторият жилищен етаж представлява самостоятелен жилищен обект както по правилата и нормативите, установени в ЗПИНМ и СПНИНМ, в сила от 1959 г. до 1977 г., така и съгласно действащите понастоящем правила на ЗУТ и Наредба № 7/2003 г.

Към извършване на делбата следва да се пристъпи след влизане в сила на всички решения по допускане на делбата.

13. Жилището на портиера е обща част по предназначение. По характера си то е жилище, но по предназначение е обща част и се притежава в съсобственост от всички етажни собственици именно като обща част. При определяне дали даден елемент от сграда в режим на етажна собственост е със статут на обща част или не е и може да се притежава в индивидуална собственост, следва да се има предвид неговото предназначение да служи за задоволяване на общи нужди на етажните собственици с оглед строителните книжа или след извършено преустройство от собственика (съсобствениците) на сградата.

Меродавният момент към който се преценява този статут е момента на възникване на етажната собственост. Да се измени предназначението на общата част означава да се придаде друг характер на съсобствеността, а това може да стане само със съгласието на всички собственици на сградата. Волята на собствениците за промяна предназначението може да не е изразена изрично, но трябва да следва от "някой акт" или от поведението им, което да разкрива недвусмислено такава воля. Това се извежда и от постановките на тълкувателно решение № 34/15.08.1983 г. по гр. д. № 11/1983 г., ОСГК на ВС, според което промяна на предназначението е възможно да се извърши със съгласието на всички етажни собственици, като същото може да бъде дадено изрично или мълчаливо, с фактически или правни действия.

Чл. 108 ЗС

Чл. 68 ЗДС

Чл. 80, ал. 1 ЗДС

Решение № 33 от 2.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2419/2021 г., II г. о., докладчик съдията Емилия Донкова

Касационното обжалване е допуснато по следните материалноправни въпроси: какъв е статута на портиерското жилище, кой е меродавният момент, към който същият се преценява и по какъв начин може да бъде променено предназначението на самостоятелен обект, предвиден като обща част, в обект – индивидуална собственост.

По така поставените въпроси трябва да се дадат следните отговори:

В тълкувателно решение № 39/23.06.1986 г. по гр. д. № 8/1986 г., ОСГК на ВС, е посочено, че жилището на портиера е обща част по предназначение. По характера си то е жилище, но по предназначение е обща част и се притежава в съсобственост от всички

етажни собственици именно като обща част. При определяне дали даден елемент от сграда в режим на етажна собственост е със статут на обща част или не е и може да се притежава в индивидуална собственост, следва да се има предвид неговото предназначение да служи за задоволяване на общи нужди на етажните собственици с оглед строителните книжа или след извършено преустройство от собственика (съсобствениците) на сградата. Мередавият момент към който се преценява този статут е момента на възникване на етажната собственост. Да се измени предназначението на общата част означава да се придаде друг характер на съсобствеността, а това може да стане само със съгласието на всички собственици на сградата. Волята на собствениците за промяна предназначението може да не е изразена изрично, но трябва да следва от "някой акт" или от поведението им, което да разкрива недвусмислено такава воля. Това се извежда и от постановките на тълкувателно решение № 34/15.08.1983 г. по гр. д. № 11/1983 г., ОСГК на ВС, според което промяна на предназначението е възможно да се извърши със съгласието на всички етажни собственици, като същото може да бъде дадено изрично или мълчаливо, с фактически или правни действия. След тълкувателната практика, в цитирания смисъл са и решение № 40/25.03.2016 г. по гр. д. № 4994/2015 г. на второ г. о., решение № 280/18.03.2014 г. по гр. д. № 1718/2013 г. на първо г. о., решение № 280/18.03.2014 г. по гр. д. № 1718/2013 г. на първо г. о., които се възприемат от настоящият състав.

Върховният касационен съд, състав на Второ г. о., като разгледа жалбата на наведените в нея основания, приема за установено следното:

В исковата молба са изложени твърдения, че портиерското жилище е обща част по предназначение към момента на възникване на етажната собственост. Не е постигано съгласие за промяна на това предназначение, поради което е запазило характера си на обща част.

Ответникът е възразил, че процесният обект му е предоставен за стопанисване и управление от държавата, притежаван е в индивидуална собственост и няма характеристиките на обща част на етажната собственост.

По касационната жалба.

По делото е установена следната фактическа обстановка:

С ПМС № 1434 от 30.05.1950 г. СНС е задължен да извърши през 1950 – 1951 г. работи по разчистване на улици и възстановяване на сгради в централната част на София, засегнати от бомбардировките, както и довършване и надстрояване на сгради и пр. С акт за завземане на недвижим имот за държавен № 1090 от 15.12.1951 г., на основание чл. 2, ал. 2 ЗДИ и ПМС № 1434 от 30.05.1950 г. като държавен е актуван недвижим имот - масивна сграда, застроена върху 356 кв. м, състояща се от партер, на който са разположени магазин и принадлежащото му избено помещение, и портиерско помещение от една стая, кухня и клозет-баня, с принадлежащото му избено и таванско помещение; мецанин – 7 стаи, коридор и два клозета, и първи, втори, трети, четвърти и пети етажи, състоящи се от 20 апартамента, построена на [улица]. Сградата е предоставена за стопанисване и управление на Военния жилищен фонд при МНО.

Представена е таблица от 21.08.1968 г. за ценообразуване на апартаментите на [улица], година на построяване 1950 г., в която фигурира портиерското жилище на партера с площ от 23.85 кв. м., с принадлежащите му идеални части от общите части на сградата от 1.13 % и е посочена цена за същото. В таблицата са описани и "магазин", както и "мецанин" с площ 325, 55 кв. м., заедно с идеални части от общите части на сградата (т. II).

С решение от 08.03.2001 г., постановено по гр. д. № 587/1995 г. на Софийски районен съд по предявен иск с правно основание чл. 26 ЗЗД от Министерство на отбраната срещу Е. и Ц. Д., като правоприемници на починалия ответник М. Д., е прогласена нищожността на договор от 30.03.1993 г. за продажба на държавен недвижим имот от

Военно-жилищния фонд по реда на НДИ с предмет жилище (портиерско) ателие в сградата на [улица], представляващо портиерски апартамент, етаж 1, със застроена площ от 23.85 кв. м., като сключен в противоречие със закона. Видно от мотивите на съдебния акт, едно от въведените в исковата молба основания за нищожност е, че имотът е продаден като ателие, а по архитектурен проект обектът е изграден като портиерско жилище и предназначението му не е променено.

Със заповед № РД-15-443/04.11.2002 г. на областния управител на област София град, на основание чл. 80, ал. 1 ЗДС е разпоредено изземването на жилището от Е. и Ц. Д.. С акт за частна държавна собственост № 66001/13.04.2006 г., на основание чл. 68 ЗДС е актуван имот, представляващ портиерско жилище в сградата на [улица], ет. 1, състоящо се от стая, кухня и сервизни помещения, със застроена площ от 23.85 кв. м, ведно с 1.268 % идеални части от общите части на сградата и от правото на строеж.

По реда на чл. 146, ал. 1, т. 3 ГПК в доклада на първоинстанционния съд е прието за безспорно обстоятелството, че имотът се намира във фактическата власт на Министерство на отбраната.

От приетото във въззивното производство заключение на съдебно-техническа експертиза се установява, че в стойностите на отделните обекти в сградата не са включени процент идеални части от портиерското жилище. Съгласно копие от чертеж от одобрен на 22.02.1951 г. архитектурен проект за "Надстройка на жилищна сграда на [улица]", представляващ ексекутивен план на партерния етаж на сградата, на този етаж са били разположени магазин и портиерско жилище, ситуирано в югоизточния ъгъл на партерния етаж (състоящо се от стая, кухня, тоалетна и антре). Според вещото лице приложената таблица за ценообразуване не е съставена по надлежния ред, като не е ясно защо портиерското помещение е отразено като самостоятелен жилищен обект с припадащи се към него идеални част от общите части на сградата. Липсват данни кое е наложило да се направи нова таблица на ценообразуването през 1968 г., след като сградата е построена през 1950 г., а съгласно писмо на Направление "Архитектура и градоустройство" в периода от 1951 г. до 1968 г. не са открити данни за преустройства и смяна на предназначение на обекти в процесната жилищна сграда. Не може да се установи дали записаните в таблицата идеални части са правилно изчислени, но сумата от всички тях по таблицата дава 100 %. Не е открито ценообразуване, направено през 1951 г. (следвало е да бъде направено при въвеждане на сградата в експлоатация). Според обясненията на експерта е направено сравнение между посочените данни в приетите нотариални актове за отделните обекти в сградата, като е констатирано, че в същите са описани като размер процентът идеални части, съответстващ на тези в таблицата за ценообразуване от 1968 г.

Въззивният съд е приел, че съгласно чл. 2 от действащата към момента на построяване на процесната сграда Наредба-закон за етажната собственост (отменена с § 1, т. 4 ЗС - Изв., бр. 92 от 16.11.1951 г., в сила от 16.12.1951 г.), при здания, в които етажи или части от етажи принадлежат на различни собственици, общи на всички собственици са земята, върху която е построено зданието, двoryт, основите, дебелите стени, разделящите отделните части вътрешни стени, стълбите, площадките, сводовете на магазините, покривът, комините, пералните, кладенците, изкачвателите (асансьорите), приспособленията за общо отопление, осветление, канализация и всичко друго, което по естеството си или по предназначение служи за общо ползване на всички отделно притежавани етажи и части от етажи или на няколко от тях. За частите на зданието, които обслужват само някои от отделно притежаваните етажи или части от етажи, може да се уговори да бъдат общи само на лицата, чиито помещения обслужват. В съдебната практика относно общите части по предназначение (портиерско жилище, подпокривно пространство и др.) е възприето, че до възникването на етажна собственост чрез продажби на жилища по НДИ (отм.), държавата като единствен собственик е свободна да извърши всяко преустройство, което не е забранено от закона, и да определи предназначението на

всеки обект. От значение е моментът, в който съответното предназначение е било придадено на даден обект, като когато това е станало преди отделните самостоятелни обекти да са разпределени в изключителна собственост между различни съсобственици, т. е. преди възникването на етажната собственост, меродавно за приобретателите на тези обекти е предназначението, което е било придадено по волята на едноличния собственик на сградата. При определяне статута на част от сграда като обща част е релевантно съгласно чл. 38 ЗС единствено предназначението на съответната част към момента на възникване на етажната собственост. Релевантно е при учредяването на етажната собственост спорният обект, който не е обща част по естеството си, ако е бил проектиран и дори фактически изпълнен за обслужване на цялата сграда, да не е бил с променено по волята на собственика предназначение.

Изложил е съображения, че в конкретната хипотеза е установено, че сградата – етажна собственост е построена през 1950 г. През 1951 г. същата е актувана като държавна и е предоставена за стопанисване и управление на Военния жилищен фонд при МНО. По делото не се установява до 23.12.1968 г. държавата да е продавала обекти в сградата на трети лица - видно от приетите във въззивното производство договори за продажба на индивидуални обекти в сградата, продажби от държавата са извършени най-рано в края на декември 1968 г. Обосновал е извод, че етажната собственост не е възникнала с построяването на сградата през 1950 г., а едва в края на 1968 г., когато по реда на НДИ (отм.), са продадени индивидуални обекти в сградата на трети лица. Дали до този момент жилищата са ползвани като ведомствени на МНО е ирелевантно, от значение е обстоятелството от кой момент е възникнала етажната собственост. При тези данни по делото, логично е и времето на изготвяне на таблицата за ценообразуване – през м. август 1968 г., тъй като очевидно тогава държавата чрез ВЖФ е решила да започне да продава самостоятелни обекти в сградата на трети лица. Независимо от непосочването на името на съставителя на таблицата и на качеството на лицето, извършило проверката на 21.08.1968 г., установеното от експертизата, че индивидуалните обекти в сградата са продавани на собствениците при посочените в таблицата идеални части води до извод, че именно това е ценообразуването, изготвено за процесната сграда, при което ирелевантно е дали в Н. се съхраняват данни за одобрявани проекти за преустройства и смяна на предназначение на самостоятелни обекти в процесната сграда. До края на 1968 г. едноличен собственик на сградата е била държавата, и като такъв същата е разполагала с правото да промени предназначението на портиерското жилище, като от обща част по предназначение го промени на самостоятелно жилище. Видно от таблицата за ценообразуване портиерското жилище е посочено като самостоятелен обект на собственост, с принадлежащите му идеални части от общите части на сградата. Следователно по волята на едноличния собственик на сградата към този момент – държавата, е било отнето предназначението на жилището да обслужва всички самостоятелни обекти в сградата, и към момента на възникване на етажната собственост в края на 1968 г. жилището е било самостоятелен обект на собственост. Индиция в тази насока е и установеното от експертното заключение, че при закупуване на отделните обекти в сградата етажните собственици не са придобили идеални части от портиерското жилище. Тъй като промяната е предшествовала възникването на етажната собственост, не може да бъде поставен въпросът за съгласие на приобретателите по договорите с държавата за промяна на предназначението – същото вече е било променено по волята на едноличния собственик на сградата. По делото не се установява и от построяването на сградата жилището изобщо да е ползвано като портиерско.

С оглед даденото разрешение на поставения въпрос, по който е допуснато касационно обжалване, въззивното решение е неправилно. Обуславящите изводи на въззивния съд са изведени от промяната на предназначението на портиерското жилище, извършена от едноличния собственик – държавата, чрез включването му в таблицата на

ценообразуването. Преди възникване на етажната собственост не са били извършени фактически или правни действия от собственика на сградата (държавата), чрез които да придаде на процесния обект друга функция и към момента на възникване на етажната собственост обектът функционално е бил предназначен да задоволява нуждите на всички етажни собственици. Включването му в таблицата за ценообразуването на апартаментите през месец август 1968 г. (заедно с магазина и мецанина) само по себе си не може да обоснове извод за извършена промяна на предназначението. Според приложимите Строителни правила и норми за изграждане на населените места (обн., ДВ, бр. 75 от 18.09.1959 г.) "всяко жилище трябва да има най-малко стая за живеене, кухня или кухня-бокс, клозет, помещение за баня с тоалетна мивка и електрическа пералня, преддверие, дрешник, килер или шкаф, зимник или складово помещение" (чл. 38, ал. 1). Видно от архитектурния проект, портиерското жилище няма складово помещение, т. е. не е отговаряло на изискванията за жилище.

Поради изложените съображения, че не е била извършена промяна на предназначението на портиерското жилище като обща част, същото е запазило статута си. В този смисъл е и извънсъдебното признание на ответника, обективизирано в исковата молба, въз основа на която е образувано гр. д. № 587/1995 г. на Софийски районен съд. Неизползването на портиерското жилище по предназначение не може да доведе до извод за промяна на този статут.

Тъй като не се налага повтарянето или извършването на нови съдопроизводствени действия, спорът следва да се реши по същество от ВКС съгласно чл. 293, ал. 2 ГПК, като се признае за установено по отношение на ответника правото на собственост в полза на етажните собственици и се осъди да предаде владението му.

Особено мнение от съдия Веселка Марева:

Не съм съгласна с извода на мнозинството от състава за неправилност на въззивното решение и основателност на предявения иск. Считам, че процесният обект, наречен портиерско жилище, не представлява обща част по предназначение и като такава не е притежание на етажните собственици. Преди възникване на етажната собственост през 1968 г. е отнето предназначението му да обслужва всички самостоятелни обекти в сградата. Той е посочен в ценообразуването като отделен обект, към който се полагат идеални части от общите части на сградата и при закупуване на жилищата от Държавата етажните собственици не са заплатили и не са придобили идеални части от него. Не е без значение, че спорният обект не е ползван като портиерско жилище в никой период от време – от възникването на етажната собственост досега. Напротив, той е третиран от Държавата като отделен обект, който е бил предмет на прехвърлителна сделка, обявена впоследствие за нищожна. Що се отнася до мотивите, че т. нар. портиерско жилище не може да бъде самостоятелен обект поради липса на складови помещения, то видно от първия акт за държавна собственост на сградата от 1951 г., че към портиерското жилище са посочени принадлежащи избено и таванско помещение.

В същия смисъл е Решение № 259 от 01.04.2010 г. по гр. д. № 773/2009 г. на I г. о на ВКС, което разрешава случай, идентичен на настоящия.

14. Нормата на чл. 33, ал. 2 ЗС може да намери приложение и по отношение на договора за даване вместо изпълнение, като едно от условията е за съсобственика – прехвърлител по тази сделка да е без правно значение кой ще е приобретателят на притежаваната от него идеална част от съсобствения недвижим имот (другият съсобственик или трето лице).

В хипотеза като настоящата, когато третото лице е вискател по изпълнително дело с длъжник – прехвърлителя по сделката и изпълнението е насочено върху идеалната част от съсобствения имот, прехвърлена вместо изпълнение, е от значение

кой ще е приобретателят на притежаваната от съсобственика – прехвърлител идеална част от съсобствения недвижим имот. Правното значение е обусловено от възникването на допълнителни задължения за приобретателя – вискател, свързани с прекратяване на изпълнителното производство, с погасяване правото на принудително изпълнение в резултат на пълното му удовлетворяване, както и от възможността вискателят да поиска заличаване на възбраната по изпълнителното дело (предвид запазване действието ѝ – тълкувателно решение № 1 от 10.07.2018 г. по т. д. № 1 от 2015 г. на ОСГТК на ВКС).

Чл. 33, ал. 2 ЗС

Решение № 35 от 8.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3072/2021 г., II г. о., докладчик съдията Емилия Донкова

Касационното обжалване е допуснато по следния въпрос: дали за съсобственика - прехвърлител по договор за даване вместо изпълнение е без правно значение кой ще е приобретателят на притежаваната от него идеална част от съсобствения недвижим имот, когато третото лице е вискател по изпълнително дело с длъжник - прехвърлителя по сделката и изпълнението е насочено върху идеалната част от съсобствения имот, прехвърлена вместо изпълнение.

В обжалваното въззивно решение е извършено препращане към мотивите на районния съд, който е изложил съображения, че спорните въпроси по делото са дали е упражнено правото на иск в двумесечния преклузивен срок и допустимо ли е право на изкупуване в случай на сделки, различни от покупко-продажба, в случая даване вместо изпълнение. По отношение на срока е посочено, че липсва покана до ищците за придобиване на процесната идеална част от страна на съсобствениците им. Релевантен за случая е моментът на узнаване за процесната сделка. Констатирано е, че на ищците е връчена нотариална покана от ответника Д. на дата 04.12.2017 г., съгласно която от съсобствениците се претендира обезщетение за лишаване от ползване на придобитата от него идеална част по отношение на имота. Макар в поканата да е упоменато, че на ищците им било известно, че са съсобственици с Д. по отношение на процесния имот, при квоти по 1/2 ид. ч. за всеки, по делото не са налице данни това знание всъщност да е налице. Обосновал е извод, че ищците са узнали за процесния договор на посочената по-горе дата с получаването на нотариалната покана, а предявеният иск на 02.02.2018 г. е в двумесечния преклузивен срок.

По отношение на въпроса допустимо ли е право на изкупуване при даване вместо изпълнение, са изложени мотиви, че съдебната практика по приложение на разпоредбата на чл. 33, ал. 2 от ЗС е константна, че тя следва да се прилага ограничително и сделката, която предполага приложението ѝ е покупко-продажба в нейния чист вид. Приема се също, че хипотезата е мислима и в случай на договор за замяна срещу родово определени вещи, тъй като само в тези случаи прехвърлянето на собствеността е свързано с насрещна заместима престация – плащане на уговорената цена в пари или заместими вещи, които могат да се простираат от всекиго. При обсъждане възражението на ответниците дали цитираната разпоредба се прилага когато разпореждането с притежаваните от съсобственика идеални части от съсобствените имоти в полза на трето за съсобствеността лице е по договор за даване вместо изпълнение или в изпълнение на извънсъдебно споразумение за погасяване на парично задължение, се е позовал на решение № 111/30.10.2018 г. по гр. д. № 3807/2017 г. на ВКС, I г. о. Предвид разясненията в него първоинстанционният съд е приел, че в конкретния случай на прехвърляне на процесната 1/2 ид. ч. от съсобствения имот срещу погасяване на вземането на ответника Д. е

допустимо изкупуване от страна на съсобствениците – ищци, тъй като за прехвърлителите – съсобственици не е от значение кой ще придобие процесната идеална част. От значение е каузата за сключване на договора за даване вместо изпълнение, а именно – погасяване на задължението към кредитора Д.. Затова за ответниците П. е безразлично по кой от двата възможни начина ще погасят паричното си задължение към ответника Д., а именно: чрез даване вместо изпълнение, като за погасяване на паричното си задължение прехвърлят на Д. процесния имот или като продадат същия на ищците за сума равна на задължението им към Д. и с получената продажна цена погасят това задължение. Доказана и последната предпоставка – да съществува яснота относно цената, срещу която се прехвърля идеалната част от имота.

Въззивният съд е посочил, че спорът между страните е концентриран във връзка с това дали ответниците – прехвърлители П. са имали право да отчуждят тяхната идеална част в полза на приобретателите Д., дали са уведомили надлежно ищците, както и дали е налице право на изкупуване и на каква цена предвид на това, че отчуждителната сделка е прехвърляне на идеална част от право на собственост вместо плащане. Възприел е изводът на първоинстанционния съд, че ищците са узнали за процесния договор едва на 04.12.2017 г. с получаването на нотариалната покана.

По основанията за допускане на касационно обжалване.

В решение № 111/30.10.2018 г. по гр. д. № 3807/2017 г. на ВКС, I г. о., е възприето, че нормата на чл. 33, ал. 2 ЗС може да намери приложение и по отношение на договора за даване вместо изпълнение, като едно от условията е за съсобственика – прехвърлител по тази сделка да е без правно значение кой ще е приобретателят на притежаваната от него идеална част от съсобствения недвижим имот /другият съсобственик или трето лице/. В хипотеза като настоящата, когато третото лице е вискател по изпълнително дело с длъжник - прехвърлителя по сделката и изпълнението е насочено върху идеалната част от съсобствения имот, прехвърлена вместо изпълнение, е от значение кой ще е приобретателят на притежаваната от съсобственика – прехвърлител идеална част от съсобствения недвижим имот. Правното значение е обусловено от възникването на допълнителни задължения за приобретателя – вискател, свързани с прекратяване на изпълнителното производство, с погасяване правото на принудително изпълнение в резултат на пълното му удовлетворяване, както и от възможността вискателят да поиска заличаване на възбраната по изпълнителното дело /предвид запазване действието ѝ – тълкувателно решение № 1 от 10.07.2018 г. по т. д. № 1 от 2015 г. на ОСГТК на ВКС/.

По основателността на касационната жалба.

По делото е установена следната фактическа обстановка:

С процесния договор за прехвърляне на идеална част от право на собственост върху недвижими имоти вместо плащане, сключен с нотариален акт № 20, т. 3, н. д. № 376 от 28.12.2015 г., между ответниците В. и Д. П., като прехвърлители, и Д. Д., като приобретател, страните "приемат за безспорно установено, че съгласно договор от 23.10.2013 г. за прехвърляне на вземане, Д. в качеството си на цесионер е придобил възмездно от цедента "ПроКредит Банк" парично вземане срещу съпрузите П., и е встъпил като вискател в образуваното от цедента срещу длъжниците изпълнително дело № 400/2013 г. С договора "страните също така приемат за безспорно установено, че паричното задължение на длъжниците към вискателя Д., предмет на изпълнителното дело, е по вид и размер, както следва: главница 14 953, 95 лв., 451, 91 лв. изтекли лихви за забава, 62, 57 лв. – такси, 331, 60 лв. -разноски, заедно със законната лихва върху главницата, считано от 13.12.2012 г., която до 23.10.2013 г. е 1 335, 31 лв., 1 972, 97 лв. - разноски. Страните са се съгласили длъжниците да погасят задължението си към вискателя, като вместо плащане на дължимата парична сума, на основание чл. 65, ал. 2 ЗЗД, В. и Д. П. прехвърлят на Д. Д. притежаваната от тях 1/2 ид. ч. от описаните имоти.

Даденото вместо изпълнение погасява изцяло задължението на прехвърлителите – длъжници в общ размер от 19 108, 31 лв.

По молба на първоначалния вискател – банка върху процесните имоти е била вписана възбрана.

Изрично страните по договора са уговорили, че приобретателят Д. Д. ще заплати за своя сметка сумата 2 500 лв., представляваща такси и разноси, които прехвърлителите В. и Д. П. дължат за прекратяване на изпълнителното дело /т. V от нотариалния акт/. Посочената сума не се включва в описаното задължение на прехвърлителите – длъжници в общ размер от 19 108, 31 лв. Страните са заявили, че с точното изпълнение на задълженията по споразумението окончателно са уредили всички взаимоотношения помежду си, произтичащи от договора за цесия и от образуваното срещу длъжниците изпълнително дело.

В нотариалния акт е посочено, че данъчната оценка на недвижимите имоти е общо 62 271, 10 лв., а на прехвърляната 1/2 ид. ч. – 31 135, 55 лв.

При разрешаване на въпроса дали е допустимо право на изкупуване при даване вместо изпълнение въззивният съд е съобразил съдебната практика, обективирана в решение № 413/26.05.2010 г. по гр. д. № 2636/2008 г. на ВКС, III г. о. и решение № 111/30.10.2018 г. по гр. д. № 3807/2017 г. на ВКС, I г. о. Посочил е, че нея е даден положителен отговор за това, че разпоредбата на чл. 33, ал. 2 ЗС може да се приложи и по отношение на други сделки, които по своята същност приличат /се доближават/ до продажбата, но при следните условия: ако сделката предвижда прехвърляне на идеална част от съсобствен недвижим имот срещу пари или други родово определени вещи, които могат да бъдат оценени в пари; ако за съсобственика - прехвърлител по тази сделка е без правно значение кой ще е приобретателят на притежаваната от него идеална част от съсобствения недвижим имот /другият съсобственик или трето лице/ и ако от самата сделка може да се определи цената, срещу която се прехвърля идеалната част от съсобствения имот, защото само в този случай изкупвачът по чл. 33 от ЗС може да предложи за изкупуване при "действително уговорените условия", както изисква законът. В обобщение е направил извод, че в случая всички предпоставки са изпълнени. Това е така, защото процесната сделка /квалифицирана по чл. 65 от ЗЗД като сходна на покупко-продажбата/ има за предмет прехвърляне на право на собственост, а за прехвърлителите е безразлично кой конкретно ще закупи вещта - дали кредиторът или което да било трето лице- купувач. За тях, като длъжници, от съществено значение е важно единствено и само да получат необходимата сума, с която да погасят паричните си задължения, и съответно кредиторът им да няма повече претенции към тях.

С оглед дадения отговор на въпроса, по който е допуснато касационно обжалване, въззивното решение е неправилно.

Отговорът на така поставения въпрос е относим към решаващите изводи на въззивния съд, който е приел, че за съсобствениците- прехвърлителите е без правно значение кой ще е приобретателят на притежаваната от тях идеална част от съсобствените недвижими имоти. Следва да се приеме, че в настоящата хипотеза не са били налице предпоставките за приложение на чл. 33, ал. 2 ЗС, предвид липсата на горното изискване, поради което предявените искове са неоснователни.

Тъй като не се налага повтарянето или извършването на нови съдопроизводствени действия, спорът следва да се реши по същество от ВКС съгласно чл. 293, ал. 2 ГПК. Исковите подлежат на отхвърляне.

15. Новата разпоредба на чл. 4а, ал. 1 и 2 ЗСПЗЗ, въведена с изменението на закона в ДВ бр. 42/2018 г., предвижда договор за наем на земеделска земя за срок по-дълъг от една година да се сключи от съсобственик (или съсобственици), които притежават повече от 25% от съсобствения имот, като уреждането на отношенията

между съсобствениците да се извършва по реда на чл. 30, ал. 3 ЗС. По отношение на заварени към момента на изменението договори за наем, за които не е изпълнено това изискване, преходната разпоредба на § 10, ал. 1 ПЗР ЗИД ЗСПЗЗ от ДВ бр. 42/2015 г. и бр. 55/2018 г. урежда възможност съсобствениците с декларация с нотариално заверен подпис да потвърдят договора, така че да се постигне изискуемата квота от 25% от правото на собственост. Ако потвърждаване не бъде извършено, договорът за наем се заличава служебно в Службата по вписванията и в съответната Общинска служба по земеделие след изтичане на стопанската година - ал. 3 на § 10, а ако още не е регистриран в службата по земеделие, регистрацията му се отказва - ал. 8 на § 10. При извършване на потвърждаване договорът за наем запазва регистрацията си в Общинската служба по земеделие и вписването си в Службата по вписването. С акта на потвърждаване договорът става задължителен и обвързва съсобствениците, които са го потвърдили, включително за уговорения в него срок. Ако съсобственик, потвърдил договор за наем, който е вписан, прехвърли своя дял от имота на трето лице, то приобретателят също е обвързан от срока на договор за наем - чл. 237, ал. 1 ЗЗД.

Чл. 4а ЗСПЗЗ

Чл. 30, ал. 3 ЗС

§ 10 ПЗР ЗИДЗСПЗЗ

Чл. 237, ал. 1 ЗЗД

Решение № 50 от 21.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 1666/2021 г., II г. о., докладчик съдията Веселка Марева

Допуснато е касационно обжалване по правния въпрос: встъпва ли съсобственикът на земеделски имот като страна в наемното правоотношение при подписана декларация по § 10, ал. 1 ПЗР ЗИД ЗСПЗЗ (ДВ бр. 42/2018 г.), с която потвърждава сключения от друг съсобственик договор за наем на имота; приобретателят на идеалната част на съсобственик, потвърдил договор за наем с декларация по § 10, ал. 1 ПЗР ЗИД ЗСПЗЗ (ДВ бр. 42/2018 г.), обвързан ли е от сключения от друг съсобственик и вписан договор за наем на имота и за какъв срок.

Върховният касационен съд, състав на Второ гражданско отделение като разглежда жалбата в рамките на наведените основания, установи следното:

Производството е по иск за собственост на 1/3 ид. ч. от две ниви в землището на [населено място]. Предявен е и евентуален иск по чл. 26 ЗЗД за нищожност на клаузата относно срока в договор за наем от 01.10.2016 г. като противоречаща на чл. 229, ал. 2 ЗЗД. Този иск не е разглеждан от въззивния съд поради уважаването на главния иск.

Установено е, че правото на собственост върху двете ниви е възстановено на наследниците на И. Д. Г., починала 1983 г., с решение № 2431 от 02.02.1998 г. на ОСЗ-Община Тунджа. Наследници на И. Д. Г. са: дъщеря К. Г. П., дъщеря Д. Г. Д. и син Д. Г. В.. Дъщерята Д. е починала през 1990 г. и е наследена от множество лица, сред които И. Т. С.; синът Д. е починал 1996 г. и е наследен от децата си Г. Д. В. и Т. Д. Т.. На 01.07.2016 г. е сключен договор за наем на двете ниви между И. Т. С., като наемодател и ответника Т. Б. В., като наемател, със срок 10 стопански години, считано от 01.10.2016 г. Договорът е с нотариална заверка на подписите и е вписан. Договорът за наем е потвърден от съсобственика К. Г. П. с декларация от 05.07.2018 г., с нотариална заверка на подписа; декларацията е съставена на основание § 10, ал. 1 ПЗР ЗИД ЗСПЗЗ - ДВ бр. 42/2018 г. Такава потвърдителна декларация е подписана и от съсобственика Г. Д. В..

Ищцата И. Д. С. е придобила 1/3 ид. ч. от правото на собственост върху двете ниви по силата на два договора, сключени на 26.02.2019 г. с К. Г. П. - договор за дарение на 1/100 от 1/3 ид. ч. и договор за продажба на 99/100 от 1/3 ид. ч.

В хода на настоящия процес ответникът Т. В. е придобил 1/3 ид. ч. от нивите също въз основа на последователно сключени на 16.12.2019 г. договор за дарение и договор за продажба с наследниците на Д. Г. Д..

Разпитани са като свидетели двама от сънаследниците - И. С. и Г. В., които сочат, че всички наследници за знаели за сключения договор за наем и са били съгласни с него.

При тези обстоятелства е безспорно, че понастоящем и ищцата, и ответника се легитимират като собственици на по 1/3 ид. ч. от спорните имоти, както и че ответникът сам държи и ползва земята.

Спорът е висящ по отношение основателността на претенцията на ищцата за предаване на владението върху нейната 1/3 ид. ч. Съдът на първо място е разгледал спорния въпрос дали договорът за наем, сключен през 2016 г., преди ищцата да придобие правото на собственост, е обвързващ за нея и за какъв срок. Посочил е, че в § 10, ал. 1 ПЗР ЗИД ЗСПЗЗ от 2018 г. е уредена процедура за потвърждаване с декларация от съсобственик на договор за наем на земеделска земя за срок, по-дълъг от една година. Приел е, че с декларацията си с нотариална заверка на подписа на 05.07.2018 г. праводателката на ищцата е извършила такова потвърждаване на договора за наем, сключен на 01.07.2016 г. от друг сънаследник. С оглед на това и на основание чл. 237 ЗЗД договорът за наем е останал в сила спрямо приобретателя, тъй като е вписан в имотния регистър и има достоверна дата, но за не повече от една година от прехвърлянето, извършено на 26.02.2019 г. Според съда, договорът за наем, сключен за повече от три години, нарушава чл. 229, ал. 2 ЗЗД, тъй като наподобява разпореждане с вещта. Затова, съгласно чл. 229, ал. 3 от ЗЗД договорът има сила за три години, т. е. до 01.10.2019 г. Дори да се приеме, че договорът за наем е последващо приет от съсобствениците, притежаващи общо повече от половината от вещта /К. П. и Г. В. притежават съответно 1/3 и 1/6 от правото на собственост/, с което са изпълнени изискванията на чл. 32, ал. 1 ЗС, то договорът за наем не е противопоставим на ищцата за повече от три години, който тригодишен срок е изтекъл на 01.10.2019 г.; изтекъл е и едногодишният срок от прехвърлянето на собствеността в полза на ищцата, поради което не може да се приеме, че ответникът държи идеалната част на ищцата на правно основание.

Накрая съдът е приел, че ищцата като съсобственик може да търси защита чрез иска по чл. 108 ЗС по отношение на друг съсобственик (каквото понастоящем е ответника по иска), който владее имота, без да има основание, тъй като правото на владение е обусловено от обема на притежаваното право. И тъй като ответникът няма противопоставимо на ищцата право да ползва нейната 1/3 ид. част от процесните ниви, то е намерил ревандикационният иск за основателен и в осъдителната му част до размера на собствената на ищцата 1/3 идеална част от процесната земеделска земя.

По основаниято за касационно обжалване.

Правният въпрос, поставен за разрешаване в хипотезата на чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК, е дали съсобственикът на земеделски имот, подписал декларация по § 10, ал. 1 ПЗР ЗИД ЗСПЗЗ /ДВ бр. 42/2018 г. / за потвърждаване на сключен от друг съсобственик договор за наем на имота, встъпва като страна в наемното правоотношение и дали приобретателят на притежаваната от такъв съсобственик идеална част от имота, е обвързан от сключения и вписан договор за наем на земеделската земя и за какъв срок.

Новата разпоредба на чл. 4а, ал. 1 и 2 ЗСПЗЗ, въведена с изменението на закона в ДВ бр. 42/2018 г., предвижда договор за наем на земеделска земя за срок по-дълъг от една година да се сключи от съсобственик (или съсобственици), които притежават повече от 25% от съсобствения имот, като уреждането на отношенията между съсобствениците да се извършва по реда на чл. 30, ал. 3 ЗС. По отношение на заварени към момента на

изменението договори за наем, за които не е изпълнено това изискване, преходната разпоредба на § 10, ал. 1 ПЗР ЗИД ЗСПЗЗ от ДВ бр. 42/2015 г. и бр. 55/2018 г. урежда възможност съсобствениците с декларация с нотариално заверен подпис да потвърдят договора, така че да се постигне изискуемата квота от 25% от правото на собственост. Ако потвърждаване не бъде извършено, договорът за наем се заличава служебно в Службата по вписванията и в съответната Общинска служба по земеделие след изтичане на стопанската година - ал. 3 на § 10, а ако още не е регистриран в службата по земеделие, регистрацията му се отказва - ал. 8 на § 10. При извършване на потвърждаване договорът за наем запазва регистрацията си в Общинската служба по земеделие и вписването си в Службата по вписването. С акта на потвърждаване договорът става задължителен и обвързва съсобствениците, които са го потвърдили, включително за уговорения в него срок. Ако съсобственик, потвърдил договор за наем, който е вписан, прехвърли своя дял от имота на трето лице, то приобретателят също е обвързан от срока на договор за наем - чл. 237, ал. 1 ЗЗД.

По касационната жалба.

При горните разяснения обжалваното решение, с което е уважена осъдителната част на претенцията по чл. 108 ЗС, е неправилно поради нарушение на материалния закон.

След като праводателката на ищцата К. Г. П. е подписала декларация по § 10, ал. 1 ПЗР ЗСПЗЗ с нотариална заверка на подписа, с която потвърждава сключения от друг съсобственик и надлежно вписан договор за наем с ответника Т. В., то от този момент договорът е задължителен за праводателката, включително относно уговорения в него срок. След извършеното прехвърляне на притежавания от нея дял в съсобствеността, договорът за наем е задължителен и за приобретателката - ищцата И. Д. С.. Вписаният договор за наем обвързва приобретателя за остатъка от целия уговорен срок от 10 години - чл. 237, ал. 1 ЗЗД. Понастоящем десетгодишния срок, броен от 01.10.2016 г., не е изтекъл.

Несъстоятелни са съображенията на въззивния съд, основани на чл. 229, ал. 2 и ал. 3 ЗЗД - че срокът на договор за наем, сключен от лица, които могат да вършат само действия по обикновено управление, не може да надвишава три години, поради което процесният договор за наем е бил задължителен за ищцата до 01.10.2019 г. От една страна, спрямо договорите за наем на земеделски земи са приложими горепосочените специални правила на чл. 4а и 4б ЗСПЗЗ (договорът за наем със срок над една година може да се сключи от съсобственик, притежаващ повече от 25% от съсобствеността и отношенията с останалите се уреждат по чл. 30, ал. 3 ЗС). От друга страна, чл. 229 ЗЗД и в частност алинея втора от него урежда срока на договора за наем не спрямо сключилите го страни (тях той обвързва), а неговото действие във времето по отношение на собственика, съотв. съсобственика, който не е страна по договора. (В този смисъл е посоченото от въззивния съд Решение № 179 от 23.07.2015 г. по гр. д. № 3104/2014 г. на IV г. о.). Затова тази разпоредба би имала приложение спрямо съсобствениците, които не са участвали в сключването на договора за наем и не са го потвърдили в срока по § 10 ПЗР ЗСПЗЗ. Спрямо тях договорът се явява сключен от лица, които могат да вършат само действия по обикновено управление. Ищцата е правоприменник на съсобственик, който е потвърдил договора за наем и то договор, който е вписан в Службата по вписванията, преди тя да е придобила собствеността. Ето защо спрямо нея чл. 229, ал. 2 ЗЗД не е приложим.

В разрез със закона са и мотивите, че договорът за наем е задължителен за ищцата за срок не повече от една година от прехвърлянето на собствеността - чл. 237, ал. 2 ЗЗД. Както бе посочено, в случая се прилага алинея първа на чл. 237, която визира вписан договор за наем, а алинея втора има предвид договор за наем, който не е вписан, но има достоверна дата.

С оглед на изложеното ответникът по иска (сега касатор) Т. Б. В. упражнява фактическа власт върху притежаваната от ищцата И. Д. С. 1/3 ид. ч. от двата земеделски имота на основание договор за наем, чийто срок изтича на 01.10.2026 г. Горното обуславя

неоснователност на претенцията по чл. 108 ЗС в осъдителната ѝ част. Въззивното решение, с което тази претенция е уважена, следва да бъде отменено и да бъде постановено ново решение за отхвърлянето ѝ.

16. Когато владението на единия от съпрузите – съвладельци е прекъснато с предявяване на иск за собственост, това обстоятелство не рефлектира върху владението на другия съпруг и съответно върху течението на срока на придобивната давност в негова полза.

Отделният владеец може да бъде лишен от владението, респ. владението му да бъде прекъснато чрез предявяване иск за собственост, без да се засяга владението на останалите съвладельци. За всеки един от съвладельците, владението произвежда напълно самостоятелно действие.

Чл. 79 ЗС

Чл. 116 ЗЗД

Решение № 42 от 28.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3053/2021 г., II г. о., докладчик съдията Емилия Донкова

Касационното обжалване е допуснато по следния материалноправен въпрос: когато владението на единия от съпрузите – съвладельци е прекъснато с предявяване на иск за собственост, това обстоятелство рефлектира ли върху владението на другия съпруг и съответно върху течението на срока на придобивната давност в негова полза.

По така поставения въпрос трябва да се даде следния отговор:

Когато владението на единия от съпрузите – съвладельци е прекъснато с предявяване на иск за собственост, това обстоятелство не рефлектира върху владението на другия съпруг и съответно върху течението на срока на придобивната давност в негова полза. Към хипотеза на съвладение, осъществявано от съпрузи са неприложими нормите, уреждащи разпореждането с вещни права, притежавани в режим на бездялова съпружеска имуществена общност и прекъсване или изгубване на владението от единия съпруг не рефлектира върху продължаващото владение на другия съпруг. Това разрешение се извежда от неприложимостта на правната уредба на субективните права към владението като фактическо състояние, както и от правните характеристики на съвладението като общо упражняване на фактическа власт от две и повече лица с намерение за своене за себе си и за другите съвладельци, при което всеки един от съвладельците е самостоятелен владеец, включително и по отношение на другите съвладельци. Отделният владеец може да бъде лишен от владението, респ. владението му да бъде прекъснато чрез предявяване иск за собственост, без да се засяга владението на останалите съвладельци. За всеки един от съвладельците, владението произвежда напълно самостоятелно действие. Горното разрешение е възприето в решение № 34/03.07.2020 г. по гр. д. № 1658/2019 г. на ВКС, второ г. о., като следва да намери приложение и при отговора на поставения по настоящото дело въпрос.

Върховният касационен съд, състав на Второ г. о., като разгледа жалбата на наведените в нея основания, приема за установено следното:

Въведеното придобивно основание в исковата молба е придобивна давност чрез упражнявано давностно владение в периода от 15.04.1997 г., когато е сключен анекс към предварителен договор от 24.08.1995 г. между ищеца М. А. Р. и "Барбуков" ЕООД, гр. София.

Ответникът е възразил, че наследодателката на ищите Х. Р. не е упражнявала владение върху имота. Дори да се приеме, че е осъществявала такова, придобивната

давност е била прекъсната с предявяване на иска по чл. 38а ЗЖСК срещу съпруга ѝ М. А. Р..

По касационната жалба.

По делото е установена следната фактическа обстановка:

На 15.04.1997 г. е сключен анекс към предварителен договор от 24.08.1995 г. между ищеца М. А. Р. и "Барбуков" ЕООД, гр. София, с който изпълнителят се е задължил да изгради и предаде във владение на възложителя апартамент № 81 в [жилищен адрес] находящ се в ЖСК "Български художник". Видно от протокол от 16.04.1997 г., със същия на М. А. Р. е бил предоставен ключ от процесния апартамент. Не е спорно между страните, че ищите са установили фактическа власт върху процесния апартамент през 1997 г. М. и Х. Р. са сключили граждански брак на 12.11.1958 г.

Ищите Д. М. Р. -В. и М. М. Р. -Б. са дъщери на М. А. Р. и Х. Х. Р..

Видно от съдебно удостоверение от 21.03.2016 г., издадено по в. гр. д. № 9771/2015 г. по описа на СГС, се установява, че на 21.07.1999 г. е бил предявен иск с правно основание чл. 38а ЗЖСК от Б. Й. Ф. (член-кооператор при ответната ЖСК) срещу М. А. Р. за изваждането му от процесния имот, който е бил отхвърлен. Въззивното решение по гр. д. № 2310/2004 г. на СГС е било отменено с решение от 26.05.2011 г. от ВКС по гр. д. № 501/2010 г., I г. о. и делото е било върнато за ново разглеждане от въззивния съд. При новото разглеждане въззивният съд е постановил решение от 12.07.2013 г. по гр. д. № 7331/2011 г. по описа на СГС, с което е потвърдил решението на първоинстанционния съд за уважаване на предявения иск с правно основание чл. 38а ЗЖСК - за изваждане на ответника по този иск от процесния апартамент. Това решение не е допуснато до касационно обжалване с определение от 25.06.2014 г. на ВКС по гр. д. № 1685/2014 г., I г. о. По реда на отмяната с решение от 06.07.2015 г. по гр. д. № 6942/2014 г. на ВКС, III г. о., влязлото в сила въззивно решение по чл. 38а ЗЖСК е било отменено на основание чл. 304 ГПК, тъй като съпругата на ответника по този иск - Х. Х. Р., като необходим другар в процеса е обвързана от субективните предели на силата на пресъдено нещо на решението, но не ѝ е било обезпечено процесуалното право на участие в исковия процес, поради което делото е върнато за ново разглеждане от въззивния съд. Образувано е в. гр. д. № 9771/2015 г. по описа на СГС. Производството по същото е било спряно с влязло в сила определение № 14714/15.06.2016 г. на основание чл. 182, ал. 1, б. "г" ГПК (отм.), до решаване на преюдициалния спор по настоящото дело.

Х. Х. Р. е починала на 19.01.2015 г. в хода на производството по отмяна, като нейните наследници са конституирани като ответници в производството по чл. 38а ЗЖСК с определение от 22.02.2016 г.

От събраните в първоинстанционното производство гласни доказателства чрез разпита на свидетеля Д. се установяват следните факти: след като са направили довършителните работи в жилището, М. Р. и съпругата му Х. Р. са обитавали постоянно същото. От ищеца знаел, че им бил предоставен документ за апартамента, като възприятията му били, че съпрузите са негови собственици. Свидетелят има непосредствени впечатления от 1997 г., посещавал е ищите поне веднъж годишно, като последното му посещение в процесния апартамент е било през 2015 г.

Видно от мотивите на приложените съдебни решения по цитираните по-горе производства, не са налице данни за отнемане владението на ищите.

Въззивният съд е приел, че положителните установителни искове са допустими, тъй като с настоящата искова молба са въведени нововъзникнали - след предявяване на иска по чл. 38а ЗЖСК, факти - изтекла придобивна давност за период до 2015 г. включително. Посочено е, че спорът се съсредоточава по отношение на обстоятелството дали с предявяване на иска с правно основание чл. 38а ЗЖСК е спряна, респ. прекъсната започналата през 1997 г. в полза на ищите придобивна давност. Макар и този иск да е квазивладелчески - специален осъдителен иск, който с оглед на целите, за постигане на

които е уреден в закона, притежава суброгаторен характер, но по който по необходимост трябва да се установи и правото на собственост на носителя на предявеното материално право, т. е. тъй като се предявяват чужди материални права от член-кооператор - на самата ЖСК (носителят на правото на собственост), за да възникне активната материална легитимация на ищеца, е необходимо правото на собственост върху този имот да принадлежи на ЖСК. С иска по чл. 38а ЗЖСК се защитава освен членственото правоотношение на член-кооператора, но и неговото правно очакване – да придобие правото на собственост върху обособения жилищен обект със снабдяване на нотариален акт. В този смисъл, този осъдителен иск притежава вещноправен характер. Именно поради горните правни съображения е било отменено на основание чл. 304 ГПК влязлото в сила решение, с което е бил уважен този иск - макар да не е участвала в този исков процес съпругата на ответника - Х. Х. Р., тя като необходим другар е била обвързана от субективните предели на силата на пресъдено нещо на решението (при възникналата бездялова съпружеска имуществена общност), тъй като по същество предмет на спора е била принадлежността на правото на собственост върху процесния имот, вкл. дали то е било придобито от ответниците в този процес и ищци в настоящия. Именно защото с иска по чл. 38а ЗЖСК са предявени за защита вещни права, той спира по чл. 115, б. "ж" ЗЗД, във вр. с чл. 84 ЗС, респ. прекъсва на основание чл. 116, б. "б" ЗЗД, във вр. с чл. 84 ЗС придобивната давност на ответниците по него. Тъй като М. и Х. Р. са започнали да упражняват фактическата власт върху процесното жилище въз основа на предварителен договор, за да придобият правото на собственост на основание придобивна давност, следва да са упражнявали фактическата власт върху този имот постоянно, явно и несмущавано в продължение на 10 години с намерение да го своят. Не е спорно между страните обстоятелството, че владението е установено през 1997 г., като искът по чл. 38а ЗЖСК е предявен на 21.07.1999 г. – именно в този момент по силата на чл. 115 "ж" ЗЗД, във вр. с чл. 84 ЗС течението на придобивната давност е спряно, респ. е прекъснато на основание чл. 116, б. "б" ЗЗД, във вр. с чл. 84 ЗС. Направен е извод, че не е установено упражняването на фактическа власт в изискуемия се период от време. Зачетени са материалноправните последици от предявяването на иска по чл. 38а ЗЖСК, вкл. и спирането на придобивната давност на посоченото по-горе основание. С оглед на тези правни съображения - като неотнормено за правилното решаване на спора, съдът е оставил без уважение доказателственото искане на въззивниците за събиране на гласни доказателства за установяване, че твърдяното владение е продължило и по време на въззивното производство (производството по иска с правно основание чл. 38а ЗЖСК е висящо, макар и да е спряно до приключване на настоящото дело с влязло в сила решение). Изложени са и съображения, че неоснователен се явява и правният довод, релевиран във въззивната жалба, а именно че поради неучастието като ответник на другия съпруг - Х. Х. Р., в производството по чл. 38а ЗЖСК - до отмяната на влязлото в сила решение по реда на чл. 304 ГПК, спрямо нея и нейните наследници теклата придобивна давност не е била спряна, респ. прекъсната. Прието е, че ответниците по този владелчески иск, макар и да не притежават съвместна процесуална легитимация, като необходими факултативни другари са в тъждествено материалноправно положение и по необходимост не само може, а трябва решението да е идентично за тях, поради което с предявяването на иска срещу единия съпруг на 21.07.1999 г. е спряно, респ. прекъснато течението на придобивната давност и по отношение на другия съпруг и неговите наследници. Тъй като наследниците на починалата в хода на производството по отмяна Х. Х. Р. са конституирани като ответници в производството по чл. 38а ЗЖСК, следва да се приеме, че този иск е предявен и срещу нея (респ. срещу нейните наследници), а именно на 21.07.1999 г., от който момент е спряно, респ. прекъснато течението на придобивната давност. Дватама съпрузи са упражнявали съвместно фактическа власт, като вътрешните

им отношения по повод на съпругеската имуществена общност са неотносими към спора за собственост с член – кооператора, респ. с ЖСК.

С оглед даденото разрешение на поставения въпрос, по който е допуснато касационно обжалване, въззивното решение е неправилно. Обуславящите изводи на въззивния съд са изведени от положението, че при бездяловата съпругеска имуществена общност, действията спрямо единия съпруг обвързват другия, поради което предявяването на иска по отношение на съпруга М. Р., обвързва и съпругата Х. Р. и прекъсва и спрямо нея започналата придобивна давност. Правно необосновано съдът е допуснал смесване на уредбата на субективните права и уредбата на владението като фактическо състояние.

Владението по смисъла на чл. 68 ЗС, както и придобивната давност, се прекъсва с изгубване на фактическата власт за повече от шест месеца /чл. 81 ЗС/ и с предявяване на иск за собственост срещу владелеца /чл. 84 ЗС във вр. с чл. 116, б. "б" ЗЗД/. Установява се, че фактическата власт върху процесния апартамент е била предадена на М. и Х. Р. през 1997 г. Упражняването от тях владение е било постоянно, спокойно, явно и несъмнено. Владението на М. Р. е било прекъснато с предявяване на иска на 21.07.1999 г., но не и владението на Х. Р.. В периода след 1999 г. същото е било продължено от нея, като няма данни за изгубване на фактическата власт върху имота. Упражнявано е непрекъснато до смъртта ѝ през 2015 г. Към 2007 г. е изтекъл десетгодишният срок по чл. 79, ал. 1 ЗС и с оглед извършеното позоваване на давността от наследниците ѝ по закон, следва да се приеме, че са настъпили нейните правни последици. Неправилен е изводът на въззивния съд, че следва да се счита, че иска по чл. 38а ЗЖСК е предявен срещу нея (респективно срещу нейните наследници) на 21.07.1999 г. (с предявяване на иска срещу съпруга ѝ). След отмяната на влязлото в сила решение по този иск и връщане на делото за ново разглеждане в производството са конституирани наследниците ѝ по закон (на 22.02.2016 г.), като от този момент може да се приеме, че е спряно, респективно прекъснато течението на придобивната давност. Към този момент обаче същата вече е била изтекла и е породила правните си последици.

Въз основа на изложените съображения следва да се направи извод, че придобивната давност не е била прекъсната по отношение на съпругата - съвладелец Х. Р. и след изтичане на законоустановения период от време същата е придобила правото на собственост върху процесния апартамент по давност. Ишците като нейни наследници по закон се легитимират като собственици на основание наследствено правоприемство.

Тъй като не се налага повтарянето или извършването на нови съдопроизводствени действия, спорът следва да се реши по същество от ВКС съгласно чл. 293, ал. 2 ГПК, като се признае за установено по отношение на ответника правото на собственост в полза на ишците на основание придобивна давност и наследствено правоприемство.

17. Решаващият фактор за определяне приложимостта на чл. 6 § 1 ЕКПЧ в гражданскоправния му аспект, по отношение на наказателно дело, е дали висящото наказателно производство е от значение за съдебната защита на съответното гражданско право, принадлежащо на жертвата на престъплението. Изисква се връзка между правото, което се твърди че е нарушено и наказателно правния спор, който предстои да бъде решен. Преценката за това дали правото е гражданско се прави в зависимост от неговото материално съдържание и последици, определени съобразно приложимото вътрешно право и целта на ЕКПЧ. Следва да се има пред вид, че понятието "граждански права и задължения", по смисъла на чл. 6 ЕКПЧ е автономно. Чл. 6 се прилага независимо от статута на страните и от характера на законодателството, регламентиращо решаването на спора. Значение има характера на конкретното право и дали изходът на производството ще засегне (ще се отрази на това право – вж. §§ 38-44 *Baraona v. Portugal*). В практиката си Съдът неизменно разглежда като гражданскоправни спорове – исковете, предявени от жертви на

твърдяно престъпление в рамките на воденото наказателно производство (вж. напр. *Saoud v. France*). Особено внимание се отделя на качеството, в което лицето претендира правото, на условията, при които то го упражнява или желае да го упражнява.

Чл. 26 ЗОДОВ
чл. 6 ЕКЗПЧ

Решение № 72 от 1.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 4037/2021 г., III г. о., докладчик съдията Илияна Папазова

Касационното обжалване е допуснато по поставен въпрос, касаещ критериите, които съдът съобразява при преценката си дали едно наказателно производство може да се счете за "спор за граждански права", по смисъла на чл. 6, § 1 ЕКЗПЧ, по отношение на лице, което е пострадало от престъпление, предмет на висящото разследване, по които се твърди противоречие на въззивния акт с приетото в решения по гр. д. № 3619/2016 г. на III г. о. и гр. д. № 4482/2017 г. IV г. о.

В проведеното открито съдебно заседание, касаторите не се явяват, но се представляват от адвокат И. Изразеното от него становище е за основателност на подадената жалба, като наследниците на А. К. следва да получат претендираното от тях обезщетение. Счита, че по поставеният въпрос към настоящият момент, вече е налице установена практика по гр. д. № 1701/2021 г. и гр. д. № 1555/2021 г., двете на IV г. о., която следва да бъде съобразена. Досежно начина на определяне на дължимото обезщетение се позовава на решение от 10.11.2004 г. на Голяма камера, по дело Апичела срещу Италия /жалба № 64890/01/, препис от което представя. Представя и подробни писмени бележки. Претендира направените разноски за заплатени държавни такси.

Изразеното от представителя на Върховна касационна прокуратура становище е за неоснователност на подадената жалба поради липса на ангажирани доказателства, установяващи че вредите, чието обезщетяване се иска са реално причинени. Евентуално, ако съдът – пред вид вече установената практика – приеме, че са налице причинени вреди, оспорва че същите са в претендирания от касаторите размер. Счита, че дори и да има засягане на неимуществената сфера, то е незначително.

Върховен касационен съд, състав на Трето гражданско отделение, след преценка на изразените становища, ангажираните по делото доказателства и съобразно закона, намира следното по въпроса, във връзка с който е допуснато касационно обжалване:

Настоящият съдебен състав споделя установената съдебна практика, на която се позовава касаторите, съгласно която решаващият фактор за определяне приложимостта на чл. 6 § 1 ЕКЗПЧ в гражданскоправния му аспект, по отношение на наказателно дело, е дали висящото наказателно производство е от значение за съдебната защита на съответното гражданско право, принадлежащо на жертвата на престъплението. Изисква се връзка между правото, което се твърди че е нарушено и наказателно правния спор, който предстои да бъде решен. Преценката за това дали правото е гражданско се прави в зависимост от неговото материално съдържание и последици, определени съобразно приложимото вътрешно право и целта на ЕКЗПЧ. Следва да се има пред вид, че понятието "граждански права и задължения", по смисъла на чл. 6 ЕКЗПЧ е автономно. Чл. 6 се прилага независимо от статута на страните и от характера на законодателството, регламентиращо решаването на спора. Значение има характера на конкретното право и дали изходът на производството ще засегне /ще се отрази/ на това право /вж. §§ 38-44 *Baraona v. Portugal*/. В практиката си Съдът неизменно разглежда като гражданскоправни спорове – исковете, предявени от жертви на твърдяно престъпление в рамките на воденото

наказателно производство /вж. напр. Saoud v. France/. Особено внимание се отделя на качеството, в което лицето претендира правото, на условията, при които то го упражнява или желае да го упражнява.

В конкретният случай е било безспорно следното:

Наследодателят на ищите А. К., починал на 2.02.2020 г. в хода на настоящето производство, е етнически турчин, който е пострадал от осъществената през 1984 г. -1985 г. насилствена асимилация. Нито едно от следните изложените от него в исковата молба обстоятелства, не е било оспорено: Бил е задържан на 17.01.1985 г., по време на масов протест, организиран срещу насилствената промяна на името му. Срещу него е упражнено физическо насилие. Заедно, с други 40 човека, е бил отведен в сградата на МВР Сливен, където е бит, а после затворен в гараж. Въз основа на представени четири броя заповеди за прилагане на превантивна административна мярка по чл. 39, ал. 1, т. 1 от Закона за народната милиция се установява, че е бил изселен в Белене, на 1.03.1985 г., за срок от три години, където - при изключително тежки условия е държан до 9.04.1986 г. След това /заедно с други лица/ е бил закаран в лагер в [населено място] дол, където е принуждаван да работи. Със заповед от 22.06.1988 г. е прекратено изпълнението на превантивната административна мярка и е изведен от лагера. Издадена е заповед за принудителното му установяване в [населено място], Кюстендилски окръг от 27.04.1987 г. до 22.06.1988 г. След три години и половина принудително задържане, от които за периода от 2.03.1985 г. -26.04.1987 г. е държан в ТВО Белене и ТВО Бобов дол, е бил освободен. Върнал се е при семейството си. През м. 06. 1989 г. им е бил определен срок да напуснат страната, след което се е изселил в Турция.

На 30.01.1991 г. е образувано сл. д. № 1/1991 г. на Прокуратурата на Въоръжените сили по повдигнато обвинение срещу пет лица за извършено престъпление по чл. 162, ал. 1, вр. чл. 20, ал. 2 НК, които са били обвинени, че през периода 1984-1985 г., при условията на продължавано престъпление, всеки един, в съучастие с другите лица, са проповядвали и подбуждали към национална вражда и омраза. Впоследствие, с постановление от 14.01.1993 г., на двама от обвиняемите е било повдигнато обвинение по чл. 387, ал. 2, вр. с ал. 1, чл. 20, ал. 2 НК, за това, че през периода 1984-1985 г., при условията на продължавано престъпление, обвиняемите, в съучастие, са злоупотребили и превишили властта си, с цел постигане консолидация на българската нация чрез насилствена асимилация на мюсюлманското малцинство в страната, включваща принудителна смяна на имената на българските мюсюлмани, принудително затваряне в лагери на остров Белене, принудително преместване от работа и дисциплинарно уволнение поради несъгласие с промяната.

Обвиняемите са били предадени на съд, с внасяне на обвинителен акт на 20.07.1993 г., но образуваното съдебно производство е било прекратено поради допуснати съществени процесуални нарушения на процесуални правила, като делото е върнато на Прокуратурата с указания на 9.02.1995 г.

След проведено разследване делото отново е внесено в съда на 19.12.1997 г. и съдебно производство отново е било прекратено поради допуснати съществени процесуални нарушения на процесуални правила, като делото е върнато на Прокуратурата с указания на 28.04.1998 г.

Делото е било преобразувано в ДП № II-048/1999 г. на ВОП София.

Поради настъпила смърт на двама от обвиняемите, производството частично е било прекратено, като е продължило срещу един от обвиняемите. Последният е бил разпитан на 7.12.2012 г. като е поискал производството да бъде прекратено поради изтичане на абсолютната давност.

След връщане от съда на производството на Прокуратурата са били установени 446 пострадали лица, които е следвало да бъдат разпитани. Разпитани са 369.

С постановление № 03/2001 г. от 8.10.2018 г. прокурор при ВОП е спрял производството, на основание чл. 244, ал. 1, т. 1 НПК, във връзка с възложени съдебни поръчки за осъществяване на разпит на пострадали.

Не се спори и се установява от гореизброените доказателства, че ищецът е един от тези пострадали. В исковата си молба, той е твърдял, че след образуване на наказателното производство, се е надявал на справедливост, като е смятал, че виновниците за репресиите, насилието и страданията, които е бил принуден да изтърпи ще бъдат наказани, а той обезщетен. Производството обаче се е забавило повече от 28 години, през които не е имало реален резултат.

Не е било спорно и че ищецът е активен член на Сдружение за правосъдие, права, култура и солидарност на Балканите, чиято основна цел е осъществяване на действия в насока "възстановяване на правата и обезпечаване на понесените материални и нематериални щети на представители на турското население и техните семейства, живущи на Балканите и особено в България, които в различни периоди са се противопоставили на наложената им асимилационна политика." Сдружението е обсъждало на общи събрания какви действия могат да бъдат предприети, изпращало е писма до различни органи - Министерството на правосъдието /изх. № ПГ-5194-Е-15/12.03.2005 г. /, с копие до Народното събрание, Военно апелативна прокуратура /с изх. № 1166/10.08.2005 г. /, Главен прокурор /изх. № 2903/14.07.2003 г. /, Върховна касационна прокуратура /изх. № 6964 от 18.11.2010 г. / Освен предприетите действия чрез Сдружението, ищецът се е опитвал да инициира ускоряване на наказателната процедура и чрез подаване на заявление по чл. 368 и чл. 369 НПК, непосредствено след въведените изменения в НПК през 2017 г. В тази връзка е било образувано ч. н. д. № 95/2018 г. на Софийски Военен съд, прекратено поради липса на компетентност, като материалите са изпратени на СГС. Образувано е н. ч. д. № 4710/2018 г. на СГС, приключило с определение, с което е указано на Прокуратурата да приключи производството, за което е определен 7-дневен срок. Въпреки указанията, производството е останало висящо. Според ищеца, изключителното му забавяне, е довело до нарушение както на правото му да бъде конституиран като частен обвинител, така и негативно се е отразило на възможността му да получи справедливо репарирание на причинените му значителни имуществени и неимуществени вреди. Претенцията му е за обезщетение за нарушеното му право на разглеждане и решаване на делото в срок. Твърди, че е изпитвал разочарование, че толкова дълго няма напредък по делото, а и съществува голяма вероятност, същото да бъде прекратено, пред вид изтичането на абсолютна давност. Очакванията му за възмездие са останали излъгани и неоправдани, което води и до срыв на доверието му в институциите. Чувствал се е безпомощен и безсилен.

Въззивният съд е потвърдил първоинстанционния акт, като е възприел изложените в него доводи за неприложимост на чл. 6 ЕКЗПЧ към конкретно установените факти. Решаващите му доводи са, че срещу ищеца не се води наказателно дело и няма негови засегнати граждански права. Чувството за справедливост, на което се позовава, не може да бъде определено като гражданско право. Ищецът разполага както с възможност да предяви иск за обезщетяване на причинените му вреди срещу виновните лица, така и със специален ред за защита като репресирано лице. Претендираните по дело вреди не са в причинна връзка с неприключилото в разумен срок наказателно производство, а други не се установяват, тъй като ищецът е успял да изгради живота си в Турция, където живее през последните 30 години и където е отгледал децата си и се е реализирал професионално, като няма пречка – ако желае - да се върне и в България.

Имайки пред вид даденият по-горе отговор на въпроса, във връзка с който е допуснато касационно обжалване, настоящият съдебен състав не споделя изводите на въззивния съд. Положителен е отговорът на спорният по делото въпрос, касаещ възможността ищецът да претендира обезщетение от нарушаване на правото му на

разглеждане на наказателно дело в разумен срок дори и когато то е в досъдебната си фаза, щом е образувано по повод на обвинение за деяние, от което ищецът е пострадал. Правото на обезщетение, което той претендира, олицетворява негов "личен и имуществен" интерес, основаващ се на нарушаване на основни негови права. В случая – по наказателното производство е повдигнатото обвинение по чл. 387, ал. 2, вр. ал. 1 НПК и от същото са засегнати основни права на ищеца като правото на етническа принадлежност, на име, на свободно придвижване, на труд и др. /, като изходът от това наказателно производство е решаващ за признаването им. Съгласно чл. 6 ЕКЗПЧ – всяко лице, при решаването на правен спор относно негови граждански права /в случая за присъждане на обезщетение от нарушението им/, има право на гледане на делото в разумен срок, независимо от това в коя фаза се намира производството - в досъдебна или съдебна/. Обстоятелството, че заради прекомерно забавяне на воденото разследване, ищецът не е бил конституиран като частен обвинител и граждански ищец във воденото наказателно производство, не променя качеството му на "жертва" /пострадал/ от деянието, предмет на обвинението. Това свое качество той има от момента на образуване на наказателното производство /30.01.1991 г. / и това е датата, от която следва да се изчислява продължителността на периода, за който ще се решава дали срока на воденото производство е разумен. В случая релевантният период е 28 г. и 6м. Преценката за разумния срок се прави въз основа на следните три критерия: 1. фактическа и правна сложност на делото, 2. поведение на жалбоподателя и 3. поведението на властите, като се отчита, че държавата е длъжна да организира системата си за разследване по начин, че да не засяга правата на гражданите. Като допълнителен елемент от значение за преценката се приема и значението на делото за жалбоподателя, при отчитане на факта, че обичайно наказателните дела изискват по-голяма експедитивност. Дали периодът на разглеждане на делото е разумен се оценява с оглед конкретните обстоятелства, релевантни за съответния случай, като се търси баланс между интересите на лицето и необходимостта от внимателно проучване и правилно провеждане на наказателното производство.

В конкретният случай, не може да не се отчете, че фактическата и правна сложност на образуваното досъдебно производство е висока. Фактите, обосноваващи обвиненията са многобройни, като са посочени множество деяния, представляващи репресивни мерки спрямо огромен брой лица по време на т. нар. "възродителен процес", което е налагало извършване на многобройни процесуални действия, засягащи широк кръг лица. Идентифицирани са 446 лица, затворени в ТВО Белене, чиито адреси е следвало да бъдат открити, като голяма част от тях не са били в страната. Същевременно, производството е водено срещу лица, заемащи високи длъжности, което също е затруднявало разследването. Значителната фактическа и правна сложност на образуваното досъдебно производство, сама по себе си обаче, по никакъв начин не може да обоснове извод за разумност на продължителност от близо 30 години за водене на досъдебно производство още повече, че производството е за разследване на деяния, които засягат основни човешки права, каквито са насилствената асимилация, смяната на имена, принудителното затваряне в лагери, задължително заселване и упражняване на насилие срещу свободата на личността. Изводът за неразумната продължителност на производството се потвърждава и от обстоятелството, че с поведението си ищецът по никакъв начин не е /а и не е бил в състояние, защото не е конституиран по делото/ възпрепятствал воденето на разследването. Напротив, стремил се е с всякакви законни средства да способства за неговото ускоряване. Прекомерното забавяне е единствено и само по вина на властите. Прокуратурата не е изпълнила съвестно задълженията си по ръководство и надзор на досъдебното производство, така че разследването да приключи в срок, своевременно да бъдат събрани релевантните доказателства, съответно да бъдат разпитани всички пострадали лица. Неприклучило в продължение на 30 години разследване, по което двукратно са образувани съдебни производство, които са прекратявани поради

констатирани допуснати съществени процесуални нарушения и материалите са връщани за ново разследване на прокуратурата, не може да е водено с "дължимата грижа".

Наличието на допуснато нарушение за правото на разглеждане на делото в срок, съгласно чл. 6 ЕЗПЧ е основание за присъждане на обезщетение. В своите решения ЕСПЧ приема, че е налице оборима презумпция, че всяка неразумна продължителност на производството води до причиняване на неимуществени вреди. Обичайните такива са свързани с обстоятелството, че за дълъг период от време, лицето е поставено в ситуация да изпитва притеснения и безпокойство, накърнено е чувството му за справедливост, страда нуждата от доверие в институциите и сигурността, че те ще си свършат по най-добрият начин работата, така че резултатът от престъпното деяние да бъде овъзмезден. В случая обаче, извън тези обичайни вреди са налице и допълнително установени произтичащи от следното: 1. Конкретната продължителност на производството значително надхвърля законоустановените срокове, 2. Обстоятелството, че разследването е било значително забавено е довело още през 2000 г. до изтичане на абсолютната давност за деянията, предмет на обвинителния акт, 3. Независимо, че неимуществените вреди, предмет на наказателното производство не подлежат на обезщетяване в производството по чл. 26 ЗОДОВ, вр. чл. 6 ЕКЗПЧ, в случая следва да бъде отчетено значението на делото за жалбоподателя, пред вид изключително тежката репресия, която е упражнена конкретно срещу него и с оглед видът на засегнатите му права, които са определящи за всяка личност /правото на име, на самоопределение, на труд, на свободно придвижване, избор на начин на живот/ и 4. Конкретното отражение на забавеното производството върху пострадалият, установено въз основа на ангажирани гласни доказателства по делото – с показанията на свидетелите М. и К. Първият, който също е пострадал от т. нар. "възродителен процес" и е живеел в един град с ищеца установява, че основната им тема за разговор е била воденото дело. Ищецът е плачел, винаги когато си спомни, тъгувал е за родното си място и е бил разочарован, че няма резултат. Очаквал е до края си някаква справедливост, която не е получил. Свидетелката установява, че той се е ядосвал, че все не приключва делото. Съобразявайки изложеното, според настоящият съдебен състав, следва да се присъди обезщетение за конкретно установеното нарушаване на правото на разглеждане на делото в разумен срок в размер на 30 000 лв., като в останалата част заявената претенция е неоснователна. Това налага отмяна на въззивния акт в частта, с която е отхвърлен иска за сумата от 30 000 лв. и постановяване на нов за осъждане на Прокуратурата да заплати обезщетение в размер на 30 000 лв., ведно със законната лихва, считано от предявяване на иска.

18. Обявяването на кредита за предсрочно изискуем може да бъде извършено чрез връчване за отговор на препис от исковата молба и приложеното към нея изявление за обявяване на кредита за предсрочно изискуем и последното представлява факт, който трябва да бъде съобразен от съда по чл. 235, ал. 3 ГПК.

Чл. 422 ГПК

Чл. 235, ал. 3 ГПК

Решение № 76 от 7.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 2640/2021 г., III г. о., докладчик съдията Даниела Стоянова

Обжалването е допуснато по въпроса "Може ли в установителното производство по чл. 422 ГПК /образувано след подадено възражение след издадени заповед и изпълнителен лист по реда на чл. 417 ГПК/ обявяването на кредита за предсрочно изискуем да бъде извършено чрез връчване за отговор на препис от исковата молба и приложеното към нея

изявление за обявяване на кредита за предсрочно изискуем и представлява ли това факт, който трябва да бъде съобразен от съда по чл. 235, ал. 3 ГПК?" Счетено е, че въпросът е обуславящ решаващите изводи на съда и следва да бъде проверено съответствието на правното разрешение по въпроса, дадено от въззивния съд в обжалваното решение, с правното разрешение по същия въпрос, дадено с приложенияте към изложението съдебни актове, на които се позовава касаторът - решение № 10 от 25.02.2020 г. на ВКС по т. д. № 16/2019 г. на 2-ро ТО и решение № 147 от 26.01.2021 г. на ВКС по т. д. № 2256/2019 г. на 2-ро ТО.

С посочените съдебни решения, постановени от състави на търговска колегия при ВКС, по поставения въпрос е прието следното: "Обявяването на кредита за предсрочно изискуем може да бъде извършено в хода на исковото производство, образувано по реда на чл. 415, ал. 1 и чл. 422, ал. 1 ГПК. Изявлението на банката за обявяване на кредита за предсрочно изискуем може да бъде инкорпорирано в исковата молба или в отделен документ, който е представен като приложение към исковата молба. В тези случаи изявлението поражда правни последици с връчването на препис от исковата молба с приложенията към нея на ответника – кредитополучател, ако са налице и предвидените в договора за кредит обективни предпоставки за загубване преимуществото на срока. Упражняването на това потестативно право на банката и в този смисъл настъпването на предсрочната изискуемост на кредита в хода на исковото производство представлява факт от значение за съществуването на претендираното право на вземане за главница и възнаградителни лихви, който следва да бъде взет предвид от съда на основание чл. 235, ал. 3 ГПК. При положение, че правното основание на заявената претенция е договорът за кредит, и поради това, че решението следва да отразява материалноправното положение между страните по делото, каквото е то към момента на приключване на съдебното дирене, липсва основание да се отрече настъпилата в хода на исковото производство предсрочна изискуемост на кредита. "

Настоящият състав споделя изцяло така даденото правно разрешение като намира, че обявяването на кредита за предсрочно изискуем може да бъде извършено чрез връчване за отговор на препис от исковата молба и приложеното към нея изявление за обявяване на кредита за предсрочно изискуем и последното представлява факт, който трябва да бъде съобразен от съда по чл. 235, ал. 3 ГПК.

По правилността на въззивното решение в обжалваната и допусната до касационно обжалване част:

Въззивното решение не е обжалвано и е влязло в сила в частта, с която предявеният по реда на чл. 422 ГПК от "БАНКА ДСК"ЕАД срещу М. И. И. установителен иск за главницата е частично уважен до размер 3 148. 10 евро, както и в частта на произнасянето за договорна лихва, наказателна лихва, заемни такси и законна лихва.

Предмет на настоящото производство е въззивното решение в частта, с която след частична отмяна на първоинстанционното решение е отхвърлен предявеният от "БАНКА ДСК"ЕАД срещу М. И. И. установителен иск по чл. 422, ал. 1 от ГПК за признаване на установено, че М. И. И. дължи на "БАНКА ДСК"ЕАД разликата над 3 148. 10 евро до пълния предявен размер от 6 472. 04 евро главница по процесния договор за кредит, както и в частта за разностите.

Настоящият съдебен състав съобразява, че със сила на пресъдено нещо е установено наличието на валидна облигационна връзка между страните по договор за банков кредит по смисъла на чл. 430, ал. 1 ТЗ, както и усвояването на кредитните средства от страна на кредитополучателя М. Д. Н.; че ответницата М. И. И. се е задължила да отговаря за изпълнението на задълженията на кредитополучателя, в качеството на поръчител – тоест, наличието на възникнало между страните в процеса правоотношение по валиден договор за поръчителство; че общият размер на платените по кредита суми възлиза на 4 778 евро, като постъпилите плащания следва да бъдат отнесени в

поредността, указана в Тълкувателно решение от 27.03.2019 г. по тълк. д. № 3/2017 г., като в настоящата хипотеза се погасява най-напред по-старите вноски в реда по чл. 76, ал. 2 от ЗЗД – разноски, лихви и накрая главница. Предвид обективните предели на силата на пресъдено нещо на решението в частта, с която частично е уважен иска по чл. 422, ал. 1 ГПК, настоящият съдебен състав не следва да извършва проверка за правилността на извода за основателност на посочените възражения за нищожност на договорите за кредит, за поръчителство, анекса и за преценка на установените правопораждащи факти.

Предвид дадения отговор на релевантния правен въпрос, настоящият съдебен състав счита, че въззивният съд неправилно е приел, че предмет на иска по чл. 422 ГПК е установяване на съществуване на вземането към момента на подаване на заявлението за образуване на заповедно производство и че релевантният момент за преценка на вземането е датата на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение. Съгласно разпоредбата на чл. 422, ал. 1 ГПК искът за съществуване на вземането се смята предявен от момента на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, но посоченият в чл. 422, ал. 1 ГПК момент не следва да се тълкува в смисъл, че съществуването на материалното право се установява само към този минал момент, без да се съобразяват фактите от значение за съществуването му към момента на формиране на силата на пресъдено нещо – приключване на съдебното дирене в съответната инстанция, след което решението е влязло в сила. Изложеното е относимо, както към осъдителния, така и към установителния иск.

В случая по отношение твърдението на ищеца за настъпване на предсрочна изискуемост на кредита въз основа на чл. 19. 2. от Общите условия към договора, съгласно който кредитът става предсрочно изискуем и се отнася в просрочие при допусната забава в плащанията на главница и/или лихва над 90 дни, съдът е приел, че при гореизложения ред за погасяване, към датата на фингираното връчване на кредитополучателя – 07.03.2016 г., който е релевантния момент за обявяване на предсрочната изискуемост както по отношение на кредитополучателя, така и на поръчителя, не се установява да е налице забава в плащанията на главница и/или лихва над 90 дни; че към този момент единствените непогасени изцяло вноски са тези с падеж 15.01.2016 г. и 15.02.2016 г., но към 07.03.2016 г. забавата за плащането им не надхвърля 90 дни; че по този начин, към датата на получаването на волеизявлението на банката, не са възникнали обективните факти, обуславящи настъпването на предсрочната изискуемост и не може да се приеме, че тя е обявена надлежно към датата на подаване на заявлението. Посочил е, че в тази хипотеза, съгласно Тълкувателно решение № 8 от 02.04.2019 г. по тълк. д. № 8/2017 Г., ОСГТК на ВКС, е допустимо предявеният по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК иск за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост да бъде уважен само за вноските за главница с настъпил падеж. Доколкото е претендирана възнаградителна лихва до датата на подаване на заявлението, съдът е счел, че не може да признае за установено, че се дължат вноски за възнаградителна лихва, чиято изискуемост е настъпила след този момент. Приел е, че с направените плащания са заплатени изцяло вноските до 15.05.2016 г. вкл., както и частично вноската от 15.06.2016 г., като неизплатени са останали 11. 52 евро – главница. Обосновал е извод, че по този начин, дължими остават вноските за главница за периода от 15.06.2016 г. до 15.06.2020 г. вкл. (вноската, падежираше преди последното открито съдебно заседание пред въззивната инстанция). Съдът изчислил същите по реда на чл. 162 от ГПК, на база представения по делото първоначален погасителен план, в общ размер на сумата 3 148. 10 евро, до която е приел за основателна заявената претенция.

В противоречие с разпоредбата на чл. 235, ал. 3 ГПК и горепосочената константна практика на ВКС въззивната инстанция не е съобщила, че към датата на формиране на силата на пресъдено нещо вече е настъпила предсрочната изискуемост на кредита. Волеизявлението на банката за обявяване на предсрочна изискуемост на кредита на

основание договореностите по договора за банков кредит поради неизпълнение на задълженията на заемателя /неплащане на просрочена главница, просрочена договорна лихва, лихва за забава и такси/ е ясно изразено в представената нотариална покана, връчена на ответницата на 19.02.2016 г. и на кредитополучателката на 07.03.2016 г., и в исковата молба, към която е приложена. Към датата на завеждане на иска вече са възникнали обективните факти, обуславящи настъпването на предсрочната изискуемост. Същевременно това изявление на банката, изразено в исковата молба, поражда правни последици с връчването на препис от исковата молба и приложените към нея доказателства /вкл. Нотариалната покана/ на кредитополучателя на 01.11.2017 г., предвид наличието на предвидените в договора за банков кредит обективни предпоставки към този момент. Обявяването на кредита за предсрочно изискуем в исковото производство представлява факт от значение за спорното право, който трябва да бъде съобразен от съда на основание чл. 235, ал. 3 ГПК в рамките на претендираните суми.

За да настъпи предсрочна изискуемост на кредита, е необходимо осъществяване на предвидените в договора за кредит предпоставки и достигнало до кредитополучателя волеизявление на банката, че ще счита целия кредит или непогасения остатък от него за предсрочно изискуем. От значение е уведомяването на кредитополучателя, а не на поръчителите. В конкретния случай това изявление е стигнало, както до знанието на кредитополучателя, така и до знанието на поръчителя с връчване на препис от исковата молба и приложените към нея доказателства на 01.07.2017 г.

Независимо от допуснатото от въззивния съд нарушение на материалния закон и съдопроизводствените правила при установяване на настъпването на предсрочната изискуемост на кредита, делото не следва да бъде върнато на въззивната инстанция за ново разглеждане от друг състав, тъй като не се налага повтарянето или извършването на нови съдопроизводствени действия, а спорът следва да бъде разгледан от настоящата инстанция.

Видно от заключението на ССЕ, прието в първоинстанционното производство, оставащата непогасена част от главницата възлиза на сумата 6 472. 04 евро. Същата е дължимата изцяло предвид настъпилата предсрочна изискуемост на кредита и уведомяването на кредитополучателя на 01.11.2017 г. Предвид това въззивното решение следва да се отмени и заявената по реда на чл. 422 ГПК претенция да се уважи и за разликата над 3 148. 10 евро до пълния предявен размер от 6 472. 04 евро.

19. По отношение освобождаването от длъжност на членовете на академичния състав и преподаватели във висшите учебни заведения са налице два паралелни режима - единият, уреден в разпоредбите на чл. 58 от Закона за висшето образование, а другият в разпоредбите на чл. 35 ЗРАСРБ. Законът за висшето образование с нормите на чл. 58 и чл. 58а създава специални основания за прекратяване на трудовите правоотношения с тези лица предвид специфичната преподавателска дейност - например при доказано по установения начин плагиатство, отнемане на научното звание и научната степен, две последователни отрицателни атестации, при осъждане на лишаване от свобода за извършено умишлено престъпление, когато не може да им се осигури изпълнението на преподавателска дейност и не съществуват възможности за прехвърляне или преквалификация в сродна научна дисциплина, след решение на съвета на основното звено и/или на филиала и пр. Тези специални основания за освобождаване от длъжност, обаче, не изключват общите основания за прекратяване на трудовото правоотношение по КТ, когато те са осъществени. Както изрично е посочено в чл. 59 ЗВО, за неуредените в тази глава въпроси се прилагат разпоредбите на КТ. Очевидно трудовото правоотношение с преподавателите във висшите училища може да бъде прекратено и на някое от предвидените в КТ общи

основания - като нормите на КТ са приложими само когато липсват специални норми в ЗНО.

Чл. 58 ЗВО

Решение № 90 от 9.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3532/2021 г., III г. о., докладчик съдията Майя Русева

Допуснато е касационно обжалване по въпрос относно приложението на нормата на чл. 58 от Закона за висшето образование /ЗВО/.

С обжалваното решение въззивният съд е приел, че докато е било обвързан с основно трудово правоотношение с Община Русе, ищецът е сключил договор за външно съвместителство с ответника - за длъжност "главен асистент, висше училище" на половин щатна бройка в катедра "Европеистика" към Факултет "Бизнес и мениджмънт". Обстоятелството, че впоследствие основният трудов договор с Община Русе е бил прекратен, не е превърнало останалия да действа договор с Русенски Университет от такъв за допълнителен труд в такъв за "основно трудово правоотношение". Доколкото последният е бил прекратен на основание чл. 334, ал. 1 КТ и се касае се за освобождаване от длъжност на лице от академичния състав, е приложим режимът на чл. 58 ЗВО, като трудовият договор би могъл да бъде прекратен само на визираните в чл. 58 ЗВО основания предвид специфичната преподавателска дейност. Те не изключват приложението на общите основания за прекратяване на трудовото правоотношение, визирани в КТ, когато те са осъществени, но нормите на КТ са приложими само когато липсват специални такива в ЗВО. В разглеждания случай, след като е установено, че К. е упражнявал преподавателска дейност, то уволнението му не на основание чл. 58 ЗВО, а на основание чл. 334 КТ, е намерено за незаконосъобразно, тъй като специалната норма на ЗВО дерогира общата. При тези обстоятелства исковете по чл. 344, ал. 1, т. 1-г. 3 КТ са приети за основателни и уважени.

В отговор на поставения въпрос, по който е допуснато касационно обжалване на въззивното решение, Върховният касационен съд намира следното:

По отношение освобождаването от длъжност на членовете на академичния състав и преподаватели във висшите учебни заведения са налице два паралелни режима - единият, уреден в разпоредбите на чл. 58 от Закона за висшето образование, а другият в разпоредбите на чл. 35 ЗРАСРБ. Законът за висшето образование с нормите на чл. 58 и чл. 58а създава специални основания за прекратяване на трудовите правоотношения с тези лица предвид специфичната преподавателска дейност - например при доказано по установения начин плагиатство, отнемане на научното звание и научната степен, две последователни отрицателни атестации, при осъждане на лишаване от свобода за извършено умишлено престъпление, когато не може да им се осигури изпълнението на преподавателска дейност и не съществуват възможности за прехвърляне или преквалификация в сродна научна дисциплина, след решение на съвета на основното звено и/или на филиала и пр. Тези специални основания за освобождаване от длъжност, обаче, не изключват общите основания за прекратяване на трудовото правоотношение по КТ, когато те са осъществени. Както изрично е посочено в чл. 59 ЗВО, за неуредените в тази глава въпроси се прилагат разпоредбите на КТ. Очевидно трудовото правоотношение с преподавателите във висшите училища може да бъде прекратено и на някое от предвидените в КТ общи основания - като нормите на КТ са приложими само когато липсват специални норми в ЗНО /реш. № 172/15.01.20 по г. д. № 3825/18, III ГО, реш. № 29/18.02.21 по г. д. № 2474/20, IV ГО, реш. № 1725/7.01.04 по г. д. № 1032/02, III ГО, реш. № 190/13.02.01 по г. д. № 1205/00, III ГО и др. /.

По основателността на касационната жалба:

По делото е безспорно, а се установява и от приложените доказателства, че:

- пред периода 8.11.12 - 7.11.19 С. К. е работил по трудов договор с Община Русе на длъжност "заместник кмет";

- на 18.12.14 е подписал с Русенски университет трудов договор, съгласно който е бил назначен за "главен асистент, висше училище" на половин щатна бройка в катедра "Европеистика" към Факултет "Бизнес и мениджмънт", с място на работа катедра "Европеистика", със срок на договора "до заемане на длъжността въз основа на конкурс, но не по-късно от 1.01.16", на пълно работно време "до 20 часа седмично"; с допълнителни споразумения /от 15.04.15 и 1.07.19 договорът е трансформиран в безсрочен и са променени длъжността /на "главен асистент в отдел ФМБ катедра "Европеистика и международни отношения"/ и работното време /на 4 часа непълно работно време/;

- на 1.10.20 на ищеца е връчено 15-дневно предизвестие и Заповед № 56/25.09.20 за прекратяване на трудовото му правоотношение на основание чл. 334 чл. 1 КТ, считано от 1.01.20.

Съгласно разпоредбата на чл. 111 КТ работникът или служителът може да сключва трудови договори и с други работодатели за извършване на работа извън установеното за него работно време по основното трудово правоотношение (външно съвместителство), освен ако не е уговорено друго в индивидуалния му трудов договор по основното му трудово правоотношение. Възникналото между страните трудово правоотношение представлява именно такова по външно съвместителство - за допълнителен труд при друг работодател – доколкото към момента на пораждането му ищецът вече е работил по трудов договор с [община]. Двете трудови правоотношения – основно и по договор за външно съвместителство, са съществували успоредно и независимо едно от друго, без изменението или прекратяването на едно от тях да рефлектира върху съдържанието на трудовия договор по другото. Прекратяването на трудовия договор по основното трудово правоотношение не е превърнало трудовия договор за допълнителен труд в основно трудово правоотношение, доколкото уговореното между страните съдържание на трудовия договор не може да бъде променено без тяхно съгласие (чл. 119 КТ), нито да бъде поставено в зависимост от стоящи извън волята им външни фактори /реш. № 512/12 от 14.01.13 по г. д. № 1464/11, IV ГО, реш. № 169/06.07.15 по г. д. № 427/15, III ГО/.

Доколкото ищецът е работил като главен асистент, предвид отговора на правния въпрос следва да се приеме, че по отношение освобождаването от длъжност на членовете на академичния състав и преподаватели във висшите учебни заведения са налице два паралелни режима - единият, уреден в разпоредбите на чл. 58 от Закона за висшето образование, а другият в разпоредбите на чл. 35 ЗРАСРБ. Законът за висшето образование с нормите на чл. 58 и чл. 58а създава специални основания за прекратяване на трудовите правоотношения с тези лица предвид специфичната преподавателска дейност - например при доказано по установения начин плагиатство, отнемане на научното звание и научната степен, две последователни отрицателни атестации, при осъждане на лишаване от свобода за извършено умишлено престъпление, когато не може да им се осигури изпълнението на преподавателска дейност и не съществуват възможности за прехвърляне или преквалификация в сродна научна дисциплина, след решение на съвета на основното звено и/или на филиала и пр. Тези специални основания за освобождаване от длъжност не изключват общите основания за прекратяване на трудовото правоотношение по КТ, когато те са осъществени. Съгласно изричната разпоредба на чл. 59 ЗВО, за неуредените в тази глава въпроси се прилагат разпоредбите на КТ - т. е. трудовото правоотношение с преподавателите във висшите училища може да бъде прекратено и на някое от предвидените в КТ общи основания - като нормите на кодекса са приложими само когато липсват специални норми в ЗНО. В разглежданата хипотеза ЗВО не съдържа правила за прекратяване на договор за допълнителен труд и не урежда отделно и самостоятелно

такова понятие. Затова и се прилагат правилата на КТ – вкл. чл. 334 КТ - за прекратяване на този вид договори. В случая няма намаляване на обема на работа и невъзможност да се осигури лекционен курс - за да трябва да се приложи специалното основание по чл. 58 ЗВО. При това положение и доколкото КТ се прилага субсидиарно за неуредени въпроси, при липса на уредба на въпросите на допълнителния труд, е приложим чл. 334 КТ. При тези обстоятелства прекратяването на трудово правоотношение с ищеца на това основание е законосъобразно.

Въззивният съд, като е приел, че процесният трудов договор за полагане на допълнителен труд не може да бъде прекратен на основание чл. 334 КТ вр. с чл. 59 ЗВО, е постановил решение в нарушение на закона. То следва да бъде отменено като незаконосъобразно на основание чл. 281, т. 3 ГПК, а предявените иски с правно основание чл. 344, ал. 1, т. 1-т. 3 КТ - да се отхвърлят. На касатора се дължат и 2082 лв. разноски за платен адвокатски хонорар за касационната инстанция на основание чл. 78, ал. 3 ГПК. Възражението по чл. 78, ал. 5 ГПК за прекомерност е неоснователно-макар възнаграждението да надвишава минималното по Наредба № 1 за минималните размери на адвокатските възнаграждения, не се касае за дело с малка фактическа и правна сложност, пълномощникът на страната е изготвил подробна касационна жалба и изложение на касационните основания и се е явил да защитава интересите на страната в открито съдебно заседание.

20. При определяне на обезщетение за неимуществени вреди, съдът е длъжен да посочи кои вреди се намират в пряка и непосредствена причинна връзка с неоснователното обвинение спрямо ищеца, като само тези вреди, които са намират в такава връзка подлежат на обезщетяване.

Чл. 2 ЗОДОВ

Чл. 52 ЗЗД

Решение № 101 от 29.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3074/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Велислав Павков

Касационното обжалване е допуснато по правния въпрос относно задължението на съда да посочи кои вреди се намират в пряка и непосредствена причинна връзка с неоснователно повдигнатото обвинение по отношение на ищеца.

Касационното обжалване е допуснато в хипотезата на чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК – противоречие на възприетото от въззивния съд с практиката на ВКС.

Трайна е практиката на ВКС, съгласно която при определяне на обезщетение за неимуществени вреди, съдът е длъжен да посочи кои вреди се намират в пряка и непосредствена причинна връзка с неоснователното обвинение спрямо ищеца, като само тези вреди, които са намират в такава връзка подлежат на обезщетяване. В тази насока е и отразеното в т. 11 на ТР № 3/2005 г. на ОСГК на ВКС тълкуване.

При определяне на размера на дължимото обезщетение, съдът е приел, че при ищеца е била засегната освен личната му чест, също честта формирана на база гласувано от гласоподавателите и издигналата кандидатурата му партия доверие. Обстоятелството, че в продължение на три мандата ищецът бил преизбиран, е свидетелство, че той се е ползвал с трайно доверие и авторитет. От този факт съдът е направил извод, че той добре е познавал проблемите, изискващи намесата на органа на местно самоуправление и адекватните решения на същите проблеми.

В тази връзка съдът е приел, че повишените изисквания към лицето, заемащо представителна длъжност, обосновава и завишени критерии при накръняване на неговия

авторитет и при разколебаване на доверието в него. Въз основа на горното съдът е посочил, че обезщетяването на подобни вреди следва да е завишено.

Съдът е посочил, че ответникът е проявил настойчивост при поддържането на обвинение, за деяние, за което ищецът е бил оправдан, че е огласил провежданото разследване, съзнавайки позицията на ищеца и отчитайки предстояща изборна кампания, съобразява чисто човешкото притеснение, което всеки несправедливо обвинен би изпитвал, към което се кумулира нуждата да се защити гласувано от партия и избиратели доверие, съобразена е невъзможността на ищеца да стабилизира хронично заболяване, което може да се окаже рисково за живота му. Отчитайки всички тези обстоятелства, съдът е приел обезщетение на основание чл. 52 ЗЗД в размер на присъдената сума от 50 000 лева.

Видно от данните по делото, обвинението е повдигнато спрямо ищеца с постановление от 25.05.2011 г., като наказателното производство е приключило с решение на Апелативен съд – Бургас, с което е потвърдена оправдателната присъда на Окръжен съд – Ямбол. Решението на апелативния съд е влязло в сила на 07.06.2013 г., т. е. наказателното преследване е продължило около две години.

Правилно съдът е посочил, че повишените изисквания към лицето, заемащо представителна длъжност, обосновава и завишени критерии при накръняване на неговия авторитет и при разколебаване на доверието в него, съобразени са обстоятелства, които водят до извод за необходимост от завишаване на обезщетението за претърпените неимуществени вреди - ответникът е проявил настойчивост при поддържането на обвинение, за деяние, за което ищецът е бил оправдан, както и че е огласил провежданото разследване. Въпреки това, присъденото обезщетение от 50 000 лева се явява необосновано завишено. Наказателното преследване спрямо ищеца е продължило и приключило в сравнително кратък срок – около две години, за който период следва да се приеме, че той е търпял неимуществени вреди, като същевременно следва да се отчете и обстоятелството, че производството е приключило на две инстанции, т. е. представител на обвинението не е подал касационна жалба против решението на апелативния съд, с което е потвърдена оправдателната присъда на окръжен съд. Безспорно са налице неимуществени вреди, но с оглед горните обстоятелства, настоящия състав на ВКС счита, че сумата от 15 000 лева е достатъчна, за да обезщети претърпените вреди, съобразявайки принципа за справедливост съгласно чл. 52 ЗЗД, основен при определянето на вреди от неимуществен характер.

Обстоятелството, че против ищеца, видно от представената от ответника справка за водени наказателни производства, са водени и други наказателни дела, не следва да се отрази на горните изводи на съда относно размера на дължимото обезщетение. Действително, при няколко водени против едно лице наказателни производства, през един и същ период, е невъзможно да се отграничат вредите, претърпени от него за всяко едно от наказателните производства. От друга страна, видно от събраните по делото свидетелски показания, по делото се съдържат данни за това, че по конкретното дело, са налице данни за претърпени неимуществени вреди именно във връзка с повдигнатото му обвинение за престъпление, както свидетелства св. К. – "във връзка с поддържане на чистотата и озеленяването". Въпреки наличието на доказателства за вреди, произтичащи от конкретното обвинение, предмет на настоящото дело, посоченото по-горе обезщетение се явява справедливо по смисъла на чл. 52 ЗЗД, тъй като то е над обичайния размер, именно с оглед изложеното по-горе, свързано с личността и общественото положение на ищеца.

Предвид изложеното, решението на съда следва да се отмени в частта, с която е присъдено обезщетение над сумата от 15 000 лева и за разликата до присъдения размер от 50 000 лева искът следва да се отхвърли, като неоснователен.

21. Нуждата от издръжка се установява при съпоставка между средствата, с които дарителят разполага или може да ползва за съответните месеци (определени в цифрова величина) и конкретната сума, която му е необходима за покриване на специфичните му нужди. Тези нужди се установяват въз основа на средно-месечната издръжка на едно лице за процесния период според Националния статистически институт, като се преценява кои от перата, от които е формирана издръжката според статистиката, и доколко по размер всяко, е съотносимо към специфичните нужди на дарителя, съответно кои от сумите могат да отпаднат или да бъдат коригирани – повишени или намалени, трябва ли да се прибавят и нови пера, напр. за лечение, за придружител с оглед конкретното здравословно състояние на дарителя и т. н.

Сумата, съставляваща месечните средства, които дарителят има на свое разположение, се формира от заплати, пенсии, добавки, спестявания, получени суми от продажби, наеми, реализирани печалби и др. подобни, както и допълнителните доходи, които реално е могъл да реализира – наеми или цена на друго имущество. При наличие на имущество, от което могат да се реализират доходи, следва да се изхожда от неговото състояние и от преценката възможно ли да се получават наеми, в какъв месечен размер, евентуално каква е пазарната му стойност с оглед възможността да се получат доходи от продажбата му, предвид състоянието на пазара.

Нуждата от издръжка трябва да е трайна и това да е факт, било към датата на поканата, отправена преди подаване на исковата молба, било към датата на исковата молба, която също има ефекта на покана, или поне към датата на приключване на съдебното дирене в последната инстанция, която решава спора по същество. Възможно е дарителят да не е изпитвал трайна нужда към датата на поканата, но такава да съществува вече към датата на подаване на исковата молба, която също има значението на покана. Нуждата може да е възникнала и по-късно, или пък да е отпаднала. Продължителността на периода, през който дарителят е имал необходимост от издръжка, непосилна за него самия, обуславя доколко е трайно това състояние. Силата на присъдено нещо се формира към датата на приключване на съдебното дирене и, поради това, съдът, в съответствие с чл. чл. 235, ал. 3 ГПК, е длъжен да вземе предвид и настъпилите след предявяване на иска факти, които са от значение за спорното право.

Нуждата от издръжка на дарителя може да се изразява както в недостиг на парични средства за прехрана, дрехи, покриване на консумативни разходи, медицинско лечение, квартира и пр., но още и в необходимост от непосредствена грижа, помощ, включително и от болногледач.

Чл. 227, ал. 1, б. „в“ ЗЗД

Чл. 26, ал. 2 ЗЗД

Чл. 12 ГПК

Чл. 235 ГПК

Решение № 60327 от 28.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 911/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик председателят Албена Бонева

Касационното обжалване е допуснато по въпроса как се установява имуществената възможност на дарителя по иск с правно основание чл. 227, ал. 1, б. "в" ЗЗД и, съответно, дали тя е достатъчна да удовлетвори нуждите му. В хипотезата на чл. 280, ал. 2 ГПК касационно обжалване е допуснато във връзка със задължението на съда да изложи

разбираеми, ясни и непротиворечиви мотиви, което да даде възможност на страните да упражнят пълноценно правото на защита.

Съставът на Върховния касационен съд дава следните разяснения:

По приложението на чл. 227, ал. 1, б. "в" ЗЗД е формирана трайна и непротиворечива съдебна практика (напр. решение № 975 от 04.11.2008 г. по гр. д. № 4052/2007 г. на I г. о., решение № 238/20.03.2009 г. по гр. д. № 6464/2007 г. на I г. о., решение № 293/14.07.2011 г. по гр. д. № 1302/2010 г. на IV г. о., решение № 473/20.01.2012 г. по гр. д. № 263/2011 г. на IV г. о., решение № 194/02.10.2013 г. по гр. д. № 130/2013 г. на III г. о., решение № 432/22.01.2014 г. по гр. д. № 3321/2013 г. на IV г. о. на ВКС), като е възприето разбирането, че нуждата от издръжка по смисъла на цитираната разпоредба се установява при съпоставка между средствата, с които дарителят разполага или може да ползва за съответните месеци (определени в цифрова величина) и конкретната сума, която му е необходима за покриване на специфичните му нужди. Тези нужди се установяват въз основа на средно-месечната издръжка на едно лице за процесния период според Националния статистически институт, като се преценява кои от перата, от които е формирана издръжката според статистиката, и доколко по размер всяко, е съотносимо към специфичните нужди на дарителя, съответно кои от сумите могат да отпаднат или да бъдат коригирани – повишени или намалени, трябва ли да се прибавят и нови пера, напр. за лечение, за придружител с оглед конкретното здравословно състояние на дарителя и т. н.

Сумата, съставляваща месечните средства, които дарителят има на свое разположение, се формира от заплати, пенсии, добавки, спестявания, получени суми от продажби, наеми, реализирани печалби и др. подобни, както и допълнителните доходи, които реално е могъл да реализира – наеми или цена на друго имущество. При наличие на имущество, от което могат да се реализират доходи, следва да се изхожда от неговото състояние и от преценката възможно ли да се получават наеми, в какъв месечен размер, евентуално каква е пазарната му стойност с оглед възможността да се получат доходи от продажбата му, предвид състоянието на пазара.

Нуждата от издръжка трябва да е трайна и това да е факт, било към датата на поканата, отправена преди подаване на исковата молба, било към датата на исковата молба, която също има ефекта на покана, или поне към датата на приключване на съдебното дирене в последната инстанция, която решава спора по същество. Възможно е дарителят да не е изпитвал трайна нужда към датата на поканата, но такава да съществува вече към датата на подаване на исковата молба, която също има значението на покана. Нуждата може да е възникнала и по-късно, или пък да е отпаднала. Продължителността на периода, през който дарителят е имал необходимост от издръжка, непосилна за него самия, обуславя доколко е трайно това състояние. Силата на присъдено нещо се формира към датата на приключване на съдебното дирене и, поради това, съдът, в съответствие с чл. чл. 235, ал. 3 ГПК, е длъжен да вземе предвид и настъпилите след предявяване на иска факти, които са от значение за спорното право (така и решение № 222/10.07.2000 г. по гр. д. № 1349/199 г. на II г. о., решение № 473/20.01.2012 г. по гр. дело № 263 по описа за 2011 г., IV г. о. на ВКС).

Нуждата от издръжка на дарителя може да се изразява както в недостиг на парични средства за прехрана, дрехи, покриване на консумативни разходи, медицинско лечение, квартира и пр., но още и в необходимост от непосредствена грижа, помощ, включително и от болногледач.

Мотивите на съдебното решение, както е разяснено в Постановление № 7 от 30.12.1959 г. на Пленума на ВС РБ и множество решения на състави на ВС и на ВКС, трябва по ясен, разбираем, непротиворечив и логичен начин да дават кратък и, същевременно, обоснован отговор на важните и съществени въпроси, поставени за решаване по делото; да съдържат необходимите фактически и правни съображения,

изложени кратко и пълно. Изчерпателното, ясно и разбираемо мотивиране на съдебното решение е гаранция и за справедлив съдебен процес, защото само така се гарантира правото на страните да узнаят волята на съда, както и да упражнят пълноценно правото на защита

Ако мотивите са неразбираеми и противоречиви в резултат на формално-невалидни умозаклучения, които не могат да са логически следствия от дадени условия, които противоречат на опита и/или научното познание, тогава е налице необоснованост на решението, което сочи на допуснато съществено нарушение на съдопроизводствените правила. Възможно е неяснотата в съображенията на съда, изложени в съдебния акт, на практика да се приравнява на липса на мотиви, което също съставлява нарушение, както на чл. 12 и чл. 235, ал. 2 ГПК, но още и на чл. 236, ал. 2 ГПК, все форми на неправилност на съдебния акт. Ако между формираната воля на съда и нейното външно изразяване има несъответствие, налице е очевидна фактическа грешка, която се отстранява по реда на чл. 247 ГПК. Ако волята на съда е неясна, но установима, тогава порокът на съдебния акт се отстранява по реда на тълкуването му.

Тогава, когато обаче необосноваността, вътрешното противоречие и непълнотата в мотивите, неяснотата относно постановеното от съда, са до степен, че водят до абсолютна неразбираемост на волята на правораздавателния орган и тя не може да бъде изведена по пътя на тълкуването, вкл. по чл. 251 ГПК, или чрез поправяне по чл. 247 ГПК, решението страда от най-тежкия порок – то е нищожно.

По касационните оплаквания:

Касаторът излага доводи за неправилност поради допуснати съществени нарушения на съдопроизводствените правила, довели да противоречие с материалния закон. Иска отмяна на въззивното решение и връщане на делото за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд. Моли за присъждане на съдебноделоводните разноски, сторени по делото.

Насрещната страна Т. О. Т., чрез адвокат К. Г., отговаря в срока по чл. 287, ал. 1 ГПК, че не са налице основания за допускане на касационно обжалване на въззивното решение. В евентуалност поддържа неоснователност на касационната жалба. Моли за присъждане на съдебноделоводните разноски, сторени в инстанцията.

Съставът на Върховния касационен съд, за да се произнесе, взе предвид следното:

С решение № 188/02.12.2020 г. Великотърновският апелативен съд, като потвърдил изцяло първоинстанционното решение, е отхвърлил исковете на първоначалните ищци Н. Д. Т. и Т. О. Т. против Т. О. Т. за прогласяване нищожността на договора, с който са й дарили свой недвижим имот, оформен в нотариален акт № 476, том 2, рег. № 6219, нот. дело № 460/2012 г. на нотариус К. Б., с район на действие РС – Горна Оряховица, като привиден, на осн. чл. 26, ал. 2 ЗЗД, евентуално за отмяна на дарението, на осн. чл. 227, б. "в" ЗЗД.

В мотивите си, решавайки спора, въззивният съд посочил, че "фактическата обстановка по делото е правилно и всестранно изяснена от първоинстанционния съд, като същият е съобразил всички събрани по делото доказателства и е достигнал до правилни изводи относно това какви факти се установяват с тях. По тези причини настоящата инстанция възприема изцяло така изяснената фактическа обстановка по делото, поради което не я възпроизвежда отново". Следва възпроизвеждане на показанията на свидетеля Ш. С., разпитан пред апелативния съд за част от релевантните по спора факти, по които и първостепенния съд е направил фактически изводи в своето решение. След това, въззивният съд отново записал, че "правните изводи на първоинстанционния съд, формирани въз основа на "установената от този съд фактическа обстановка, са правилни". След това посочил, че "въззивната инстанция, с оглед разпоредбата на чл. 272 ГПК, възприема мотивите на първоинстанционния съд, които са в съответствие със закона и константната практика. На основание горепосочения текст въззивният съд препраща към

мотивите на първоинстанционния съд относно неоснователността на предявените главен и евентуален иск. Събраните от въззивния съд гласни доказателства – показанията на св. С., не променят изводите за неоснователност и недоказаност на предявените главен и евентуален иск". И след този абзац, с който съдът на практика е вече взел становище по фактите и правните последици, е записал: "по направените оплаквания от страна на жалбоподателя, съдът намира същите за неоснователни". Приел за неоснователно твърдението, че сделката е абсолютно симулативна – извършена с цел да се избегне принудително изпълнение на имотите за времето, когато дарителите ще бъдат наследени от сина О. Т., който е и баща на надарената. Съдът посочил, че свидетелите, разпитани по делото пресъздават факти от битовия живот на дядото или преразказват негови твърдения. Симулацията не била доказана с контра-летер или начало на писмено доказателство, а опасенията за една бъдеща, евентуална "конфискация" са твърде хипотетични. Във връзка с предявения иск за отмяна на дарението съдът приел, че има достатъчно данни, че ишците са разполагали с доходи от пенсия, сравнително високи за пенсионери в страната – в общ размер 1342 лв. и сравнително достатъчни да задоволяват ежедневните им нужди за лекарства, храна и консумативи, като се вземе предвид и фактът, че живеят в имота, предмет на дарението. Свидетели и епикриза установяват недоброто здравословно състояние на ишците, както и факта, че са приемали медикаменти за заболяванията, но няма данни за непрекъснатост на лечението, нито информация за стойността на тези лекарства и лечебни процедури. Дарителите не били ангажирали доказателства, установяващи нуждата си от издръжка и нейният размер, а само относно здравословното си състояние и нуждата от помощ. Съдът още приел, че не е установено да са поискали издръжка от надарената и тя да е отказала да я даде – дядото звънял на внучката, която живеела в Австралия, но тя затваряла телефона щом разбрала, че той иска пари за лекарства и лечение. Нямамо проведен разговор и не може да се направи извод, че дарителите са искали конкретен размер суми, които да им бъдат заплащани еднократно или ежемесечно.

По въпросите, допуснати до касационно обжалване въззивният съд се е произнесъл в противоречие с дадените по-горе разяснения, като е допуснал нарушение на материалния закон – чл. 227, ал. 1, б. "в" ЗЗД, съществени нарушения на съдопроизводствените правила – чл. 235, ал. 2 ГПК и необоснованост.

Неправилно съдът приел, че дарителите не са отправил покана към надарената за осигуряване на нужната им издръжка. Исковата молба има характера на такава, но в случая, издръжката е потърсена и по-рано – по телефона от Т. О. Т.. Обстоятелството, че надарената щом чуела, че дядо ѝ звъни, за да поиска парични средства, прекратявала връзката, поставя последната в забава и не променя обстоятелството, че до нея надлежно е отправена молба за финансова помощ. Никой не може да черпи права от собственото си недоброръководно поведение и в случая се установява мълчалив отказ от надарената да даде издръжка. Искането на издръжка /покана/ не е формален акт. Нуждаещият се дарител може да поиска издръжка от надарения и устно (напр. решение № 435 от 2.11.2011 г. по гр. д. № 1370/2010 г. IV г. о. ВКС). Несъмнено не е необходимо поканата за даване на издръжка да съдържа искане за точно определена парична сума; с оглед нуждите на дарителя издръжката може да бъде и в натура (напр. решение № 194 от 02.10.2013 г. по гр. д. № 130/2013 г. на III г. о. на ВКС).

Великотърновският апелативен съд в нарушение на чл. 227, ал. 1, б. "в" ЗЗД не е установил начина на живот, социалната среда, конкретни битови нужди на дарителите, техните доходи и имуществото, с изключение на размера на пенсиите, и то, като общ размер за двамата. Не е установил конкретните разходи – като вид и размер, нито е извършил преценка дали наличните средства – съществуващи и евентуално реално възможни, са достатъчни, за да удовлетворят потребностите им. Тази преценка се извършва не осреднено – дали доходите им са сравнително високи, относими към

получаваната пенсия в страната; нуждата се преценява по отношение на дарителите, а не сравнено с доходите на пенсионерите в страната.

Съдът, в противоречие с трайно установената съдебна практика по тълкуване на чл. 227, ал. 1, б. "в" ГПК не е установил размера на средно-месечната издръжка на едно лице за процесния период според статистиката, съответно конкретно месечните потребности на всеки от дарителите. Липсва ясно посочена цифрова величина за месечните им разходи.

В нарушение на чл. 12 и чл. 235, ал. 2 и 3 ГПК не е обсъдил всички доказателства по делото за релевантния период, имащи отношение към горепосочените обстоятелства. Нарушавайки цитираните разпоредби, съдът е засегнал принципа за установяване на истината, разписан като основен в чл. 10 ГПК – за да може съдът да даде защита срещу незаконосъобразното развитие на гражданските правоотношения и да възстанови тяхното законосъобразно състояние, отчитайки и обективните ограничения (преклузии за въвеждане на нови обстоятелства и нови доказателства в процеса; недопустимост на определени доказателствени средства), следва да се стреми да установи истината, което се постига чрез преценка на всички доказателства по делото и доводи на страните, по вътрешно убеждение, което почива на приложимия закон, логическите и житейски правила (чл. 12 ГПК). Казаното се отнася и до въззивния съд, който и при действието на ГПК от 2007 г. е съд по съществото на спора. Въззивният съд също формира вътрешното си убеждение по правнорелевантните факти въз основа на относимите и допустими доказателства, които са събрани по предвидения от ГПК ред, което включва както първата, така и втора инстанция, включително и случаите на повторно разглеждане на делото в съответния по степен съд. Само след цялостната преценка на доказателствения материал – поотделно и в съвкупност, съдът като приложи и последиците на тежестта на доказване в гражданския процес, може да посочи кои факти намира за установени и кои за недоказани.

Неправилно, също така, съдът приел, че нуждата от издръжка не била установена, защото дарителите не ангажирали доказателства. Те са представили медицинска документация относно здравословното си състояние, а установяването му по надлежен ред и необходимостта от прием на лекарства (вид и цена) за поддържащо лечение на съществуващите заболявания или на други, установени в изследвания период, за извършване на други разходи във връзка с лечението за искивия период, съдът е следвало да установи с експертиза. Дарителите биха могли да имат писмени доказателства за заплатени лекарства, но това не е задължително, за да установят нуждата си от медикаменти. Нещо повече, дори и при такива писмени доказателства, съдът ще се нуждае от специални знания, за да прецени дали приемът е бил действително необходим и лекарствата имат ли отношение към заболявания именно на дарителите. От друга страна, при твърдение на последните, че средствата им не са достатъчни, за да покрият нуждите им, може да се предполага, че са ограничавали разходите си, вкл. за лечение и медикаменти. Както е разяснено, по задължителен за всички съдилища начин, с тълкувателни решения на Върховния касационен съд от 2001 г. и от 2013 г., и при действието на отменения ГПК от 1952 г., и при действието на ГПК от 2008 г. съдът е длъжен служебно да укаже на страните за необходимостта да бъде допусната съдебно експертиза, когато за установяване на релевантен факт са нужни специални знания. Касае се до съществено процесуално правило, което обезпечава истинността и фактическите изводи на решаващия съд, който не притежава специални знания, а трябва да се съобрази с определени правила на опита и научните положения. Казаното се отнася и до въззивната инстанция, щом пред нея са спорни фактическите изводи на първостепенния съд, за установяването на които е нужно да се допусне съдебна експертиза. И без искане на страните, съдът е длъжен, още в разпоредително заседание, да допусне нужната съдебна експертиза, като укаже на страните кой следва да заплати депозит, съответно последиците при неизпълнение. Изложените съображения са относими и до установяването на

необходимите месечни разходи на дарителите за исковия период, извън тези за лечение. Съдът е имал възможност да се ползва от публичните данни на НСИ – общоизвестни факти и, поради това, ненуждаещи се от доказване, като извърши сам преценка за нужните корекции според конкретиката на случая – възраст, бит, конкретни нужди, задоволяване на жилищните потребности. При необходимост е могъл да ползва и заключение на съдебен експерт.

Следователно, въззивният съд е допуснал още нарушение на чл. 155 и чл. 195 ГПК.

При служебно извършената проверка, съставът на Върховния касационен съд установи, че въззивният съд се произнесъл като контролноотменителна инстанция, мотивите му са неясни и нелогични, като относно предмета на произнасяне са дотолкова неустановими, че водят до нищожност на цялото решение. Апелативният съд е бил длъжен конкретно, точно и ясно да каже какво приема за установено относно фактическите положения и да посочи върху кои доказателства основава приетата за установена фактическа обстановка. Когато въззивният съд възприема осъществяването или не на определи фактически положения, той следва да ги посочи в своето решение, дори когато препраща към мотивите на първостепенния съд. Препращането по чл. 272 ГПК е към съображенията на първата инстанция, а не освобождава въззивния съд от задължението да направи свои фактически и правни изводи; препращането по чл. 272 ГПК не е "за всеки случай" и не бива да създава противоречие с изложените наред с това изводи и заключения на въззивната инстанция, която да излага различни логически и правни съображения. Установяването на всеки един релевантен факт е след анализ, поотделно и в съвкупност, на всички относими и допустими доказателства, събрани и в двете инстанции, при съобразяване с всички доводи и възражения на страните досежно този факт и доказателствата за установяването му, надлежно направени и в двете инстанции. Въззивният съд не анализира събраните пред въззивна инстанция доказателства, за да направи извод дали те потвърждават или опровергават фактическите констатации на първата инстанция; въззивният съд не оценява доколко правилно или неправилно първата инстанция е установила даден факт, а сам го установява по правилата на чл. 12 и чл. 235, ал. 2 ГПК. Освен нарушение на цитираните разпоредби, а още и в противоречие с чл. 26 и чл. 227 ГПК, съдът обаче неясно се е произнесъл като краен резултат по спора, като волята му не може да бъде установена и по реда на чл. 247 или чл. 251 ГПК.

Предявени са иски от Н. Д. Т. и Т. О. Т. против Т. О. Т. за прогласяване нищожността на договора, с който са й дарили свой недвижим имот. Дареният имот е притежаван от дарителите в режим на съпругеска имуществена общност. С решение № 274/23.07.2018 г. по гр. д. № 2461/2017 г., Горнооряховският районен съд, е отхвърлил исковите. Това решение е обезсилено от състав на Великотърновският окръжен съд и е изпратено по компетентност на Окръжен съд – Велико Търново като първа инстанция. Образувано е гр. д. № 273/2019 г. по описа на Великотърновския окръжен съд. В хода на производството е починала ищцата Н. Д. Т.. Оставила е за свои законни наследници – съпругът Т. О. Т. и синът О. Т. Т.. Съдът е конституирал последният като ищец, наред с Т. Т., на осн. чл. 227 ГПК. При така случилото се правоприемство в хода на процеса, следва, че съпругеската имуществена общност е прекратена, а делът на починалата съпруга е наследен поравно от преживелия съпруг и сина. Така, първоначалният ищец упражнява своето право на иск до размера на 3/4 ид. ч. от недвижимия имот, предмет на договора за дарение – 2/4 ид. ч. като първоначален ищец и 1/4 ид. ч. по правоприемство. Новоконституираният ищец О. Т. упражнява своето право на иск в размер на 1/3 ид. ч. от недвижимия имот, предмет на договора, по правоприемство.

С решение № 113/14.02.2020 г. Великотърновският окръжен съд отхвърлил предявените от Т. О. Т. и О. Т. Т. иски (първият за 3/4 ид. от дарения имот, вторият за 1/4 ид. ч. от дарения имот) против Т. О. Т..

Всеки от ищите – Т. Т. и О. Т., подали въззивна жалба. Изрично не е посочено, но те могат да упражнят право на въззивно обжалване само в защита на своите права (арг. 26, ал. 2 ГПК) – Т. Т. за 3/4 ид. ч. от дарения имот, предмет на двата евентуални иска; О. Т. – за 1/4 ид. ч. от дарения имот.

С решение № 188/02.12.2020 г. Великотърновският апелативен съд потвърдил изцяло първоинстанционното решение, а това значи, с което са отхвърлени иските, както на Т. Т. – на лично основание и като правоприемник на Н. Т., така и на О. Т., като правоприемник на Н. Т.. В същото време въззивният съд, в решението си "оставил без разглеждане, като процесуално недопустима" въззивната жалба, подадена от първоначалния ищец Т. Т. и прекратил производството по въззивното дело по тази жалба (т. е. за 3/4 ид. ч. от дарения имот, какъвто е предметът на неговата жалба). Съображенията на съда са, че и Т. Т. е починал, а негов единствен наследник е другият жалбоподател - синът О. Т., който също е подал въззивна жалба и оплакванията били идентични с тези на баща му. На практика въззивният съд приел, че ще произнася само по въззивната жалба на О. Т. – т. е. в защита на неговите 1/4 ид. ч. от недвижимия имот, предмет на даренията. В диспозитива, изрично, като потвърдил решението на първостепенния съд, отхвърлил и неговите искове и тези на баща му – за другите 3/4 ид. ч. от подарения имот, но също така прекратил производството по въззивната жалба на Т. Т., т. е., за същите 3/4 ид. ч. от имота.

Крайният резултат е изведен при пълна липса на формална логика, като мотивите са до такава степен вътрешно противоречиви, че волята на съда не може да бъде установена нито чрез тълкуване, нито чрез поправка на явна фактическа грешка. Така постановеното решение е злепоставило и интересите на страната с оглед адекватната ѝ защита – "прекратяването на производството" по касационната жалба на Т. Т. по съществото си какъв акт е – отказ да се разгледат съображенията в нея или преграждащ за заявената с нея защита на 3/4 ид. ч. от дарения имот; съответно, в какъв обем от защитаваните от О. Т. субективни права, се е произнесъл въззивният съд с акта по същество.

В заключение, въззивното решение се явява нищожно и делото следва да се върне за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд, който да се съобрази и с дадените по-горе указания по приложението на процесуалния и материалния закон.

22. Пълното доказване може да бъде осъществено както чрез преки, така и чрез косвени доказателства, като преките доказателства пряко, непосредствено установяват обстоятелствата, отнасящи се към основния факт, а косвените дават указание за основния факт само косвено и установяват странични обстоятелства, но преценени в съвкупност с другите, служат за установяване на основния факт. Не е необходимо всеки факт да бъде установен пряко, възможно е осъщественият факт да не е оставил следа /доказателство/ или да не може да бъде намерен като носител на тази следа, годен да бъде представен пред съда. Когато за отделен факт липсват преки свидетелства, съдът не може да направи извод, че този факт не се е осъществил. Обратно, съдът е длъжен да прецени установените факти и да приеме за установен и такъв факт, който обикновено според опитните правила, т. нар. презумпция ад хоминем, съпътства друг – установен по делото факт.

Решение № 56 от 21.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 1629/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Десислава Попколева

Касационното обжалване е допуснато по процесуалноправния въпрос: Допустимо ли е пълното доказване да бъде осъществено чрез косвени доказателства.

По този въпрос е налице трайно установена съдебна практика, според която пълното доказване може да бъде осъществено както чрез преки, така и чрез косвени доказателства, като преките доказателства пряко, непосредствено установяват обстоятелствата, отнасящи се към основния факт, а косвените дават указание за основния факт само косвено и установяват странични обстоятелства, но преценени в съвкупност с другите, служат за установяване на основния факт. Не е необходимо всеки факт да бъде установен пряко, възможно е осъщественият факт да не е оставил следа /доказателство/ или да не може да бъде намерен като носител на тази следа, годен да бъде представен пред съда. Когато за отделен факт липсват преки свидетелства, съдът не може да направи извод, че този факт не се е осъществил. Обратното, съдът е длъжен да прецени установените факти и да приеме за установен и такъв факт, който обикновено според опитните правила, т. нар. презумпция ад хоминем, съпътства друг – установен по делото факт. В този смисъл са решение № 80 от 03.05.2018 г. по гр. д. № 2560/2017 г. на IV г. о., решение № 75 от 13.04.2021 г. по гр. д. № 2206/2020 г. на IV г. о., решение № 660171 от 15.07.2021 г. по гр. д. № 3277/2020 г. на IV г. о. и др., вкл. и посочените от касатора в изложението по чл. 284, ал. 3, т. 1 ГПК.

Обжалваното решение не съответства на така установената практика, тъй като въззивният съд, въпреки че е кредитирал заключението на вещото лице, установяващо натрупано количество ел. енергия в невизуализиран регистър на процесното, е игнорирал отразения в констативната част на заключението факт, че процесното СТИ е произведено през 2015 г., т. е. в годината на монтажа му на обекта и е преминало първоначална метрологична проверка през същата година, както и отразеното в протокола за монтаж обстоятелство, че се монтира нов електромер на обекта с нулеви показания на нощна и дневна тарифа. По този начин съдът е достигнал до неправилен извод, че ответното дружество не е установило по безспорен начин, че процесното количество ел. енергия е доставено и консумирано в обекта след монтажа на СТИ, съответно че към датата на монтажа – 05.11.2015 г. последното е било с нулеви показания по всички тарифи, в т. ч. и по невизуализирания на дисплея регистър.

Налице е касационното основание по чл. 281, т. 3, пр. 2 ГПК и въззивното решение следва да бъде отменено. Доколкото не се налага извършване на допълнителни съдопроизводствени действия, спорът следва да бъде решен от настоящата инстанция.

По делото е безспорно установено, че ищецът П. Т. Д. е битов клиент на електрическа енергия по смисъла на § 1, т. 2а от ДР на ЗЕ, доставяна в обект, находящ се в находящ се в [населено място], [улица], вх. А, ет. 4, ап. 14., присъединен към обслужваната от ответника електроразпределителна мрежа, с абонатен №..... и клиентски №..... За измерване на количествата електроенергия в този обект на 05.11.2015 г. е монтиран електромер, който е преминал първоначална метрологична проверка през 2015 г., като в съставения протокол за монтаж е удостоверено, че показанията на дневна и нощна тарифа са нулеви. На 19.11.2019 г. от длъжностни лица на ответника е извършена проверка на СТИ в процесния електроснабден имот, като са извършени замервания с еталонен калиброван уред и е установено, че в невизуализиран регистър Т4 има показания, след което СТИ е демонтирано и пломбирано и е предоставено за експертиза в Български институт по метрология при измерени показания. Протоколът е подписан от представители на оператора на мрежата и двама свидетели. Съгласно констативния протокол на БИМ от 08.04.2020 г. процесното СТИ съответства на метрологичните характеристики и отговаря на изискванията за точност при измерването на ел. енергия. При проверка на техническото състояние на частите и механизмите, защитени от нерегламентиран достъп, не е установена видима външна намеса или повреда в схемата на електромера, но при софтуерно четене е установено наличие на преминала енергия на тарифа Т4 – 0321123,2 кв.ч., която не е визуализирана на дисплея, т. е. електромерът не съответства на техническите характеристики. Според приетото от първоинстанционния

съд и неоспорено от страните заключение на съдебно-техническата експертиза, след софтуерен прочит е констатирано наличие на електрическата енергия, натрупана в регистър Т4, като вещото лице е посочило, че технологично не е възможно да се установи точния ден и час, от който са регистрирани показания в Тарифа 4. Посочено е също така, че при извършената проверка в БИМ, както и тази, извършена от самото вещо лице, при реално подаване на мощност в лабораторни условия, електромерът е отчитал показания не в активните, настроени за отчет регистри, а в неизведения на дисплея регистър 4. Съгласно заключението процесното СТИ, произведено през 2015 г., е монтирано на обекта с нулеви показания по дневна и нощна тарифа, след като е преминал задължителната първоначална техническа и метрологична проверка. Фактът, че СТИ е монтирано като ново на обекта е удостоверен и в протокола за монтаж от 05.11.2015 г. При така установените факти, неправилна е фактическата констатация на въззивния съд, че липсват доказателства какви са били показанията в регистър Т4 към момента на монтирането на СТИ на обекта през 2015 г., което води до невъзможност да се установи по категоричен начин, че процесното количество ел. енергия е натрупано в невизуализирания регистър след монтажа на СТИ. Напротив, при така събраните доказателства следва да се приеме, че към момента на монтажа на новото СТИ последното е било с нулеви показания във всички регистри, респективно констатираното количество ел. енергия в регистър 4 е натрупано след монтажа му на обекта през 2015 г. Въззивният съд не е съобразил човешката презумпция, според която производителят на измервателни уреди в серийно производство ги пуска на пазара с нулеви показатели. Тази презумпция би била неприложима, ако например има данни уредът да е бил използван преди монтажа му на обекта и преди последващия монтаж регистърът да не е бил проверен и изчистен, каквито данни няма по делото. При констатирано наличие на натрупана ел. енергия в невизуализиран регистър на СТИ, приложими са Правилата за измерване на количеството електрическа енергия, издадени от КЕВР и обн. ДВ бр. 35 от 30.04.2019 г., с които се определят условията и редът за установяване и редът и начините за преизчисляване на количеството ел. енергия при установяване на неизмерена, неправилно и/или неточно измерена ел. енергия или за която има показания в невизуализиран регистър на СТИ. Съгласно чл. 55, ал. 1 и ал. 2 ПИКЕЕ в случаите, в които се установи, че са налице измерени количества ел. енергия в невизуализирани регистри на СТИ, операторът на съответната мрежа начислява измереното след монтажа на СТИ количество ел. енергия в тези регистри, като преизчисляването се извършва въз основа на метрологична проверка и констативен протокол, съставен по реда на чл. 49. В конкретния случай констативния протокол е съставен от оператора на мрежата в хипотезата на ал. 3 на чл. 49 ПИКЕЕ - при отсъствие на ползвателя или негов представител, поради което е подписан от свидетел /в случая от двама свидетели/, който не е служител на оператора. Съгласно чл. 56, ал. 1 и ал. 2 ПИКЕЕ в случаите на преизчисляване на количества ел. енергия по реда на раздел IX операторът на електроразпределителната мрежа предоставя на ползвателя на мрежата фактура и справка за преизчислените количества ел. енергия, както и информация за дължимата сума за мрежови услуги /с изключение на цена на достъп до електроразпределителната мрежа, формирана на база на предоставена мощност/ и за "задължения към обществото", а ползвателят на мрежата заплаща на оператора на съответната мрежа дължимата сума, определена от оператора. Преизчислените количества ел. енергия по ал. 1 се фактурират по действащата за периода на преизчисляването прогнозна пазарна цена на ел. енергия за покриване на технологичните разходи, определена от КЕВР на съответния мрежови оператор. В конкретния случай ответното дружество – оператор на електроразпределителната мрежа е действал в съответствие с посочения в ПИКЕЕ ред и начин за преизчисляване на ел. енергия, за която има измерени показания в невизуализиран регистър на СТИ. Съгласно ПИКЕЕ титуляр на вземането по корекционната фактура е операторът на електроразпределителната мрежа – в случая

"Електроразпределение Север" АД, а задължено лице е "ползвателят на мрежата" по смисъла на § 1, т. 41а от ДР към ЗЕ – "физическо или юридическо лице – ползвател на електропреносната и/или електроразпределителната мрежа, доставящо ел. енергия в електропреносната и/или електроразпределителната мрежа или снабдявано от такава мрежа". Съгласно § 1, т. 4 от ПИКЕЕ "ползвател" е клиент и/или производител на ел. енергия по смисъла на ЗЕ. При съобразяване на дефинитивните норми на т. 27б и 27г от § 1 на ДР на ЗЕ относно понятията "клиент" и "краен клиент", следва извода, че ползвател на мрежата е и крайният клиент, който купува ел. енергия за собствено ползване.

С оглед изложеното, предявеният отрицателен установителен иск се явява неоснователен, поради което следва да бъде отхвърлен, след отмяна на въззивното решение.

23. Държавата, кредиторите с наложени запори или възбрани върху вещта и ипотечарните кредитори се считат присъединени по право в изпълнителното производство и по отношение на тях се прилага различен правен режим в сравнение с кредиторите, присъединени в това производство по тяхна молба. По отношение на кредиторите с наложени възбрани върху имота, за разлика от ипотечарните кредитори, които се уведомяват за насрочването на описа и проданта, както и за разпределението, но не и за насочването на изпълнението, кредиторите с наложени запори и възбрани трябва да бъдат уведомени от съдебния изпълнител за насочването на изпълнението, за насрочването на описа и проданта, както и за разпределението.

Когато изпълнението е насочено върху недвижим имот, присъединени по право са тези вискатели, чиято възбрана е вписана преди насочването на изпълнението от конкуриращия вискател върху имота чрез вписването на възбрана. Тълкувателните решения на ВКС изясняват съдържанието на тълкуваната разпоредба такава, каквото то е било още към момента на приемането, респективно изменението ѝ. Затова задължението на съдебния изпълнител, осъществяващ публична продажба на възбранен имот, да уведоми вискателите с предходни наложени възбрани за насочването на изпълнението, за насрочването на описа и проданта, както и за разпределението (без да е необходимо подаване на молба от тези вискатели) съществува от момента на влизане в сила на ГПК, независимо кога е подложена на задължително тълкуване разпоредбата на чл. 459 ГПК.

Чл. 459 ГПК

Чл. 74 ЗЧСИ

Решение № 140 от 17.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3992/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Борис Илиев

Обжалването е допуснато, за да се даде отговор на въпросите явява ли се присъединен по право вискател по смисъла на чл. 459 ГПК този, който е наложил изпълнителна възбрана върху недвижим имот, който имот е изнесен на публична продажба по искане на вискател с последващо наложена, но преди приемането на Тълкувателно решение № 2/26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС възбрана; длъжен ли е съдебният изпълнител, осъществил публичната продажба на възбранения имот, да уведоми вискателя с първоначално наложена възбрана за разпределението и да го включи в него; или е необходимо подаване на молба от този вискател, за да участва в разпределението.

В мотивите на Тълкувателно решение № 2 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС е изяснено, че държавата, кредиторите с наложени запори или възбрани върху вещта и ипотекарните кредитори се считат присъединени по право в изпълнителното производство и по отношение на тях се прилага различен правен режим в сравнение с кредиторите, присъединени в това производство по тяхна молба. По отношение на кредиторите с наложени възбрани върху имота, за разлика от ипотекарните кредитори, които се уведомяват за насочването на описа и проданта, както и за разпределението, но не и за насочването на изпълнението, кредиторите с наложени запори и възбрани трябва да бъдат уведомени от съдебния изпълнител за насочването на изпълнението, за насочването на описа и проданта, както и за разпределението. Когато изпълнението е насочено върху недвижим имот, присъединени по право са тези вискатели, чиято възбрана е вписана преди насочването на изпълнението от конкуриращия вискател върху имота чрез вписването на възбрана. Тълкувателните решения на ВКС изясняват съдържанието на тълкуваната разпоредба такова, каквото то е било още към момента на приемането, респективно изменението ѝ. Затова задължението на съдебния изпълнител, осъществяващ публична продажба на възбранен имот, да уведоми вискателите с предходни наложени възбрани за насочването на изпълнението, за насочването на описа и проданта, както и за разпределението /без да е необходимо подаване на молба от тези вискатели/ съществува от момента на влизане в сила на ГПК, независимо кога е подложена на задължително тълкуване разпоредбата на чл. 459 ГПК.

С оглед този отговор на въпроса, по който касационното обжалване е допуснато, въззивното решение е постановено в нарушение на материалния закон – касационно основание по чл. 281, т. 3 пр. 1 ГПК. Въззивният съд е отхвърлил иска за обезщетение поради липса на противоправно поведение на ответницата, като е приел, че ЧСИ няма задължение да присъединява служебно вискател с предходно наложена възбрана върху имота, върху който насочва принудителното изпълнение, нито да го уведомява за предстоящо разпределение. Такова задължение обаче ЧСИ е имал, съгласно задължителното тълкуване в горепосоченото Тълкувателно решение, а неизпълнението му съставлява противоправно поведение. С оглед това въззивното решение в отхвърлящата иска за обезщетение част следва да бъде отменено. Спорът не може да бъде разрешен по същество от настоящата инстанция, тъй като се налага извършване на допълнителни съдопроизводствени действия - чл. 293, ал. 3 ГПК.

От фактическа страна по делото е установено, че по искане на "Флайм тайм мобиле" ЕООД при ответницата Л., в качеството ѝ на ЧСИ, било образувано изп. д. № 20137800400479 въз основа на изпълнителен лист в полза на искателя срещу Д. С. Н. за сумите 25 000 лв. – главница, 1 065, 69 лв. – лихва за период 05.01.2013 г. – 06.06.2013 г. и 542, 30 лв. - разноски. Поискано било изпълнението да бъде насочено върху недвижими имоти, съпружеска имуществена общност на Д. Н. и съпруга ѝ Т. Г., находящи се в [населено място] и [населено място]. На 13.11.2013 г. ЧСИ съставил искане за вписване на възбрана върху имота в [населено място], а на 15.11.2013 г. описал имота. На 22.11.2013 г. по делото постъпило удостоверение от Служба по вписванията – София, в което било посочено, че върху имота има наложени предходни възбрани от други кредитори, включително от ищеца в настоящето производство "Оливет" ЕООД. ЧСИ изпратил на това дружество уведомление за насочената публична продажба и датите на провеждането ѝ. Уведомлението било получено от А. - представителя на ищцовото дружество - на 04.12.2013 г. Насочената публична продажба била извършена и имотът бил възложен на купувача Б. М. за сумата 52 700 лв. На 24.01.2014 г. ответницата извършила разпределение на получената при проданта сума, за което не уведомила предварително ищеца като вискател с предходно наложена възбрана върху имота. Посочила, че същият не е представил по делото изпълнителен лист или удостоверение от друг съдебен изпълнител за размера на вземането си и то не може да бъде установено по размер от

ЧСИ. Получената от проданта сума за притежаваната от Д. Н. 1/2 от продадения имот била разпределена за дължими такси и разноски по изпълнението – 2 829 лв. и за погасяване на вземането на вискателя "Флайм тайм мобиле" ЕООД – 26 350 лв.

При тези фактически установявания предявеният иск е доказан по основание. Налице е противоправно поведение на ответницата – в качеството си на ЧСИ тя не е изпълнила задължението си, когато е насочила принудителното изпълнение върху недвижим имот, върху който други кредитори са наложили предходна възбрана, да ги уведоми за разпределението и да ги включи в него. Неизпълнението стои в причинна връзка с търпените от ищеца вреди – невъзможност да удовлетвори вземането си, обезпечено с възбраната. За размера на тези вреди обаче по делото няма доказателства. Те се съизмеряват със сумата, която "Оливет" ЕООД би получило в резултат на разпределението на постигнатата на публичната продан на възбранения имот цена. Този размер не би могло да бъде изчислен, тъй като ищецът не е представил своевременно удостоверение за размера на вземането, обезпечено с възбраната. Представеното в съдебно заседание от 07.10.2019 г. пред първоинстанционния съд удостоверение по изпълнително дело № 20157690400750 на ЧСИ рег. № *** не е приложено към исковата молба, нито в първото съдебно заседание, така че възможността за приемането му като доказателство по делото е преклудирана. Налице е хипотезата на чл. 162 ГПК – искът е установен в своето основание, но няма достатъчно данни за неговия размер. Такъв иск не може да бъде отхвърлен – съдът следва да го уважи като определи размера на вредите по свое усмотрение или като вземе заключение на вещо лице. Първата алтернатива е подходяща в случаите, когато и при вземане на експертно заключение размерът на вредата би бил определен ориентировъчно. Тя е неподходяща в конкретния казус, когато със заключение на вещо лице този размер може да бъде определен с пълна точност. Затова след отмяна на обжалваното решение в частта, в която искът за обезщетяване на вреди от незаконосъобразно принудително изпълнение е отхвърлен, делото следва да бъде върнато на въззивния съд за ново разглеждане в тази част от друг състав, който да назначи експертиза на разноски на ищеца за определяне на размера на вредата.

Касационната жалба срещу въззивното решение в частта му, в която е прекратено производството по претенцията за сумата 10 777 лв. - законна лихва върху главницата за период 24.01.2014 г. – 16.10.2018 г., е неоснователна. Петитумът на исковата молба, по която производството е образувано, е формулиран така:

"С оглед на гореизложеното и след като се убедите в истинността на твърденията, изложени в настоящата искова молба моля да постановите Решение, с което:

1. На основание чл. 441 ГПК, вр. с чл. 45 ЗЗД, вр. с чл. 74, ал. 1 ЗЧСИ да осъдите ЧСИ В. А. Л. с рег. № *** в КЧСИ да заплати на "Оливет" ЕООД, ЕИК 130006348 сумата от 100 000 лева, представляваща дължимо обезщетение за нанесени имуществени вреди от незаконосъобразно принудително изпълнение, ведно с дължимата законна лихва считано от подаване на настоящата искова молба в съда до окончателното изплащане на претендираната сума.

2. На основание чл. 78 ГПК да осъдите ЧСИ В. А. Л. с рег. № *** в КЧСИ да заплати на "Оливет" ЕООД, ЕИК 130006348, всички такси и разноски, сторени във връзка с настоящето производство. "

При така формулирания петитум е очевидно, че иск за обезщетение за забавено изпълнение в размер законната лихва върху главницата за времето преди подаване на исковата молба в съда /тя е постъпила на 16.10.2018 г./ не е предявен. Затова правилно въззивният съд е приел, че не е надлежно сезиран с такъв иск и е прекратил производството в тази част.

С оглед изложеното въззивното решение следва да бъде частично оставено в сила и частично отменено, като в отменената част делото бъде върнато на апелативния съд за ново разглеждане от друг състав. При новото разглеждане следва да бъде разпределена

отговорността за разноските по делото във всички инстанции, включително за тези, направени в настоящето касационно производство /чл. 294, ал. 2 ГПК/.

24. Обясненията на страната, които са благоприятни за нея, представляват нейни твърдения, които, с оглед разпоредбата на чл. 154, ал. 1 ГПК, подлежат на установяване на общо основание с допустимите за това доказателствени средства. Обясненията на страната биха могли да бъдат доказателствено средство, но само ако съдържат признание на неизгодни за нея факти.

Чл. 59 СК

Чл. 127 СК

Чл. 154, ал. 1 ГПК

Решение № 139 от 15.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 3840/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Борис Илиев

Обжалването е допуснато по процесуалноправния въпрос може ли да се счете за доказан оспорен факт въз основа на обяснение на заинтересованата от установяването му страна.

Според установената от Върховния касационен съд съдебна практика /срв. решение по гр. д. № 4927/2013 г., IV г. о./, в производството по иск с правно основание чл. 127, ал. 1 СК намират приложение общите правила за доказване на правнорелевантните факти и обстоятелства и доказателствената тежест за тяхното установяване. При оспорването на факт или обстоятелство от страна по спора, то страната, която черпи права от този факт или от това обстоятелство, носи тежестта да го установи с допустимите за това доказателствени средства. При липса на проведено надлежно доказване, в зависимост от вида на твърдения факт или обстоятелство, съдът ще следва да го приеме за доказан или недоказан.

Обясненията на страната, които са благоприятни за нея, представляват нейни твърдения, които, с оглед разпоредбата на чл. 154, ал. 1 ГПК, подлежат на установяване на общо основание с допустимите за това доказателствени средства. Обясненията на страната биха могли да бъдат доказателствено средство, но само ако съдържат признание на неизгодни за нея факти /решение № 161/01.07.2016 г. по гр. д. № 6232/2015 г., III г. о. /.

От изложеното следва, че обяснението на страната не е достатъчно да се приеме за установен благоприятен за нея факт, ако другата страна го оспорва. Обясненията, съдържащи твърдения за благоприятни за страната, която ги дава, факти, нямат доказателствена стойност и въз основа само на тях съдът не може да приеме за установен факт, който другата страна оспорва.

С оглед приетото по въпроса, обусловил допускане на касационно обжалване, обжалваното решение е постановено при съществено нарушение на процесуалните правила. При обосноваване на отсъствието на надлежен родителски капацитет при майката въззивният съд се е позовал на обстоятелството, че тя съжителствала с криминално проявено лице, което изтърпяло наказание "лишаване от свобода" за разпространение на наркотици. Извън обясненията на бащата, дадени при изслушването му по реда на чл. 59, ал. 6 СК, за този факт по делото не са налице други доказателства /не е такова доказателство социалният доклад/, а майката го оспорва. Като е приел факта за доказан, съдът е процедирал в съществено нарушение на правилата на ГПК – касационно основание по чл. 281, т. 3 пр. 2 ГПК. Това налага отмяна на обжалваното решение, а делото не може да бъде решено по същество от настоящата инстанция, тъй като се налага извършване на допълнителни съдопроизводствени действия.

В заключението на приетата в хода на първоинстанционното производство комплексна съдебно-психиатрична и психологична експертиза вещите лица са посочили, че детето Я. проявява симптоми на интензивна "тревожност при раздяла" при всеки опит да бъде отделен от майката, включително при опит на бащата да осъществи контакт с него. Детето е било дистанцирано от бащината фигура и с явно нежелание за контакт, макар да е влязло успешно в диалог и взаимодействие с едно от вещите лица. В съдебно заседание вещите лица са установили, че при опит на бащата за контакт с детето, то реагира с плач и скриване зад гърба на майката. Независимо от какво е провокирано това поведение на Я., то не позволява, с оглед възрастта на детето, внезапното му отделяне от майката и предаването му на бащата, без да бъде уреден преходен режим. По отношение на деца не може да бъде постановено принудително отнемане без съответната предварителна подготовка за възможно най-успешното преодоляване на последиците от това действие. В противен случай би се стигнало до фрустриране на детето, което не може да е в негов интерес. Това налага делото да бъде върнато за ново разглеждане от друг състав на въззивния съд, който служебно да назначи експертиза за установяване на родителския капацитет на бащата и майката към настоящия момент и с оглед актуалното състояние на детето. Съдът следва да постави задача на вещото лице да набележи подходящите мерки и период на упражняването им, чрез които да бъдат в максимална степен предотвратени негативните последици за детето от отнемането му от майката и предаването му на бащата, в случай че отново достигне до извод, че в интерес на детето е бащата да упражнява родителските права и то да живее при него. Съобразно заключението съдът следва да определи преходен режим, в който връзката между Я. и баща му да бъде възстановена възможно най-добре преди детето да бъде фактически предадено от майката на бащата.

При новото разглеждане на делото следва да се изиска и актуален социален доклад по чл. 15 от Закона за закрила на детето. При постановяване на обжалвания акт съдът е посочил отразеното в доклада, че в интерес на детето Я. е то да се отглежда от своята майка, но не е коментирал какво значение има това становище на ДСП за разрешаването на спора, с който е бил сезиран. Изискването на становище от ДСП по делото е въведено от законодателя като задължение за съда с оглед обстоятелството, че социалните работници разполагат с необходимите опит, знания и умения при решаване на социални проблеми, включително семейни. Идеята е те да подпомогнат съда при вземане на решения, които не са свързани с установяване на субективни права, а с администриране на гражданските отношения. В този смисъл становището на социалните работници е важно за решението по спора и макар то да не задължително за съда, ако не го вземе предвид, той е длъжен да се мотивира.

25. Въззивната инстанция не може да се произнесе по претенция, която не е разгледана от първоинстанционния съд, тъй като непосредствена цел на въззивното производство е повторното разрешаване на материалноправния спор, при което преценката относно правилността на акта на първата инстанция е само косвен резултат от тази дейност (ТР № 1/2013 от 09.12.2013 г. по т. д. № 1/2013, ВКС, ОСГТК).

Само по изключение, според постановките т. 15 от ТР № 1 от 04.01.2001 г. по гр. д. № 1/2000, ВКС, ОСГТК, въззивният съд може за първи път да се произнесе по съществуващото на евентуалния иск, по който липсва произнасяне на първоинстанционния съд, в хипотезата на уважаване на въззивна жалба срещу първоинстанционното решение по главния иск и отхвърляне/уважаване на същия, при което условието за разглеждане на евентуалния се сбъдва при постановяване на въззивното решение.

Чл. 293, ал. 4 ЗЗД

Чл. 26, ал. 1 и ал. 2 ЗЗД

Решение № 60 от 15.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 248/2021 г., IV г. о., ГК, докладчик съдията Владимир Йорданов

Касационно обжалване на въззивното решение е допуснато предвид вероятността въззивното решение да е недопустимо в частта, с която въззивният съд е разгледал за първи път евентуалния иск на новите основания, по които липсва произнасяне от първоинстанционния съд в мотивите и диспозитива на първоинстанционното решение и по процесуалноправния въпрос, който описва тази хипотеза: Процесуално допустимо ли е въззивно решение в частта, с която след допуснато изменение на иска за недействителност на правна сделка чрез добавяне на основания за нищожност поради установено от първоинстанционния съд съществено процесуално нарушение на правилото на чл. 214 ГПК, въззивният съд е разгледал за първи път евентуалния иск на новите основания, по които липсва произнасяне от първоинстанционния съд в мотивите и диспозитива на първоинстанционното решение.

Отговор на правния въпрос е даден със съдебно решение № 21/10.02.2014 г. по гр. д. № 4411/2013 г. на ВКС, II г. о.: Уредбата на въззивното производство както в отменения, така и в действащия процесуален закон е свързана със задължението на въззивния съд да се произнесе по материалноправния спор, предмет на образуваното пред първоинстанционния съд производство, в пределите, определени във въззивната жалба, като единствено в хипотезата на нищожност на първоинстанционното решение същото следва да бъде обявено за нищожно изцяло, включително и в необжалваната част /чл. 269, изр. 1 ГПК/. Това означава, че с оглед регламентираното инстанционно разглеждане на гражданскоправните спорове, въззивната инстанция не може да се произнесе по претенция, която не е разгледана от първоинстанционния съд, тъй като непосредствена цел на въззивното производство е повторното разрешаване на материалноправния спор, при което преценката относно правилността на акта на първата инстанция е само косвен резултат от тази дейност /ТР № 1/2013 от 09.12.2013 г. по т. д. № 1/2013 г., ОСГТК/. Само по изключение, според постановките т. 15 от ТР № 1 от 04.01.2001 г. по гр. д. № 1/2000 г. на ОСГК на ВКС, въззивният съд може за първи път да се произнесе по съществото на евентуалния иск, по който липсва произнасяне на първоинстанционния съд, в хипотезата на уважаване на въззивна жалба срещу първоинстанционното решение по главния иск и отхвърляне на същия, при което условието за разглеждане на евентуалния се сбъдва при постановяване на въззивното решение.

Настоящият съдебен състав споделя разрешението на правния въпрос в посоченото решение на ВКС по изложените в него съображенията.

Ответникът по жалбата Е. И. Л. оспорва основателността на касационната жалба.

По основателността на жалбата и на основание чл. 290 и сл. ГПК:

За мотивите на въззивния съд:

Със свое определение от 06.09.2020 г. (л. 36) въззивният съд по довод за допуснато от първоинстанционния съд процесуално нарушение е констатирал, че ищецът своевременно – преди първото по делото съдебно заседание е поискал добавяне на нови основания на иска – поради привидност и поради противоречие с добрите нрави, което е една от формите за изменение на иска (ТР № 1/2000 г.), което обуславя допустимост на исканото изменение и препис от молбата е връчен своевременно на ответника в първото по делото заседание, видно от протокола. Въззивният съд е приел, че предпоставките на чл. 214 ГПК са налице и е допуснал изменение на иска чрез добавяне на нови основания за

нищожност на правната сделка – поради привидност и поради противоречие с добрите нрави.

С решението въззивният съд, след като е изложил мотиви за неоснователност на въззивната жалба срещу първоинстанционното решение, се е произнесъл и по добавените две нови основания за нищожност, по които няма произнасяне от първоинстанционния съд, като е отхвърлил иска за нищожност на тези основания.

По двете основания, по които се е произнесъл първоинстанционният съд - липса на основание и липса на предмет, въззивният съд е приел следното:

Уговорката за заплащане на част от продажната цена – 24 000 лева от общата цена 47 000 лева в 40-дневен срок от сключването на договора във формата на нотариален акт не осъществява нито едно от двете наведени основания за нищожност.

Въззивният съд е разяснил, че към момента на пораждане на продажбеното отношение е съществувал възможен предмет – годен за продажба имот, отговарящ на действащите строителни правила и норми. По делото няма твърдения, нито данни, обосноваващи фактическа или правна невъзможност, която е налице, когато предметът е фактически или правно невъзможен към момента на постигане на съгласието. В този смисъл са дадените в ТР № 3/18.06.2018 г. по т. д. № 3/2014 г. на ОСГК на ВКС разяснения. Твърдяната невъзможност е по отношение на договорното неизпълнение на парична престация, което е неотнормимо към разглежданите основания за нищожност. Плащането на цената е въпрос за изпълнение на сделката, а не за действителността и. За пълнота въззивният съд е отбелязал, че по делото е доказано, че цената по договора е изплатена.

По основателността на касационната жалба:

С оглед дадения отговор на правния въпрос и в рамките на правомощията си да извършва контрол върху допустимостта на въззивното решение в обжалваната му част настоящият състав намира, че обжалваното решение на Софийския апелативен съд е недопустимо в частта, която е допусната до касационно обжалване, с която въззивният съд е разгледал за първи път евентуалния иск на новите основания: за обявяване за нищожен сключения между Е. И. Л. и Х. И. Б. договор за покупко-продажба на апартамент в София поради привидност и нарушаване на добрите нрави (чл. 26, ал. 1 и ал. 2 ЗЗД), по които липсва произнасяне от първоинстанционния съд в мотивите и диспозитива на първоинстанционното решение.

Както беше посочено за мотивите на въззивния съд, с тази част от въззивното решение въззивната инстанция се е произнесла по две основания за нищожност, които не са разгледани от първоинстанционния съд. Въззивната инстанция не разполага с правомощието да формира правораздавателна воля по материалноправния спор, по който липсва произнасяне от първата инстанция (освен в разгледаната в отговора на правния въпрос хипотеза на т. 15 от ТР № 1 от 04.01.2001 г. по гр. д. № 1/2000 г. на ОСГК на ВКС - при уважаване на въззивна жалба срещу първоинстанционното решение по главния иск и отхвърляне на същия), следва да се приеме, че в тази част обжалваното решение е недопустимо, поради което и с оглед правомощията на ВКС по чл. 293, ал. 4 ГПК настоящият състав на касационната инстанция, сезиран с касационна жалба срещу недопустимото въззивно решение, следва да го обезсили и да върне делото за ново разглеждане от друг състав на първоинстанционния съд от фазата на провеждане на устни състезания по приетите за разглеждане евентуални основания на исковете.

26. При тълкуването на договорите трябва да се търси действителната обща воля на страните – върху какво са се споразумели и какъв правен резултат трябва да бъде постигнат; отделните уговорки трябва да се тълкуват във връзка едни с други и всяка една да се схваща в смисъла, който произтича от целия договор, с оглед целта на договора, обичаите в практиката и добросъвестността – какви са и как се

съчетават отделните правомощия на страните с оглед постигането целта на договора, какво поведение на страната кои правомощия поражда за нея и как може да се упражняват те.

При наличие на спор относно точния смисъл на договорни клаузи, съдът тълкува договора, изхождайки не от буквалния смисъл на текста, а от смисъла, следващ от общия разум на изявлението; доколко буквалният текст изразява действителната обща воля на страните и как следва да се тълкува отделната уговорка предвид систематичното ѝ място в договора и общия му смисъл. При тълкуването на неясни клаузи следва да се има предвид и да се изследват обстоятелствата, при които е сключен договорът, породените към този момент отношения между страните и произтичащото от това тяхно поведение, както и поведението им след сключването му, които обстоятелства водят до цялостно изясняване на действителната воля на страните.

Договорната свобода (принцип на гражданското право), е ограничена единствено от императивните разпоредби на закона и добрите нрави, а при трудовите правоотношения законът в чл. 66, ал. 2 КТ допълнително поставя като забрана страните по трудов договор да уговорят условия, които са по-неблагоприятни за работника или служителя от установените с повелителни разпоредби на закона или с колективен трудов договор. Сочената забрана обаче не отрича възможността страните по трудовия договор да уговорят и други условия, които са по-благоприятни за работника от изрично установените със закон или с колективен трудов договор, както правилно е прието и в обжалваното решение.

Чл. 20 ЗЗД

Чл. 66, ал. 2 КТ

Решение № 30 от 24.06.2022 г. на ВКС по гр. д. № 1883/2021 г., IV г. о., докладчик съдията Мими Фурнаджиева

Касационното обжалване е допуснато, за да се провери съответствието на даденото от въззивния съд разрешение на въпроса следва ли да се нарушава договорната свобода на страните при тълкуване на волята им, с практиката на ВКС, обективизирана в решение № 505 по гр. д. № 1476/2011 г., IV г. о., и решение № 81 по гр. д. № 700/2012 г., IV г. о. Според цитираната практика на касационния съд при тълкуването на договорите трябва да се търси действителната обща воля на страните – върху какво са се споразумели и какъв правен резултат трябва да бъде постигнат; отделните уговорки трябва да се тълкуват във връзка едни с други и всяка една да се схваща в смисъла, който произтича от целия договор, с оглед целта на договора, обичаите в практиката и добросъвестността – какви са и как се съчетават отделните правомощия на страните с оглед постигането целта на договора, какво поведение на страната кои правомощия поражда за нея и как може да се упражняват те. При наличие на спор относно точния смисъл на договорни клаузи, съдът тълкува договора, изхождайки не от буквалния смисъл на текста, а от смисъла, следващ от общия разум на изявлението; доколко буквалният текст изразява действителната обща воля на страните и как следва да се тълкува отделната уговорка предвид систематичното ѝ място в договора и общия му смисъл. При тълкуването на неясни клаузи следва да се има предвид и да се изследват обстоятелствата, при които е сключен договорът, породените към този момент отношения между страните и произтичащото от това тяхно поведение, както и поведението им след сключването му, които обстоятелства водят до цялостно изясняване на действителната воля на страните.

Това тълкуване на правния въпрос се споделя от настоящия съдебен състав, като допълнително следва да се посочи, че договорната свобода (принцип на гражданското право), е ограничена единствено от императивните разпоредби на закона и добрите нрави, а при трудовите правоотношения законът в чл. 66, ал. 2 КТ допълнително поставя като забрана страните по трудов договор да уговарят условия, които са по-неблагоприятни за работника или служителя от установените с повелителни разпоредби на закона или с колективен трудов договор. Сочената забрана обаче не отрича възможността страните по трудовия договор да уговорят и други условия, които са по-благоприятни за работника от изрично установените със закон или с колективен трудов договор, както правилно е прието и в обжалваното решение.

Касационната жалба е основателна. Тъй като не се налага повтаряне или извършване на нови процесуални действия, касационният съд постановява решение по съществото на спора.

По делото е установено, че между страните по спора е съществувало трудово правоотношение, възникнало по силата на трудов договор от 2011 г., изменяно впоследствие с допълнителни споразумения от 2012 г., 2013 г., 2016 г. и 2018 г., като с т. 9 от допълнително споразумение № 95/01.08.2016 г. страните се съгласили, че при прекратяване на трудовия договор работодателят дължи на работника/служителя обезщетение в размер на дванадесет месечни брутни работни заплати, независимо от останалите законни обезщетения и независимо от повода и основанието за прекратяване на трудовия договор, което обезщетение е платимо на работника/служителя в пълен размер, еднократно до петнадесет календарни дни от прекратяване на договора; трудовото правоотношение между страните е прекратено, считано от 24.02.2020 г., на основание чл. 326, ал. 1 КТ, до който момент касаторът е заемал длъжността "регионален мениджър" с основно месечно трудово възнаграждение от 2488 лева и допълнително възнаграждение за трудов стаж и придобит професионален опит в размер на 89,57 лева.

При правилно установена фактическа обстановка от въззивният съд следва да се приеме, че въззивното решение е постановено при съществено нарушение на процесуалните правила – касационно основание по чл. 281, т. 3, предл. второ ГПК. Въззивният съд не е подложил на тълкуване договора, по чието изпълнение страните спорят, съобразно посочения по-горе начин. Изводът, че уговорката по т. 9 от соченото допълнително споразумение, предвиждаща задължение за работодателя да заплати обезщетение във всички случаи на прекратяване на трудовия договор, дори когато прекратяването е иницирано от работника, е недействителна поради противоречието ѝ с добрите нрави, защото такава уговорка би била валидна, когато прекратяването на трудовото правоотношение е по причина на работодателя, но не и в случаите, когато извършеното от работодателя уволнение е по причина на работника, е неправилен. Така съдът е приел, че една и съща клауза, уреждаща едно и също право, може да е действителна и недействителна в зависимост от това какви факти допълнително са настъпили в отношенията между страните. Макар да е вярно, че в частта ѝ, в която обезщетението се уговаря "независимо от повода и основанието за прекратяване на трудовия договор", уговорката в т. 9 от допълнителното споразумение от 01.08.2016 г., е частично недействителна като противоречаща на добрите нрави в хипотезите на прекратяване на трудовоправната връзка поради виновно поведение на работника, поетото задължение за плащане на обезщетение от работодателя може да съществува самостоятелно и без тази част на уговорката. При това положение уговореното задължение за работодателя го обвързва в случаите, когато работникът е бил добросъвестен, като добросъвестността е факт, преценяван във всеки конкретен случай – работникът е недобросъвестен например в случаите, когато поради виновно негово поведение е предприето дисциплинарното му уволнение, или когато работникът е подвел работодателя относно бъдещето на правоотношението и след като е постигнал

благоприятна за него договореност се възползва от това и в къс срок едностранно прекрати правоотношението. Такива обстоятелства в процесния случай не се установяват. Не може да се приеме, че работникът е недобросъвестен, само защото е прекратил договора с едностранно волеизявление, без наличие на виновно поведение от страна на работодателя, тъй като такова действие е в съответствие с гарантираните в основния закон право на труд и забрана за принудителен труд. Злоупотребата с това право е възможна, но в конкретния случай такива твърдения не са въведени. Ето защо неправилен е и изводът на съда, че работникът, по чиято инициатива се прекратява трудовият договор, би се облагодетелствал неоснователно, тъй като би получил обезщетение за прекъсване на трудовоправната връзка, настъпило в резултат на собствените му действия.

Касационният съд намира, че в случая уговорката в допълнителното споразумение № 95/01.08.2016 г. е валидна (с изключение на частта, в която възникването на задължението не е ограничено от основанията за прекратяване на трудовия договор) и не би могло да бъде тълкувана в различен от ясно изразения в нея смисъл: работодателят поема задължение, а работникът придобива право да получи дванадесет дължими месечни възнаграждения при прекратяване на трудовия договор без оглед на останалите обезщетения, които работодателят дължи, като постигнатата договореност не е неясна, нито абсолютно нищожна. С постигнатото съгласие страните са уредили по-благоприятни последици за работника при прекратяване на правоотношението в сравнение със законоустановените и такава договорка законът допуска, като тя обвързва валидно страните. По делото не се спори, че поетото от работодателя задължение не е изпълнено, поради което искът следва да бъде уважен за целия предявен размер, доколкото работодателят изрично е заявил в отговора на исковата молба, че не оспорва иска по размер.

III. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ

27. Непосредствена цел на въззивното производство е повторното разрешаване на материалноправния спор, при което дейността на първата и въззивната инстанция е свързана с установяване истинността на фактическите твърдения на страните чрез събиране и преценка на доказателствата и субсумиране на установените факти под приложимата материалноправна норма. Въззивният съд е длъжен да мотивира решението си съобразно разпоредбите на чл. 235, ал. 2 и чл. 236, ал. 2 ГПК, като изложи фактически и правни изводи по съществото на спора и се произнесе по защитните доводи и възражения на страните в пределите, очертани с въззивната жалба и отговора по чл. 236, ал. 1 ГПК. Съдът е длъжен да изложи мотиви по всички възражения на страните, както и по събраните по искане на страните доказателства във връзка с техните доводи. Преценката на всички правно релевантни факти, от които произтича спорното право, както и обсъждането на всички събрани по надлежния процесуален ред доказателства във връзка с тези факти, съдът следва да отрази в мотивите си, като посочи въз основа на кои доказателства намира едни факти за установени, а други за неустановени.

Чл. 235 ГПК

Чл. 236 ГПК

Чл. 269 ГПК

Решение № 60164 от 31.05.2022 г. на ВКС по т. д. № 1895/2020 г., II т. о., докладчик съдията Анна Баева

Касационното обжалване е допуснато по следните процесуалноправни въпроси: Длъжен ли е съдът да прецени всички правнорелевантни факти, от които произтича спорното право, като обсъди в мотивите на решението доказателствата, въз основа на които намира едни от тях за установени, а други – за неосъществили се, както и да обсъди всички доводи на страните от съществено значение за делото? Длъжен ли е съдът да обсъди всички възражения, доводи и събрани доказателства по делото относно релевантните на спора факти в тяхната взаимовръзка?

Касаторът поддържа, че обжалваното решение е неправилно поради нарушение на материалния и процесуалния закон и необоснованост. Поддържа, че въззивният съд не е разгледал и обсъдил наведените косвени доказателства за наличието на знанието за увреждането у приобретателката на имотите – ответницата Д. П., като твърди, че в резултат на извършените в полза на тази ответница шест сделки /три от които, предмет на иска по чл. 135 ЗЗД, а останалите три – предмет на предявени иски по чл. 647 ТЗ/ същата е придобила имущество за над два милиона лева в идеалния център на [населено място], без да е заплатила нищо или в краен случай – някакви символични цени, което е доказателство за наличие на свързаност и за целено увреждане на кредиторите. Твърди, че в този период дружеството не е извършвало други сделки, т. е. всички налични към онзи момент имоти са "продадени" само и единствено на ответницата П.. Излага съображения, че въззивният съд неправилно е ценил наведените в исковата молба твърдения за нереална придобивна цена и за даденото пълномощно за разпореждане с имотите като твърдения за симулация и "фиктивност", като сочи, че тези твърдения са изложени като косвено доказателство за наличието на знание за увреждане. Счита за неправилни и изводите на въззивния съд по приложението на чл. 135 ЗЗД във връзка с началната дата на неплатежоспособност. Соци още, че не са били допуснати доказателства, целящи да докажат знанието на приобретателката за увреждане на кредиторите – справки от НОИ и НАП. В писмените си бележки поддържа, че въззивният съд не е обсъдил следните факти, доказателства за които са представени по делото, установяващи по косвен начин знанието у приобретателката за увреждането: че приобретателката е била служител по трудов договор в "Неокор" ЕООД, със собственик и управител И. С. И. - син на В. П. И., която е едноличен собственик и бивш управител на прехвърлителя "Палас – 27" ЕООД; че "Неокор 18" ЕООД чрез сайта си [www. neoscore. bg](http://www.neoscore.bg) е обявил, че се явява правоприменик на "Палас – 27" ЕООД, като е поместил и снимки на имота, по отношение на който са извършени процесните сделки; че приобретателката е упълномощила С. Й. М. да се разпорежда със закупените имоти, като пълномощникът е в отношения на фактическо съжителство с В. П. И., впоследствие е бил управител на "Палас- 27" ЕООД, а настоящ управител на последното е баща му Й. М.; че имотите са придобити на цени, много по-ниски от пазарните и при условия на разсрочено плащане, като в рамките на няколко дни проиобретателката става собственик на имущество за над половин милион лева, за което според нотариалните актове е платила в брой общо два пъти по 9900 лева; че с три нотариална акта ответницата придобива още шест имота в същия идеален център на П., като по тези сделки също заплатената цена е в пъти по-малка и от данъчните, и от пазарните оценки; че в периода 2015 г. – 2016 г. "Палас – 27" ЕООД не е извършвало други сделки, т. е. всички налични към онзи момент имоти са "продадени" само и единствено на ответницата П.. Моли обжалваното решение да бъде отменено и предявеният иск да бъде уважен.

Ответникът "Палас-27" ЕООД не представя отговор на касационната жалба.

Ответницата Д. Г. П., представлявана от адв. Е. Ф., оспорва касационната жалба. Поддържа, че събраните доказателства не позволяват да се изгради сигурно убеждение у

съда, че тя като приобретател е съзнавала към момента на сключване на процесните договори, че с тях се уврежда соченият в исковата молба кредитор "Б. 70" ЕООД /н. /. Намира, че твърденията на синдика са относими към паралелно поддържаните, макар и без кореспондиращ с тях петитум, възражения за привидност и фиктивност на сделките като форма на увреждане, като в тази връзка сочи, че се поддържат взаимно изключващи се твърдения за нищожност и за относителна недействителност на договорите. Твърди, че по делото не е своевременно въведено твърдение, че след 2015 г. дружеството е извършвало разпоредителни сделки само в нейна полза, поради което и такива доказателства не са били ангажирани по делото от нейна страна. Соци, че сключвани след процесните договори сделки не могат да се явяват индиция за знание за увреждане на кредитора, което следва да е налице към момента на сключване на първите сделки. По отношение на твърдяната разлика между договорената и пазарната цена поддържа, че в нормата на чл. 135 ЗЗД не е въведен критерий за адекватност на цената, а единствено за възмездност или безвъзмездност на сделката. Твърди, че с оглед твърденията на ищеца и тъй като не ѝ е било указано в нейна тежест, не е ангажирала доказателства за заплащане на цената по сделките, като не са били събирани доказателства за пазарната цена на имотите, нито за твърдяната "безпаричност". Соци, че за нея като външен наблюдател, макар и позната на сина на едноличния собственик на капитала на дружеството, а по-късно и в трудови отношения с дружеството, управлявано от същия, поведението на дружеството – прехвърлител би могло да означава единствено, че е най-малкото в много добро финансово положение, като за нея е било невъзможно да предполага, че в края на същата година дружеството ще изпадне в неплатежоспособност. Твърди, че обективно самото сключване на процесните договори не е било в състояние да увреди кредитора "Б. 70" ООД към датата на сключването им. Соци, че даденото на 20.02.2015 г. пълномощно не е било налично към датата на първата сделка, а и не е било използвано. Моли обжалваното решение да бъде оставено в сила.

Върховният касационен съд, състав на Търговска колегия, Второ отделение, като прецени данните по делото с оглед заявените касационни основания и съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 ГПК, приема следното:

Въззивният съд е приел, че по предявените искове с правно основание чл. 135 ЗЗД изводът за наличие на вземане на ищеца се прави от това дали твърденията в исковата молба факти са правопораждащи по отношение на твърдяното вземане и съответно от представяне на доказателства за съществуването им в правния мир. Изложил е съображения, че действието, чиято относителна недействителност се иска, трябва да уврежда кредитора, т. е. да създава пречка за удовлетворяване на вземането или да затруднява същото, като всяко действие, водещо до разпореждане с имуществото на длъжника, служещо на основание чл. 133 ЗЗД за обезпечение на кредиторите, следва да се третира като такова, целящо да се затрудни кредитора за удовлетворяване на вземането.

Посочил е, че самото увреждане трябва да е съзнавано от длъжника, а в случаите на възмездни действия, знанието се изисква и по отношение на третото лице - страна по правоотношението, за което се твърди, че уврежда кредитора.

Взел е предвид, че съобразно чл. 649, ал. 1 от ТЗ възможността синдикът да действа като процесуален субституент на кредиторите на несъстоятелността е обусловена от наличието на открито производство по несъстоятелност по отношение на лицето, извършило разпореждането, и наличието на елементите на фактическия състав на чл. 135 от ЗЗД по отношение на същото, като в случая предмет на увреждането следва да е масата на несъстоятелността. Посочил е, че при искове по чл. 135 от ЗЗД, предявени на тези специални основания, законодателят с разпоредбата на чл. 649, ал. 4 от ТЗ е разширил действието на презумпцията за знание, предвидена в чл. 135, ал. 2 от ЗЗД, като е предвидил, че същата е приложима за всички свързани лица. Това, съобразено с факта, че разпоредбата е част от ТЗ, според въззивния съд води до извод, че свързаността на лицата

подлежи на определяне на база определението, дадено в § 1, от ДР на ТЗ. Посочил е, че в ал. 1 от същата е предвидено, че "Свързани лица" по смисъла на този закон са: 1/. съпрузите, роднините по права линия - без ограничения, по сребрена линия - до четвърта степен включително и роднините по сватовство - до трета степен включително, 2/. работодател и работник, 3/. лицата, едното от които участва в управлението на дружеството на другото, 4/. съдружниците, 5/. дружество и лице, което притежава повече от 5 на сто от дяловете и акциите, издадени с право на глас в дружеството, 6/. лицата, чиято дейност се контролира пряко или косвено от трето лице, 7/. лицата, които съвместно контролират пряко или косвено трето лице, 8/. лицата, едното от които е търговски представител на другото, 9/. лицата, едното от които е направило дарение в полза на другото, а според ал. 2 са свързани и лицата, които участват пряко или косвено в управлението, контрола или капитала на друго лице или лица, поради което между тях могат да се уговорят условия, различни от обичайните.

Въззивният съд е приел, че ответникът, извършил разпоредителни действия с оспорваните по реда на чл. 135 от ЗЗД сделки, с решение от 23.03.2018 г., постановено по т. дело № 324/2017 г. по описа на ПОС, е обявен в неплатежоспособност и по отношение на него е открито производство по несъстоятелност. Поради това е намерил, че за синдика, респ. при негово бездействие за кредиторите на несъстоятелността е възникнало право да упражнят в 1 г. срок от обявяване на решението по съдебен ред потестативното право по чл. 135 от ЗЗД с цел предотвратяване извършено увреждане на масата на несъстоятелността със същите.

Посочил е, че според твърденията на ищеца дружеството в производство по несъстоятелност е извършило разпоредителни сделки /продажби/ в период от време, следващ възникването на задължения за плащане към кредитора "Б. – 70" ЕООД, чието вземане е прието в производството по несъстоятелност и е установено с влязло в сила решение № 50 от 05.11.2013 г. по т. д. № 877/2011 г. на ПОС, с което длъжникът е осъден да заплати на този кредитор дължимата цена по договори за продажба на бетон в размерна 77 472 лв., ведно със законната лихва от 18.11.2011 г. до окончателното плащане, както и обезщетение за забава в размер на 13 785,99 лв. за периода от датата на издаване на фактурата до датата на предявяване на иска.

Въззивният съд е намерил, че синдикът в исковата си молба излага твърдения за фиктивност на цените по процесните сделки и за това, че купувачката - ответницата Д. П. се явявала подставено лице, но не е направен никакъв опит за ангажиране на доказателства, че продавачът и купувачът не са желали договорите да породят действие между тях и че придобивните цени са занижени, т. е. не са реални. Заклучил е, че това изключва възможността да се достигне до извод за нищожност на договорите на основание чл. 26, ал. 2 от ЗЗД. Приел е, че именно във връзка с действителността, респ. недействителността на трите оспорвани договора следва да се обсъди и споменавания в исковата молба "договор за пълномощия", който според синдика е обективиран в изисквания от Нотариус Б. Т. документ, наименуван Пълномощно и имащ неин рег. № 792 от 20.02.2015 г. Посочил е, че с него купувачката Д. П. е упълномощила лицата С. Й. М. и И. С. И. да я представляват заедно и поотделно пред Нотариус Б. Т., трети физически и/или юридически лица, банките в страната, държавни и общински органи и навсякъде, където е необходимо, като продадат на когото пожелаят и при цени и условия, каквито уговорят, нейни собствени недвижими имоти, сред които и имотите, предмет на един от процесните договори за продажба-този обективиран в НА № 77 от 2015 г. Въззивният съд е взел предвид, че според съдържанието на пълномощното двете посочени по-горе лица са упълномощени да получават продажната цена в брой или по банков път по своя собствена сметка или такава на трето лице, а също така по своя собствена преценка да ипотекират описаните имоти в полза на трети лица като обезпечение на договори за кредит или на чужд дълг при срокове, условия и модалитети, уговорени от тях и/или трети лица и т. н.

Приел е, че от съдържанието на упълномощителното волеизявление е видно, че на упълномощените лица са дадени много широки права, свързани не само с извършване на действия на разпореждане от името на представлявания с негови имоти, но и такива с получаване на цената по същите и то по сметка на самия представляван или по такава, посочена от трето лице. Това според въззивния съд, както и фактът, че двамата представители са управителят на дружеството продавач и синът на едноличния собственик на капитала на същото, реално би могло да служи като индиция за твърдяната от синдика фиктивност, но не е основание за формиране на категоричен извод в тази насока, а е предпоставка за събиране на допълнителни доказателства за установяването ѝ, каквото искане не е правено и такива по делото реално липсват.

Въззивният съд е преценил, че за ищеца така описаното съдържание на пълномощното е по-скоро индиция за знание за увреждащия характер на процесните сделки от страна на приобретателката, но е изтъкнал, че до извод за знание от нейна страна би могло да се достигне само при условие, че тя е имала и информация, че дружеството продавач има неизпълнени парични задължения към споменатия в исковата молба кредитор "Б. – 70" ЕООД, а и към други такива с оглед невъзможността да посреща задълженията си към тях поради състояние на неплатежоспособност. Намерил е, че в случая по делото доказателства за знание за наличието на такива задължения, а и на такава, че процесните сделки целят увреждане интересите на кредиторите по същите, липсват. В подкрепа на това е посочил и че ответницата не е имала как да предполага, че праводателят ѝ е в състояние на неплатежоспособност най-малко по причина, че началната дата на същата е 31.12.2015 г., т. е. цели 10 месеца след сключване на сделките. Изтъкнал е, че в случая това знание не може да се презумира с оглед разпоредбите на чл. 135, ал. 3 от ЗЗД, а и тези на чл. 649, ал. 4 ТЗ, вр. с § 1, т. 1 от ДР на ТЗ, тъй като по отношение на ответницата П. не е налице нито една от предпоставките за свързаност - тя не е била в трудови правоотношения със своя праводател, а и няма как да е съпруг, низходящ, възходящ, брат или сестра на длъжника при условие, че той е ЮЛ, като реално липсват доказателства за такава връзка и с неговия управител. Намерил е за недоказани твърденията за фактическо съжителство между ответницата и сина на едноличния собственик на капитала на дружеството, като е добавил, че това не е основание да се презумира знание.

Въззивният съд е намерил, че не е налице знание за увреждане и от страна на длъжника. В тази връзка е приел, че увреждането при исковете по чл. 135, ал. 1 ЗЗД, вр. с чл. 649, ал. 1 ТЗ следва да е свързано с масата на несъстоятелността, т. е. да е свързано с наличие на знание за състоянието на неплатежоспособност и извършване на действия, с които въпреки това да се намалява имуществото на неплатежоспособното лице. Взел е предвид, че процесните сделки са извършени на 11.02.2015 г., 20.02.2015 г. и 04.03.2015 г., преди определената начална дата на неплатежоспособността - 31.12.2015 г., и е достигнал до извод, че при липса на такова състояние длъжникът не е имал за цел при сключването им да намалява масата на несъстоятелността и да уврежда кредиторите на същата.

По процесуалноправните въпроси, по които е допуснато касационно обжалване, е формирана постоянна практика, обективирана в Тълкувателно решение № 1/09.12.2013 г. по тълк. дело № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС, решение № 192/29.01.2018 г. по т. д. № 44/2017 г. на ВКС, I т. о., решение № 55/03.04.2014 г. по т. д. № 1245/2013 г. на ВКС, I т. о., решение № 63/17.07.2015 г. по т. д. № 674/2014 г. на ВКС, II т. о., решение № 263/24.06.2015 г. по т. д. № 3734/2013 г. на ВКС, I т. о., решение № 111/03.11.2015 г. по т. д. № 1544/2014 г. на ВКС, II т. о., решение № 28 от 17.05.2018 г. по т. д. № 1212/2017 г. на ВКС, I т. о. и др., в това число посочените от касатора решения. Съгласно тази практика непосредствена цел на въззивното производство е повторното разрешаване на материалноправния спор, при което дейността на първата и въззивната инстанция е свързана с установяване истинността на фактическите твърдения на страните чрез

събиране и преценка на доказателствата и субсумиране на установените факти под приложимата материалноправна норма. Въззивният съд е длъжен да мотивира решението си съобразно разпоредбите на чл. 235, ал. 2 и чл. 236, ал. 2 ГПК, като изложи фактически и правни изводи по съществото на спора и се произнесе по защитните доводи и възражения на страните в пределите, очертани с въззивната жалба и отговора по чл. 236, ал. 1 ГПК. Съдът е длъжен да изложи мотиви по всички възражения на страните, както и по събраните по искане на страните доказателства във връзка с техните доводи. Преценката на всички правно релевантни факти, от които произтича спорното право, както и обсъждането на всички събрани по надлежния процесуален ред доказателства във връзка с тези факти, съдът следва да отрази в мотивите си, като посочи въз основа на кои доказателства намира едни факти за установени, а други за неустановени.

В противоречие с така формирана практика, въззивният съд не е обсъдил доводите на ищеца, че след възникване на задълженията на дружеството разпореждания с имуществото му на много голяма стойност са правени единствено в полза на ответницата, че цените по сделките са нереално ниски и че липсват доказателства за заплащане на цената по сделките.

По основателността на касационната жалба:

От събраните по делото доказателства се установява, че с договор от 11.02.2015 г., сключен във формата на нот. акт № 53, том I, рег. № 564, дело № 47 от 2015 г., "Палас – 27" ЕООД, действащо чрез управителя си С. М., е продало на Д. Г. П. самостоятелен обект в сграда с идентификатор 56784.522.225.7.12, [населено място], община Пловдив, с адрес на имота: [населено място], [улица], ет. 1, обект 1-4, с предназначение за търговска дейност, с площ 38 кв.м. и описани съседи, за сумата 60 000 лева, платима от купувача в срок от 30 дни от подписване на договора. Според посоченото в нотариалния акт данъчната оценка на имота е 60 663,60 лева.

С договор от 20.02.2015 г., сключен във формата на нот. акт № 77, том I, рег. № 789, дело № 70 от 2015 г., "Палас – 27" ЕООД, действащо чрез управителя си С. М., е продало на Д. Г. П. следните недвижими имоти: самостоятелен обект в сграда с идентификатор 56784.522.225.1.24, [населено място], община Пловдив, с адрес на имота: [населено място], ул. "Д-р Г. М. Д." № 28, ет. 3, обект 3.8.6, с предназначение за здравни и социални услуги, с площ 25,57 кв.м. и описани съседи и самостоятелен обект в сграда с идентификатор 56784.522.225.7.82, [населено място], община Пловдив, с адрес на имота: [населено място], [улица], ет. -1, гараж 0,24, с предназначение гараж в сграда, с площ 16,39 кв.м. и описани съседи, за сумата 9900 лева, получена изцяло от продавача по банков път. Според посоченото в нотариалния акт данъчната оценка на имота е 35 444,50 лева.

С договор от 04.03.2015 г., сключен във формата на нот. акт № 100, том I, рег. № 958, дело № 92 от 2015 г., "Палас – 27" ЕООД, действащо чрез управителя си С. М., е продало на Д. Г. П. следните недвижими имоти: самостоятелен обект в сграда с идентификатор 56784.522.225.7.14, [населено място], община Пловдив, с адрес на имота: [населено място], [улица], ет. 2, обект 2-8, с предназначение за търговска дейност, с площ 27,89 кв.м. и описани съседи; самостоятелен обект в сграда с идентификатор 56784.522.225.7.15, [населено място], община Пловдив, с адрес на имота: [населено място], [улица], ет. 2, обект 2-9, с предназначение за търговска дейност, с площ 27,00 кв.м. и описани съседи; самостоятелен обект в сграда с идентификатор 56784.522.225.7.16, [населено място], община Пловдив, с адрес на имота: [населено място], [улица], ет. 2, обект 2-10, с предназначение за търговска дейност, с площ 34,36 кв.м. и описани съседи и самостоятелен обект в сграда с идентификатор 56784.522.225.7.17, [населено място], община Пловдив, с адрес на имота: [населено място], [улица], ет. 2, обект 2-11, с предназначение за търговска дейност, с площ 41,80 кв.м. и описани съседи, за сумата 9900

лева, получена изцяло от продавача по банков път. Според посоченото в нотариалния акт данъчната оценка на имота е 191 328,50 лева.

С пълномощно от 20.02.2015 г. с нотариална заверка на подписа на упълномощителя Д. П. е упълномощила С. Й. М. и И. С. И. да я представляват навсякъде, където е необходимо, като продадат на когото пожелаят и при цени и условия, каквито уговорят, недвижимите имоти, придобити с втория от описаните по-горе нотариални актове, като получават продажната цена в брой или по банков път по посочена от тях банкова сметка, включително тяхна собствена или сметка на трето лице, както и да декларират, че са я получили, да декларират всякакви необходими обстоятелства, вкл. и тези по чл. 25, ал. 9 от ЗЗД, да сключват предварителни договори при цени и условия, каквито уговорят, като получават уговореното капаро /задатък/ в брой или по банков път по посочена от тях сметка; в случай че сделката бъде осъществена с банков кредит, да я представляват пред кредитиращата банка, вкл. да откриват сметки в нея, както и да определят пред кредитиращия сметката, по която да бъде заплатена продажната цена, вкл. да посочват своя собствена сметка или сметка на трето лице; по своя преценка да ипотекират описаните имоти в полза на трети лица, като обезпечение на договори за кредит или за обезпечение на чужд дълг при срокове, услови и модалитети, каквито бъдат уговорени от упълномощения и/или от трети лица; да преупълномощават трети лица изцяло или частично с правата по пълномощното.

В отговора си ответницата сочи, че познава И. С. И. от 2014 г. и че през 2016 г. е работила в представляваното от него дружество "Неокор 18" ЕООД по трудов договор, прекратен през 2017 г.

От представените удостоверения за родствени връзки се установява, че И. С. И. е син на В. П. И., както и че С. Й. М. и В. П. И. са родители на А. С. М..

Видно от вписванията в ТРРЮЛНЦ, през периода от 28.08.2008 г. до 04.02.2013 г. ответното дружество "Палас – 27" ЕООД е било представлявано от управителя В. П. И., през периода от 04.02.2013 г. до 21.08.2017 г. – от управителите В. П. И. и С. Й. М., а след 21.08.2017 г. – от управителя Й. И. М..

С решение № 155 от 23.03.2018 г. по т. д. № 324/2017 г. на Пловдивски окръжен съд е обявена неплатежоспособността на "Палас – 27" ЕООД с начална дата 31.12.2015 г. и е открито производство по несъстоятелност на дружеството.

С договор от 11.10.2016 г., сключен във формата на нот. акт № 37, том IV, рег. № 6016, дело № 586 от 2016 г. на нотариус Б. Т., с район на действие – РС Пловдив, Д. Г. П. чрез пълномощника си С. Й. М. е продала на Н. Н. К. следния недвижим имот: самостоятелен обект в сграда с идентификатор 56784.522.225.1.24, [населено място], община Пловдив, с адрес на имота: [населено място], ул. "Д-р Г. М. Д." № 28, ет. 3, обект 3.8.6, с предназначение за здравни и социални услуги, с площ 25,57 кв.м. и описани съседи и, за сумата 20 000 лева.

С договор от 31.10.2017 г., сключен във формата на нот. акт № 106, том IV, рег. № 6020, дело № 615 от 2017 г. на нотариус Б. Т., с район на действие – РС Пловдив, Д. Г. П. чрез пълномощника си С. Й. М. е продала на И. Ф. К. следния недвижим имот: самостоятелен обект в сграда с идентификатор 56784.522.225.7.82, [населено място], община Пловдив, с адрес на имота: [населено място], [улица], ет. -1, гараж 0,24, с предназначение гараж в сграда, с площ 16,39 кв.м. и описани съседи, за сумата 3000 лева.

Предвид обстоятелството, че отменителните иски са предявени от синдика по реда на чл. 649, ал. 1 ТЗ - с оглед откритото производство по несъстоятелност на длъжника и с цел попълване масата на несъстоятелността и удовлетворяване на кредиторите, действията и сделките, предмет на исковите, следва да увреждат масата на несъстоятелността. Поради специфичната цел на тези иски и предвиденото в чл. 649, ал. 5 ТЗ изключение относно действието на решението – не само по отношение на длъжника и на кредитора – ищец, но и по отношение на всички кредитори на несъстоятелността и на

синдика, следва да се приеме, че възникване на вземането по смисъла на чл. 135, ал. 3 ГПК е определената начална дата на неплатежоспособността, а не възникване на вземането на отделен кредитор. Тъй като процесните сделки са сключени преди определената с решението по чл. 630 ГПК начална дата на неплатежоспособност, за уважаване на предявените отменителни иски в тежест на ищеца е да докаже наличието на предпоставките на чл. 135, ал. 3 ЗЗД – че сделките са сключени от страните с намерение за увреждане на кредиторите на дружеството, каквито твърдения са изложени в исковата молба.

Предвид установените факти се явява доказано извършването от страна на длъжника на сделки, увреждащи масата на несъстоятелността на "Палас – 27" ЕООД, тъй като с извършените продажби длъжникът е затруднил удовлетворяването на кредиторите си по реда на универсалното принудително изпълнение.

При липса на преки доказателства, съгласно трайната практиката на ВКС /решение № 60 от 20.04.2017 г. по гр. д. № 3094/2016 г. на ВКС, ГК, IV г. о. / намерението за увреждане на кредиторите може да бъде установено и с косвени доказателства, които, преценени в съвкупност и с оглед всички установени по делото обстоятелства, биха могли да създадат сигурно убеждение у съда, че сделката, предмет на предявения иск, е сключена с цел кредиторите да бъдат затруднени да се удовлетворят, като бъдат лишени от общото обезпечение, с което са разполагали.

Настоящият състав, като съобрази събраните по делото доказателства и установените въз основа на тях обстоятелства, намира за установено наличието на предпоставките на чл. 135, ал. 3 ГПК. Два от договорите за покупко-продажба са сключени при цена, която е многократно по-ниска от посочената в нотариалните актове данъчна оценка на имотите /над три пъти – по договора от 20.02.2015 г. и над 19 пъти – по договора от 04.03.2015 г. /, а в договора от 11.02.2015 г. е уговорено заплащане на цената в тридесетдневен срок от сключване на договора, т. е. е уговорено разсрочено плащане. При изложено от ищеца твърдение, че цената по договора от 11.02.2015 г. не е заплатена, ответницата не е изразила становище по това твърдение, нито е ангажирала доказателства за извършеното плащане на цената. Впоследствие, през периода януари 2016 г. – януари 2017 г., между страните са били сключени още три договора с предмет общо 6 самостоятелни обекта с предназначение за търговска дейност и обществено хранене, като по една от сделките уговорената цена е значително по-ниска от данъчната оценка на имотите и по отношение на нея ответницата твърди наличието на обратно писмо във връзка с действително договорената цена. По делото не са ангажирани доказателства ответницата П. да е свързано лице по смисъла на чл. 649, ал. 4 ТЗ, но същата не оспорва, че била позната на И. С. И. - син на едноличния собственик на капитала В. И. и един от управителите /към момента на сключване на сделките/ на дружеството и впоследствие е работила по трудов договор в управлявано от него дружество. Настоящият състав съобразява и обстоятелството, че в деня на сключване на втората от процесните сделки ответницата е упълномощила единия от управителите на ответното дружество – С. Й. М., и И. С. И. - син на другия управител и едноличен собственик на същото, с права да се разпореждат при каквито условия преценят със закупените имоти, в това число да получават по своя сметка или по сметка на трети лица продажната цена и да ги ипотекират за обезпечаване на чужд дълг. Следователно имотите, по-голямата част от които са предназначени за търговска дейност, са придобити от физическо лице, което не извършва търговска дейност и при липса на твърдения и доказателства да ги използва за такава, при неизгодни за дружеството условия. Доводът на ответницата, че е придобила имотите с цел да спечели от продажбата им, не се подкрепя от съдържанието на даденото от нея пълномощно, с което предоставя права на единия управител на дружеството и на лице, свързано с другия му управител и едноличен собственик на капитала, да се разпореждат с част от придобитите имоти, като определят сами условията на

разпореждането и получават по своя сметка сумите за това, в това число и да ги ипотекират за обезпечаване на чужд дълг. Обемът на предоставените с това пълномощно права, както и общият брой на сключените между страните сделки, е индигия за съществуващите отношения на доверие между ответницата и пълномощниците, които са свързани лица с дружеството-прехвърлител /С. М. /, респ. с неговия управител /И. И. /. Всички тези факти, ценени в съвкупност, обуславят извод, че процесните сделки са сключени от страните с намерение да бъдат увредени кредиторите на дружеството, като бъдат лишени от възможността да се удовлетворят от прехвърлените имоти.

По изложените съображения предявените искиове по чл. 135 ЗЗД следва да бъдат уважени и сключените между ответниците договори следва да бъдат обявени за недействителни по отношение на кредиторите на "Палас 27" ЕООД /в несъстоятелност/.

С оглед основателността на предявените отменителни искиове правните последици на извършените сделки са непротивопоставими на кредиторите на несъстоятелността и правното положение, настъпило като последица от атакуваните сделки, се възстановява по отношение на кредиторите на масата на несъстоятелността в състоянието, което е било преди тяхното извършване. Поради това всяка от страните дължи връщане на полученото на отпаднало основание - аргумент от чл. 55, ал. 1, предложение трето от ЗЗД. Предвид изложеното, предявените от синдика осъдителни искиове по чл. 648 ТЗ за връщане в масата на несъстоятелността на имотите, предмет на договора от 11.02.2015 г. и договора от 04.03.2015 г., се явяват основателни и следва да бъдат уважени.

Видно от представените по делото доказателства – нот. акт № 37, том IV, рег. № 6016, дело № 586/2016 г. на нотариус Б. Т. с район на действие – РС Пловдив и нот. акт № 106, том IV, рег. № 6020, дело № 615/2017 г. на нотариус Б. Т. с район на действие – РС Пловдив, имотите, предмет на договора от 20.02.2015 г. са продадени от ответницата П. на трети лица преди завеждане на настоящото дело. Поради това съгласно чл. 135, ал. 1, изр. 3 ЗЗД недействителността не засяга правата, придобити от тези лица. Предвид изложеното, съгласно чл. 57, ал. 2, предл. последно ЗЗД ответницата дължи да върне онова, от което се е възползвала. Тъй като подлежащите на връщане имоти са отчуждени възмездно в полза на трети лица с противопоставими права, преди завеждане на делото, ответницата следва да върне в масата на несъстоятелността сумите, които е получила срещу собствеността на имотите – сумата 20 000 лева по нот. акт № 37, том IV, рег. № 6016, дело № 586/2016 г. на нотариус Б. Т. с район на действие – РС Пловдив и сумата 3000 лева по нот. акт № 106, том IV, рег. № 6020, дело № 615/2017 г. на нотариус Б. Т. с район на действие – РС Пловдив. Поради това ответницата следва да бъде осъдена да заплати общо сумата 23 000 лева, на основание чл. 648 ТЗ вр. чл. 57, ал. 2 ГПК, ведно със законната лихва, считано от завеждане на исковата молба до окончателното плащане, като в останалата му част – за разликата над 23 000 лева до 90 000 лева се явява неоснователен.

Предвид изложените съображения и с оглед правомощията на касационната инстанция по чл. 293, ал. 2 ГПК въззивното решение следва да бъде отменено в частта, с която са отхвърлени предявените искиове по чл. 135 ЗЗД и осъдителни искиове по чл. 648 ТЗ в посочената част, вместо което бъдат обявени за недействителни по отношение на кредиторите на несъстоятелността процесните сделки и ответницата Д. П. бъде осъдена на основание чл. 648 ТЗ вр. чл. 108 ЗС да върне в масата на несъстоятелността на "Палас – 27" ЕООД /в несъстоятелност/ недвижимите имоти, предмет на нот. акт № 53 от 11.02.2015 г., рег. № 564, дело № 47/2015 г. и нот. акт № 100 от 04.03.2015 г., рег. № 958, дело № 92/2015 г., всички на нотариус Б. Т., рег. № 23, както и на основание чл. 648 ТЗ вр. чл. 57, ал. 2 ГПК да върне сумата 23 000 лева, ведно със законната лихва, считано от 12.03.2019 г. до окончателното плащане. Въззивното решение следва да бъде оставено в сила в останалата му част, с която е потвърдено първоинстанционното решение в частта, с която е отхвърлен искът по чл. 638 ТЗ вр. чл. 57, ал. 2 ГПК за разликата над 23 000 лева до 90 000 лева.

28. Производството по издаване на европейска заповед за плащане, уредено в Регламент (ЕО) № 1896/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 г. за създаване на процедура за европейска заповед за плащане има за цел да опрости, ускори и намали разходите за съдебни спорове по трансгранични дела, свързани с безспорни парични вземания, чрез създаването на европейска заповед за плащане. Именно с цел да се гарантира бързината и достъпността на посочената процедура, същата е формализирана, като както процесуалните действия на молителя (ищеца), така и тези на съда, следва да бъдат обективирани в стандартизирани формуляри, съставляващи приложения към Регламент № 1896/2006.

Всеки от формулярите е обозначен като приложение към Регламента с римска цифра, както и със съответната по ред буква от азбуката на държавата членка, на чийто език е съставен формулярът. В българската версия на Регламент (ЕО) № 1896/2006, поредността на всяка буква от българската азбука, с която формулярите са обозначени, съответства на поредността на формуляра в поредицата от приложения, като буква "Д" съответства на петия по ред от формулярите. В немската азбука буква "D" е четвърта буква от азбуката, съответно в немската версия на Регламента тази буква съответства на четвъртия по ред формуляр, а петата буква "E" съответства на петия по ред /Приложение V/.

Чл. 627, ал. 2 ГПК

Решение № 41 от 1.06.2022 г. на ВКС по т. д. № 1001/2020 г., I т. о., докладчик съдията Вероника Николова

Касационното обжалване е допуснато с оглед позоваването на очевидна неправилност, изразяваща в очевидна необоснованост на фактическите изводи на въззивния съд – констатация за липса на документ, който е представен по делото.

Производството е образувано по молба на "Алпенринд" Гмбх, Австрия, за издаване на изпълнителен лист срещу "Харис Транс" ЕООД, [населено място], въз основа на европейска заповед за плащане, издадена от Районния съд по търговски дела във Виена, Австрия по дело № 008015 EuM 1321/19z за сумата от 56 078, 60 евро, ведно с лихва за забава в размер на 9, 20% на годишна база, считано от 09.05.2018 г. до окончателното изплащане на задължението, 2 478, 88 евро, представляваща разноски за издаването на заповедта, както и 50 лв., представляващи държавна такса по издаване на изпълнителен лист. За да отхвърли молбата като неоснователна, Благоевградски окръжен съд е изложил съображения, че европейската заповед за плащане е нередовна от външна страна и не удостоверява вземанията, за които се иска издаване на изпълнителен лист, тъй като представените по делото формуляр "Д" и декларация за изпълняемост не съдържат задължителни реквизити - в тях не са посочени размер на главницата по вземането, лихвата и срокът, за който тя се претендира, както и размер на разноските. С оглед на това съдът е приел, че представеният по делото формуляр не носи белезите на соченото от молителя европейско изпълнително основание.

За да потвърди първоинстанционното решение, въззивният съд е констатирал, че към молбата на въззивника за издаване на изпълнителен лист въз основа на европейска заповед за плащане, не е представен оригинал на формуляр Д – приложение V от Регламент /ЕО/ № 1896/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 г. за създаване на процедура за европейска заповед за плащане, с който компетентният съд /районен съд по търговски дела във Виена, Австрия/ да се е произнесъл позитивно по

молбата за издаване на заповедта. Посочил е, че към молбата са представени формулярите А, Е и Ж, включително с превод на български, както и превод на български на формуляр Д, но не и самият оригинал на формуляр Д.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, Първо отделение, след преценка на данните по делото и съобразно правомощията си по чл. 290 и сл. от ГПК констатира следното:

Основателни са доводите на касатора относно очевидната необоснованост на решението на въззивния съд. Производството по издаване на европейска заповед за плащане, уредено в Регламент (ЕО) № 1896/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2006 г. за създаване на процедура за европейска заповед за плащане има за цел да опрости, ускори и намали разходите за съдебни спорове по трансгранични дела, свързани с безспорни парични вземания, чрез създаването на европейска заповед за плащане. Именно с цел да се гарантира бързината и достъпността на посочената процедура, същата е формализирана, като както процесуалните действия на молителя (ищеца), така и тези на съда, следва да бъдат обективирани в стандартизирани формуляри, съставляващи приложения към Регламент № 1896/2006. Такива са: сезиращият съда формуляр "А", който обективира молбата за издаване на европейска заповед за плащане и следва да съдържа предписаните от чл. 7, т. 2 от Регламента реквизити, включително и стойността на вземането - главницата, а, където е приложимо, и лихвата, договорните неустойки и разходите (б. "б"); формуляр "Б", с който съдът предоставя на ищеца възможност да допълни или да поправи молбата, ако тя не отговаря на изискванията на чл. 7 и му определя срок за това (чл. 9 от Регламента); формуляр "В", с който, ако изискванията по чл. 8 от Регламента са изпълнени само за част от молбата, съдът уведомява ищеца и го поканва да приеме или да отхвърли покана за европейска заповед за плащане на сума, посочена от съда, и го уведомява за последиците на неговото решение; формуляр "Г", с който съдът отхвърля молбата (чл. 11 от Регламента); формуляр "Д", с който съдът издаване европейска заповед за плащане, в случай, че са изпълнени изискванията на чл. 8 от Регламента (чл. 12 от Регламента). Всеки от формулярите е обозначен като приложение към Регламента с римска цифра, както и със съответната по ред буква от азбуката на държавата членка, на чийто език е съставен формулярът. В българската версия на Регламент (ЕО) № 1896/2006, поредността на всяка буква от българската азбука, с която формулярите са обозначени, съответства на поредността на формуляра в поредицата от приложения, като буква "Д" съответства на петия по ред от формулярите. В немската азбука буква "D" е четвърта буква от азбуката, съответно в немската версия на Регламента тази буква съответства на четвъртия по ред формуляр, а петата буква "E" съответства на петия по ред /Приложение V/. Въззивният съд, преценявайки представения по делото в оригинал формуляр – Приложение V, с който Районен съд по търговски дела във Виена, Австрия, се е произнесъл по молбата за издаване на заповедта, е възприел отбелязаната в същия буква Е и погрешно е приел, че се касае за формуляр Е от приложенията в българския превод на Регламента, без да съобрази, че в немската азбука "E" е петата по ред буква и тя съответства на петото приложение към Регламента. Разликата между буквите, с които се означават формулярите на официалния език на държавата по произход и на държавата по привеждане в изпълнение, не се отразява на тяхната поредност, както и на съдържанието им. Неправилно въззивният съд е приел, че по делото има само превод на български на формуляр "Д". За превода на български език е използван петият формуляр към българската версия на Регламента /формуляр "Д"/, като в този формуляр е попълнен превод на български на съдържанието на оригиналния формуляр, издаден от австрийския съд. Тази грешка при преценката на представените писмени доказателства, се установява от съдържанието на същите, но е видна и от текста на мотивите на самия обжалван акт, поради което попада в приложното поле на релевираното от касатора основание по чл. 280, ал. 2 предл. 3 от ГПК.

Наред с това обжалваното решение е постановено при съществено нарушение на съдопроизводствените правила и по точно разпоредбите на чл. 627, ал. 2 от ГПК и чл. 623, ал. 6 от ГПК,

С разпореждането по чл. 627, ал. 2 от ГПК, съдът не се произнася по молба за допускане на изпълнение на чуждестранно съдебно решение, а по молба за издаване на изпълнителен лист въз основа на европейска заповед за плащане. Европейските заповеди за плащане, издадени по реда на Регламент (ЕО) № 1896/2006, както и актовете, съставляващи европейско изпълнително основание за безспорно вземане съгласно Регламент (ЕО) № 805/2004 и решенията, постановени по реда на европейската процедура за искове с малък материален интерес по Регламент (ЕО) № 861/2007, са актове, които се изпълняват без нарочно производство и попадат в приложното поле на разпоредбата на чл. 404, т. 2 от ГПК. За обжалването на актовете по чл. 404, т. 2 от ГПК по силата на препращащите норми на чл. 624а, ал. 2 от ГПК и чл. 627, ал. 2 от ГПК се прилага разпоредбата на чл. 623, ал. 6 от ГПК, с която законодателят е въвел специална функционална подсъдност пред Софийски апелативен съд, а постановените актове е приравнил на съдебни решения, подлежащи на обжалване по общия исков ред. Относно вида на производството по чл. 623, ал. 6 от ГПК е формирана практика на ВКС с постановеното по реда на чл. 290 от ГПК решение № 230 от 29.05.2017 г. по т. д. № 2055/2015 г. на ВКС, II т. о. В същото е прието, че съгласно чл. 624, ал. 1 ГПК /в ред. преди изменението ДВ, бр. 42/2018 г./ по молба на кредитора, след преценка за спазване на съответните изисквания в Регламент /ЕО/ 805/2004, местно компетентният окръжен съд с разпореждане уважава или отхвърля искането за издаване на изпълнителен лист. Проверката се осъществява по правилата на чл. 406 от ГПК и е формална. По отношение на обжалването на разпореждането за издаване на изпълнителен лист, установеното в чл. 624, ал. 2 от ГПК /сега чл. 624а, ал. 2 от ГПК, ред. ДВ, бр. 42/2018 г./ вр. чл. 623, ал. 6 и чл. 407, ал. 3 от ГПК се отклонява от общите правила на чл. 407, ал. 1 от ГПК, като предвижда това да става по реда на въззивното обжалване на решенията, пред Софийския апелативен съд. За обжалването се прилагат правилата на Глава "Двадесета" от ГПК, но при отчитане на засиленото служебно начало, характерно за производството по издаване на изпълнителен лист. Във въззивното производство /двустранно, спорно, с провеждане на публично заседание/ при упражняване на служебните си правомощия, съдът задължително уведомява страните за поведението, което дължи извън диспозитивното начало в процеса, както и дава указания за събирането на доказателства, необходими за извършване на служебната му преценка, по аргумент от ТР № 1/2013 г. от 09.12.2013 г. по тълк. дело № 1 по описа за 2013 г. на ОСГТК на ВКС. Дадените разрешения относно реда за обжалване на разпореждането по молбата за издаване на изпълнителен лист въз основа на европейско изпълнително основание за безспорно вземане, са приложими и към реда за обжалване на разпореждането на компетентния първоинстанционен съд по молбата за издаване на изпълнителен лист въз основа на европейска заповед за плащане, тъй като и двата акта съставляват основания за издаване на изпълнителен лист по чл. 404, т. 2 от ГПК.

С оглед изложеното е налице и касационно основание по чл. 281, т. 3 от ГПК - съществено нарушение на съдопроизводствените правила, поради което обжалваното решение следва да бъде отменено. С оглед провеждането на производството без участието на ответника по молбата, делото следва да бъде върнато на въззивния съд на основание чл. 293, ал. 3 от ГПК за ново разглеждане от друг състав на същия съд в открито съдебно заседание с призоваване на двете страни, след връчване на препис от въззивната жалба на ответника по молбата.

29. Въззивният съд не е обвързан от изразеното от друг състав на същия съд становище за редовност на подадена жалба, като съобразно разпоредбата на чл. 267

ГПК следва да осъществи повторна проверка на допустимостта и редовността на жалбата.

При наличие на предвиден в закона преклузивен срок за извършване на процесуално действие, с което се сезира съответната инстанция, въззивният съд следва да се увери, че този срок е пропуснат, респ. - спазен, за което той и служебно може да събира доказателства и едва тогава да се произнесе относно наличието или липсата на тази абсолютна процесуална предпоставка за допустимостта на производството.

Чл. 267 ГПК

Чл. 422 ГПК

Решение № 49 от 1.06.2022 г. на ВКС по т. д. № 509/2021 г., II т. о., докладчик съдията Николай Марков

Допуснато е касационно обжалване по въпроса: Длъжен ли е въззивният съд, разглеждащ въззивна жалба да открие производство по оспорване на истинността на писмени доказателства за подаване на същата жалба в срок, при направено оспорване и искане за това от ответната страна, когато това не е допуснато от съда в частно производство по обжалване на определението за прекратяване на производството.

Върховен касационен съд, Търговска колегия, състав на Второ отделение, като прецени данните по делото и наведените от страните доводи, намира следното:

За да постанови обжалваното решение въззивният съд е приел, че въззивната жалба на "ПИБ" АД е подадена в срок, видно от представените системен бон, известие за доставяне, рекламация и удостоверение от "Български пощи" ЕАД. Изразил е становище, че в този смисъл е и определение № 117 от 10.07.2019 г. по в. ч. т. д. № 149/209 г. на АС Велико Търново /с което е отменено определението на първоинстанционния съд за връщане на въззивната жалба/, за което с протоколно определение от 21.01.2020 г. е счел, че е решило въпроса за срочността на въззивната жалба, като е оставил без уважение направените от ответниците с отговора на въззивната жалба оспорвания на истинността на тези доказателства и доказателствени искания във връзка с оспорването /които са били оставени без уважение и в частното производство/. Посочил е, че предмет на разглеждане са искове по чл. 422 от ГПК за признаване за установено по отношение на ответниците "Димитров-МВ" ЕООД и М. В. Димитров, че ищецът "ПИБ" АД има вземания към тях, при условията на солидарна отговорност, в размер на 130 000 лв., непогасена главница по Договор за кредит за оборотни средства "Бизнес пулс" овърдрафт № 326-307/25.09.2007 г., изменен и допълнен с Анекс № 1/17.09.2008 г., Анекс № 2/24.09.2009 г., Анекс № 3/28.06.2010 г. и Анекс № 4/31.01.2011 г., ведно със законната лихва от датата на подаване на заявлението за издаване на заповед за незабавно изпълнение - 23.06.2017 г. до окончателното изплащане, 25 621.54 лв., непогасена договорна лихва за периода 07.10.2010 г. - 05.03.2013 г., 150 473.65 лв., лихва за просрочие за периода 07.10.2010 г. - 22.06.2017 г. и 234.27 лв. разноски за застраховка на обезпечение, за които суми е издадена заповед за незабавно изпълнение и изпълнителен лист по ч. гр. д. № 4639/2017 г. на РС Плевен. Установил е, че оригиналите на Договора за кредит от 25.09.2007 г., на Анекс № 1/17.09.2008 г., Анекс № 2/24.09.2009 г. и Анекс № 3/28.06.2010 г., не са представени по делото, въпреки че е направено искане за това от насрещните страни, поради което, на осн. чл. 183 от ГПК те са изключени от доказателствата и съдът не ги цени. Счел е обаче, че от представения в оригинал Анекс № 4/31.01.2011 г. се установява възникнало между страните валидно облигационно отношение по договор за кредит по см. на чл. 430 от ТЗ - видно от съдържанието му страните изрично са заявили, че банката е

предоставила на ответното търговско дружество кредит за оборотни средства, като изявленията съдържат съгласие по съществените елементи на договора за кредит: размер на кредита – 132 000 лв. /част от 150 000 лв. към датата на анекса/, краен срок за погасяване – 06.03.2013 г. /чл. 1. 2. /, възнаградителна лихва - едномесечния SOFIBOR с надбавка 8.65 пункта, но не по-малко от 11% /чл. 2. 1. /, уговорени са и условията за погасяване на кредита – на отделни вноски, определени по размер, считано от 06.02.2011 г. до 06.03.2013 г., съгласно погасителен план, част от съдържанието на анекса. Намерил е, че волята на кредитополучателя за предоставяне на кредита и за възникване на облигационни отношения между страните, се установява и от представеното по делото искане на дружеството кредитополучател от 15.09.2007 г. за предоставяне на кредит в размер на 150 000 лв. Изложил е съображения, че са без правно значение уговорените в чл. 5 условия за влизане в сила на анекса, които е следвало да бъдат изпълнени от кредитополучателя /представяне на удостоверение за липса на публични задължения и погасяване на част от просрочените суми/, тъй като страната, която може да се позовава на неизпълнение на уговорените условия, е банката-кредитор, защото те са уговорени в неин интерес, а в случая тя не е сторила това. Установил е при съвкупна преценка на заключението на съдебно-счетоводната експертиза, на данните в съставените и публикувани в търговския регистър ГФО на дружеството-кредитополучател и представените от ищеца писмени доказателства /мемориални ордери, лихвени листи и извлечения/, че кредитът е усвоен от кредитополучателя - заключението на експертизата е изготвено въз основа на записванията и счетоводните регистри в електронната система на банката, които съответстват на движението на разплащателната сметка на кредитополучателя според заключението на вещото лице, а съответстват и на вторичните счетоводни документи, които отразяват информацията от първичните счетоводни документи, затова при липса на първични счетоводни документи поради унищожаването им на осн. чл. 12, ал. 1, т. 3 от ЗСч /впрочем, и от двете страни/, удостоверените от вторичните счетоводни документи данни следва да се приемат за достоверни. В този смисъл е приел, че кредитополучателят и солидарният длъжник не са изпълнили задължението си по споразумението от 31.01.2011 г. за връщане на предоставените в заем суми в срока по чл. 1. 2. – до 06.03.2013 г., като искът се явява основателен и доказан за сумата от 130 900 лв., непогасена главница. Намерил е за неоснователно и направеното от ответниците възражение за погасяване на вземането по давност, тъй като вземането се погасява с изтичане на общата 5-годишна давност по чл. 110 от ЗЗД, която, считано от 06.03.2013 г. до 23.06.2017 г. – датата на подаване на заявление за издаване на заповед за незабавно изпълнение, не е била изтекла.

Решението на въззивния съд е постановено от компетентен съд, действащ в надлежен състав, в пределите на предоставената му правораздавателна власт, съставено е в писмен вид, подписано от членовете на състава и е разбираемо, а от друга страна е налице произнасяне по редовна искова молба в съответствие с наведените в нея фактически обстоятелства и искания, отправени до съда.

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване и който е свързан с проверката на допустимостта и редовността на въззивната жалба, която въззивният съд следва да осъществи с оглед разпоредбата на чл. 267 от ГПК, респективно е свързан с допустимостта на въззивното производство, е формирана практика на ВКС – определение по ч. т. д. № 2682/2019 г. на ВКС, Второ отделение, определение № 662 от 15.09.2014 г. по ч. гр. д. № 4529/2014 г. на ВКС, ГК, Четвърто отделение, решение № 440 от 31.05.2010 г. по гр. д. № 1504/2009 г. на ВКС, ГК, Трето отделение, определение № 312 от 14.07.2016 г. по ч. т. д. № 705/2016 г. на ВКС, Първо отделение и мн. др. В посочените съдебни актове се приема, че въззивният съд не е обвързан от изразеното от друг състав на същия съд становище за редовност на подадена жалба, като съобразно разпоредбата на чл. 267 от ГПК следва да осъществи повторна проверка на допустимостта и редовността на жалбата.

При наличие на предвиден в закона преклузивен срок за извършване на процесуално действие, с което се сезира съответната инстанция, въззивният съд следва да се увери, че този срок е пропуснат, респ. - спазен, за което той и служебно може да събира доказателства и едва тогава да се произнесе относно наличието или липсата на тази абсолютна процесуална предпоставка за допустимостта на производството. В този смисъл не съществува пречка, а и въззивният съд, разглеждащ въззивна жалба, е длъжен да открие производство по оспорване на истинността на писмени доказателства за подаване на същата жалба в срок, при своевременно направено оспорване и искане от ответната страна, когато това не е допуснато от съда в частно производство по обжалване на определението за прекратяване на производството, като следва да уважи и своевременно направените доказателствени искания във връзка с оспорването.

В случая въззивният съд в противоречие с посочените разяснения, допускайки съществено нарушение на съдопроизводствените правила, не е осъществил повторна проверка на срочността на въззивната жалба, като е приел, че този въпрос е решен с определение № 117 от 10.07.2019 г. по в. ч. т. д. № 149/209 г. на АС Велико Търново /с което е отменено определението на първоинстанционния съд за връщане на въззивната жалба/ и е оставил без уважение направените от ответниците с отговора на въззивната жалба оспорвания на истинността на представените от другата страна доказателства за подаване на жалбата в срок и доказателствените искания във връзка с оспорването /които са били оставени без уважение и в частното производство/. В този смисъл решението в обжалваната част, вкл. и в частта за присъдените в полза на банката разноски за двете инстанции, следва да бъде отменено на основание чл. 293, ал. 3, вр. чл. 236, ал. 2, вр. чл. 269 от ГПК, а делото върнато за ново произнасяне от друг състав на същия въззивен съд /не са налице доказателства за наличие на твърдяната хипотеза на чл. 23, ал. 3 от ГПК/, при което следва да се открие производство по оспорване истинността на представените от банката ищец доказателства за подаване на въззивната жалба в срок и да се уважат доказателствените искания във връзка с оспорването, след което да се извърши проверка дали срокът за подаване на въззивната жалба е пропуснат, респ. - спазен, за което съдът и служебно може да събира доказателства.

При новото разглеждане на основание чл. 294, ал. 2 от ГПК, въззивният съд следва да се произнесе и по направените от страните разноски за водене на делото пред ВКС.

30. Съгласно чл. 17, пар. 1 от Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на стоки /Конвенция CMR/ превозвачът е отговорен за цялостната или частична липса или повреда на стоката от момента на приемането ѝ за превоз до този на доставянето ѝ, както и за забавата при доставянето ѝ.

По силата на установената в чл. 20, пар. 1 от Конвенция CMR оборима презумпция, за изгубена се счита и стоката, която не е доставена до тридесет дни след изтичане на уговорения срок, или, ако такъв срок не е бил уговорен, в срок от шестдесет дни от деня на приемането ѝ за превоз от превозвача. Посочената разпоредба придава на забавата над посочените в нея срокове значение на доказателство за изгубване на стоката, съответно предоставя на правоимащия възможността да претендира обезщетение за цялостна липса на товара. В приложното поле на тази разпоредба попадат включително и случаите, при които товарът не е фактически унищожен и местонахождението му е известно на превозвача. В тази хипотеза също са приложими основанията за освобождаване на превозвача от отговорност, предвидени в чл. 17, пар. 2 и пар. 4 от Конвенция CMR, като доказателствената тежест е за превозвача, който се позовава на тях.

Позовавайки се на чл. 20 пар. 1 от Конвенцията, товародателят и правоимащ за обезщетението за вреди от превоза, не предявява иск извън основанията по чл. 17 пар. 1 от Конвенцията, а само предполага едно от предвидените в същата разпоредба

основания - наложило се от бездействието на превозвача, по удостоверяване причината за недоставянето на товара - с което не се размества изначално възложената с чл. 18 пар. 1 от Конвенцията тежест за превозвача – в тази хипотеза да обори презумпцията за липса или ако товарът е унищожен, погинал или повреден - да установи действително настъпилите вреди и причинна връзка в настъпването им със събитие, квалифицируемо като "непреодолима сила" или друго основание за освобождаване от отговорност, по смисъла на чл. 17 пар. 2 от Конвенцията.

Чл. 17, пар. 1 и чл. 20, пар. 1 от Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на стоки /Конвенция CMR/

Решение № 60124 от 30.06.2022 г. на ВКС по т. д. № 1201/2020 г., I т. о., докладчик съдията Вероника Николова

Допуснато е касационно обжалване за произнасяне по материалноправния въпрос относно приложението на чл. 20 пар. 1 от Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на стоки /CMR/.

В касационната жалба се сочи, че обжалваното решение е неправилно поради съществено нарушение на процесуалните правила и необосновано. Касационният жалбоподател поддържа, че с исковата молба са представени три копия от товарителницата, а други два екземпляра от същата товарителница /единият от които оригинал/ са представени след изтичането на срока за представяне на доказателства. Твърди, че вместо да констатира недопустимостта на тези доказателства, като приети извън срока за представянето им, въззивният съд е обсъдил представения оригинален екземпляр на CMR товарителницата и е направил решаващия извод, че документът обосновава самостоятелно основание за отхвърлянето на иска. Счита за неправилен извода на въззивния съд, че липсваща/изгубена е само тази стока, чието местонахождение не е известно на правоимащия. Излага доводи, че направеното тълкуване от състава на въззивния съд на понятието "изгубена/липсваща стока" по смисъла на чл. 20 от Конвенция CMR не държи сметка за задължението на превозвача да удостовери пред товародателя осъществяването на превода и предаването на товара на получателя.

Ответникът по касационната жалба "Кукли транс" ООД, със седалище Република А., Албасан Преняс, счита жалбата за неоснователна. Поддържа, че за да са налице предпоставките на чл. 17, пар. 1 от Конвенцията, то превозвачът следва изцяло или частично да е загубил стоката, тоест същата да липсва или да я е повредил от момента на приемането ѝ за превоз до момента на доставянето ѝ, съответно при забава при доставянето ѝ. Изтъква, че по делото не са доказани тези обстоятелства, а с представения оригинал на екземпляр от товарителница се удостоверява, че стоката е получена от купувача "Гора 2004 ШПК", който е записал рекламационна забележка относно качеството на получения боб, но не относно дефекти, причинени при превода. Подробни доводи излага в писмен отговор. Претендира присъждане на направените разноски.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Първо отделение, след преценка на данните по делото и заявените касационни основания, съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 от ГПК приема следното:

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е приел за установено от събраните по делото доказателства, че по силата на Договор за транспорт № 950 от 25.10.2017 г. между страните се е породило валидно облигационно правоотношение, по силата на което "Кукли транс" ООД, в качеството на превозвач, се е задължило да превози товара – 894 чувала по 25 кг. или общо 22 420 кг. бял боб, от склада на възложителя в [населено място] до този на контрахента му "Гора 2004" ШПК в Република А.. Приел е, че

самият ищец, в обстоятелствената част на исковата молба, е признал знание, че предметът на договора за покупко – продажба между него и "Гора 2004" ШПК е доставен на последното, поради което предявеният иск се явява неоснователен. Позовал се е и на представената с исковата молба жалба от 03.11.2017 г. до началника на полицейското управление на Окръг П., за да сподели извода на решаващия състав на Окръжен съд – Враца, че от посочените от въззивника обстоятелства не може да бъде направен извод за загуба, респ. липса на стоката. Посочил е, че макар да няма дадена легална дефиниция кога стоката следва да се счете за изгубена, от разпоредбите на параграфи 2 до 4 на чл. 20 от Конвенция CMR може да бъде извлечено правилото, че стоката, предмет на договора за международен автомобилен превоз на стоки следва да се счита изгубена, респ. липсваща тогава, когато местонахождението ѝ не е известно на страните по договора, респ. на правоимащите. Изтъкнал е, че в конкретния случай представеният от ответника и неоспорен от ищеца екземпляр на международната товарителница носи печата на получателя и купувач "Гора 2004" ШПК - факт, съставляващ самостоятелно основание за отхвърляне на така заявените претенции.

По въпроса, по който е допуснато касационно обжалване:

Съгласно чл. 17, пар. 1 от Конвенцията за договора за международен автомобилен превоз на стоки /Конвенция CMR/ превозвачът е отговорен за цялостната или частична липса или повреда на стоката от момента на приемането ѝ за превоз до този на доставянето ѝ, както и за забавата при доставянето ѝ. По силата на установената в чл. 20, пар. 1 от Конвенция CMR оборима презумпция, за изгубена се счита и стоката, която не е доставена до тридесет дни след изтичане на уговорения срок, или, ако такъв срок не е бил уговорен, в срок от шестдесет дни от деня на приемането ѝ за превоз от превозвача. Посочената разпоредба придава на забавата над посочените в нея срокове значение на доказателство за изгубване на стоката, съответно предоставя на правоимащия възможността да претендира обезщетение за цялостна липса на товара. В приложното поле на тази разпоредба попадат включително и случаите, при които товарът не е фактически унищожен и местонахождението му е известно на превозвача. В тази хипотеза също са приложими основанията за освобождаване на превозвача от отговорност, предвидени в чл. 17, пар. 2 и пар. 4 от Конвенция CMR, като доказателствената тежест е за превозвача, който се позовава на тях. Относно отговорността на превозвача за липса на товара в хипотезата на чл. 20, пар. 1 от Конвенция CMR е формирана практика на ВКС с решение № 28/27.06.2017 г. по т. д. № 3416/2015 г. на ВКС, I т. о. С него е прието, че квалификацията "изгубен" товар, по смисъла на чл. 20, пар. 1 не предполага самостоятелно основание за отговорност за обезщетение и по последиците си "изгубен" е приравним на "липсващ" товар, по смисъла на чл. 17, пар. 1. Следователно, позовавайки се на чл. 20 пар. 1 от Конвенцията, товародателят и правоимащ за обезщетението за вреди от превоза, не предявява иск извън основанието по чл. 17 пар. 1 от Конвенцията, а само предполага едно от предвидените в същата разпоредба основания - наложило се от бездействието на превозвача, по удостоверяване причината за недоставянето на товара - с което не се размества изначално възложената с чл. 18 пар. 1 от Конвенцията тежест за превозвача – в тази хипотеза да обори презумпцията за липса или ако товарът е унищожен, погивал или повреден - да установи действително настъпилите вреди и причинна връзка в настъпването им със събитие, квалифицируемо като "непреодолима сила" или друго основание за освобождаване от отговорност, по смисъла на чл. 17 пар. 2 от Конвенцията. Тъй като товарът може никога да не пристигне, а превозвачът да не предприеме каквито и да било действия по доказване изпълнението на превоза или причините за недоставянето, чл. 20 пар. 1 от Конвенцията логично снабдява правоимащия с възможност сам да инициира производство по установяване причината за неизпълнението на превоза, презумирайки основанието липса, която няма как да доказва, освен с неполучаването на товара, което пък е отрицателен факт. Нелогично би било,

обаче, установяването на основание, различно от липса, да предпоставя неоснователност на иска, ако предаване на товара – пълно или частично и в надлежното му състояние не е извършено и превозвачът не може да се позове на освобождаване от отговорност, по смисъла на чл. 17 пар. 2 от Конвенцията.

Настоящият състав на ВКС изцяло споделя даденото разрешение.

По съществуващото на касационната жалба:

От събраните по делото доказателства се установява, че между страните е бил сключен договор за транспорт № 950 от 25.10.2017 г., по силата на което "Кукли транс" ООД, в качеството на превозвач, се е задължило да превози товара – 894 чувала по 25 кг. или общо 22 420 кг. бял боб, от склада на възложителя в [населено място] до този на контрахента му "Гора 2004" ШПК в Република А.. Безспорно е между страните, че стоката е била превозена до местоназначението – П., А.. При анализа на събраните по делото доказателства въззивният съд е направил необоснован извод, че е доказано извършването на доставка на стоката по смисъла на чл. 17 от Конвенцията. Видно от представения в оригинал екземпляр 2 от съставената за превоза товарителница, получателят е извършил оглед на стоката, като е отказал да освободи / приеме същата/ по съображенията, изложени писмено в графа 19 от товарителницата. Действително товарителницата носи подпис на представляващия търговеца – получател "Гора 2004" ШПК и печат на същия, но подписът не е положен в графа 24 "подпис на получател", а в графа 19, в която по правило се отразяват специалните споразумения между превозвача и товародателя. Съответно положеният подпис от представляващия "Гора 2004" ШПК удостоверява не получаването на стоката, а авторството на забележките в графа 19, които съставляват неговите основания да откаже да приеме стоката: "22, 350 кг. фасул не отговаря на условията на договора..... Стоката не е съгласно необходимия стандарт. Не е направено освобождаване от дружеството "Гора 2004". " Въпреки, че не съставлява част от задължителното съдържание на товарителницата, извършеното от получателя удостоверяване на резултата от прегледа на товара съставлява частен документ и се ползва от доказателствена сила относно авторството на изявлението.

Липсата на подпис в графа 24 от товарителницата и извършеното отбелязване от страна на получателя, че отказва да приеме стоката, не съставлява пречка за превозвача да ангажира други доказателства в подкрепа на твърдението си, че стоката е разтоварена в посоченото място на доставяне П. по нареждане на получателя или изпращача. Съгласно чл. 9, пар. 1 от Конвенция CMR, товарителницата удостоверява, до доказване на противното, условията на договора и получаването на стоката от превозвача. Същата не е форма за действителност и няма конститутивно действие по отношение превозното правоотношение, но с нея се създава една оборима презумпция, че действителните правоотношения са тези, уредени в товарителницата. Данните, вписани в товарителницата се считат за достоверни до доказване на противното, като страната, която твърди, че същите са неверни или непълни следва да докаже това обстоятелство с всички допустими доказателствени средства. В случая, обаче, освен екземпляра от товарителницата с попълнената в графа 19 забележка, превозвачът – ответник по иска не е ангажирал други доказателства, че стоката е била приета от купувача. Останалите екземпляри от товарителницата, някои от които не са представени в превод, дори и да носят печат на българската и албанската митница, удостоверяват, че стоката е преминал през границата, но не обективират доказателство за приемане на стоката от получателя. Фактическото разтоварване на стоката в склада на получателя, дори и да се приеме за установено по делото, не може да се приравни на предаване, предвид изрично отразения в товарителницата отказ на получателя да приеме стоката.

Изводът, че превозът не се счита за приключен с достигането на стоката в местополучаването, а едва с приемането ѝ от получателя, следва и от разпоредбата на чл. 15, пар. 1 от Конвенция CMR, която регламентира дължимото поведение на превозвача в

хипотезата на отказ на получателя да приеме стоката. Същата предвижда, че когато, след пристигане на стоката в местополучаването, се появят пречки за предаване, превозвачът иска нареждания от изпращача. Съгласно предл. 2 на цитираната разпоредба, ако получателят откаже стоката, изпращачът има право да се разпорежда с последната, без да е необходимо да представи първия екземпляр от товарителницата. В настоящата хипотеза въпреки въведените от превозвача – ответник по касация, твърдения, че стоката е била проверена на митницата Кяфа Сан в присъствието на товародателя Х. П., в качеството на ЕТ "СНИ - Комерс -1 -Х. П. ", който пристигнал лично заради възникнал спор с получателя и по нареждане на двете страни стоката била разтоварена в П., А., за тези обстоятелства по делото не са ангажирани доказателства.

Поради това се явява основателно оплакването в касационната жалба за извършено от въззивния съд неправилно тълкуване на понятието "изгубена/липсваща стока" по смисъла на чл. 20 от Конвенция CMR и за допуснато от въззивния съд нарушение на материалния закон, изразяващо се в несъобразяване на установеното задължение на превозвача да предаде товара на получателя срещу подпис, което удостоверява изпълнението на задълженията му по договора за превоз. При изричен писмен отказ на получателя да приеме /освободи/ стоката и при неизпълнение на задълженията на превозвача по чл. 15, пар. 1 от Конвенция CMR да поиска нареждания от изпращача, то в случая следва да се приеме, че доставяне на товара в шестдесетдневния срок по чл. 20 от Конвенция CMR не е доказано. Същевременно стоката не се намира вече у превозвача, същият е в невъзможност да я предаде на товародателя или на трето лице по негово нареждане. Липсват данни, че превозвачът - ответник по иска се е възползвал от правото по чл. 16, пар. 2 от Конвенция CMR да приключи превоза, като разтовари стоката за сметка на правоимащия, като поеме пазенето на същата. Превозвачът не е ангажирал и доказателства за наличие на предпоставките на чл. 17, пар. 2 от Конвенция CMR за освобождаването му от отговорност, доказателствената тежест за което съгласно чл. 18, пар. 1 е негова. С оглед на това настоящият състав приема, че са налице предпоставките за ангажиране отговорността на ответника в качеството му на превозвач за цялостна липса на стоката, съответно за ищеца е възникнало правото да претендира обезщетение по чл. 17 от Конвенция CMR.

Като е приел противното и е счел за основателни доводите на ответника за изпълнение на задълженията му по договора за превоз и надлежно предаване на стоката на получателя, въззивният съд е постановил неправилно решение. Предвид изложеното, настоящият състав намира, че са налице предпоставките на чл. 293, ал. 2 от ГПК за отмяна на обжалвания съдебен акт и за постановяване на ново решение по същество, с което да се уважи предявеният от касатора иск по чл. 17, пар. 1 от Конвенцията.

Съгласно приложимата разпоредба на чл. 23, пар. 1 от Конвенция CMR, размерът на дължимото обезщетение за пълна липса на стоката по превозния договор следва да бъде определен съобразно стойността на стоката на мястото и по времето, когато е била приета за превоз. Тази стойност подлежи на определяне по текущата цена на пазара на стоките – пар. 2 на чл. 23 Конвенция CMR, която съответства на отразената цена с ДДС в приложената към товарителницата фактура за продажба на стоките на правоимащия, издадена на мястото и към момента на приемане на стоката за превоз по смисъла на конвенцията от изпращача, а именно 19 779, 75 евро, ведно с 5% годишна лихва върху главницата от предявяването на иска до окончателното ѝ изплащане, на основание чл. 27 от Конвенция CMR.

31. Съгласно ППВС № 4/1968 г. и създадената по приложението на т. 11 от същото задължителна съдебна практика, понятието "справедливост", по смисъла вложен от законодателя, не е абстрактно, а всякога обусловено от редица конкретни и обективно съществуващи обстоятелства, относими към обхвата и

характеристиката на търпимите вреди, които съдът следва да съобрази и оцени, за да определи адекватен стойностен еквивалент на вредите.

Във всички случаи правилното прилагане на чл. 52 ЗЗД при определяне на обезщетенията за неимуществени вреди от деликт е обусловено от съобразяването на указанияте в постановлението и практиката на ВКС общи критерии, които в случай на телесни увреждания са видът и характерът на уврежданията, продължителността и интензитетът на търпените болки и страдания, възстановителният период, психическите и физическите последици от уврежданията, остатъчните загрозявания, възрастта на пострадалия и др.

При определяне на дължимото обезщетение за неимуществени вреди следва да се отчитат конкретните икономически условия, а като ориентир за размерите на обезщетенията би следвало да се вземат предвид и съответните нива на застрахователно покритие към релевантния за определяне на обезщетенията момент. Застъпеното разбиране в тази практика е, че установените лимити на отговорност на застрахователя нямат самостоятелно значение, но следва да бъдат съобразени, като израз на икономическите условия към момента на настъпване на увреждането.

Застрахователят следва да покрие спрямо увреденото лице отговорността на делинквента за дължимата лихва за забава от датата на уведомяването си от застрахования за настъпването на застрахователното събитие / в срока по чл. 430, ал. 1, т. 2 КЗ / или от датата на уведомяване или на предявяване на застрахователната претенция от увреденото лице, която от двете дати е най-ранна. След изтичане на срока по чл. 496, ал. 1 КЗ и при липсата на произнасяне и плащане на обезщетение от застрахователя, същият дължи законната лихва върху обезщетението за неимуществени вреди за собствената си забава.

Отграничаването по период и размер на двата вида лихви за забава в диспозитива на решението по прекия иск е излишно, тъй като би било от значение само при основание за регрес спрямо делинквента.

Чл. 52 ЗЗД

Чл. 430, ал. 1, т. 2 КЗ

Чл. 496, ал. 1 КЗ

Решение № 72 от 29.06.2022 г. на ВКС по т. д. № 1191/2021 г., I т. о., докладчик съдията Росица Божилова

Касационното обжалване е допуснато по въпроса за приложението на критерия за справедливост, залегнал в чл. 52 ЗЗД – обоснован в хипотезата на чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК, с ППВС № 4/1968 г. и решенията по т. д. № 900/2019 г. на II т. о., т. д. № 490/2012 г. на II т. о., т. д. № 767/2011 г. на II т. о. и т. д. № 795/2008 г. на II т. о. на ВКС и по въпроса - Коя е началната дата на лихвите за забава върху обезщетението, в условията на предявен пряк иск от увреденото лице срещу застрахователя ? – обоснован в идентична хипотеза, с приетото в решение по т. д. № 2466/2018 г. на I т. о. на ВКС.

За да се произнесе, в съответствие с доводите и възраженията на страните и правомощията си по чл. 290 ГПК, настоящият състав съобрази следното:

В исковата молба ищецът претендира обезщетение за неимуществени вреди от претърпени увреди, в причинност с ПТП по вина на водача на застрахован при ответното дружество, по задължителна застраховка " Гражданска отговорност " на автомобилистите, автомобил, както следва: контузия на глава, мозъчно сътресение, разкъсно-контузна рана на скалпа в лява слепоочна област, предпоставило оперативно лечение – реинплантация на скалпа, контузия на гръдния отдел на гръбначния стълб, навяхване и разтягане на

ставния апарат на гръдната част на гръбначния стълб. Ищецът твърди, че лявата му ръка е била обездвижена за два месеца, което пречатвало самостоятелното обслужване на ежедневни нужди. Изпитвал силни болки, будещи го нощем. Ищецът твърди, че продължил да изпитва болки в лявата раменна става 5 месеца след увреждането, като след преглед при ортопед – травматолог по този повод твърди установена причинност със същото на все още търпими ограничени и болезнени движения в лявата раменна става, с нарушена абдукция, леки парестезии по 2, 3 и 4 пръсти, нарушен захват на лявата ръка и лека хипотрофия на делтоидната мускулатура. Ищецът твърди, че търпи болки в лявата раменна става и понастоящем, като ръката му е деформирана и движенията ѝ са ограничени. Сочи за създаващ му емоционален дискомфорт грозен, видим белег в лявата слепоочна област, както и че като цяло болките и неудобствата в процеса на възстановяването го направили раздразнителен и тревожен.

За установяване на претърпените болки и страдания са приети съдебно - медицинска експертиза, съобщила и представена по делото медицинска документация, като е разпитан и един свидетел. Същият – син на ищеца – твърди, че тежкият възстановителен период е бил от около 2 месеца след увреждането, в който пострадалият е бил обездвижен, нуждаел се от чужда помощ, загубил значително тегло, а общият възстановителен период бил 6 месеца. Свидетелят твърди, че и понастоящем ищецът не може да вдига хоризонтално и получава болки при застудяване и при леко физическо натоварване. Назначената СМЕ е разграничила 65 - дневен лечебен процес от общия възстановителен процес от 6 месеца, въз основа на представената медицинска документация. Посочено е, че остатъчни последици от травмата са козметичния видим белег в лявата слепоочна област, с дължина 5 - 6 см. и болезнеността в рамото при отвеждане на ръката над 100 градуса. Вещото лице изрично е отрекло посочените в исковата молба парестезии на пръсти да са в причинност с травмата, доколкото не е установена такава на шийния отдел на гръбначния стълб или контузия на брахиалния плексус. В експертизата /данни от прегледа/ е посочена лека деформация в лявата акромиоклавикуларна област и ограничение във вътрешната ротация на лява раменна става от 10 - 15 градуса, различно от установения болков синдром при вдигане на ръката над 100 градуса /абдукция/. При разпита в о. с. з. на 28.05.2019 г. вещото лице е пояснило, че се касае за неправилно зарастване с около 1 см. по-нагоре, което не се отразява на функцията на раменната става и раменния пояс, бидейки единствено естетически дефект, но може да провокира болки при голямо натоварване. Също при разпита, вещото лице е пояснило, че отразеното в раздела " данни от медицинския преглед " ограничение във вътрешната ротация на лява раменна става от 10-15 градуса все още се наблюдава, т. е. е пропуснато в заключителната част на експертното заключение, коментираща единствено болковия синдром при вдигане на ръката над 100 градуса.

Въззивният съд е определил размер на обезщетение за неимуществени вреди, претърпени от Д. К. в причинна връзка с ПТП от 30.11.2016 г., в общ размер от 16 174 лева и присъдил такова в размер на 10 000 лева, предвид изплатени на ищеца – в обезщетяване на търпими болки и страдания от същите увреждания, квалифицирани като трудова злополука – 6 174 лева. За да обоснове този размер съдът е съобразил вида на получените увреждания – контузия на главата с лекостепенно мозъчно сътресение, разкъсно – контузна рана в лява слепоочна област с дължина от 5 см. с отлепване на скалпа, изкълчване на лява акромиоклавикуларна става / ставно съчленение между ключицата и външния край на гребена на лопатката / - сметено за най - тежкото и предпоставило най-дълъг оздравителен период, контузия с навяхване и разтягане на ставния апарат на гръдната част на гръбначния стълб – всички те предпоставящи временно разстройство на здравето без опасност за живота, като изкълчването е нарушило функцията на левия горен крайник за период от 65 дни. Отчел е, че мозъчното сътресение не е било съпроводено със загуба на съзнание, нито е наложило високоспециализирани изследвания на мозъка и

черепа или специализирано лечение, а получените контузни рани са лекувани консервативно, без хирургична намеса. Приел е, че обездвижването на лявата ръка, с оглед изкълчването на ставата, е било с продължителност 1 месец и причинило неудобства, предвид наложило се ползване на чужда помощ за същия период, за което съдът изрично е кредитирал показанията на св. К. / същите сочещи 2 месеца /. Приел е общ оздравителен / вероятно в смисъл на лечебен / период от 1 месец / при посочени от вещото лице 65 дни /, въпреки че в мотивите по-горе е съобразено обстоятелството, че периода на нарушена функция на левия горен крайник е бил 65 дни. Не е обсъждан общ възстановителен период от 6 месеца, според заключението на СМЕ, основано на медицинската документация. Съдът е счел за установено от доказателствата, че ищецът напълно се е възстановил от травмите, без очаквания за други неблагоприятни последици, освен остатъчния козметичен белег в лявата слепоочна област и неправилното зарастване на раменната става, отразяващо се върху естетиката, не и върху функцията на ставата и възможно да провокира болки при натоварване, каквито са приети за възможни и при промяна на времето. Както се посочи по-горе констатираната деформация е разграничена от вещото лице в заключението му спрямо останалите / освен болки при натоварване и промяна на времето / остатъчни последици от увреждането - ограничение във вътрешната ротация на лява раменна става от 10 - 15 градуса и болезнеността в рамото при отвеждане на ръката над 100 градуса.

Досежно началния момент на лихвата за забава въззивният съд е приел, че такава се дължи от изтичането на тримесечния срок по чл. 496, ал. 1 КЗ, вместо от датата на уведомяване на застрахователя за настъпилото застрахователно събитие.

По първия правен въпрос:

Съгласно ППВС № 4/1968 г. и създадената по приложението на т. 11 от същото задължителна съдебна практика, понятието "справедливост", по смисъла вложен от законодателя, не е абстрактно, а всякога обусловено от редица конкретни и обективно съществуващи обстоятелства, относими към обхвата и характеристиката на търпимите вреди, които съдът следва да съобрази и оцени, за да определи адекватен стойностен еквивалент на вредите. Във всички случаи правилното прилагане на чл. 52 ЗЗД при определяне на обезщетенията за неимуществени вреди от деликт е обусловено от съобразяването на указанияте в постановлението и практиката на ВКС общи критерии, които в случай на телесни увреждания са видът и характерът на уврежданията, продължителността и интензитетът на търпените болки и страдания, възстановителният период, психическите и физическите последици от уврежданията, остатъчните загрозявания, възрастта на пострадалия и др. Правнорелевантните общи и специфични за отделния спор факти и обстоятелства, от значение за определянето на размера на обезщетението за неимуществени вреди, следва не само да се изброят, но и да бъдат обсъдени и анализирани в тяхната съвкупност. Съгласно постоянната практика на ВКС, намерила израз в постановените по реда на чл. 290 ГПК решение № 83 от 6.07.2009 г. по т. д. № 795/2008 г., II т. о., решение № 1 от 26.03.2012 г. по т. д. № 299/2011 г., II т. о., решение № 66 от 3.07.2012 г. по т. д. № 619/2011 г., II т. о., решение № 23 от 25.03.2014 г. по т. д. № 1154/2013 г., II т. о., решение № 157/28.11.2014 г. по т. д. № 3040/2013 г., II т. о., решение № 242 от 12.01.2017 г. по т. д. № 3319/2015 г., II т. о., вкл. цитираните от касатора, при определяне на дължимото обезщетение за неимуществени вреди следва да се отчитат конкретните икономически условия, а като ориентир за размерите на обезщетенията би следвало да се вземат предвид и съответните нива на застрахователно покритие към релевантния за определяне на обезщетенията момент. Застъпеното разбиране в тази практика е, че установените лимити на отговорност на застрахователя нямат самостоятелно значение, но следва да бъдат съобразени, като израз на икономическите условия към момента на настъпване на увреждането.

По втория правен въпрос:

Отговор на същия е даден в решение № 128 по т. д. № 2466/2018 г. и решение № 60112 по т. д. № 122/2020 г. на I т. о. на ВКС, който отговор настоящият състав напълно споделя, като изоставя, като погрешно, възприетото в свое решение по т. д. № 2013/2019 г. Кодекса на застраховането в сила от 01.01.2016 г. изрично диференцира отговорността на застрахователя за собствената му забава - чл. 497 КЗ - от отговорността му за забава, като функционално обусловена от отговорността на делинквента – "когато застрахованият отговаря за тяхното / на лихвите / плащане" – чл. 494, т. 10 КЗ, чл. 493, ал. 1, т. 5 КЗ вр. с чл. 429, ал. 2, т. 2 вр. с ал. 3 вр. с чл. 430, ал. 1, т. 2 КЗ. От кумулативното приложение на посочените разпоредби следва, че застрахователят следва да покрие спрямо увреденото лице отговорността на делинквента за дължимата лихва за забава от датата на уведомяването си от застрахования за настъпването на застрахователното събитие / в срока по чл. 430, ал. 1, т. 2 КЗ / или от датата на уведомяване или на предявяване на застрахователната претенция от увреденото лице, която от двете дати е най-ранна. След изтичане на срока по чл. 496, ал. 1 КЗ и при липсата на произнасяне и плащане на обезщетение от застрахователя, същият дължи законната лихва върху обезщетението за неимуществени вреди за собствената си забава. Отграничаването по период и размер на двата вида лихви за забава в диспозитива на решението по прекия иск е излишно, тъй като би било от значение само при основание за регрес спрямо делинквента.

По съществото на касационната жалба:

Видно от преждепосоченото, при определяне на справедливо обезщетение за неимуществени вреди съдът не е съобразил обективно установени по делото факти, релевантни за определянето му – всички остатъчни последици от увреждането / ограничение във вътрешната ротация на лява раменна става / и всички съпътстващи ги и към момента болки / при извеждане на лявата ръка над 100 градуса /, действителния период на търпими от обездвижването на раменната става ограничения и неудобства от ползване на чужда помощ – 2 месеца, вместо възприетия от съда 1 месец - установим от доказателствата и разграничен в рамките на общия 6 –месечен възстановителен период / също неотчетен /, като период на интензивни болки и страдания. Неправилно съдът е приел пълно възстановяване и търпими в бъдеще единствено болки при натоварване и смяна на времето, след като вещото лице споделя нарушена вътрешна ротация на лява раменна става до 15 градуса и понастоящем, както и болки при отвеждане ръката над 100 градуса. Съдът не е коментирал част от обстоятелствата като ирелевантни, макар установени, а ги е пропуснал, респ. не ги е оценил изобщо, а други е недооценил спрямо приноса им към обхвата и съдържанието на търпимите болки и страдания, спрямо която му правораздавателна дейност намира приложение чл. 52 ЗЗД. Накърнената функция на лява раменна става в две направления и създаваните от това неудобства и съпътстващи болки, както и видимо нарушената естетика при неправилното зарастване на ставата, както и остатъчният белег на видимо място, който е нормално да провокира емоционален дискомфорт у ищеца, предпоставят присъждането на по-високо по размер обезщетение, което настоящият състав определя на 30 000 лева.

От така определения размер следва да се приспадне изплатеното еднократно обезщетение от работодателя на ищеца, на основание чл. 238, ал. 1 ЗМВР. Разпоредбата е специална, спрямо разпоредбата на чл. 78 от Закона за държавния служител, за ангажиране обективната, безвиновна отговорност на работодател, в случай на претърпяна телесна повреда при или по повод изпълнение на служебни задължения от служител, т. е. в хипотеза на служебно, а не трудово правоотношение, при това възникнало в системата на МВР. ЗМВР, съответно ЗДС не изключват приложението на чл. 54 от ЗЗД - в случай на изплатено от пострадалия или на неговите наследници обезщетение съответната администрация да има право на регресен иск срещу виновното за това лице, когато същото не е неин служител / когато същото е неин служител е хипотеза, уредена в чл. 80 от Закона за държавния служител /. В решение № 395 по гр. д. № 1538/2011 г. на IV г. о.

ВКС, въз основа на разрешенията в решение по гр. д. № 4161/2008 г. на IV г. о. на ВКС и определение по ч. гр. д. № 329/2009 г. на IV г. о. на ВКС, макар в хипотеза на ангажирана отговорност на работодателя по чл. 200 КТ / но доколкото се касае за пълно сходство в обуславящите я съществени елементи с тази по чл. 238 ЗМВР / е прието, че " регресният иск по чл. 54 ЗЗД на заплатил обезщетението работодател срещу делинквентна цели отговорността за вреди да бъде понесена от този, който ги е причинил, което е основен правен принцип. От друга страна, отговорността на застрахователя по застраховка " гражданска отговорност" е договорна и функционално свързана с отговорността на застрахования делинквент – застрахователят е длъжен да покрие в границите на определената в договора застрахователна сума отговорността на застрахования за причинените от него на трети лица имуществени и неимуществени вреди / чл. 223 КЗ /. С оглед защитата на интересите на увредените лица законодателят е установил на тяхно разположение прекия иск срещу застрахователя по чл. 226 КЗ (отм.). От друга страна застрахованият делинквент, който вече е удовлетворил увреденото лице, също разполага с правото да получи обезщетение от застрахователя / чл. 229 КЗ /. Именно от систематичното тълкуване на чл. 54 ЗЗД вр. с чл. 226 и чл. 229 КЗ следва, че няма пречка работодателят, който чрез заплащане на обезщетение по чл. 200 КТ вече е удовлетворил пострадалия свой работник или служител, да насочи регресните си претенции за връщане в патримониума си на платеното не срещу делинквентна, причинил трудовата злополука и увреждането, а направо срещу неговия застраховател по застраховка "гражданска отговорност". Това следва от основната идея при застраховането - именно застрахователят, извършващ застрахователна дейност по занятие, да поеме риска от настъпване на застрахователното събитие. "

Така приетото разрешение дава отговор и в настоящата хипотеза, макар на частично обезщетяване на търпимите вреди, като се съобрази, че основен принцип на правото, изведен от забраната за допускане на неоснователното обогатяване е, че длъжникът не може да изпълни два пъти едно и също нещо. Делинквентът дължи на увредения репарирание на вредите такива, каквито последният е претърпял, а когато едно лице поема задължението за обезщетяване по силата на договор / застрахователят / или по силата на закона / работодателят /, то неговото изпълнение е вместо прекия причинител на вредата, но все в рамките на отговорността, която последният носи. При едно или повече задължени лица вместо и освен делинквентна, отговорността на всеки от тях поотделно и общо не би могла да надвиши действителния размер на претърпените вреди. Ако работодателят заплати частично или пълно обезщетението, то съгласно приетото в решение по гр. д. № 1538/2011 г. на IV г. о. на ВКС, което настоящият състав напълно споделя, същият има регресен иск спрямо застрахователя на делинквентна, какъвто би имал и делинквентна към застрахователя на гражданската си отговорност, ако той би платил. С предварителното приспадане на вече платеното от работодателя от изплащаното по прекия иск застрахователно обезщетение се съобразява именно тази отговорност на застрахователя, за пълния дължим размер на обезщетението, която, независимо дали работодателят последващо би предявил иска си спрямо него или спрямо делинквентна, винаги ще следва да бъде ангажирана до пълния размер на застрахователното обезщетение, при доказани всички останали предпоставки за това. Ако не би било приспаданото вече изплатеното застрахователят на гражданската отговорност на делинквентна би платил обезщетение в по-голям размер от дължимото – веднъж на пострадалия и веднъж на работодателя му по реда на регреса, а пострадалият би получил повече от действително дължимото, в разлив с принципа за недопускане на неоснователното обогатяване. Даденото разрешение се извежда логично и от разпоредбата на чл. 470 КЗ.

Следователно и след приспадане на сумата от 6 174 лева от справедливото обезщетение от 30 000 лева, дължимото обезщетение по чл. 432, ал. 1 КЗ възлиза на 23 826

лева, при присъдени от въззивния съд 10 000 лева или ще следва да се завиши с допълнителни 13 826 лева. За разликата до претендираните 75 000 лева въззивното решение следва да бъде потвърдено. С оглед отговора на втория правен въпрос, законната лихва върху застрахователното обезщетение ще следва да се присъди от датата на предявяването от ищеца на писмена претенция пред застрахователя – 27.04.2017 г.

29. Съгласно разпоредбата на чл. 236, ал. 2 ГПК, съответно приложима и за въззивното производство, съдът е длъжен да мотивира решението си, като се произнесе по доводите и възраженията на страните и след преценка на доказателствата по спора да изведе собствени фактически и правни изводи. Задължителните за съдилищата указания, дадени в т. 19 от Тълкувателно решение № 1 от 04.01.2001 г. по тълк. дело № 1/2000 г. на ОСГК на ВКС относно дейността на въззивния съд като втора инстанция по съществото на спора и задължението му за формиране на самостоятелно становище относно релевантните факти и доказателствата по делото и по приложението на императивни материалноправни норми, са съответно приложими и при сега действащия ГПК, при съобразяване на предвидения по чл. 269 ГПК ограничен въззив и на процесуалната възможност за препращане към мотивите на първата инстанция при потвърждаване на атакуваното решение.

Задължението на въззивната инстанция за мотивиране на съдебния акт е предмет и на Тълкувателно решение № 1/2013 г. на ОСГ според което: Непосредствена цел на въззивното производство е повторното разрешаване на материалноправния спор след установяване истинността на твърденията на страните, преценка на доказателствата, и субсумиране на приетите за установени факти под приложимата материалноправна норма. Въззивният съд дължи произнасяне по спорния предмет, след осъществена самостоятелна преценка на релевантните факти, на всички допустими и относими доказателства и на въведените от страните доводи и защитни възражения, като мотивите към решението следва да съдържат формираните фактически и правни изводи, при отчитане на обхвата на въззивно обжалване.

Заклучението на вещото лице, като всяко доказателствено средство, трябва да бъде обсъдено в пълнота, наред с всички останали доказателства по делото, като решаващият съд е длъжен да изложи мотиви, обективизиращи преценката му за годността на експертизата; възприемането на заключението от съда не е обусловено от оспорването му от страните по делото, като отсъствието на възражения срещу експертното становище е правно ирелевантно за неговата обективност и за значението му за крайния правен резултат; съдът, включително и въззивният, следи служебно дали заключението на вещото лице е пълно, ясно и обосновано, и когато приетата експертиза не дава точен отговор на поставените задачи, съдът има задължение съгл. чл. 201 ГПК да постави допълнителна задача на експерта, или да допусне повторна експертиза за изясняване на релевантните за правния спор факти.

Чл. 236, ал. 2 ГПК

Чл. 201 ГПК

Решение № 69 от 22.06.2022 г. на ВКС по т. д. № 878/2021 г., II т. о., докладчик председателят Татяна Върбанова

Допуснато е касационно обжалване по формулирани от касатора процесуалноправни въпроси, свързани със служебното задължение на въззивния съд да

изложи фактически и правни изводи след обсъждане на всички доводи и възражения на страните и всички релевантни доказателства, и с регламентираното в чл. 202 ГПК задължение на решаващия съд за цялостна оценка на заключението на вещото лице, заедно с другите доказателства по делото.

В касационната жалба се поддържат оплаквания за материална и процесуална незаконосъобразност и необоснованост на въззивното решение. Твърди се, че при безспорно установени обстоятелства за наличието на валиден договор, сключен по реда на Закона за обществените поръчки, в съответствие с: параметрите на офертата, техническата спецификация, остойностените количествени сметки, и за реализирано надлежно изпълнение от страна на търговското дружество, прието без възражения, съдът е формирал неправилен извод за ангажиране на гаранционната отговорност на изпълнителя. Сочи се, че изводът е изведен при допуснато съществено нарушение на съдопроизводствените правила, изразяващи се в невъзприемане на категоричното и неоспорено заключение на техническата експертиза, според което, преобладаващият брой лампи са повредени вследствие пренапрежение в мрежата /токов удар/, в каквото смисъл са и представените от общината писмени доказателства. Освен това, касаторът счита, че въззивният съд неправилно не е приложил нормата на чл. 83 ЗЗД, както и чл. 81, ал. 1 ЗЗД. Жалбата се поддържа изцяло от процесуалния пълномощник на касатора в проведеното на 18.05.2022 г. публично съдебно заседание, с искане за касиране на въззивното решение, с присъждане на сторените разноски по делото.

От ответника по касационната жалба [община], чрез процесуален пълномощник, е постъпил писмен отговор, в който се поддържа становище за правилност на въззивното решение. Претендира разноски за настоящото производство.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на второ отделение, като взе предвид данните по делото и доводите на страните, в съответствие с правомощията си по чл. 293 ГПК, приема следното:

За да постанови обжалваното решение, съставът на Апелативен съд – София е възприел изведените от първостепенния съд фактически изводи относно: валидността на процесния договор за изработка, изпълнението и предаването на изработеното и извършеното от възложителя плащане. За безспорно е приел, че са възникнали дефекти по осветителите на уличното осветление, като повредените осветителни тела са били предадени с протоколи от ищеца на ответника, за отстраняване на констатираните дефекти. Дефектните продукти са били обследвани от техния производител – "Атек консалтинг" ЕООД, с посочени резултати в представени по делото протоколи и снимков материал. Последните доказателства /макар и представени от ищеца като приложения към исковата молба/ не са съобразени от въззивния съд. Протоколите са счетени за частни експертизи, а снимките към тях – за неясни и неустановяващи дефектите на осветителните тела. Съдът е констатирал, че изслушаната в първата инстанция техническа експертиза е изготвена въз основа именно на протоколите на производителя, които не се ползват с доказателствена сила. Едновременно с това е счел, че не са налице предпоставки за служебно назначаване на експертиза за установяване на причините, довели до пренапрежение във всяко от осветителните тела, вследствие на което са настъпили процесните дефекти.

Воззивният съд е изтъкнал, че осветителните тела са съоръжения, неразделна част от техническата инфраструктура на уличното осветление, поради което появилите се дефекти се обхващат от договорения 8-годишен гаранционен срок. Изложени са и съображения за дължимата от изпълнителя грижа на добрия търговец, обхващаща и задължение за предвиждане на евентуални вреди от пренапрежение върху изграденото от него улично осветление, неразделна част от което са монтираните осветителни тела. Последното е мотивирало становището на съда за неоснователност на твърденията на ответника, че непоставянето на задължителни защити за предотвратяване на

пренапрежението не може да му се вмени във вина, след като обществената поръчка е изпълнена съобразно техническата спецификация и проекта, в които са липсвали изисквания за поставяне на допълнителни защиты.

При определяне стойността на претендираните от ищцовата община вреди, решаващият състав е застъпил разбирането, че размерът на разходите на възложителя за отстраняване на повредите и обезпечаване на нормалното функциониране на продукта следва да е идентичен с представените от ответника оферти за отстраняване на процесните дефекти.

Крайният правен извод на апелативния съд е за доказаност на предпоставките за ангажиране на гаранционната отговорност на ответника за появили се скрити дефекти в осветителните тела, като искът с правно основание чл. 160, ал. 4 ЗУТ, вр. т. 16. 2 и 16. 3 от договора е уважен в посочения по-горе размер, ведно със законната лихва от исковата молба.

По процесуалноправните въпроси, обусловили допускане на касационно обжалване на въззивното решение:

Съгласно разпоредбата на чл. 236, ал. 2 ГПК, съответно приложима и за въззивното производство, съдът е длъжен да мотивира решението си, като се произнесе по доводите и възраженията на страните и след преценка на доказателствата по спора да изведе собствени фактически и правни изводи. Задължителните за съдилищата указания, дадени в т. 19 от Тълкувателно решение № 1 от 04.01.2001 г. по тълк. дело № 1/2000 г. на ОСГК на ВКС относно дейността на въззивния съд като втора инстанция по съществото на спора и задължението му за формиране на самостоятелно становище относно релевантните факти и доказателствата по делото и по приложението на императивни материалноправни норми, са съответно приложими и при сега действащия ГПК, при съобразяване на предвидения по чл. 269 ГПК ограничен въззив и на процесуалната възможност за препращане към мотивите на първата инстанция при потвърждаване на атакуваното решение. Задължението на въззивната инстанция за мотивиране на съдебния акт е предмет и на Тълкувателно решение № 1/2013 г. на ОСГК, според което: Непосредствена цел на въззивното производство е повторното разрешаване на материалноправния спор след установяване истинността на твърденията на страните, преценка на доказателствата, и субсумиране на приетите за установени факти под приложимата материалноправна норма. По приложението на чл. 236, ал. 2 ГПК е създадена непротиворечива практика на ВКС, обективизирана не само в цитираните в определението по чл. 288 ГПК съдебни актове – решение по гр. д. № 241/2011 г. и решение по т. д. № 2804/2015 г., но и в много други решения, постановено по реда на чл. 290 ГПК - решение по т. д. № 1106/2010 г., II т. о., решение по т. д. № 823/2010 г., II т. о., решение по т. д. № 866/2012 г., I т. о., решение по гр. д. № 1368/2016 г., IV г. о., решение по т. д. № 606/2018 г., I т. о. и др. В тях е възприето разрешението, че въззивният съд дължи произнасяне по спорния предмет, след осъществена самостоятелна преценка на релевантните факти, на всички допустими и относими доказателства и на въведените от страните доводи и защитни възражения, като мотивите към решението следва да съдържат формираните фактически и правни изводи, при отчитане на обхвата на въззивно обжалване.

По въпросите за начина, по който съдът е длъжен да извърши оценка на заключение на вещо лице, по реда на чл. 290 ГПК е създадена трайна практика на ВКС, обективизирана в решения: по т. д. № 311/2010 г., II т. о., по гр. д. № 1295/2018 г., I г. о., по т. д. № 806/2009 г., решение по т. д. № 475/2012 г. на II т. о., решение по гр. д. № 1814/2009 г., IV г. о. и др. Прието е, че: заключението на вещото лице, като всяко доказателствено средство, трябва да бъде обсъдено в пълнота, наред с всички останали доказателства по делото, като решаващият съд е длъжен да изложи мотиви, обективизащи преценката му за годността на експертизата; възприемането на заключението от съда не е обусловено от оспорването му от страните по делото, като отсъствието на възражения

срещу експертното становище е правно ирелевантно за неговата обективност и за значението му за крайния правен резултат; съдът, включително и въззивният, следи служебно дали заключението на вещото лице е пълно, ясно и обосновано, и когато приетата експертиза не дава точен отговор на поставените задачи, съдът има задължение съгл. чл. 201 ГПК да постави допълнителна задача на експерта, или да допусне повторна експертиза за изясняване на релевантните за правния спор факти.

С оглед отговорите на въпросите, обусловили допускането на касационен контрол, въззивното решение е неправилно.

При постановяване му решаващият съдебен състав е допуснал отклонение от посочената по-горе практика, като не е обсъдил в пълнота всички релевантни писмени доказателства и не е преценил всички въведени от ответника защитни възражения и доводи, относими към търсената от [община] гаранционна отговорност по процесния договор. В мотивите към съдебния акт не са преценени конкретните договорни задължения на дружеството изпълнител /касатор в настоящото производство/ по: т. 7.1.4 – да изпълни и завърши строителните работи, както и да отстрани всички дефекти в рамките на срока на договора и гаранционния период; по т. 16. 1 – да гарантира качеството на извършените строителни, монтажни и инсталационни работи и направените доставки със съответните актове и протоколи и 16.4.1. – проявените дефекти и недостатъци да се констатира с двустранен протокол, със срок за отстраняването им. Посочените клаузи, наред с легалното определение за строителни и монтажни работи, дадено в § 5, т. 40 от ДР на ЗУТ, имат съществено значение при произнасянето по всички въведени и поддържани възражения от ответното дружество. Освен това, във връзка с уговорения начин за гарантиране на качеството на доставките /преценявани с оглед на задължението за изпълнение на възложеното с материали на изпълнителя – т. 1. 2 от договора/, решаващият състав не е обсъдил резултатите от изпитванията, извършени в сертифицирана лаборатория към Център за изпитване и европейска сертификация, обективирани в протокол от 07.04.2014 г., предшестваш възлагането на работата.

Апелативният съд не е отчетел, че деветте броя протоколи за обследване на дефектни продукти от 01.06.2018 г., заедно със снимков материал, са представени от ищцовата община още с исковата молба, а констатациите в тях за причините за появилите се дефекти на съответните продукти не са категорично отречени в самата искова молба, нито в представената кореспонденция между ДФ "Земеделие" и [община], което е видно и от съдържанието на писмо на общината от 17.07.2018 г. Наред с това, едва в мотивите към атакувания съдебен акт решаващият състав е приел, че представените именно от ищеца, надлежно приети от първата инстанция протоколи за обследване на дефектирали осветителни тела /светодиоди, захранващи блокове, оптични системи/, с подробно отразени в тях причини за дефекта, съставени от производителя – "Атек консалтинг" ЕООД, съставляват недопустими доказателствени средства и имат характер на частни експертизи. Отделно е изтъкнал, че проведената пред първостепенния съд техническа експертиза, е изготвена въз основа на тези протоколи, но за въззивния съд не съществува правна възможност да назначи служебно експертиза за установяване на правнорелевантни факти – причините за констатираните дефекти на осветителните тела, с позоваване само на част от задължителните указания в мотивите към т. 3 от ТР № 1/2013 г. на ОСГТК на ВКС. В тази връзка е необходимо да се посочи, че първостепенният съд, преценявайки не само посочените протоколи на производителя на осветителните тела, но и възприемайки изцяло становището на експерта, е извел категоричен извод за преобладаващата причина за появилите се повреди – напрежение, надвишаващо нормалното работно напрежение /140-265 волта/, в какъвто смисъл са и поддържаните в инстанционното производство доводи от ответника. Обосноваността и процесуалната законосъобразност на този извод е извън обхвата на въззивното производство, образувано по жалба на ответника. Дори и да се счете, че част от въззивните оплаквания са относими към този извод, или към

причините за пренапрежението в повредените и изгорели части от осветителите, и, че за ответника съществува правен интерес да ги поддържа, то следва да се отчете, че първоинстанционният съд не е дал ясни и точни указания на ответника в доклада по чл. 146 ГПК за фактите, за които носи тежестта на доказване, за което има изрично оплакване в подадената от него въззивна жалба. В тази хипотеза са приложими разясненията в т. 2 и 3 от ТР 1/2013 г. на ВКС, ОСГК, според които при направен изричен довод във въззивната жалба за нарушение на процесуалните правила във връзка с доклада по делото по чл. 146, т. 5 ГПК, е допустимо във въззивното производство да се събират нови доказателства – по искане на страните /след даване на указания от въззивния съд/ или по почин на съда, когато непълнотата на доказателствата изисква изслушване на вещо лице, съгл. чл. 195 ГПК.

Като неправилен следва да се прецени изводът на въззивната инстанция относно дължимата грижа на добрия търговец, включваща и задължение да предвиди евентуални вреди от пренапрежение върху монтираните осветителни тела. Този извод е изведен без да се отчетат приложимите специални правила за процесния договор, сключен по реда на ЗОП, изпълнен от касатора съобразно техническото задание и инвестиционния проект /съобразно строителните книжа - § 5, т. 36 от ЗР на ЗУТ/. Дори и корекциите на проекта да се възприемат като необходими за правилното му изпълнение, то те безспорно биха довели до недопустими промени в съществени параметри на обществената поръчка, в какъвто смисъл е и част от практиката на ВКС, на която се позовава дружеството – изпълнител. Отделно от това, горният извод не е съобразен с възможните причини за пренапрежението, на което са били подложени осветителните тела – индустриални или пренапрежение, възникнало от мъннии, в който смисъл е експертното становище.

При постановяване на решението не е даден мотивиран отговор на възраженията на сегашния касатор за: неприложимост на 8-годишния гаранционен срок, предвиден в процесния договор и доколко в случая се касае за скрити дефекти по см. на ЗУТ и на Наредба № 2 от 2003 г. за въвеждане в експлоатация на строежите в РБ и минималните гаранционни срокове за изпълнени строителни и монтажни работи, съоръжения и строителни обекти, или се касае за експлоатационна годност на вложени материали/оборудване, за които са приложими гаранционните срокове на производителя.

Независимо от проведеното разграничение между законната и гаранционната отговорност, въззивният състав не е отчетел в достатъчна степен разясненията, дадени в ТР № 88/84 г. на ОСГК на ВС, според които: гаранционната отговорност включва задължението през определен период от време да бъде гарантирано наличието на установени качества и свойства на вещта, предмет на договора, през който период гарантът носи материална отговорност за недостатъци и повреди при условие, че са спазени изискванията за правилното ѝ съхраняване и надлежната ѝ употреба; предпоставките и обхвата на гаранционната отговорност на строителя /изпълнителя/ за проявили се в гаранционните срокове дефекти при строителството са уредени в чл. 163, ал. 3 ЗУТ и Наредба № 2/2003 г. Съгласно чл. 163, ал. 3 ЗУТ строителят носи имуществена отговорност за причинени щети и пропуснати ползи от свои виновни действия и бездействия, а разпоредбата на чл. 21 от посочената наредба постановява, че когато през време на гаранционните срокове след въвеждането в експлоатация /ползване/ на строителния обект се появят скрити дефекти, споровете при непостигане на съгласие се решават по съдебен ред. В горния смисъл е и практиката на ВКС – решение по т. д. № 176/2020 г., II т. о. и цитираното в него решение по т. д. № 2601/2019 г., I т. о.

По изложените съображения, атакуваното въззивно решение е неправилно – материално и процесуално незаконосъобразно и необосновано, поради което подлежи на отмяна и връщане на делото за повторно разглеждане от друг състав на Апелативен съд – София, при съобразяване на разясненията, дадени в т. 2 и т. 3 от ТР № 1/2013 г. на ОСГК на ВКС.

